ทยฺยรฏฺฐสฺส
เตปิฏกํ

๒๕๔๙ พุทฺธวสฺเส

อภิธมฺมปิฏเก
ธมฺมสงฺคณิปาลิ
ปาลิวิโสธกตฺเถเรหิ วิโสธิตา

ภูมิพลสฺส ปรมินฺทมหาราชวรสฺส
ปริปุณฺณสฏฺฐิวสฺเส สิริรชฺชมงฺคลมหกมฺมกาเล
ทยฺยสงฺฆมหาเถรสมาคเมน มุทฺทาปิตา

๓๔

ที่ระลึกในโอกาสพิธีรายสมบัติครบ ๖๐ ปี พุทธศักราช ๒๕๔๙

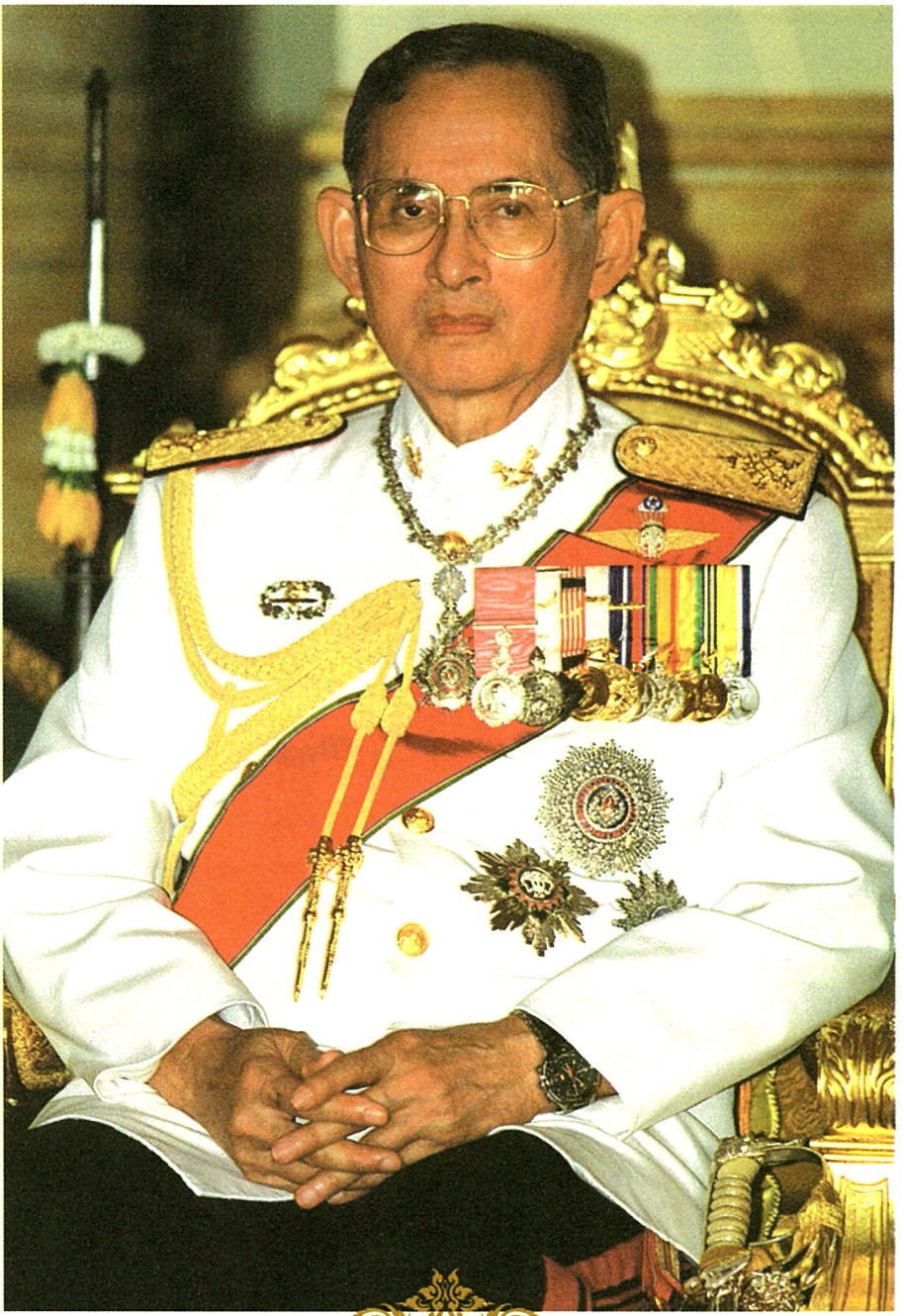

คำนำ

มหาเถรสมาคม ได้ปรารภการจัดกิจกรรมร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติ ครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้วมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทย เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการผู้มีความรู้และทรงธรรมวินัยพิจารณาตรวจสอบแก้ไขต้นฉบับให้ถูกต้อง โดยใช้พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับ เพราะได้ตระหนักถึงความสำคัญของพระไตรปิฎกในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งพระมหากษัตริย์ไทยและประชาชนชาวไทยได้นับถือพระพุทธศาสนาในฐานะเป็นศาสนาประจำชาติไทย และพระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะและเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกมาโดยตลอด ดังที่ปรากฏเป็นหลักฐาน เช่น

ศิลาจารึกพ่อขุนรามคำแหง หลักที่ ๑ ด้าน ๒ *"คนเมืองสุโขทัยนี้มักทาน มักทรงศีล มักโอยทาน พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองสุโขทัยนี้ ทั้งชาวแม่ชาวเจ้า ท่วยปั่ว ท่วยนาง ลูกเจ้าขุน ทั้งสิ้นทั้งหลาย ทั้งผู้ชาย ทั้งผู้หญิง ฝูงท่วย มีศรัทธาใน***พระพุทธศาสนา** *ทรงศีลเมื่อพรรษาทุกคน เมื่อออกพรรษากรานกฐินเดือนหนึ่งจึงแล้ว..."*

พระบรมสัตยาธิฏฐานของสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ที่ตรัสประกาศแก่เทพยดาทั้งปวงว่า *"ให้บังเกิดมาในประยูรมหาเศวตฉัตร จะให้บำรุง***พระพุทธศาสนา** *ไฉนจึงมิช่วยให้สว่างแลเห็นข้าศึกเล่า" พอตกพระโอษฐ์ลง พระพายก็พัดควันอันเป็นหมอกมืดนั้นสว่างไป...*

น้ำพระราชหฤทัยและพระราชดำรัสของสมเด็จพระนารายณ์มหาราช *"พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ จะให้เราเข้ารีตดังนั้นหรือ เรื่องนี้เป็นเรื่องใหญ่มาก เพราะในราชวงศ์ของเราก็นับถือ***พระพุทธศาสนา***มาช้านานแล้ว จะให้เปลี่ยน*

ศาสนา อย่างนี้เป็นการยากอยู่ และถ้าพระเจ้าผู้สร้างฟ้าสร้างดินจะต้องการให้คนทั่วโลกได้นับถือศาสนาอันเดียวกันแล้ว พระเจ้ามิจัดการให้เป็นเช่นนั้นเสียแล้วหรือ?" "จริงอยู่ เมื่อฟอลคอนในเวลาหมอบอยู่ข้างพระบาทเจ้ากรุงสยามได้แปลคำชักชวนที่พระเจ้าหลุยส์ที่ ๑๔ ได้รับสั่งมากับราชทูตนั้น ฟอลคอนก็กลัวจนตัวสั่น และสมเด็จพระนารายณ์ทรงพระกรุณาโปรดให้อภัยแก่ฟอลคอน แต่ก็ได้รับสั่งว่า **ได้ทรงนับถือศาสนาอันได้นับถือต่อ ๆ กันมาถึง ๒,๒๒๙ ปีแล้ว เพราะฉะนั้น ที่จะให้พระองค์เปลี่ยนศาสนาเสียนั้นเป็นการที่พระองค์จะทำไม่ได้"**

พระราชปณิธานของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช

"อันตัวพ่อ ชื่อว่า พระยาตาก
ทนทุกข์ยาก กู้ชาติ พระศาสนา
ถวายแผ่นดิน ให้เป็น พุทธบูชา
แด่พระศาสนา สมณะ พระพุทธโคดม
ให้ยืนยง คงถ้วน ห้าพันปี
สมณะพราหมณ์ชี ปฏิบัติ ให้พอสม
เจริญสมถะ วิปัสสนา พ่อชื่นชม
ถวายบังคม รอยบาท พระศาสดา
คิดถึงพ่อ พ่ออยู่ คู่กับเจ้า
ชาติของเรา คงอยู่ คู่พระศาสนา
พุทธศาสนา อยู่ยง คู่องค์กษัตรา
พระศาสดา ฝากไว้ ให้คู่กัน"

พระราชปณิธานของพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช

"ตั้งใจจะอุปถัมภก ยอยกพระพุทธศาสนา
ป้องกันขอบขัณฑสีมา รักษาประชาชนและมนตรี"

พระราชศรัทธาของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย *"ศุภมัสดุ ๑๑๗๙ ศก... พระบาทสมเด็จบรมธรรมิกมหาราชารามาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว...* **ทรงพระราชศรัทธาจะยกรื้อวิสาขบูชามหายัญพิธี** *อันขาดประเพณีมานั้นให้กลับคืนเจียรฐิติกาล ปรากฏสำหรับแผ่นดินสืบไป จะให้เป็นอัตตัตถประโยชน์และปรัตถประโยชน์ ทรงพระราชศรัทธาจะให้สัตว์โลก ข้าขอบขัณฑเสมาทั้งปวงจำเริญอายุและอยู่เย็นเป็นสุขปราศจากทุกข์ภัยในชั่วนี้แลชั่วหน้า..."*

น้ำพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว *"ด้วยกำลังทรงพระมหากรุณาเมตตากับไพร่ฟ้าข้าแผ่นดินเป็นอันมาก ทรงพระกรุณาดำรัสให้จดหมาย (คือ จด) กระแสพระราชโองการปฏิญาณยกพระนาม* **พระรัตนตรัยสรณาคมน์อันอุดมเป็นประธานพยานอันยิ่ง** *ให้เห็นความจริงในพระบรมหฤทัย แล้วทรงพระราชดำรัสยอมอนุญาตให้เจ้าพระยาพระคลังว่าที่สมุหพระกลาโหม พระยาศรีพัฒน์รัตนราชโกษา พระยาราชสุภาวดีกับขุนนางผู้น้อยทั้งปวง จงมีความสโมสรสามัคคีรสปรึกษาพร้อมกัน เมื่อเห็นว่าพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์ใดที่มีวัยวุฒิปรีชารอบรู้ราชานุวัตร* **จะเป็นศาสนูปถัมภกยกพระบวรพุทธศาสนา** *แลจะปกป้องไพร่ฟ้าอาณาประชาราษฎร์รักษาแผ่นดินให้เป็นสุขสวัสดิ์โดยยิ่ง เป็นที่ยินดีแก่มหาชนทั้งปวงได้ก็สุดแท้แต่จะเห็นดีประนีประนอมพร้อมใจกัน ยกพระบรมวงศานุวงศ์พระองค์นั้นขึ้นเสวยมไหสวรรยาธิปัตย์ราชสืบสันตติวงศ์ดำรงราชประเพณีต่อไปเถิด อย่าได้กริ่งเกรงพระราชอัธยาศัยเลย เอาแต่ให้ได้เป็นสุขทั่วหน้า อย่าให้เกิดการรบราฆ่าฟันกันให้ได้ความทุกข์ร้อนแก่ราษฎร..."*

พระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงประกาศพระราชทานส่วนพระราชกุศลในการที่ทรงบริจาคเพชรใหญ่ประดับพระอุณาโลมพระพุทธมหามณีรัตนปฏิมากร *"การพระราชบริจาคอันนี้ทรงพระราชดำริ เห็นว่าไม่ขัดขวางเป็นเหตุให้ท่านผู้ใดขุ่นเคืองขัดใจเลย* **พระนครนี้เป็น**

ถิ่นที่ของคนนับถือพระพุทธศาสนามาแต่เดิม ไม่ใช่แผ่นดินของศาสนาอื่น *คนที่ถือศาสนาอื่นมาแต่อื่นก็ดี อยู่ในเมืองนี้ก็ดี จะโทมนัสน้อยใจด้วยริษยาแก่พระพุทธศาสนาเพราะบูชาอันนี้ไม่ได้ ด้วยไม่ใช่เมืองของศาสนาตัวเลย ถ้าโทมนัสก็ชื่อว่าโลภล่วงเกินไป...”*

พระราชปฏิญาณและพระราชนิพนธ์ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระปิยมหาราช *“ข้าพเจ้าจะไม่มีจิตยินดีน้อมไปในศาสดาอื่นนอกจาก*สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และพระธรรมอันพระองค์ได้ตรัสรู้ชอบดีแล้ว กับทั้งพระสงฆ์หมู่ใหญ่ *อันได้ประพฤติตามคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้าพระองค์นั้นเลยเป็นอันขาด จนตราบกว่าสิ้นชีวิต...”*

พระราชนิพนธ์และพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว “**พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา** *เราจำเป็นต้องถือด้วยความกตัญญูต่อบิดา มารดา และต้นโคตรวงศ์ของเรา... เมื่อรู้สึกแน่นอนแล้วว่า ศาสนาในสมัยนี้เป็นของที่แยกจากชาติไม่ได้... ถ้าข้าพเจ้าจะขอแก่ท่านทั้งหลายว่า* **พุทธศาสนาเป็นของไทย** เรามาชวนกันนับถือ**พระพุทธศาสนาเถิด... ผู้ที่แปลงศาสนา คนเขาดูถูกยิ่งเสียกว่าผู้ที่แปลงชาติ...** *เพราะเหตุฉะนั้น เป็นความจำเป็นที่เราทั้งหลายผู้เป็นไทย จะต้องมั่นอยู่ในศาสนาพระพุทธซึ่งเป็นศาสนาสำหรับชาติเรา...”* และพระองค์ได้พระราชทานความหมายแห่งไตรรงค์ไว้ดังนี้

“ขอร่ำรำพรรณบรรยาย ความคิดเครื่องหมาย
แห่งสีทั้งสามงามถนัด
ขาวคือบริสุทธิ์ศรีสวัสดิ์ หมายพระไตรรัตน์
และธรรมะคุ้มจิตไทย...”

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว *“แต่บ้านเมืองในลานนาถึงกาลวิบัติ* **พระพุทธศาสนา***ก็เศร้าหมองจนสงฆมณฑล*

*เสื่อมทรามระส่ำระสายมาช้านาน... มาจนถึงรัชกาลสมเด็จพระปิยมหาราช พระบรมชนกนาถของเราจึงได้เริ่มทรงจัดการฟื้น***พระพุทธศาสนาในมณฑลนี้มาโดยทรงพระราชดำริจะให้พุทธจักรและอาณาจักรเจริญรุ่งเรืองสมกับสมัย** *เป็นต้นว่า ในการสั่งสอนประชาชนทั้งหลายให้รัฐบาลเอาเป็นธุระสั่งสอนส่วนคดีโลก ให้พระสงฆ์รับภาระการสั่งสอนส่วนคดีธรรมเป็นอุปการะแก่กัน ดังนี้ สมเด็จพระบรมเชษฐาธิราชของเราก็ได้โปรดให้จัดการสืบมาโดยทางนั้น"*

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช รัชกาลปัจจุบัน ได้ตรัสพระปฐมบรมราชโองการซึ่งเป็นพระราชปณิธานแก่ปวงชนชาวไทยในพระราชพิธีพระบรมราชาภิเษก เมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๔๙๓ ณ พระที่นั่งไพศาลทักษิณ ในพระบรมมหาราชวัง ว่า **"เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม"** ได้มีพระราชดำรัสตรัสลาผนวชต่อพระบรมวงศานุวงศ์ คณะองคมนตรี คณะรัฐมนตรี คณะทูตานุทูต สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และข้าราชการ ณ พระที่นั่งอมรินทรวินิจฉัย เมื่อวันที่ ๑๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๔๙๙ ว่า "โดยที่**พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติของเรา** *ทั้งตามความศรัทธาเชื่อมั่นของข้าพเจ้าก็เห็นเป็นศาสนาที่ดีศาสนาหนึ่ง เนื่องในบรรดาสัจธรรมคำสั่งสอนอันชอบด้วยเหตุผล จึงเคยคิดอยู่ว่า ถ้าโอกาสอำนวย ข้าพเจ้าควรจักได้บวชสักเวลาหนึ่งตามราชประเพณี ซึ่งจักเป็นทางสนองพระคุณบุรพการีตามคตินิยมด้วย..."* และได้มีพระราชดำรัสในโอกาสพระสันตะปาปา จอห์น พอล ที่ ๒ เข้าเฝ้า ณ พระที่นั่งจักรีมหาปราสาท เมื่อวันที่ ๑๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๗ ว่า **"คนไทยเป็นศาสนิกที่ดีทั่วกัน ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนา อันเป็นศาสนาประจำชาติ"**

การดำเนินงานตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกให้คงความบริสุทธิ์แห่งพระบาลีพุทธพจน์ซึ่งเป็นหลักวิชาการทางพระพุทธศาสนาจำเป็นต้องอาศัยความสุขุมคัมภีรภาพด้านความรู้ความชำนาญในภาษาบาลีของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลาย จึงนับว่าเป็นงานที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งและเป็นกุศลกิจอันยิ่งใหญ่ที่กระทำได้ยาก ดังนั้น การที่พระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายมีอิทธิบาทธรรมร่วมกันตรวจชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี จึงควรแก่การอนุโมทนาสาธุการของบรรดาพุทธบริษัททั้งหลาย เพราะตราบใดที่พระไตรปิฎกยังคงความบริสุทธิ์อยู่ ย่อมเป็นที่มั่นใจได้ว่า ปริยัติ ปฏิบัติ และปฏิเวธก็ดำรงอยู่ ก่อให้เกิดสันติสุขแก่มวลมนุษยชาติตราบนั้น

ในนามของมหาเถรสมาคม ขอแสดงความชื่นชมยินดีต่อคณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ และคณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจนสำเร็จลุล่วงไปด้วยความเรียบร้อยสมบูรณ์ นับเป็นการเฉลิมพระเกียรติและถวายเป็นพระราชกุศลแด่ สมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ เนื่องในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ดังกล่าว

ขออานุภาพแห่งมหากุศลอันยิ่งใหญ่ที่เกิดจากการร่วมแรงร่วมใจของพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตทั้งหลายที่ได้ร่วมกันพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยซึ่งถือว่าเป็นพระบรมศาสดาแทนองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในครั้งนี้ ได้โปรดอภิบาลคุ้มครองรักษาสมเด็จบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ตลอดถึงพระบรมวงศานุวงศ์ทุกพระองค์ ให้ทรงพระเกษมสำราญ มีพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตมั่นเป็นมิ่งขวัญร่มเกล้าของเหล่าพสกนิกรชาวไทยสืบไปตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สมเด็จพระพุฒาจารย์

(สมเด็จพระพุฒาจารย์)

ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คำปรารภ

ศาสนธรรมคำสั่งสอนของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เดิมทีนั้น เรียกว่า **พระธรรมวินัย** *พระธรรม* ได้แก่คำสั่งสอนที่แสดงหลักความจริงที่ควรรู้และแนะนำหลักความดีที่ควรประพฤติ *พระวินัย* ได้แก่ข้อบัญญัติที่ทรงวางไว้เป็นหลักกำกับความประพฤติให้เป็นระเบียบเรียบร้อยเสมอกัน กาลต่อมาเมื่อพระพุทธองค์เสด็จดับขันธปรินิพพาน พระธรรมวินัยที่พระพุทธองค์ทรงแสดงไว้ทรงบัญญัติไว้ในกาลโอกาสต่าง ๆ มีความสำคัญยิ่งในฐานะเป็นพระบรมศาสดาแทนพระพุทธองค์ โดยมีหลักฐานปรากฏในมหาปรินิพพานสูตร (ที.ม. ๑๐/๒๑๖) ว่า ขณะที่ทรงพระประชวรจวนจะเสด็จดับขันธปรินิพพาน พระพุทธองค์หาได้ทรงตั้งพระสาวกรูปใดรูปหนึ่งไว้ในตำแหน่งพระบรมศาสดาไม่ หากแต่ตรัสกะท่านพระอานนท์พุทธอุปัฏฐากว่า

> **โย โว อานนฺท มยา ธมฺโม จ วินโย จ เทสิโต ปญฺญตฺโต, โส โว มมจฺจเยน สตฺถา.**
>
> แปลความว่า *"ดูก่อนอานนท์ ธรรมและวินัยอันใดที่เราแสดงแล้วบัญญัติแล้วแก่พวกเธอ ธรรมและวินัยอันนั้นจักเป็นศาสดาของพวกเธอโดยกาลล่วงไปแห่งเรา"*

จากพระพุทธพจน์นี้เป็นหลักฐานยืนยันถึงความสำคัญของพระธรรมวินัย ซึ่งได้รับการสังคายนารวบรวมประมวลเป็นบทสวดสำหรับสอบทานความถูกต้องมิให้คลาดเคลื่อนไปจากที่พระพุทธองค์ตรัสสั่งสอนจริงด้วยสังฆานุมัติพร้อมกันครั้งแรกโดยพระอรหันตเถระ ๕๐๐ รูป ภายหลังพุทธปรินิพพานได้ ๓ เดือน การสังคายนาพระธรรมวินัยในครั้งแรกนั้นได้ยกเอาพระพุทธพจน์ที่ทรงแสดงโปรดเวไนยสัตว์ตลอดระยะเวลา ๔๕ พรรษา ขึ้นสู่การพิจารณาสอบทานรับรองความบริสุทธิ์ถูกต้องในท่ามกลางสงฆ์ แล้วประมวลจัด

เป็นหมวด ไว้ ๓ หมวดใหญ่ เรียกว่า **พระไตรปิฎก** อันประกอบด้วย *พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎก* และ*พระอภิธรรมปิฎก*

พระวินัยปิฎก *หมวดพระวินัย* ว่าด้วยพระพุทธบัญญัติที่ทรงวางหลักความประพฤติและมารยาทอันเป็นแบบอย่างเยี่ยงอารยชนของผู้เข้ามาบวชประพฤติพรหมจรรย์ชั้นสูงในพระพุทธศาสนา เป็นประมวลพระพุทธดำรัสตรัสสั่งสอนเกี่ยวกับศีลหรือสิกขาบทตลอดจนพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมของพระสงฆ์ อันเป็นกฎระเบียบที่พระภิกษุและพระภิกษุณีต้องปฏิบัติโดยเคร่งครัด นอกจากนี้ยังได้ประมวลเหตุการณ์พุทธประวัติที่สำคัญ ๆ นับตั้งแต่แรกตรัสรู้เสวยวิมุตติสุขเป็นต้นไปพร้อมทั้งประวัติการทำสังคายนาไว้ด้วย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ คือ *มหาวิภังค์ ภิกขุนีวิภังค์ มหาวรรค จุลลวรรค* และ*ปริวาร* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๘ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๑ ถึงเล่มที่ ๘

พระสุตตันตปิฎก *หมวดพระสูตร* ว่าด้วยประมวลพระธรรมเทศนาตรัสบรรยายธรรมของพระพุทธองค์ที่ตรัสให้เหมาะแก่บุคคลและโอกาส เป็นประมวลหลักพุทธธรรมที่ทรงแสดงโดยบุคลาธิษฐานหรือทรงใช้สมมติโวหารตลอดจนบทคาถาประพันธ์ เรื่องเล่า และเรื่องราวชั้นเดิมที่แสดงถึงประวัติของพระพุทธองค์และพระอรหันตสาวกทั้งหลาย มี ๒๑,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๕ คัมภีร์ เรียกว่า *นิกาย ๕* คือ *ทีฆนิกาย มัชฌิมนิกาย สังยุตตนิกาย อังคุตตรนิกาย* และ*ขุททกนิกาย* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๒๕ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๙ ถึงเล่มที่ ๓๓

พระอภิธรรมปิฎก *หมวดพระอภิธรรม* ว่าด้วยประมวลพระพุทธพจน์อันเกี่ยวกับหลักปรมัตถธรรมที่เป็นความหมายที่แท้จริงของสรรพสิ่ง เป็นประมวลคำอธิบายหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาล้วน ๆ โดยธรรมาธิษฐาน

คือไม่ยกบุคคล สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ อันเป็นสมมติบัญญัติเข้ามาประกอบความ มี ๔๒,๐๐๐ พระธรรมขันธ์ แบ่งออกเป็น ๗ คัมภีร์ คือ *ธัมมสังคณี วิภังค์ ธาตุกถา ปุคคลบัญญัติ กถาวัตถุ ยมก* และ*ปัฏฐาน* โดยพระไตรปิฎกของไทยเราจัดพิมพ์เป็น ๑๒ เล่มหนังสือ ในจำนวน ๔๕ เล่ม ได้แก่พระไตรปิฎกเล่มที่ ๓๔ ถึงเล่มที่ ๔๕

พระไตรปิฎก จัดเป็นหนึ่งในพระสัทธรรม ๓ คือปริยัตติสัทธรรมที่ประมวลไว้ซึ่งนวังคสัตถุศาสน์ทั้งหมด เป็นปทัฏฐานให้เกิดปฏิปัตติสัทธรรม คือศีล สมาธิ ปัญญา และนำไปสู่การบรรลุปฏิเวธสัทธรรม คือมรรค ผล นิพพานในที่สุด ดังนั้น จึงถือว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งในทางพระพุทธศาสนา ดังพระปรารภของสมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ในคราวจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ความว่า

> *"พระไตรปิฎกเป็นพระคัมภีร์ที่รวบรวมคำสอนของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าที่พระอรหันตสาวกได้รับภารธุระสั่งสอนสืบต่อกันมา เป็นพระคัมภีร์สำคัญทางพระพุทธศาสนา เท่ากับเป็นสัญลักษณ์ของพระบรมศาสดา พระภิกษุสามเณรและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจพระพุทธศาสนามีความจำเป็นต้องศึกษาหาความรู้จากพระไตรปิฎก เพราะฉะนั้น คัมภีร์พระไตรปิฎกนี้พระเถรานุเถระแต่ปางก่อนจึงได้ช่วยกันรักษาสืบต่อกันมา ในการสร้างวัดวาอารามสมัยก่อนนั้น จะต้องสร้างหอไตรประจำวัด ซึ่งเป็นที่เก็บรักษาพระไตรปิฎกอันประกอบด้วยคัมภีร์ใบลาน พระภิกษุสามเณรผู้บวชในพระพุทธศาสนาจะเป็นศาสนทายาท ก็จำเป็นต้องศึกษาภาษาบาลีอันเป็นภาษาที่จารึกในคัมภีร์พระไตรปิฎก พร้อมทั้งอรรถกถา ฎีกา โยชนา สัททาวิเสส อันเป็นคัมภีร์ประกอบเพื่อให้เข้าใจเนื้อความพระไตรปิฎกนั้น พระมหากษัตริย์ทรงนับถือพระพุทธศาสนาในปางก่อน*

จึงได้ให้พระภิกษุสามเณรได้ศึกษาเล่าเรียนหาความรู้ในพระไตรปิฎกนั้นๆ ให้แตกฉาน เพื่อนำเอาความรู้มาสั่งสอนแก่พุทธศาสนิกชน สำหรับในประเทศไทย พระมหากษัตริย์ทรงเป็นพุทธมามกะมาตลอดสาย และได้ทรงให้พระภิกษุสงฆ์ได้ศึกษาเล่าเรียนพระปริยัติธรรมคือพระไตรปิฎกนี้สืบต่อกันมา ทรงถือเป็นพระราชกิจสำคัญ มีการสอบพระปริยัติธรรมเพื่อให้พระภิกษุสามเณรได้แสดงความรู้ที่ได้ศึกษาพระไตรปิฎกนั้นๆ และทรงปูนบำเหน็จความสามารถแก่พระภิกษุสามเณรผู้สอบไล่ได้พระปริยัติธรรม ซึ่งทุกวันนี้ได้ขยายวงกว้างออกมาเป็นการศึกษาพระปริยัติธรรมแผนกธรรม แผนกบาลีสนามหลวง ตลอดจนพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ให้พระภิกษุสามเณรผู้ทรงความรู้ทำการสังคายนาพระไตรปิฎก ถือเป็นการทรงบำเพ็ญพระราชกุศลอันยิ่งใหญ่..."

พระไตรปิฎกของพระพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทได้รับการนำสืบๆ กันมาด้วย*ภาษามคธ* หรือ*ภาษาบาลี* อันหมายถึงภาษาที่รักษาไว้ซึ่งพระพุทธพจน์ โดยวิธีมุขปาฐะหรือมุขบาฐ คือวิธีทรงจำนำสืบต่อ ๆ กันด้วยการสาธยายท่องจำกัน สั่งสอนกันจากปากสู่ปาก หรือวิธีบอกเล่ากล่าวสอนจากอาจารย์สู่ศิษย์โดยโวหารต่างๆ เป็นเวลาถึง ๔ พุทธศตวรรษ จึงได้รับการจารึกเป็นลายลักษณ์อักษรลงในใบลานในคราวสังคายนาครั้งที่ ๕ ในประเทศศรีลังกา เมื่อพุทธศักราช ๔๓๓ ตลอดระยะเวลาดังกล่าวนี้ ถ้าในสมัยใดมีความฟั่นเฝือเลอะเลือนจำกันมาผิด มีข้อบกพร่องผิดพลาดอย่างใดอย่างหนึ่ง หรือมีคำสอนของลัทธิอื่นเข้ามาปะปนในพระไตรปิฎก อันเป็นเหตุให้พระสงฆ์ประพฤติผิดหลักพระธรรมวินัย บรรดาพระอรหันต์หรือพระมหาเถระในยุคสมัยนั้นๆ ก็จะถือเอาเป็นภารธุระดำเนินการประชุมพระสงฆ์ทำสังคายนาเพื่อสอบทานสวดรับรองความถูกต้องพร้อมกันเป็นครั้ง ๆ โดยประวัติการทำสังคายนานั้น สามครั้งแรกทำในประเทศอินเดีย ครั้งที่ ๔ และครั้งที่ ๕

ทำในประเทศศรีลังกา ซึ่งในการทำสังคายนาครั้งที่ ๕ นี้เอง พระเถระสังคีติกาจารย์ทั้งหลายได้คำนึงถึงว่า *"ในอนาคต กุลบุตรคงมีศรัทธาน้อยลง และปัญญาที่จะทรงจำพระธรรมวินัยสืบอายุพระพุทธศาสนาคงน้อยลงด้วย ควรที่คณะสงฆ์จะสังคายนาพระธรรมวินัยแล้วลงบันทึกไว้เป็นลายลักษณ์อักษร"* เพราะประจักษ์ที่พวกทมิฬไม่นับถือพระพุทธศาสนา ซึ่งปกครองประเทศศรีลังกาแล้วทำให้เกิดภัยพิบัติอย่างใหญ่หลวงต่อพระพุทธศาสนา เป็นเหตุให้พระภิกษุสาวกทั้งหลายต่างพากันปลีกตนไปอยู่ตามป่าเขาอย่างลำเค็ญ มีความฝืดเคืองด้วยภิกษาหาร ต้องอดทนอยู่อย่างลำบากถึง ๑๒ ปี แต่ท่านเหล่านั้นหาคำนึงถึงความลำบากทางกายของตนไม่ ต่างช่วยกันทรงจำพระไตรปิฎกท่านละหนึ่งนิกายบ้าง สองนิกายบ้าง ถึงแม้ไม่มีอะไรจะฉันเป็นภัตตาหาร ก็ฉันใบไม้แทน เพื่อให้ร่างกายมีกำลังทรงอยู่เพียงเพื่อสาธยายท่องบ่นทบทวนพระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้น ทั้งนี้เพื่อมิให้พระไตรปิฎกที่ทรงจำไว้นั้นสูญไปพร้อมกับชีวิตของท่าน เพราะขณะนั้นพระภิกษุสาวกที่ทรงจำพระไตรปิฎกได้มีจำนวนน้อยเต็มที บางท่านเกิดเตโชธาตุในท้องกำเริบก็ต้องนอนเอาทรายกลบท้อง เพื่อให้ดูดความร้อนจากร่างกายแล้วสาธยายทบทวนพระไตรปิฎกนั้นมิให้ลืมเลือนสูญหายไป เมื่อได้ประจักษ์ชัดถึงการทรงจำพระไตรปิฎกด้วยวิธีมุขปาฐะว่าไม่อาจจะรักษาพระไตรปิฎกไว้ได้ต่อไป จึงได้มีมติจารึกพระไตรปิฎกลงในใบลานเป็นลายลักษณ์อักษรด้วยภาษามคธ พร้อมทั้งจารึกอรรถกถา (คัมภีร์อธิบายความแห่งพระไตรปิฎก) ด้วยภาษาสิงหล แล้วนำสืบเผยแผ่ไปยังประเทศต่างๆ ที่นับถือพระพุทธศาสนา และต่อมาเมื่อวิทยาการด้านการพิมพ์เจริญขึ้น ได้มีการพิมพ์พระไตรปิฎกเป็นรูปเล่มหนังสือ โดยใช้อักษรของประเทศนั้น ๆ จึงปรากฏเป็นพระไตรปิฎกฉบับอักษรสิงหล ฉบับอักษรเทวนาครี ฉบับอักษรพม่า ฉบับอักษรขอม ฉบับอักษรไทย ฉบับอักษรโรมัน ฉบับอักษรมอญ เป็นต้น และเมื่อจะจัด

พิมพ์หรือจัดสร้างซ้ำแต่ละครั้งเนื่องในวโรกาสสำคัญๆ ก็จะมีการสังคายนาตรวจชำระสอบทานเพื่อคงความบริสุทธิ์บริบูรณ์โดยการนำคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรต่าง ๆ มาเทียบเคียงกัน ตรวจสอบให้ลงกันสมกันเป็นสำคัญ โดยมีการจัดทำเครื่องหมายวรรคตอน จัดทำเชิงอรรถแสดงปาฐะที่ต่างกัน พร้อมทั้งจัดทำดัชนีคือปทานุกรม นามานุกรม คาถานุกรม และธัมมประเภทแสดงลำดับหมวดธรรม เพื่อสะดวกในการสืบค้นดังที่ปรากฏในปัจจุบัน

สำหรับประเทศไทย ได้นำพระไตรปิฎกจากประเทศศรีลังกามาสืบทอดศึกษาเล่าเรียนกันโดยลำดับ โดยในส่วนที่เกี่ยวกับการสังคายนาตรวจชำระสอบทานพระไตรปิฎกในประเทศไทย มีประวัติการดำเนินงานในแต่ละยุคสมัยที่พระบุรพมหากษัตริย์ไทยผู้ทรงเป็นเอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงโปรดฯ รับไว้ในพระบรมราชูปถัมภ์ ดังปรากฏตามหลักฐานที่บันทึกไว้ ดังนี้

ในรัชสมัยของพระเจ้าติโลกราชแห่งเชียงใหม่ ได้มีการสังคายนาพระไตรปิฎกจารึกลงในใบลานด้วยอักษรธรรมล้านนาขึ้นเป็นครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๐๒๐ ต่อมา ในสมัยกรุงธนบุรีเป็นราชธานี สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ภายหลังจากที่ทรงกู้อิสรภาพจัดการบ้านเมืองไทยเสร็จแล้ว ทรงใฝ่พระทัยในการพระพุทธศาสนาเป็นอย่างยิ่ง ทรงปรารภว่าพระไตรปิฎกกระจัดกระจายเสียหายไปมาก จึงทรงโปรดฯ ให้อัญเชิญพระไตรปิฎกจากเมืองนครศรีธรรมราชซึ่งมีความสมบูรณ์มารวบรวมไว้ที่กรุงธนบุรี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๑๓

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์เป็นราชธานี เมื่อพุทธศักราช ๒๓๓๑ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช รัชกาลที่ ๑ ทรงโปรดฯ ให้รวบรวมคัมภีร์พระไตรปิฎกในส่วนที่กระจัดกระจายให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นแล้วทรงอาราธนาพระเถรานุเถระและเชิญราชบัณฑิตผู้ทรงความรู้ ให้ทำการสังคายนาตรวจ

ชำระพระไตรปิฎก แล้วทรงโปรดฯ ให้ช่างคัดลอกจำลองพระไตรปิฎกพร้อมทั้งอรรถกถาและฎีกาจารึกด้วยอักษรขอมลงในใบลาน จำนวน ๓,๗๘๖ ผูก พร้อมทั้งปิดทองหีบ ปกหน้า ปกหลัง และกรอบ เรียกว่า *พระไตรปิฎกฉบับทอง* ต่อมา พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย รัชกาลที่ ๒ ทรงโปรดฯ ให้มีการซ่อมส่วนคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ชำรุดให้สมบูรณ์ และทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับรดน้ำแดง* แม้ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๓ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎก ๕ ฉบับ มี*ฉบับรดน้ำเอก ฉบับเทพชุมนุม* เป็นต้น พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้อาราธนาพระมหาเถระเข้าไปถวายพระธรรมเทศนาในพระบรมมหาราชวัง โดยให้เรียบเรียงพระไตรปิฎก อรรถกถา และฎีกา เป็นลำนวนพระธรรมเทศนา และในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ ก็ทรงโปรดฯ ให้สร้างคัมภีร์พระไตรปิฎกที่ขาดหายไปให้ครบสมบูรณ์ พร้อมทั้งทรงโปรดฯ ให้สร้างฉบับใหม่ขึ้นมาอีก เรียกว่า *ฉบับล่องชาด*

พระไตรปิฎกทั้ง ๔ รัชสมัยแห่งกรุงรัตนโกสินทร์ดังกล่าวมานี้ยังเป็นภาษาบาลีอักษรขอม ดังนั้น ในปีพุทธศักราช ๒๔๓๑ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการสังคายนาชำระพระไตรปิฎกและปริวรรตบาลีอักษรขอมเป็นบาลีอักษรไทย และทรงโปรดฯ ให้จัดพิมพ์เป็นเล่มหนังสือขึ้นเป็นครั้งแรก จำนวน ๓๙ เล่ม รวม ๑,๐๐๐ ชุด เพื่อฉลองในวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี

ต่อมา พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ทรงมีพระราชประสงค์อุทิศพระราชกุศลถวายแด่พระบรมเชษฐาธิราช พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๖ จึงทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระต้นฉบับที่ขาดหายไปเพิ่มอีกจากที่มีอยู่ ๓๙ เล่ม และจัดพิมพ์เป็น ๔๕ เล่ม จบบริบูรณ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพรรษาที่พระพุทธเจ้าทรงบำเพ็ญ

พุทธกิจ การตรวจชำระพระไตรปิฎกครั้งนี้คณะสงฆ์กระทำอย่างโอฬารยิ่ง โดยปรับปรุงแก้ไขเครื่องหมายวรรคตอน ใช้เครื่องหมายพินทุแทนยามักการ เริ่มจัดทำตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ จึงแล้วเสร็จ และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกํ** : *พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ* พิมพ์จำนวน ๑,๕๐๐ ชุด ซึ่งนับเป็นครั้งแรกที่ได้มีการจัดพิมพ์คัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับอักษรไทยครบสมบูรณ์ และพระไตรปิฎกบาลีฉบับสยามรัฐนี้ได้มีการพิมพ์ซ้ำสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม พระไตรปิฎกที่ได้รับการตรวจชำระและจัดพิมพ์ทั้งหมดนับแต่สมัยโบราณมาจนถึงสมัยรัชกาลที่ ๗ เป็นภาษาบาลีหรือภาษามคธ แม้จะได้มีการแปลเป็นภาษาไทยมาช้านานแล้วตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา แต่ก็ยังมิได้มีการแปลอย่างเป็นทางการในนามของคณะสงฆ์ จึงต่อมา ในปีพุทธศักราช ๒๔๘๓ คณะสงฆ์โดยได้รับพระบรมราชูปถัมภ์จากพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล รัชกาลที่ ๘ ได้ประชุมกันดำเนินการแปลพระไตรปิฎกภาษาบาลีเป็นภาษาไทยบริบูรณ์และจัดพิมพ์เป็นครั้งแรก เรียกว่า **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** โดยแปลตามความในพระไตรปิฎกภาษาบาลี แล้วพิมพ์เป็นเล่ม ๒,๕๐๐ ชุด ชุดละ ๘๐ เล่ม เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระชนมายุของพระพุทธเจ้าส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งแปลเป็นสำนวนเทศนา โดยถือเอาพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐเป็นต้นฉบับ พิมพ์ลงในใบลาน ๑,๒๕๐ กัณฑ์ เพื่อให้เท่ากับจำนวนพระอรหันตสาวกในครั้งพุทธกาลที่มาเฝ้าพระพุทธเจ้าโดยมินัดหมายเพื่อประชุมฟังพระโอวาทปาติโมกข์ในคราวจาตุรงคสันนิบาต ดิถีเพ็ญแห่งมาฆมาส อนึ่ง การแปลและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกครั้งนี้กระทำเพื่อเป็นการเฉลิมฉลองในโอกาสที่พระพุทธศาสนาได้ดำรงมั่นมาครบ ๒๕ พุทธศตวรรษ อีกส่วนหนึ่งด้วย

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงนี้ คณะสงฆ์ได้ดำเนินการตรวจชำระจัดพิมพ์สืบต่อมาเนื่องในวโรกาสสำคัญอีก ๓ วาระ รวมเป็น ๔ วาระด้วยกัน

กล่าวคือ วาระที่ ๒ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๑๔ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช เนื่องในมหามงคลวโรกาสที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด ชุดละ ๔๕ เล่ม วาระที่ ๓ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๑ จำนวน ๒,๐๐๐ ชุด และวาระที่ ๔ พิมพ์ในปีพุทธศักราช ๒๕๒๕ จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด เนื่องในวโรกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ครบ ๒๐๐ ปี

ปีพุทธศักราช ๒๕๒๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงมีพระราชดำริว่า *พระพุทธวจนะอันเรียกว่าพระไตรปิฎกย่อมเป็นหนังสือที่ประมวลพระธรรมวินัยของสมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้า ซึ่งยังบริบูรณ์และตั้งมั่นอยู่ตราบใด ก็ย่อมเป็นหลักของพุทธบริษัทที่จะปฏิบัติให้เป็นสัมมาปฏิบัติ ถึงความงอกงามรุ่งเรืองอยู่ตราบนั้น* จึงทรงมีพระราชศรัทธาเลื่อมใสพระราชทานพระบรมราชูปถัมภ์ในการสังคายนาพระไตรปิฎกถวายตามที่สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (วาสน์ วาสโน) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก ถวายพระพร เนื่องในมงคลดิถีที่มีพระชนมพรรษาจะบรรจบ ๕ รอบนักษัตร ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ และมีพระบรมราชโองการประกาศขออาราธนาสมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก สมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ พระสงฆ์เปรียญธรรมพร้อมด้วยศาสนบัณฑิต เป็นภารธุระดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกให้สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพื่อความเจริญรุ่งเรืองสถาพรแห่งพระบวรพุทธศาสนาสืบไป

การสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกเนื่องในมหามงคลวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ นี้ คณะสงฆ์ได้มอบให้กระทรวงศึกษาธิการโดยกรมการศาสนา ซึ่งเป็นหน่วยงานที่รับสนองงานคณะสงฆ์ขณะนั้นเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ โดยรัฐบาลซึ่งมี พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็น

นายกรัฐมนตรีขณะนั้นได้จัดสรรงบประมาณอุดหนุน และได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประกอบพระราชพิธีพระฤกษ์ ณ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม แล้วได้ดำเนินการสังคายนาตรวจชำระในรูปของคณะกรรมการ ประกอบด้วย คณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการปาลิวิโสธกะ คณะกรรมาธิการแห่งสังคีติการกสงฆ์ คณะกรรมการศาสนบัณฑิต ทั้งฝ่ายบรรพชิตและฝ่ายคฤหัสถ์ และคณะกรรมการดำเนินการและประสานงาน และมีสังฆานุมัติให้ใช้ตำหนักสมเด็จ วัดมหาธาตุยุวราชรังสฤษฎิ์ เป็นสถานที่ตรวจชำระ โดยนำพระไตรปิฎกที่ได้ดำเนินการจัดพิมพ์เป็นฉบับหลวงแล้วนั้นมาตรวจสอบให้มีความถูกต้องทั้งฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย กล่าวคือ ในส่วนของฉบับภาษาบาลี ได้ใช้ **พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสยามรัฐ** เป็นต้นฉบับสอบเทียบกับพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ โดยได้ตั้งข้อ ย่อหน้า ยกหัวข้อสูตรหรือมาติกาให้เห็นชัดเจน และได้อ้างหน้าคัมภีร์พระไตรปิฎกฉบับสยามรัฐ ฉบับฉัฏฐสังคีติ (อักษรพม่า) ฉบับอักษรเทวนาครี และฉบับอักษรโรมัน ในบรรทัดแรกของหน้านั้นๆ เพื่อสะดวกต่อการค้นคว้าของนักศึกษา รวมทั้งบอกเลขบรรทัดแต่ละหน้าของพระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีนี้ไว้ด้วย สำหรับฉบับภาษาไทย ได้นำ **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวง** มาเป็นต้นฉบับในการตรวจสอบพิจารณาสำนวนแปล

การดำเนินการสังคายนาพระธรรมวินัยตรวจชำระพระไตรปิฎกตามที่กล่าวมานี้ได้แล้วเสร็จทันพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบนักษัตร และเรียกชื่อพระไตรปิฎกฉบับนี้ว่า **ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ ๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส** : *พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐* โดยจัดพิมพ์ฉบับภาษาบาลีจำนวน ๑,๐๐๐ ชุด และจัดพิมพ์ฉบับภาษาไทย จำนวน ๓,๐๐๐ ชุด

ต่อมา พระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ในพระบรมราชูปถัมภ์ พุทธศักราช ๒๕๓๐ ทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยดังกล่าวนี้ได้มีพุทธศาสนิกชนผู้มีจิตศรัทธา

สร้างถวายวัดจนหมดลง โดยเหตุที่พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์ที่มีความสำคัญ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม**จึงเตรียมการที่จะจัดพิมพ์ซ้ำ แต่เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีที่ทำกันมา คือก่อนจะจัดพิมพ์พระไตรปิฎกแต่ละครั้งต้องมีการประชุมสงฆ์ผู้ทรงความรู้และศาสนบัณฑิตตรวจชำระสอบทานความถูกต้องในเบื้องต้น กอปรกับได้พิจารณาเห็นว่าพระไตรปิฎกฉบับสังคายนาฯ ในส่วนภาษาบาลีนั้น แม้จะดำเนินการตรวจชำระจากคณะกรรมการสังคีติการกสงฆ์ในครั้งนั้นมาแล้ว แต่ก็ยังมีปาฐะที่บกพร่องผิดพลาดอยู่บ้างในบางเล่ม บางสูตร บางข้อ ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดด้านเวลาและขั้นตอนการจัดพิมพ์เป็นสำคัญ แม้ในส่วนฉบับภาษาไทยก็ปรากฏว่าสูตรเดียวกันซึ่งมีบทพระบาลีเหมือนกัน หรือข้อความพระบาลีอย่างเดียวกันแต่ปรากฏต่างที่กันกลับมีข้อความสำนวนแปลที่ไม่ลงกันสมกัน เป็นต้น ทั้งนี้เพราะเกิดจากคณะกรรมการแปลมีหลายชุดจึงแปลสำนวนต่างกัน แต่เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า พระไตรปิฎกนั้นเป็นพระคัมภีร์สำคัญในพระพุทธศาสนาสำหรับศึกษาค้นคว้าอ้างอิงของพุทธบริษัท หาใช่เป็นหนังสืออ่านทั่วไปไม่ แม้จะเป็นฉบับภาษาไทยก็ควรที่จะมีเอกภาพในด้านสำนวนคำแปลที่เป็นแบบอย่างและมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับของบัณฑิตชน ดังนั้น เพื่อให้การจัดพิมพ์พระไตรปิฎกเผยแพร่ในปัจจุบันมีข้อบกพร่องผิดพลาดน้อยที่สุด คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมจึงแต่งตั้งคณะกรรมการสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกฉบับสังคายนา ซึ่งคณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้มีฉันทานุมัติชำระสอบทานต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ทั้ง ๔๕ เล่ม เป็นอันดับแรก โดยกำหนดแนวทาง คือ ให้สอบทานคำแปลของพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาให้ถูกต้องสมบูรณ์ มิให้ตกหล่นคลาดเคลื่อนจากบทปาฐะในพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา หากพบว่าตกหล่น ก็แปลเพิ่มให้สมบูรณ์ หากพบว่าคลาดเคลื่อน ก็แปลให้ถูกต้องตามนัยอรรถกถา และหากพบว่าสำนวนคำแปลของสูตรใด หรือข้อใดที่ปรากฏหลายที่ทั้งในเล่มเดียวกันหรือ

ต่างเล่มไม่ตรงกัน ซึ่งเมื่อเทียบเคียงกับฉบับภาษาบาลีแล้วปรากฏว่ามีข้อความพระบาลีอย่างเดียวกัน ก็ปรับแก้สำนวนให้ตรงกัน เป็นต้น

คณะกรรมการดังกล่าวนี้ได้เพียรพยายามดำเนินการตรวจสอบต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาสำเร็จเพียงขั้นตอนการสอบทานคำแปลมิให้ตกหล่นจากต้นฉบับภาษาบาลี โดยมิได้ปรับแก้สำนวนคำแปลที่ลักลั่นกันในบางสูตรให้ลงกันสมกัน จึงต่อมา คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคมได้มีมติให้ พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช ป.ธ. ๙, ราชบัณฑิต) วัดราชโอรสาราม รับเป็นภารธุระดำเนินการสานต่อในขั้นตอนที่เหลือให้สำเร็จเรียบร้อย ซึ่งในเบื้องต้น พระธรรมกิตติวงศ์ ได้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนา ที่คณะกรรมการดังกล่าวได้สอบทานคำแปลกับฉบับภาษาบาลีไว้แล้วนั้นมาให้คณะศิษย์ดำเนินการบันทึกข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์เพื่อให้เกิดความสะดวกในการปรับแก้สำนวนและการเชื่อมโยงข้อมูลแล้วได้ศึกษาการใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์เพื่อที่จะได้ดำเนินการปรับแก้สำนวนคำแปลในเครื่องคอมพิวเตอร์ด้วยตนเอง อันเป็นการลัดขั้นตอนที่ไม่ต้องพิมพ์ข้อมูลออกมาเป็นปรู๊ฟเพื่อตรวจและสั่งแก้ ซึ่งช่วยประหยัดทั้งด้านเวลาและวัสดุประกอบการพิมพ์ พร้อมทั้งได้เตรียมรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพระไตรปิฎกภาษาไทยจากแหล่งต่างๆ ที่พระโบราณาจารย์ได้แปลไว้ เช่น พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับอื่นๆ เพื่อจัดหามาเป็นอุปการะสอบทานเทียบเคียงประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปล และที่สำคัญ ได้นำคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลี ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่นายพร รัตนสุวรรณ ได้ประชุมศาสนบัณฑิตตรวจชำระและจัดพิมพ์อย่างครบบริบูรณ์มาเป็นอุปกรณ์ประกอบการปรับแก้สำนวนคำแปลให้ถูกต้องตามพุทธาธิบาย นอกจากนี้ยังได้จัดหาซีดีรอมพระไตรปิฎกฉบับคอมพิวเตอร์ที่มหาวิทยาลัยมหิดลจัดทำไว้มาสืบค้นข้อความพระบาลีที่ซ้ำกันเพื่อจะได้ปรับสำนวนคำแปลให้เป็นเอกภาพกันอีกด้วย เมื่อเสร็จขั้นตอนการบันทึกข้อมูลดังกล่าวแล้ว จึงได้ดำเนินการ

ปรับแก้ข้อมูลสำนวนคำแปลพระไตรปิฎกภาษาไทยในเครื่องคอมพิวเตอร์ไปตามลำดับเล่ม จนแล้วเสร็จทั้ง ๔๕ เล่ม พร้อมที่จะให้พิสูจน์อักษรก่อนเสนออนุมัติจัดพิมพ์ แต่ได้พิจารณาเห็นว่า พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับหลวงและฉบับสังคายนาที่พระโบราณาจารย์ได้แปลและจัดทำไว้นั้น มิได้ทำเชิงอรรถ คือคำอธิบายศัพท์หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจไว้ ดังนั้น เพื่อเอื้อประโยชน์ ในการอ่านพระไตรปิฎกให้เข้าใจสำหรับประชาชนทั่วไปและสามารถเป็นแหล่งค้นคว้าอ้างอิงที่ถูกต้องอันเหมาะแก่ยุคสมัยปัจจุบันที่เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ จึงได้เพิ่มขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถขึ้นโดยกำหนดแนวทางในการจัดทำ คือทำคำอธิบายเฉพาะคำศัพท์วิชาการทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในพระไตรปิฎกซึ่งแปลทับศัพท์ไว้หรือข้อความที่ยากต่อความเข้าใจ โดยตรวจดูคำอธิบายจากคัมภีร์อรรถกถาภาษาบาลีฉบับมหาจุฬาฯ ที่อธิบายหรือแยกประเภทศัพท์หรือข้อความแห่งพระบาลีนั้นๆ เป็นเบื้องต้นแล้วแปลสรุปความเป็นภาษาไทยที่กะทัดรัด พร้อมทั้งอ้างอิงคัมภีร์อรรถกถาเป็นอักษรย่อและบอกเล่มหรือหน้าไว้ในวงเล็บเพื่อประโยชน์ในการสืบค้นอ้างอิงของผู้ต้องการหลักฐานอ้างอิงหรือต้องการศึกษาพระพุทธศาสนาชั้นสูง ในกรณีคำแปลภาษาไทยที่ไม่นิยมใช้ซึ่งเกรงว่าคนทั่วไปอ่านแล้วไม่เข้าใจและต้องเสียเวลาเปิดดูความหมายในพจนานุกรม โดยที่คัมภีร์อรรถกถาก็ไม่ได้ให้คำอธิบายไว้ เช่น คำว่า *ทิม* ซึ่งหมายถึงศาลาแถวหรือห้องแถวสำหรับเป็นที่พักหรือเก็บของ ก็ได้ทำเชิงอรรถไว้โดยอ้างที่มาจากพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน หรืออธิบายเพิ่มเติมตามสมควร พร้อมทั้งบอกหน้ากำกับไว้เพื่อการสืบค้น เป็นต้น ซึ่งขั้นตอนการจัดทำเชิงอรรถพร้อมทั้งจัดหน้าวรรคตอนนี้ได้อาศัยความละเอียดและใช้เวลาในการจัดทำเป็นอย่างมาก

การจัดทำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ เพื่อเสนอจัดพิมพ์ดังกล่าวนี้ ได้ใช้เวลาในการดำเนินการจัดทำเป็นเวลานาน จึงแล้วเสร็จเป็นข้อมูลต้นฉบับอยู่ในคอมพิวเตอร์ ในส่วนของการจัดทำต้นฉบับ

พระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ นั้นยังมิได้มีการตรวจชำระสอบทานแต่อย่างใด จนถึงปีพุทธศักราช ๒๕๔๘ **คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม** ปรารภเหตุที่พระมหากษัตริย์ไทยตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันทรงดำรงอยู่ในฐานะองค์เอกอัครศาสนูปถัมภกและทรงเป็นพุทธมามกะ พระราชกรณียกิจของพระมหากษัตริย์แต่ละพระองค์อันเกี่ยวเนื่องกับการพระพุทธศาสนานอกจากจะทรงอุปถัมภ์พระสงฆ์ให้สามารถบริหารงานปกครอง งานการศาสนศึกษา งานเผยแผ่ งานสาธารณูปการ งานสาธารณสงเคราะห์ และงานการศึกษาสงเคราะห์อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว พระราชกรณียกิจอันเกี่ยวเนื่องกับการอุปถัมภ์บำรุงพระพุทธศาสนาอีกส่วนหนึ่ง ก็คือทรงโปรดฯ ให้มีการตรวจชำระจัดพิมพ์พระไตรปิฎก ซึ่งพระราชกรณียกิจส่วนนี้ได้อำนวยผลให้พระสงฆ์และประชาชนมีหลักในการศึกษา ปฏิบัติ และเผยแผ่พระพุทธศาสนาอันก่อให้เกิดความดำรงมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนาคู่กับชาติไทยตราบเท่าทุกวันนี้ ดังนั้น ในมหามงคลโรกาสที่ **พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศรรามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร ได้เสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติเป็นพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรไทย ตั้งแต่วันที่ ๙ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ นับเวลาถึงปัจจุบัน เป็นปีที่ ๖๐** สมเด็จพระบรมบพิตรพระราชสมภารพระองค์ได้เสด็จดำรงสยามรัฐสีมาราชอาณาจักร ทรงประพฤติปฏิบัติพระองค์มั่นคงอยู่ในทศพิธราชธรรมและจักรวรรดิวัตร ประสิทธิ์ประสาทความไพบูลย์รุ่งเรืองวัฒนาสถาพร ทรงพระมหากรุณาแก่พสกนิกรถ้วนหน้า คณะสงฆ์โดยมหาเถรสมาคม สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณที่มีต่อพสกนิกร ประเทศชาติและพระพุทธศาสนา จึงมีมติให้จัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทย เพื่อเป็นการเฉลิมพระบุญญาธิการและเฉลิมพระเกียรติคุณพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และเพื่อเป็นการสืบสานพระไตรปิฎกให้เป็น

หลักสำคัญของพระพุทธศาสนาในการศึกษาสัมมาปฏิบัติของพุทธบริษัท ซึ่งกิจกรรมส่วนนี้นับเป็นหนึ่งในแปดกิจกรรมเฉลิมพระเกียรติ ในวโรกาสมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๙

ในการประชุมมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘ เมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๘ มหาเถรสมาคมได้มีมติเห็นชอบแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ประกอบด้วยบรรพชิต ๔๑ รูป คฤหัสถ์ ๔ คน รวม ๔๕ รูป/คน โดยมี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (เกี่ยว อุปเสโณ ป.ธ. ๙) วัดสระเกศ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช เป็นประธานกรรมการ พระพรหมมุนี (จุนท์ พฺรหฺมคุตฺโต ป.ธ. ๙) วัดบวรนิเวศวิหาร พระพรหมเวที (สนิท ชวนปญฺโญ ป.ธ. ๙) วัดไตรมิตรวิทยาราม เป็นรองประธานกรรมการ และพระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙) วัดเทวราชกุญชร เป็นเลขานุการ ซึ่งต่อมา เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๕๔๙ คณะกรรมการ ฯ นี้ได้ประชุมพิจารณาแนวทางในการดำเนินงานจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ และได้ข้อสรุปเป็นแนวปฏิบัติว่า ในการดำเนินงานตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาบาลี ให้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนา พุทธศักราช ๒๕๓๐ เป็นต้นฉบับในการตรวจชำระ และให้นำพระไตรปิฎกฉบับอื่นๆ มาเทียบเคียงโดยให้ทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกันไว้ ส่วนการตรวจชำระพระไตรปิฎกภาษาไทย ให้นำต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับสังคายนาฯ ที่พระธรรมกิตติวงศ์และคณะได้จัดทำไว้แล้วตามมติมหาเถรสมาคม มาตรวจสอบคำแปลและจัดทำหัวข้อให้ตรงกันกับพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับสังคายนาฯ ที่คณะกรรมการตรวจชำระแล้ว ทั้งนี้ประธานคณะกรรมการฯ ได้มีคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงานกองงานพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เป็น ๓ กอง คือ

๑. คณะทำงานกองงานพระวินัยปิฎก จำนวน ๒๕ รูป/คน มี พระธรรมคุณาภรณ์ (เอื้อน หาสธมฺโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดสามพระยา เป็นประธาน

๒. คณะทำงานกองงานพระสุตตันตปิฎก จำนวน ๑๙ รูป มี พระวิสุทธิวงศาจารย์ (วิเชียร อโนมคุโณ ป.ธ. ๙, พธ.ด. กิตติมศักดิ์) วัดปากน้ำ เป็นประธาน

๓. คณะทำงานกองงานพระอภิธรรมปิฎก จำนวน ๒๑ รูป/คน มี พระพรหมโมลี (สมศักดิ์ อุปสโม ป.ธ. ๙, Ph.D.) วัดพิชยญาติการาม เป็นประธาน

ในการพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกภาษาบาลีนั้น ได้นำพระไตรปิฎกภาษาบาลีฉบับอื่นๆ ทั้งในและต่างประเทศมาเทียบเคียงตรวจสอบทำเชิงอรรถในปาฐะที่ต่างกัน จำนวน ๗ ฉบับ ประกอบด้วยพระไตรปิฎกบาลี อักษรไทย ๓ ฉบับ คือ (๑) ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส) (๒) สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส) (๓) มหาจุฬาเตปิฏกำ (อนุสฺสรณียำ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส) และพระไตรปิฎกบาลีอักษรต่างประเทศ ๔ ฉบับ คือ (๑) ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรพม่า ฉบับฉัฏฐสังคายนา พิมพ์ พ.ศ. ๒๕๓๘) (๒) อิงฺคลิสเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรโรมัน ฉบับสมาคมบาลีปกรณ์) (๓) สีหฬเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรสิงหล) (๔) นาลนฺทาเทวนาครีปาลิเตปิฏกำ (พระไตรปิฎกบาลีอักษรเทวนาครี ฉบับมหาวิทยาลัยนาลันทา)

คณะทำงานแต่ละกองงานได้เพียรพยายามพิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกทั้งภาษาบาลีและภาษาไทยตามที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ เริ่มตั้งแต่เดือนกันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ เป็นต้นมา จึงทำให้การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ สำเร็จลุล่วงด้วยดี

บัดนี้ การพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกภาษาบาลีและภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในมหามงคลสมัยที่ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ได้บรรลุผลเสร็จสิ้นแล้ว นับว่าสำเร็จได้โดยอาศัยพระบารมีพระบรมเดชานุภาพแห่งองค์พระมหากษัตริยาธิราช กอปรด้วยความวิริยะอุตสาหะอุทิศเวลาเป็นพุทธบูชาของคณะกรรมการพระเถรานุเถระและศาสนบัณฑิตผู้ดำเนินการพิจารณาตรวจต้นฉบับและความร่วมมือร่วมใจจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ขออานุภาพแห่งคุณพระศรีรัตนตรัยและอานุภาพแห่งกุศลเจตนาในการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเฉลิมพระเกียรติฯ ครั้งนี้ จงเป็นพลวปัจจัยดลบันดาลให้พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชสมเด็จพระบรมบพิตร พระราชสมภารเจ้า ผู้ทรงพระคุณอันประเสริฐ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระราชโอรส พระราชธิดา พร้อมทั้งพระบรมวงศานุวงศ์ ทรงเจริญพระชนมายุยิ่งยืนนาน สถิตในไอศวรรยราชสมบัติ ทั้งสุขโสมนัสสวัสดีจงเกิดมีในที่ทุกสถาน ขอให้รัฐบาลในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจงประสบความสำเร็จในการบริหารราชการแผ่นดิน ขออาณาประชาราษฎร์และสรรพสัตว์ทุกหมู่เหล่าจงอยู่เย็นเป็นสุขภายใต้พระบรมโพธิสมภาร เจริญงอกงามในธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดจิรัฐิติกาล เทอญ

สทา ทิปฺปตุ สทฺธมฺโม ตถาคตปฺปเวทิโต
ทสฺเสนฺโต สพฺพโลกสฺส อุชุมคฺคํ วิสุทฺธิยา.

ขอพระสัทธรรมที่พระตถาคตเจ้าทรงประกาศไว้ แสดงทางตรงเพื่อความบริสุทธิ์แก่โลกทั้งปวง จงรุ่งเรืองทุกเมื่อ เทอญ.

มหาเถรสมาคม

THE PAḶĪ ALPHABET
IN THAI AND ROMAN CHARACTERS

VOWELS

อ = a -า = ā ◌ิ = i ◌ี = ī ◌ุ = u ◌ู = ū เ- = e โ- = o

CONSONANTS WITH VOWEL "A"

ก = ka	ข = kha	ค = ga	ฆ = gha	ง = ṅa
จ = ca	ฉ = cha	ช = ja	ฌ = jha	ญ = ña
ฏ = ṭa	ฐ = ṭha	ฑ = ḍa	ฒ = ḍha	ณ = ṇa
ต = ta	ถ = tha	ท = da	ธ = dha	น = na
ป = pa	ผ = pha	พ = ba	ภ = bha	ม = ma

ย = ya ร = ra ล = la ว = va ส = sa ห = ha ฬ = ḷa ◌ं = ṃ

VOWELS IN COMBINATION

ก = ka กา = kā กิ = ki กี = kī กุ = ku กู = kū เก = ke โก = ko
ข = kha ขา = khā ขิ = khi ขี = khī ขุ = khu ขู = khū เข = khe โข = kho

FIGURES

๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๐
1	2	3	4	5	6	7	8	9	0

ทยฺยรฏฺฐสฺส เตปิฏเก
สงฺเกตวิญฺญาปนำ

อิ.	=	อิงฺคลิสเตปิฏกำ
ฉ.	=	ฉฏฺฐสงฺคีติเตปิฏกำ
ทยฺ.	=	ทยฺยรฏฺฐสฺส สงฺคีติเตปิฏกำ (๒๕๓๐ พุทฺธวสฺเส)
เท.	=	นาลนฺทาเทวนาคริปาลิเตปิฏกำ
โป.	=	โปราณเตปิฏกำ
มหา.	=	มหาจุฬาเตปิฏกำ (อนุสฺสรณีย์ ๒๕๐๐ พุทฺธวสฺเส)
สี.	=	สีหฬเตปิฏกำ
สฺยา.	=	สฺยามรฏฺฐสฺส เตปิฏกำ (๒๕๒๕ พุทฺธวสฺเส)

อภิธมฺมปิฎเก ธมฺมสงฺคณิปาลิยา
กิตฺตนปตฺตํ

มาติกา **องฺเก**

มาติกา

ติกมาติกา ๑

ทุกมาติกา ๔

เหตุโคจฺฉกํ ๔

จูฬนฺตรทุกํ ๕

อาสวโคจฺฉกํ ๖

สญฺโญชนโคจฺฉกํ ๗

คนฺถโคจฺฉกํ ๗

โอฆโคจฺฉกํ ๘

โยคโคจฺฉกํ ๙

นีวรณโคจฺฉกํ ๑๐

ปรามาสโคจฺฉกํ ๑๐

มหนฺตรทุกํ ๑๑

อุปาทานโคจฺฉกํ ๑๓

กิเลสโคจฺฉกํ ๑๓

ปิฏฺฐิทุกํ ๑๔

สุตฺตนฺติกทุกมาติกา **๑๖**

มาติกา **องฺเก**

๑. จิตฺตุปฺปาทกณฺฑ **๒๑**

กามาวจรกุสลํ ๒๑
โกฏฺฐาสวาโร ๓๑
สุญฺญตวาโร ๔๓

รูปาวจรกุสลํ **๕๓**

จตุกฺกนโย ๕๓
ปญฺจกนโย ๕๖
จตสฺโส ปฏิปทา ๖๐
จตฺตาริ อารมฺมณานิ ๖๑
โสพฺภกฺขตฺตุกํ ๖๓
อฏฺฐกสิณํ โสพฺภกฺขตฺตุกํ ๖๗

อภิภายตนานิ ปริตฺตานิ **๖๗**

จตสฺโส ปฏิปทา ๖๘
เทฺว อารมฺมณานิ ๖๙
อฏฺฐกฺขตฺตุกํ ๗๐
อิทมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกํ ๗๓
อปฺปมาณานิ ๗๓
จตสฺโส ปฏิปทา ๗๔
เทฺว อารมฺมณานิ ๗๕
อปรมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกํ ๗๖
อิทมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกํ ๗๙
อภิภายตนานิ โสพฺภกฺขตฺตุกานิ ๗๙
ตีณิ วิโมกฺขานิ โสพฺภกฺขตฺตุกานิ ๘๐

มาติกา **องฺเก**

จตฺตาริ พฺรหฺมวิหารชฺฌานานิ โสพฺสกฺขตฺตุกานิ ๘๑
อสุภชฺฌานํ โสพฺสกฺขตฺตุกํ ๘๓

อรูปาวจรกุสลํ **๘๔**
จตฺตาริ อรูปชฺฌานานิ ๘๔

เตภูมิกกุสลํ **๘๕**
กามาวจรกุสลํ ๘๕
รูปาวจรกุสลํ ๘๖
อรูปาวจรกุสลํ ๘๗

โลกุตฺตรกุสลํ **๘๙**
สุทฺธิกปฏิปทา ๘๙
สุญฺญตํ ๑๐๓
สุญฺญตมูลกปฏิปทา ๑๐๓
อปฺปณิหิตํ ๑๐๕
อปฺปณิหิตมูลกปฏิปทา ๑๐๕
วีสติ มหานยา ๑๐๗
อธิปติ ๑๐๘

ทฺวาทส อกุสลานิ **๑๑๐**
อพฺยากตวิปากานิ **๑๒๗**
กุสลวิปากปญฺจวิญฺญาณานิ ๑๒๗
กุสลวิปากมโนธาตุ ๑๓๒
กุสลวิปากมโนวิญฺญาณธาตุ ๑๓๕

มาติกา	องฺเก
โสมนสฺสสหคตา	๑๓๕
อุเปกฺขาสหคตา	๑๓๗
อฏฺฐ มหาวิปากา	๑๔๐
รูปาวจรวิปากา	**๑๔๑**
อรูปาวจรวิปากา	**๑๔๒**
โลกุตฺตรวิปาโก ปฐมมคฺควิปาโก	**๑๔๓**
สุทฺธิกปฏิปทา	๑๔๓
สุทฺธิกสุญฺญตํ	๑๔๕
สุญฺญตปฏิปทา	๑๔๗
สุทฺธิกอปฺปณิหิตํ	๑๔๙
อปฺปณิหิตปฏิปทา	๑๕๐
วีสติ มหานยา	๑๕๓
ฉนฺทาธิปเตยฺยสุทฺธิกปฏิปทา	๑๕๔
ฉนฺทาธิปเตยฺยสุทฺธิกสุญฺญตา	๑๕๖
ปฐมมคฺควิปาโก	**๑๕๗**
ทุติยาทิมคฺควิปาโก	**๑๖๔**
อกุสลวิปากอพฺยากตานิ	**๑๖๖**
อกุสลวิปากปญฺจวิญฺญาณานิ	**๑๖๖**
อกุสลวิปากมโนธาตุ	**๑๖๗**
อกุสลวิปากมโนวิญฺญาณธาตุ	**๑๖๘**
อเหตุกกิริยาอพฺยากตานิ	**๑๖๙**
กิริยามโนธาตุ	**๑๖๙**
กิริยามโนวิญฺญาณธาตุโสมนสฺสสหคตา	**๑๗๐**

มาติกา **องฺเก**

กิริยามโนวิญฺญาณธาตุอุเปกฺขาสหคตา **๑๗๒**
สเหตุกา กามาวจรกิริยา **๑๗๓**
รูปาวจรกิริยา **๑๗๔**
อรูปาวจรกิริยา **๑๗๔**

๒. รูปกณฺฑํ
อุทฺเทโส
มาติกา

เอกกมาติกา ๑๗๖
ทุกมาติกา ๑๗๗
ติกมาติกา ๑๘๐
จตุกฺกมาติกา ๑๘๕
ปญฺจกมาติกา ๑๘๘
ฉกฺกมาติกา ๑๘๘
สตฺตกมาติกา ๑๘๙
อฏฺฐกมาติกา ๑๘๙
นวกมาติกา ๑๙๐
ทสกมาติกา ๑๙๐
เอกาทสกมาติกา ๑๙๐

รูปวิภตฺติ

เอกกนิทฺเทโส ๑๙๑
ทุกนิทฺเทโส ๑๙๑
อุปาทาภาชนียํ ๑๙๑
ติกนิทฺเทโส ๒๒๑

มาติกา **องฺเก**

จตุกฺกนิทฺเทโส ๒๓๘
ปญฺจกนิทฺเทโส ๒๕๐
ฉกฺกนิทฺเทโส ๒๕๑
สตฺตกนิทฺเทโส ๒๕๑
อฏฺฐกนิทฺเทโส ๒๕๑
นวกนิทฺเทโส ๒๕๒
ทสกนิทฺเทโส ๒๕๒
เอกาทสกนิทฺเทโส ๒๕๓

๓. นิกฺเขปกณฺฑํ

ติกนิกฺเขโป ๒๕๕
ทุกนิกฺเขโป ๒๖๖
เหตุโคจฺฉกํ ๒๖๖
จูฬนฺตรโคจฺฉกํ ๒๗๒
อาสวโคจฺฉกํ ๒๗๖
สญฺโญชนโคจฺฉกํ ๒๗๙
คนฺถโคจฺฉกํ ๒๘๔
โอฆโคจฺฉกํ ๒๘๘
โยคโคจฺฉกํ ๒๘๙
นีวรณโคจฺฉกํ ๒๘๙
ปรามาสโคจฺฉกํ ๒๙๔
มหนฺตรทุกํ ๒๙๖
อุปาทานโคจฺฉกํ ๒๙๙
กิเลสโคจฺฉกํ ๓๐๓

มาติกา **องฺเก**

ปิฏฺฐิทุกํ ๓๑๐
สุตฺตนฺติกทุกนิกฺเขโป ๓๑๘

๔. อตฺถุทฺธารณกณฺฑํ

ติกอตฺถุทฺธาโร ๓๓๐
ทุกอตฺถุทฺธาโร ๓๔๑
เหตุโคจฺฉกํ ๓๔๑
จูฬนฺตรทุกํ ๓๔๔
อาสวโคจฺฉกํ ๓๔๕
สญฺโญชนโคจฺฉกํ ๓๔๘
คนฺถโคจฺฉกํ ๓๕๐
โอฆโคจฺฉกํ ๓๕๓
โยคโคจฺฉกํ ๓๕๓
นีวรณโคจฺฉกํ ๓๕๓
ปรามาสโคจฺฉกํ ๓๕๕
มหนฺตรทุกํ ๓๕๗
อุปาทานโคจฺฉกํ ๓๖๐
กิเลสโคจฺฉกํ ๓๖๒
ปิฏฺฐิทุกํ ๓๖๕

อภิธมฺมสงฺคณิมาติกา นิฏฺฐิตา.

ปทานุกฺกโม ๓๗๓
ธมฺมปฺปเภโท ๔๑๒

อภิธมฺมปิฎเก
ธมฺมสงฺคณิปาลิ

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส.

มาติกา

๑. ติกมาติกา

[๑] กุสลา ธมฺมา. (๑๖๓, ๙๘๕, ๑๓๘๔)
อกุสลา ธมฺมา. (๓๖๕, ๔๒๗, ๙๘๖, ๑๓๘๕)
อพฺยากตา ธมฺมา. (๔๓๑, ๕๘๓, ๙๘๗)

[๒] สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๙๘๘, ๑๓๘๗)
ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๙๘๙, ๑๓๘๘)
อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๙๙๐, ๑๓๘๙)

[๓] วิปากา ธมฺมา. (๙๙๑, ๑๓๙๐)
วิปากธมฺมธมฺมา. (๙๙๒, ๑๓๙๑)
เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา. (๙๙๓, ๑๓๙๒)

[๔] อุปาทินฺนุปาทานิยา[๑] ธมฺมา. (๙๙๔, ๑๓๙๓)
อนุปาทินฺนุปาทานิยา ธมฺมา. (๙๙๕, ๑๓๙๔)
อนุปาทินฺนานุปาทานิยา ธมฺมา. (๙๙๖, ๑๓๙๕)

---

[๑] ฉ.,เท. อุปาทิณฺณุ...เอวมุปริปิ.

[๕] สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา ธมฺมา. (๙๙๗, ๑๓๙๖)
อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา ธมฺมา. (๙๙๘, ๑๓๙๗)
อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิเลสิกา ธมฺมา. (๙๙๙, ๑๓๙๘)

[๖] สวิตกฺกสวิจารา ธมฺมา. (๑๐๐๐, ๑๓๙๙)
อวิตกฺกวิจารมตฺตา ธมฺมา. (๑๐๐๑, ๑๔๐๐)
อวิตกฺกาวิจารา ธมฺมา. (๑๐๐๒, ๑๔๐๑)

[๗] ปีติสหคตา ธมฺมา. (๑๐๐๓, ๑๔๐๒)
สุขสหคตา ธมฺมา. (๑๐๐๔, ๑๔๐๓)
อุเปกฺขาสหคตา ธมฺมา. (๑๐๐๕, ๑๔๐๔)

[๘] ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๐๐๖, ๑๔๐๕)
ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๐๑๑, ๑๔๐๖)
เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๐๑๒, ๑๔๐๗)

[๙] ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๐๑๓, ๑๔๐๘)
ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๐๑๘, ๑๔๐๙)
เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๐๑๙, ๑๔๑๐)

[๑๐] อาจยคามิโน ธมฺมา. (๑๐๒๐, ๑๔๑๑)
อปจยคามิโน ธมฺมา. (๑๐๒๑, ๑๔๑๒)
เนวาจยคามิโน นาปจยคามิโน ธมฺมา. (๑๐๒๒, ๑๔๑๓)

[๑๑] เสกฺขา ธมฺมา. (๑๐๒๓, ๑๔๑๔)
อเสกฺขา ธมฺมา. (๑๐๒๔, ๑๔๑๕)
เนวเสกฺขานาเสกฺขา[๑] ธมฺมา. (๑๐๒๕, ๑๔๑๖)

---

[๑] ฉ.,เท. เนวเสกฺขนาเสกฺขา.

[๑๒] ปริตฺตา ธมฺมา. (๑๐๒๖, ๑๔๑๗)
มหคฺคตา ธมฺมา. (๑๐๒๗, ๑๔๑๘)
อปฺปมาณา ธมฺมา. (๑๐๒๘, ๑๔๑๙)

[๑๓] ปริตฺตารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๒๙, ๑๔๒๐)
มหคฺคตารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๓๐, ๑๔๒๑)
อปฺปมาณารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๓๑, ๑๔๒๒)

[๑๔] หีนา ธมฺมา. (๑๐๓๒, ๑๔๒๓)
มชฺฌิมา ธมฺมา. (๑๐๓๓, ๑๔๒๔)
ปณีตา ธมฺมา. (๑๐๓๔, ๑๔๒๕)

[๑๕] มิจฺฉตฺตนิยตา ธมฺมา. (๑๐๓๕, ๑๔๒๖)
สมฺมตฺตนิยตา ธมฺมา. (๑๐๓๖, ๑๔๒๗)
อนิยตา ธมฺมา. (๑๐๓๗, ๑๔๒๘)

[๑๖] มคฺคารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๓๘, ๑๔๒๙)
มคฺคเหตุกา ธมฺมา. (๑๐๓๙, ๑๔๒๙)
มคฺคาธิปติโน ธมฺมา. (๑๐๔๐, ๑๔๒๙)

[๑๗] อุปฺปนฺนา ธมฺมา. (๑๐๔๑, ๑๔๓๐)
อนุปฺปนฺนา ธมฺมา. (๑๐๔๒, ๑๔๓๐)
อุปฺปาทิโน ธมฺมา. (๑๐๔๓, ๑๔๓๐)

[๑๘] อตีตา ธมฺมา. (๑๐๔๔, ๑๔๓๑)
อนาคตา ธมฺมา. (๑๐๔๕, ๑๔๓๑)
ปจฺจุปฺปนฺนา ธมฺมา. (๑๐๔๖, ๑๔๓๑)

[๑๙] อตีตารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๔๗, ๑๔๓๒)
อนาคตารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๔๘, ๑๔๓๓)
ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๔๙, ๑๔๓๔)

[๒๐] อชฺฌตฺตา ธมฺมา. (๑๐๕๐, ๑๔๓๕)
พหิทฺธา ธมฺมา. (๑๐๕๑, ๑๔๓๕)
อชฺฌตฺตพหิทฺธา ธมฺมา. (๑๐๕๒, ๑๔๓๕)

[๒๑] อชฺฌตฺตารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๕๓, ๑๔๓๖)
พหิทฺธารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๕๔, ๑๔๓๗)
อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมณา ธมฺมา. (๑๐๕๕, ๑๔๓๗)

[๒๒] สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา ธมฺมา. (๑๐๕๖, ๑๔๓๘)
อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา ธมฺมา. (๑๐๕๗, ๑๔๓๙)
อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา[๑] ธมฺมา. (๑๐๕๘, ๑๔๔๐)

ติกมาติกา.

---

๒. ทุกมาติกา

เหตุโคจฺฉกํ

[๑] เหตู ธมฺมา. (๑๐๕๙, ๑๐๗๗, ๑๔๔๑)
น เหตู ธมฺมา. (๑๐๗๘, ๑๔๔๒)

[๒] สเหตุกา ธมฺมา. (๑๐๗๙, ๑๔๔๓)
อเหตุกา ธมฺมา. (๑๐๘๐, ๑๔๔๔)

---

[๑] ฉ.,เท. อนิทสฺสนอปฺปฏิฆา.เอวมุปริปิ.

[๓] เหตุสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๐๘๑, ๑๔๔๕)
เหตุวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๐๘๒, ๑๔๔๖)

[๔] เหตู เจว ธมฺมา สเหตุกา จ. (๑๐๘๓, ๑๔๔๗)
สเหตุกา เจว ธมฺมา น จ เหตู. (๑๐๘๔, ๑๔๔๘)

[๕] เหตู เจว ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา จ. (๑๐๘๕, ๑๔๔๙)
เหตุสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา น จ เหตู. (๑๐๘๖, ๑๔๕๐)

[๖] น เหตู โข ปน ธมฺมา สเหตุกาปิ. (๑๐๘๗, ๑๔๕๑)
อเหตุกาปิ. (๑๐๘๘, ๑๔๕๒)

เหตุโคจฺฉกํ.

จูฬนฺตรทุกํ

[๗] สปฺปจฺจยา ธมฺมา. (๑๐๘๙, ๑๔๕๓)
อปฺปจฺจยา ธมฺมา. (๑๐๙๐, ๑๔๕๔)

[๘] สงฺขตา ธมฺมา. (๑๐๙๑, ๑๔๕๕)
อสงฺขตา ธมฺมา. (๑๐๙๒, ๑๔๕๖)

[๙] สนิทสฺสนา ธมฺมา. (๑๐๙๓, ๑๔๕๗)
อนิทสฺสนา ธมฺมา. (๑๐๙๔, ๑๔๕๘)

[๑๐] สปฺปฏิฆา ธมฺมา. (๑๐๙๕, ๑๔๕๙)
อปฺปฏิฆา ธมฺมา. (๑๐๙๖, ๑๔๖๐)

[๑๑] รูปิโน ธมฺมา. (๑๐๙๗, ๑๔๖๑)
อรูปิโน ธมฺมา. (๑๐๙๘, ๑๔๖๒)

[๑๒] โลกิยา ธมฺมา. (๑๐๙๙, ๑๔๖๓)
โลกุตฺตรา ธมฺมา. (๑๑๐๐, ๑๔๖๔)

[๑๓] เกนจิ วิญฺเญยฺยา ธมฺมา. (๑๑๐๑, ๑๔๖๔)
เกนจิ น วิญฺเญยฺยา ธมฺมา. (๑๑๐๑, ๑๔๖๔)

จูฬนฺตรทุกํ

อาสวโคจฺฉกํ

[๑๔] อาสวา ธมฺมา. (๑๑๐๒, ๑๔๖๕)
โน อาสวา ธมฺมา. (๑๑๐๗, ๑๔๖๖)

[๑๕] สาสวา ธมฺมา. (๑๑๐๘, ๑๔๖๗)
อนาสวา ธมฺมา. (๑๑๐๙, ๑๔๖๘)

[๑๖] อาสวสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๑๐, ๑๔๖๙)
อาสววิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๑๑, ๑๔๗๐)

[๑๗] อาสวา เจว ธมฺมา สาสวา จ. (๑๑๑๒, ๑๔๗๑)
สาสวา เจว ธมฺมา โน จ อาสวา. (๑๑๑๓, ๑๔๗๒)

[๑๘] อาสวา เจว ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา จ. (๑๑๑๔, ๑๔๗๓)
อาสวสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ อาสวา. (๑๑๑๕, ๑๔๗๔)

[๑๙] อาสววิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา สาสวาปิ. (๑๑๑๖, ๑๔๗๕)
อนาสวาปิ. (๑๑๑๗, ๑๔๗๖)

อาสวโคจฺฉกํ

สญฺโญชนโคจฺฉกํ

[๒๐] สญฺโญชนา ธมฺมา. (๑๑๑๘, ๑๔๗๗)
โน สญฺโญชนา ธมฺมา. (๑๑๒๙, ๑๔๗๘)

[๒๑] สญฺโญชนิยา ธมฺมา. (๑๑๓๐, ๑๔๗๙)
อสญฺโญชนิยา ธมฺมา. (๑๑๓๑, ๑๔๘๐)

[๒๒] สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๓๒, ๑๔๘๑)
สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๓๓, ๑๔๘๒)

[๒๓] สญฺโญชนา เจว ธมฺมา สญฺโญชนิยา จ. (๑๑๓๔, ๑๔๘๓)
สญฺโญชนิยา เจว ธมฺมา โน จ สญฺโญชนา. (๑๑๓๕, ๑๔๘๔)

[๒๔] สญฺโญชนา เจว ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ. (๑๑๓๖, ๑๔๘๕)
สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ สญฺโญชนา.
(๑๑๓๗, ๑๔๘๖)

[๒๕] สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา สญฺโญชนิยาปิ.
(๑๑๓๘, ๑๔๘๗)
อสญฺโญชนิยาปิ. (๑๑๓๙, ๑๔๘๘)

สญฺโญชนโคจฺฉกํ

คนฺถโคจฺฉกํ

[๒๖] คนฺถา ธมฺมา. (๑๑๔๐, ๑๔๘๙)
โน คนฺถา ธมฺมา. (๑๑๔๕, ๑๔๙๐)

[๒๗] คนฺถนิยา ธมฺมา. (๑๑๔๖, ๑๔๙๑)
อคนฺถนิยา ธมฺมา. (๑๑๔๗, ๑๔๙๒)

[๒๘] คนฺถสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๔๘, ๑๔๙๓)
คนฺถวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๔๙, ๑๔๙๔)

[๒๙] คนฺถา เจว ธมฺมา คนฺถนิยา จ. (๑๑๕๐, ๑๔๙๕)
คนฺถนิยา เจว ธมฺมา โน จ คนฺถา. (๑๑๕๑, ๑๔๙๖)

[๓๐] คนฺถา เจว ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา จ. (๑๑๕๒, ๑๔๙๗)
คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ คนฺถา. (๑๑๕๓, ๑๔๙๘)

[๓๑] คนฺถวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา คนฺถนิยาปิ. (๑๑๕๔, ๑๔๙๙)
อคนฺถนิยาปิ. (๑๑๕๕, ๑๕๐๐)

คนฺถโคจฺฉกำ

โอฆโคจฺฉกำ

[๓๒] โอฆา ธมฺมา. (๑๑๕๖, ๑๕๐๑)
โน โอฆา ธมฺมา.

[๓๓] โอฆนิยา ธมฺมา.
อโนฆนิยา ธมฺมา.

[๓๔] โอฆสมฺปยุตฺตา ธมฺมา.
โอฆวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา.

[๓๕] โอฆา เจว ธมฺมา โอฆนิยา จ.
โอฆนิยา เจว ธมฺมา โน จ โอฆา.

[๓๖] โอฆา เจว ธมฺมา โอฆสมฺปยุตฺตา จ.
โอฆสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ โอฆา.

[๓๗] โอฆวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา โอฆนิยาปิ.
อโนฆนิยาปิ.

โอฆโคจฺฉกำ

โยคโคจฺฉกำ

[๓๘] โยคา ธมฺมา. (๑๑๕๗, ๑๕๐๒)
โน โยคา ธมฺมา.

[๓๙] โยคนิยา ธมฺมา.
อโยคนิยา ธมฺมา.

[๔๐] โยคสมฺปยุตฺตา ธมฺมา.
โยควิปฺปยุตฺตา ธมฺมา.

[๔๑] โยคา เจว ธมฺมา โยคนิยา จ.
โยคนิยา เจว ธมฺมา โน จ โยคา.

[๔๒] โยคา เจว ธมฺมา โยคสมฺปยุตฺตา จ.
โยคสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ โยคา.

[๔๓] โยควิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา โยคนิยาปิ.
อโยคนิยาปิ.

โยคโคจฺฉกำ

นีวรณโคจฺฉกำ

[๔๔] นีวรณา ธมฺมา. (๑๑๕๘, ๑๕๐๓)
โน นีวรณา ธมฺมา. (๑๑๖๙, ๑๕๐๔)

[๔๕] นีวรณิยา ธมฺมา. (๑๑๗๐, ๑๕๐๕)
อนีวรณิยา ธมฺมา. (๑๑๗๑, ๑๕๐๖)

[๔๖] นีวรณสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๗๒, ๑๕๐๗)
นีวรณวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๗๓, ๑๕๐๘)

[๔๗] นีวรณา เจว ธมฺมา นีวรณิยา จ. (๑๑๗๔, ๑๕๐๙)
นีวรณิยา เจว ธมฺมา โน จ นีวรณา. (๑๑๗๕, ๑๕๑๐)

[๔๘] นีวรณา เจว ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา จ. (๑๑๗๖, ๑๕๑๑)
นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ นีวรณา. (๑๑๗๗, ๑๕๑๒)

[๔๙] นีวรณวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา นีวรณิยาปิ. (๑๑๗๘, ๑๕๑๓)
อนีวรณิยาปิ. (๑๑๗๙, ๑๕๑๔)

นีวรณโคจฺฉกำ.

ปรามาสโคจฺฉกำ

[๕๐] ปรามาสา ธมฺมา. (๑๑๘๐, ๑๕๑๕)
โน ปรามาสา ธมฺมา. (๑๑๘๒, ๑๕๑๖)

[๕๑] ปรามฏฺฐา ธมฺมา. (๑๑๘๓, ๑๕๑๗)
อปรามฏฺฐา ธมฺมา. (๑๑๘๔, ๑๕๑๘)

[๕๒] ปรามาสสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๘๕, ๑๕๑๙)
ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๘๖, ๑๕๒๐)

[๕๓] ปรามาสา เจว ธมฺมา ปรามฏฺฐา จ. (๑๑๘๗, ๑๕๒๑)
ปรามฏฺฐา เจว ธมฺมา โน จ ปรามาสา. (๑๑๘๘, ๑๕๒๒)

[๕๔] ปรามาสวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา ปรามฏฺฐาปิ. (๑๑๘๙, ๑๕๒๓)
อปรามฏฺฐาปิ. (๑๑๙๐, ๑๕๒๔)

ปรามาสโคจฺฉกํ.

มหนฺตรทุกํ

[๕๕] สารมฺมณา ธมฺมา. (๑๑๙๑, ๑๕๒๕)
อนารมฺมณา ธมฺมา. (๑๑๙๒, ๑๕๒๖)

[๕๖] จิตฺตา ธมฺมา. (๑๑๙๓, ๑๕๒๗)
โน จิตฺตา ธมฺมา. (๑๑๙๔, ๑๕๒๘)

[๕๗] เจตสิกา ธมฺมา. (๑๑๙๕, ๑๕๒๙)
อเจตสิกา ธมฺมา. (๑๑๙๖, ๑๕๓๐)

[๕๘] จิตฺตสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๙๗, ๑๕๓๑)
จิตฺตวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๑๙๘, ๑๕๓๒)

[๕๙] จิตฺตสํสฏฺฐา ธมฺมา. (๑๑๙๙, ๑๕๓๓)
จิตฺตวิสํสฏฺฐา ธมฺมา. (๑๒๐๐, ๑๕๓๔)

[๖๐] จิตฺตสมุฏฺฐานา ธมฺมา. (๑๒๐๑, ๑๕๓๕)
โน จิตฺตสมุฏฺฐานา ธมฺมา. (๑๒๐๒, ๑๕๓๖)

[๖๑] จิตฺตสหภุโน ธมฺมา. (๑๒๐๓, ๑๕๓๗)
โน จิตฺตสหภุโน ธมฺมา. (๑๒๐๔, ๑๕๓๘)

[๖๒] จิตฺตานุปริวตฺติโน ธมฺมา. (๑๒๐๕, ๑๕๓๙)
โน จิตฺตานุปริวตฺติโน ธมฺมา. (๑๒๐๖, ๑๕๔๐)

[๖๓] จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานา ธมฺมา. (๑๒๐๗, ๑๕๔๑)
โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานา ธมฺมา. (๑๒๐๘, ๑๕๔๒)

[๖๔] จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานสหภุโน ธมฺมา. (๑๒๐๙, ๑๕๔๓)
โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานสหภุโน ธมฺมา. (๑๒๑๐, ๑๕๔๔)

[๖๕] จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน ธมฺมา. (๑๒๑๑, ๑๕๔๕)
โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน ธมฺมา. (๑๒๑๒, ๑๕๔๖)

[๖๖] อชฺฌตฺติกา ธมฺมา. (๑๒๑๓, ๑๕๔๗)
พาหิรา ธมฺมา. (๑๒๑๔, ๑๕๔๘)

[๖๗] อุปาทา ธมฺมา. (๑๒๑๕, ๑๕๔๙)
โน อุปาทา ธมฺมา. (๑๒๑๖, ๑๕๕๐)

[๖๘] อุปาทินฺนา ธมฺมา. (๑๒๑๗, ๑๕๕๑)
อนุปาทินฺนา ธมฺมา. (๑๒๑๘, ๑๕๕๒)

มหนฺตรทุกํ.

อุปาทานโคจฺฉกำ

[๖๙] อุปาทานา ธมฺมา. (๑๒๑๙, ๑๕๕๓)
โน อุปาทานา ธมฺมา. (๑๒๒๔, ๑๕๕๔)

[๗๐] อุปาทานิยา ธมฺมา. (๑๒๒๕, ๑๕๕๕)
อนุปาทานิยา ธมฺมา. (๑๒๒๖, ๑๕๕๖)

[๗๑] อุปาทานสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๒๒๗, ๑๕๕๗)
อุปาทานวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๒๒๘, ๑๕๕๘)

[๗๒] อุปาทานา เจว ธมฺมา อุปาทานิยา จ. (๑๒๒๙, ๑๕๕๙)
อุปาทานิยา เจว ธมฺมา โน จ อุปาทานา. (๑๒๓๐, ๑๕๖๐)

[๗๓] อุปาทานา เจว ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ. (๑๒๓๑, ๑๕๖๑)
อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ อุปาทานา. (๑๒๓๒, ๑๕๖๒)

[๗๔] อุปาทานวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา อุปาทานิยาปิ. (๑๒๓๓, ๑๕๖๓)
อนุปาทานิยาปิ. (๑๒๓๔, ๑๕๖๔)

อุปาทานโคจฺฉกำ.

กิเลสโคจฺฉกำ

[๗๕] กิเลสา ธมฺมา. (๑๒๓๕, ๑๕๖๕)
โน กิเลสา ธมฺมา. (๑๒๔๖, ๑๕๖๖)

[๗๖] สงฺกิเลสิกา ธมฺมา. (๑๒๔๗, ๑๕๖๗)
อสงฺกิเลสิกา ธมฺมา. (๑๒๔๘, ๑๕๖๘)

[๗๗] สงฺกิลิฏฺฐา ธมฺมา. (๑๒๔๙, ๑๕๖๙)
อสงฺกิลิฏฺฐา ธมฺมา. (๑๒๕๐, ๑๕๗๐)

[๗๘] กิเลสสมฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๒๕๑, ๑๕๗๑)
กิเลสวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา. (๑๒๕๒, ๑๕๗๒)

[๗๙] กิเลสา เจว ธมฺมา สงฺกิเลสิกา จ. (๑๒๕๓, ๑๕๗๓)
สงฺกิเลสิกา เจว ธมฺมา โน จ กิเลสา. (๑๒๕๔, ๑๕๗๔)

[๘๐] กิเลสา เจว ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา จ. (๑๒๕๕, ๑๕๗๕)
สงฺกิลิฏฺฐา เจว ธมฺมา โน จ กิเลสา. (๑๒๕๖, ๑๕๗๖)

[๘๑] กิเลสา เจว ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา จ. (๑๒๕๗, ๑๕๗๗)
กิเลสสมฺปยุตฺตา เจว ธมฺมา โน จ กิเลสา. (๑๒๕๘, ๑๕๗๘)

[๘๒] กิเลสวิปฺปยุตฺตา โข ปน ธมฺมา สงฺกิเลสิกาปิ. (๑๒๕๙, ๑๕๗๙)
อสงฺกิเลสิกาปิ. (๑๒๖๐, ๑๕๘๐)

กิเลสโคจฺฉกํ.

ปิฏฺฐิทุกํ

[๘๓] ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๒๖๑, ๑๕๘๑)
น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๒๖๕, ๑๕๘๒)

[๘๔] ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๒๖๖, ๑๕๘๓)
น ภาวนาย ปหาตพฺพา ธมฺมา. (๑๒๖๗, ๑๕๘๔)

[๘๕] ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๒๖๘, ๑๕๘๕)
น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๒๗๒, ๑๕๘๖)

[๘๖] ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๒๗๓, ๑๕๘๗)
น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา ธมฺมา. (๑๒๗๔, ๑๕๘๘)

[๘๗] สวิตกฺกา ธมฺมา. (๑๒๗๕, ๑๕๘๙)
อวิตกฺกา ธมฺมา. (๑๒๗๖, ๑๕๙๐)

[๘๘] สวิจารา ธมฺมา. (๑๒๗๗, ๑๕๙๑)
อวิจารา ธมฺมา. (๑๒๗๘, ๑๕๙๒)

[๘๙] สปฺปีติกา ธมฺมา. (๑๒๗๙, ๑๕๙๓)
อปฺปีติกา ธมฺมา. (๑๒๘๐, ๑๕๙๔)

[๙๐] ปีติสหคตา ธมฺมา. (๑๒๘๑, ๑๕๙๕)
น ปีติสหคตา ธมฺมา. (๑๒๘๒, ๑๕๙๖)

[๙๑] สุขสหคตา ธมฺมา. (๑๒๘๓, ๑๕๙๗)
น สุขสหคตา ธมฺมา. (๑๒๘๔, ๑๕๙๘)

[๙๒] อุเปกฺขาสหคตา ธมฺมา. (๑๒๘๕, ๑๕๙๙)
น อุเปกฺขาสหคตา ธมฺมา. (๑๒๘๖, ๑๖๐๐)

[๙๓] กามาวจรา ธมฺมา. (๑๒๘๗, ๑๖๐๑)
น กามาวจรา ธมฺมา. (๑๒๘๘, ๑๖๐๒)

[๙๔] รูปาวจรา ธมฺมา. (๑๒๘๙, ๑๖๐๓)
น รูปาวจรา ธมฺมา. (๑๒๙๐, ๑๖๐๔)

[๙๕] อรูปาวจรา ธมฺมา. (๑๒๙๑, ๑๖๐๕)
น อรูปาวจรา ธมฺมา. (๑๒๙๒, ๑๖๐๖)

[๙๖] ปริยาปนฺนา ธมฺมา. (๑๒๙๓, ๑๖๐๗)
อปริยาปนฺนา ธมฺมา. (๑๒๙๔, ๑๖๐๘)

[๙๗] นิยฺยานิกา ธมฺมา. (๑๒๙๕,๑๖๐๙)
อนิยฺยานิกา ธมฺมา. (๑๒๙๖, ๑๖๑๐)

[๙๘] นิยตา ธมฺมา. (๑๒๙๗, ๑๖๑๑)
อนิยตา ธมฺมา. (๑๒๙๘, ๑๖๑๒)

[๙๙] สอุตฺตรา ธมฺมา. (๑๒๙๙, ๑๖๑๓)
อนุตฺตรา ธมฺมา. (๑๓๐๐, ๑๖๑๔)

[๑๐๐] สรณา ธมฺมา. (๑๓๐๑, ๑๖๑๕)
อรณา ธมฺมา. (๑๓๐๒, ๑๖๑๖)

ปิฏฺจิทุกํ.

อภิธมฺมทุกมาติกา.

สุตฺตนฺติกทุกมาติกา

[๑๐๑] วิชฺชาภาคิโน ธมฺมา. (๑๓๐๓)
อวิชฺชาภาคิโน ธมฺมา. (๑๓๐๔)

[๑๐๒] วิชฺชูปมา ธมฺมา. (๑๓๐๕)
วชิรูปมา ธมฺมา. (๑๓๐๖)

[๑๐๓] พาลา ธมฺมา. (๑๓๐๗)
ปณฺฑิตา ธมฺมา. (๑๓๐๘)

[๑๐๔] กณฺหา ธมฺมา. (๑๓๐๙)
สุกฺกา ธมฺมา. (๑๓๑๐)

[๑๐๕] ตปนียา ธมฺมา. (๑๓๑๑)
อตปนียา ธมฺมา. (๑๓๑๒)

[๑๐๖] อธิวจนา ธมฺมา. (๑๓๑๓)
อธิวจนปถา ธมฺมา. (๑๓๑๓)

[๑๐๗] นิรุตฺติ ธมฺมา. (๑๓๑๔)
นิรุตฺติปถา ธมฺมา. (๑๓๑๔)

[๑๐๘] ปญฺญตฺติ ธมฺมา. (๑๓๑๕)
ปญฺญตฺติปถา ธมฺมา. (๑๓๑๕)

[๑๐๙] นามญฺจ. (๑๓๑๖)
รูปญฺจ. (๑๓๑๗)

[๑๑๐] อวิชฺชา จ. (๑๓๑๘)
ภวตณฺหา จ. (๑๓๑๙)

[๑๑๑] ภวทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๐)
วิภวทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๑)

[๑๑๒] สสฺสตทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๒)
อุจฺเฉททิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๓)

[๑๑๓] อนฺตวาทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๔)
อนนฺตวาทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๕)

[๑๑๔] ปุพฺพนฺตานุทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๖)
อปรนฺตานุทิฏฺฐิ จ. (๑๓๒๗)

[๑๑๕] อหิริกญฺจ. (๑๓๒๘)
อโนตฺตปฺปญฺจ. (๑๓๒๙)

[๑๑๖] หิรี จ. (๑๓๓๐)
โอตฺตปฺปญฺจ. (๑๓๓๑)

[๑๑๗] โทวจสฺสตา จ. (๑๓๓๒)
ปาปมิตฺตตา จ. (๑๓๓๓)

[๑๑๘] โสวจสฺสตา จ. (๑๓๓๔)
กลฺยาณมิตฺตตา จ. (๑๓๓๕)

[๑๑๙] อาปตฺติกุสลตา จ. (๑๓๓๖)
อาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา จ. (๑๓๓๗)

[๑๒๐] สมาปตฺติกุสลตา จ. (๑๓๓๘)
สมาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา จ. (๑๓๓๙)

[๑๒๑] ธาตุกุสลตา จ. (๑๓๔๐)
มนสิการกุสลตา จ. (๑๓๔๑)

[๑๒๒] อายตนกุสลตา จ. (๑๓๔๒)
ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสลตา จ. (๑๓๔๓)

[๑๒๓] ฐานกุสลตา จ. (๑๓๔๔)
อฏฺฐานกุสลตา จ. (๑๓๔๕)

[๑๒๔] อาชฺชโว จ. (๑๓๔๖)
มทฺทโว จ. (๑๓๔๗)

[๑๒๕] ขนฺติ จ. (๑๓๔๘)
โสรจฺจญฺจ. (๑๓๔๙)

[๑๒๖] สาขลฺยญฺจ. (๑๓๕๐)
ปฏิสนฺถาโร จ. (๑๓๕๑)

[๑๒๗] อินฺทฺริเยสุ อคุตฺตทฺวารตา จ. (๑๓๕๒)
โภชเน อมตฺตญฺญุตา จ. (๑๓๕๓)

[๑๒๘] อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารตา จ. (๑๓๕๔)
โภชเน มตฺตญฺญุตา จ. (๑๓๕๕)

[๑๒๙] มุฏฺฐสจฺจญฺจ. (๑๓๕๖)
อสมฺปชญฺญญฺจ. (๑๓๕๗)

[๑๓๐] สติ จ. (๑๓๕๘)
สมฺปชญฺญญฺจ. (๑๓๕๙)

[๑๓๑] ปฏิสงฺขานพลญฺจ. (๑๓๖๐)
ภาวนาพลญฺจ. (๑๓๖๑)

[๑๓๒] สมโถ จ. (๑๓๖๒)
วิปสฺสนา จ. (๑๓๖๓)

[๑๓๓] สมถนิมิตฺตญฺจ. (๑๓๖๔)
ปคฺคาหนิมิตฺตญฺจ. (๑๓๖๕)

[๑๓๔] ปคฺคาโห จ. (๑๓๖๖)
อวิกฺเขโป จ. (๑๓๖๗)

[๑๓๕] สีลวิปตฺติ จ. (๑๓๖๘)
ทิฏฺฐิวิปตฺติ จ. (๑๓๖๙)

[๑๓๖] สีลสมฺปทา จ. (๑๓๗๐)
ทิฏฺฐิสมฺปทา จ. (๑๓๗๑)

[๑๓๗] สีลวิสุทฺธิ จ. (๑๓๗๒)
ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ จ. (๑๓๗๓)

[๑๓๘] ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ โข ปน. (๑๓๗๔)
ยถาทิฏฺฐิสฺส จ ปธานํ. (๑๓๗๕)

[๑๓๙] สํเวโค จ สํเวชนีเยสุ[๑] จาเนสุ. (๑๓๗๖)
สํวิคฺคสฺส จ โยนิโส ปธานํ. (๑๓๗๗)

[๑๔๐] อสนฺตุฏฺฐิตา จ กุสเลสุ ธมฺเมสุ. (๑๓๗๘)
อปฺปฏิวานิตา จ ปธานสฺมึ. (๑๓๗๙)

[๑๔๑] วิชฺชา จ. (๑๓๘๐)
วิมุตฺติ จ. (๑๓๘๑)

[๑๔๒] ขเย ญาณํ. (๑๓๘๒)
อนุปฺปาเท ญาณนฺติ. (๑๓๘๓)

สุตฺตนฺติกทุกมาติกา.
มาติกา นิฏฺฐิตา.

[๑] ฉ.,เท. สํเวชนิเยสุ

๑. จิตฺตุปฺปาทกณฺฑ

กามาวจรกุสลํ

ปทภาชนียํ

---

[๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ; สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สทฺธาพลํ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สติพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, ปญฺญาพลํ โหติ, หิรีพลํ[๑] โหติ, โอตฺตปฺปพลํ โหติ, อโลโภ โหติ, อโทโส โหติ, อโมโห โหติ; อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ; หิรี โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ, กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ; กายลหุตา โหติ, จิตฺตลหุตา โหติ; กายมุทุตา โหติ, จิตฺตมุทุตา โหติ; กายกมฺมญฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ; กายปาคุญฺญตา โหติ, จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ; กายุชุกตา โหติ, จิตฺตุชุกตา โหติ; สติ โหติ, สมฺปชญฺญํ โหติ; สมโถ โหติ, วิปสฺสนา โหติ; ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน

---

[๑] ฉ. หิริพลํ. เอวมุปริปิ. อิ. หิริยพลํ

ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา[๑] สมฺผุสิตตฺตํ;[๒] อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๓] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๔] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๕] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ;[๓] อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๗] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกปฺโป; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๘] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ

---

[๑] ฉ. สํผุสนา [๒] ฉ. สํผุสิตตฺตํ [๓] ฉ.,เท.,สี. เจตยิตตฺตํ

สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา[๑] อนุเปกฺขนตา; อยำ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๙] กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมชฺชำ อาโมทนา ปโมทนา หาโส ปหาโส วิตฺติ โอทคฺยำ อตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยำ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ.

[๑๐] กตมำ ตสฺมึ สมเย สุขำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ สาตำ เจตสิกำ สุขำ เจโตสมฺผสฺสชำ สาตำ สุขำ เวทยิตำ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย สุขำ โหติ.

[๑๑] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ; อยำ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๑๒] กตมำ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺธินฺทฺริยำ สทฺธาพลำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทฺริยำ โหติ.

[๑๓] กตมำ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยำ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา[๒] อนิกฺขิตฺต-ธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยำ วีริยินฺทฺริยำ วีริยพลำ สมฺมาวายาโม; อิทำ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยำ โหติ.

[๑๔] กตมำ ตสฺมึ สมเย สตินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยำ สติพลำ สมฺมาสติ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สตินฺทฺริยำ โหติ.

---

[๑] ฉ. อนุสนฺธานตา. เอวมุปริปิ. [๒] ฉ. อนิกฺขิตฺตฉนฺทตา. เอวมุปริปิ.

[๑๕] กตมำ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยำ โหติ.

[๑๖] กตมำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ.

[๑๗] กตมำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย จิตฺตำ มโน มานสำ หทยำ ปณฺฑรำ มโน มนายตนำ มนินฺทฺริยำ วิญฺญาณำ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ.

[๑๘] กตมำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ สาตำ เจตสิกำ สุขำ เจโตสมฺผสฺสชำ สาตำ สุขำ เวทยิตำ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ.

[๑๙] กตมำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ. โย เตสำ อรูปีนำ ธมฺมานำ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ.

[๒๐] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา

อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ; โหติ.

[๒๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกปฺโป; อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ.

[๒๒] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยำ วีริยินฺทฺริยำ วีริยพลำ สมฺมาวายาโม; อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ.

[๒๓] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาสติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยำ สติพลำ สมฺมาสติ; อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสติ โหติ.

[๒๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาสมาธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ; อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสมาธิ โหติ.

[๒๕] กตมำ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺธินฺทฺริยำ สทฺธาพลำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลำ โหติ.

[๒๖] กตมำ ตสฺมึ สมเย วีริยพลำ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสพฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยำ วีริยินฺทฺริยำ วีริยพลำ สมฺมาวายาโม; อิทำ ตสฺมึ สมเย วีริยพลำ โหติ.

[๒๗] กตมำ ตสฺมึ สมเย สติพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยำ สติพลำ สมฺมาสติ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สติพลำ โหติ.

[๒๘] กตมำ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลำ โหติ.

[๒๙] กตมำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลำ โหติ.

[๓๐] กตมำ ตสฺมึ สมเย หิรีพลำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย หิรียติ หิรียิตพฺเพน หิรียติ ปาปกานำ อกุสลานำ ธมฺมานำ สมาปตฺติยา; อิทำ ตสฺมึ สมเย หิรีพลำ โหติ.

[๓๑] กตมำ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปพลำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน โอตฺตปฺปติ ปาปกานำ อกุสลานำ ธมฺมานำ สมาปตฺติยา; อิทำ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปพลำ โหติ.

[๓๒] กตโม ตสฺมึ สมเย อโลโภ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตำ อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตำ อนภิชฺฌา อโลโภ กุสลมูลำ; อยำ ตสฺมึ สมเย อโลโภ โหติ.

[๓๓] กตโม ตสฺมึ สมเย อโทโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโทโส อทูสนา[๑] อทูสิตตฺตำ[๑] อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช อโทโส กุสลมูลำ; อยำ ตสฺมึ สมเย อโทโส โหติ.

[๓๔] กตโม ตสฺมึ สมเย อโมโห โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ อโมโห กุสลมูลำ; อยำ ตสฺมึ สมเย อโมโห โหติ.

[๓๕] กตมา ตสฺมึ สมเย อนภิชฺฌา โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตำ อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตำ อนภิชฺฌา อโลโภ กุสลมูลำ; อยำ ตสฺมึ สมเย อนภิชฺฌา โหติ.

[๓๖] กตโม ตสฺมึ สมเย อพฺยาปาโท โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโทโส อทูสนา อทูสิตตฺตำ อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช อโทโส กุสลมูลำ; อยำ ตสฺมึ สมเย อพฺยาปาโท โหติ.

[๓๗] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา

---

๑ -๑ ฉ.,เท.,สี.,อิ. อทุสฺสนา. อทุสฺสิตตฺตำ. เอวมุปริปิ.

ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ.

[๓๘] กตมา ตสฺมึ สมเย หิรี โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย หิรียติ หิรียิตพฺเพน หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อยํ ตสฺมึ สมเย หิรี โหติ.

[๓๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปี โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปี โหติ.

[๔๐] กตมา ตสฺมึ สมเย กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปสฺสทฺธิ ปฏิปฺปสฺสทฺธิ[๑] ปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ.

[๔๑] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปสฺสทฺธิ ปฏิปฺปสฺสทฺธิ ปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ.

[๔๒] กตมา ตสฺมึ สมเย กายลหุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย กายลหุตา โหติ.

---

[๑] ฉ. ปฏิปสฺสทฺธิ. เอวมุปริปิ.

[๔๓] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตลหุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตลหุตา โหติ.

[๔๔] กตมา ตสฺมึ สมเย กายมุทุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา[๑] อกถินตา; อยํ ตสฺมึ สมเย กายมุทุตา โหติ.

[๔๕] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตมุทุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตมุทุตา โหติ.

[๔๖] กตมา ตสฺมึ สมเย กายกมฺมญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย กายกมฺมญฺญตา โหติ.

[๔๗] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ.

[๔๘] กตมา ตสฺมึ สมเย กายปาคุญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปคุณตา ปคุณตฺตํ ปคุณภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย กายปาคุญฺญตา โหติ.

[๔๙] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปคุณตา ปคุณตฺตํ ปคุณภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ.

---

[๑] อิ. อกกฺขลตา.

[๕๐] กตมา ตสฺมึ สมเย กายุชุกตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส อุชุตา อุชุกตา อชิมฺหตา อวงฺกตา อกุฏิลตา; อยํ ตสฺมึ สมเย กายุชุกตา โหติ.

[๕๑] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตุชุกตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส อุชุตา อุชุกตา อชิมฺหตา อวงฺกตา อกุฏิลตา; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตุชุกตา โหติ.

[๕๒] กตมา ตสฺมึ สมเย สติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยํ สติพลํ สมฺมาสติ; อยํ ตสฺมึ สมเย สติ โหติ.

[๕๓] กตมํ ตสฺมึ สมเย สมฺปชญฺญํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สมฺปชญฺญํ โหติ.

[๕๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ.

[๕๕] กตมา ตสฺมึ สมเย วิปสฺสนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญา-

รตนำ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยำ ตสฺมึ สมเย วิปสฺสนา โหติ.

[๕๖] กตโม ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยำ วีริยินฺทฺริยำ วีริยพลำ สมฺมาวายาโม; อยำ ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ.

[๕๗] กตโม ตสฺมึ สมเย อวิกฺเขโป โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ; อยำ ตสฺมึ สมเย อวิกฺเขโป โหติ.

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

ปทภาชนียำ นิฏฺฐิตำ.

ปฐมภาณวาโร.

โกฏฺฐาสวาโร

[๕๘] ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺฐินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ปญฺจงฺคิกำ ฌานำ โหติ, ปญฺจงฺคิโก มคฺโค โหติ สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ, เอกา เวทนา โหติ, เอกา สญฺญา โหติ, เอกา เจตนา โหติ,เอกำ จิตฺตำ โหติ, เอโก เวทนากฺขนฺโธ โหติ, เอโก สญฺญากฺขนฺโธ โหติ, เอโก สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ, เอโก วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ, เอกำ มนายตนำ โหติ, เอกำ มนินฺทฺริยำ โหติ, เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกำ ธมฺมายตนำ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๕๙] กตเม ตสฺมึ สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ.

[๖๐] กตโม ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺโธ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺโธ โหติ.

[๖๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สญฺญากฺขนฺโธ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญากฺขนฺโธ โหติ.

[๖๒] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ, ชีวิตินฺทฺริยํ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ, สทฺธาพลํ วีริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ, อโลโภ อโทโส อโมโห, อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ, หิรี โอตฺตปฺปี, กายปฺปสฺสทฺธิ จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ, กายลหุตา จิตฺตลหุตา, กายมุทุตา จิตฺตมุทุตา, กายกมฺมญฺญตา, จิตฺตกมฺมญฺญตา, กายปาคุญฺญตา จิตฺตปาคุญฺญตา, กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา, สติ สมฺปชญฺญํ, สมโถ วิปสฺสนา, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ.

[๖๓] กตโม ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อยํ ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ.

อิเม ตสฺมึ สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ.

[๖๔] กตมานิ ตสฺมึ สมเย ทฺวายตนานิ โหนฺติ. มนายตนํ ธมฺมายตนํ.

[๖๕] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนายตนํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย มนายตนํ โหติ.

[๖๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย ธมฺมายตนํ โหติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ธมฺมายตนํ โหติ.

อิมานิ ตสฺมึ สมเย ทฺวายตนานิ โหนฺติ.

[๖๗] กตมา ตสฺมึ สมเย เทฺว ธาตุโย โหนฺติ. มโนวิญฺญาณธาตุ ธมฺมธาตุ.

[๖๘] กตมา ตสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อยํ ตสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ.

[๖๙] กตมา ตสฺมึ สมเย ธมฺมธาตุ โหติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อยํ ตสฺมึ สมเย ธมฺมธาตุ โหติ.

อิมา ตสฺมึ สมเย เทฺว ธาตุโย โหนฺติ.

[๗๐] กตเม ตสฺมึ สมเย ตโย อาหารา โหนฺติ. ผสฺสาหาโร มโนสญฺเจตนาหาโร วิญฺญาณาหาโร.

[๗๑] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺสาหาโร โหติ. โย ตสฺมึ

สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺสาหาโร โหติ.

[๗๒] กตโม ตสฺมึ สมเย มโนสญฺเจตนาหาโร โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย มโนสญฺเจตนาหาโร โหติ.

[๗๓] กตโม ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณาหาโร โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อยํ ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณาหาโร โหติ.

อิเม ตสฺมึ สมเย ตโย อาหารา โหนฺติ.

[๗๔] กตมานิ ตสฺมึ สมเย อฏฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ. สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ.

[๗๕] กตมํ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทฺริยํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺธินฺทฺริยํ สทฺธาพลํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทฺริยํ โหติ.

[๗๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺต-ธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม; อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ.

[๗๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย สตินฺทฺริยํ โหติ. ยา ตสฺมึ

สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยํ สติพลํ สมฺมาสติ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สตินฺทฺริยํ โหติ.

[๗๘] กตมำ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยำ โหติ.

[๗๙] กตมำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ, ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ.

[๘๐] กตมำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย จิตฺตำ มโน มานสำ หทยำ ปณฺฑรำ มโน มนายตนำ มนินฺทฺริยำ วิญฺญาณำ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ.

[๘๑] กตมำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ สาตำ, เจตสิกำ สุขำ, เจโตสมฺผสฺสชำ สาตำ สุขำ เวทยิตำ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ.

[๘๒] กตมำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ. โย เตสำ อรูปีนำ

ธมฺมานํ อายุ จิติ, ยปนา ยาปนา, อิริยนา วตฺตนา ปาลนา, ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ.

อิมานิ ตสฺมึ สมเย อฏฺฐินฺทฺริยานิ โหนฺติ.

[๘๓] กตมํ ตสฺมึ สมเย ปญฺจงฺคิกํ ฌานํ โหติ. วิตกฺโก วิจาโร ปีติ สุขํ จิตฺตสฺเสกคฺคตา.

[๘๔] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกปฺโป; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๘๕] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร, จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา อนุเปกฺขนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๘๖] กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมชฺชํ, อาโมทนา ปโมทนา; หาโส ปหาโส, วิตฺติ โอทคฺยํ อตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ.

[๘๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ, เจตสิกํ สุขํ, เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ.

[๘๘] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

อิทํ ตสฺมึ สมเย ปญฺจงฺคิกํ ฌานํ โหติ.

[๘๙] กตโม ตสฺมึ สมเย ปญฺจงฺคิโก มคฺโค โหติ. สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป, สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ.

[๙๐] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ.

[๙๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป, อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกปฺโป; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ.

[๙๒] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี, ถาโม ธิติ, อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ.

[๙๓] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาสติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ, สติ สรณตา, ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา, สติ สตินฺทฺริยํ สติพลํ สมฺมาสติ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสติ โหติ.

[๙๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาสมาธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป

อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสมาธิ โหติ.

อยํ ตสฺมึ สมเย ปญฺจงฺคิโก มคฺโค โหติ.

[๙๕] กตมานิ ตสฺมึ สมเย สตฺต พลานิ โหนฺติ. สทฺธาพลํ วีริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ.

[๙๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา, โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท, สทฺธา สทฺธินฺทฺริยํ สทฺธาพลํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลํ โหติ.

[๙๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยพลํ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสพฺหี, ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม; อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยพลํ โหติ.

[๙๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย สติพลํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ, สติ สรณตา, ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา, สติ สตินฺทฺริยํ สติพลํ สมฺมาสติ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สติพลํ โหติ.

[๙๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลํ โหติ.

[๑๐๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา

อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลํ โหติ.

[๑๐๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย หิรีพลํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย หิรียติ หิรียิตพฺเพน, หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย หิรีพลํ โหติ.

[๑๐๒] กตมํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปพลํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปพลํ โหติ.

อิมานิ ตสฺมึ สมเย สตฺต พลานิ โหนฺติ.

[๑๐๓] กตเม ตสฺมึ สมเย ตโย เหตู โหนฺติ. อโลโภ อโทโส อโมโห.

[๑๐๔] กตโม ตสฺมึ สมเย อโลโภ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตํ, อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตํ อนภิชฺฌา, อโลโภ กุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อโลโภ โหติ.

[๑๐๕] กตโม ตสฺมึ สมเย อโทโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโทโส อทูสนา อทูสิตตฺตํ, อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช, อโทโส กุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อโทโส โหติ.

[๑๐๖] กตโม ตสฺมึ สมเย อโมโห โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา

ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ, อโมโห กุสลมูลํ;[๑] อยํ ตสฺมึ สมเย อโมโห โหติ.

อิเม ตสฺมึ สมเย ตโย เหตู โหนฺติ.

[๑๐๗] กตโม ตสฺมึ สมเย เอโก ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เอโก ผสฺโส โหติ.

[๑๐๘] กตมา ตสฺมึ สมเย เอกา เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ, เจตสิกํ สุขํ, เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เอกา เวทนา โหติ.[๒]

[๑๐๙] กตมา ตสฺมึ สมเย เอกา สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เอกา สญฺญา โหติ.[๓]

[๑๑๐] กตมา ตสฺมึ สมเย เอกา เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เอกา เจตนา โหติ.[๔]

---

[๑] ฉ. ม. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๒,๓,๔] อิมานิ ปทภาชนานิ ปุริเมหิ น สเมนฺติ ฯ ตตฺถ หิ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชนฺติ จ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชาติ จ ทิสฺสติ ฯ ตสฺมา ตตฺถ อติเรกํ วา อิธ อูนํ วา สิยา.

[๑๑๑] กตมำ ตสฺมึ สมเย เอกำ จิตฺตำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย จิตฺตำ มโน มานสำ หทยำ ปณฺฑรำ มโน มนายตนำ มนินฺทฺริยำ วิญฺญาณำ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทำ ตสฺมึ สมเย เอกำ จิตฺตำ โหติ.

[๑๑๒] กตโม ตสฺมึ สมเย เอโก เวทนากฺขนฺโธ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ สาตำ, เจตสิกำ สุขำ, เจโตสมฺผสฺสชำ สาตำ สุขำ เวทยิตำ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยำ ตสฺมึ สมเย เอโก เวทนากฺขนฺโธ โหติ.

[๑๑๓] กตโม ตสฺมึ สมเย เอโก สญฺญากฺขนฺโธ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตำ; อยำ ตสฺมึ สมเย เอโก สญฺญากฺขนฺโธ โหติ.

[๑๑๔] กตโม ตสฺมึ สมเย เอโก สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยำ วีริยินฺทฺริยำ สตินฺทฺริยำ สมาธินฺทฺริยำ ปญฺญินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ, สทฺธาพลำ วีริยพลำ สติพลำ สมาธิพลำ ปญฺญาพลำ หิรีพลำ โอตฺตปฺปพลำ, อโลโภ อโทโส อโมโห, อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ, หิรี โอตฺตปฺปี, กายปฺปสฺสทฺธิ จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ, กายลหุตา จิตฺตลหุตา, กายมุทุตา จิตฺตมุทุตา, กายกมฺมญฺญตา จิตฺตกมฺมญฺญตา, กายปาคุญฺญตา จิตฺตปาคุญฺญตา, กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา, สติ สมฺปชญฺญำ สมโถ วิปสฺสนา, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธำ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธำ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธำ; อยำ ตสฺมึ สมเย เอโก สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ.

[๑๑๕] กตโม ตสฺมึ สมเย เอโก วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อยํ ตสฺมึ สมเย เอโก วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ.

[๑๑๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย เอกํ มนายตนํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย เอกํ มนายตนํ โหติ.

[๑๑๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย เอกํ มนินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย เอกํ มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๑๑๘] กตมา ตสฺมึ สมเย เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ, หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อยํ ตสฺมึ สมเย เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ.

[๑๑๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิทํ ตสฺมึ สมเย เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ.

[๑๒๐] กตมา ตสฺมึ สมเย เอกา ธมฺมธาตุ โหติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อยํ ตสฺมึ สมเย เอกา ธมฺมธาตุ โหติ.

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

โกฏฺฐาสวาโร.

สุญฺญตวาโร.

[๑๒๑] ตสฺมึ โข ปน สมเย ธมฺมา โหนฺติ, ขนฺธา โหนฺติ, อายตนานิ โหนฺติ, ธาตุโย โหนฺติ, อาหารา โหนฺติ, อินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ฌานำ โหติ, มคฺโค โหติ, พลานิ โหนฺติ, เหตู โหนฺติ, ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตำ โหติ, เวทนากฺขนฺโธ โหติ, สญฺญากฺขนฺโธ โหติ, สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ, วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ, มนายตนำ โหติ, มนินฺทฺริยำ โหติ, มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, ธมฺมายตนำ โหติ, ธมฺมธาตุ โหติ. เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๒๒] กตเม ตสฺมึ สมเย ธมฺมา โหนฺติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ตสฺมึ สมเย ธมฺมา โหนฺติ.

[๑๒๓] กตเม ตสฺมึ สมเย ขนฺธา โหนฺติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ตสฺมึ สมเย ขนฺธา โหนฺติ.

[๑๒๔] กตมานิ ตสฺมึ สมเย อายตนานิ โหนฺติ. มนายตนำ ธมฺมายตนำ; อิมานิ ตสฺมึ สมเย อายตนานิ โหนฺติ.

[๑๒๕] กตมา ตสฺมึ สมเย ธาตุโย โหนฺติ. มโนวิญฺญาณธาตุ ธมฺมธาตุ; อิมา ตสฺมึ สมเย ธาตุโย โหนฺติ.

[๑๒๖] กตเม ตสฺมึ สมเย อาหารา โหนฺติ. ผสฺสาหาโร มโนสญฺเจตนาหาโร วิญฺญาณาหาโร; อิเม ตสฺมึ สมเย อาหารา โหนฺติ.

[๑๒๗] กตมานิ ตสฺมึ สมเย อินฺทฺริยานิ โหนฺติ. สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ มนินฺทฺริยํ โสมนสฺสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิมานิ ตสฺมึ สมเย อินฺทฺริยานิ โหนฺติ.

[๑๒๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย ฌานํ โหติ. วิตกฺโก วิจาโร ปีติ สุขํ จิตฺตสฺเสกคฺคตา; อิทํ ตสฺมึ สมเย ฌานํ โหติ.

[๑๒๙] กตโม ตสฺมึ สมเย มคฺโค โหติ. สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย มคฺโค โหติ.

[๑๓๐] กตมานิ ตสฺมึ สมเย พลานิ โหนฺติ. สทฺธาพลํ วีริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ; อิมานิ ตสฺมึ สมเย พลานิ โหนฺติ.

[๑๓๑] กตเม ตสฺมึ สมเย เหตู โหนฺติ. อโลโภ อโทโส อโมโห; อิเม ตสฺมึ สมเย เหตู โหนฺติ.

[๑๓๒] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๑๓๓] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๑๓๔] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๑๓๕] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๑๓๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ฯเปฯ อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๑๓๗] กตโม ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺโธ โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺโธ โหติ.

[๑๓๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สญฺญากฺขนฺโธ โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญากฺขนฺโธ โหติ.

[๑๓๙] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ.

[๑๔๐] กตโม ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ.

[๑๔๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนายตนํ โหติ. ฯเปฯ อิทํ ตสฺมึ สมเย มนายตนํ โหติ.

[๑๔๒] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.ฯเปฯ อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๑๔๓] กตมา ตสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ. ฯเปฯ อยํ ตสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ.

[๑๔๔] กตมำ ตสฺมึ สมเย ธมฺมายตนำ โหติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ธมฺมายตนำ โหติ.

[๑๔๕] กตมา ตสฺมึ สมเย ธมฺมธาตุ โหติ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อยำ ตสฺมึ สมเย ธมฺมธาตุ โหติ.

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา อิเม ธมฺมา กุสลา.

สุญฺญตวาโร.

ปฐมำ จิตฺตำ.

---

[๑๔๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรำ กุสลำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ โหติ โสมนสฺสสหคตำ ญาณสมฺปยุตฺตำ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณำ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณำ วา, ยำ ยำ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ทุติยำ จิตฺตำ.

---

[๑๔๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรำ กุสลำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ โหติ โสมนสฺสสหคตำ ญาณวิปฺปยุตฺตำ รูปารมฺมณำ วา สทฺทารมฺมณำ วา คนฺธารมฺมณำ วา รสารมฺมณำ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณำ วา ธมฺมารมฺมณำ วา, ยำ ยำ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตำ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขำ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยำ โหติ, วีริยินฺทฺริยำ โหติ, สตินฺทฺริยำ โหติ, สมาธินฺทฺริยำ โหติ, มนินฺทฺริยำ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ;

สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ; สทฺธาพลำ โหติ, วีริยพลำ โหติ, สติพลำ โหติ, สมาธิพลำ โหติ, หิรีพลำ โหติ, โอตฺตปฺปพลำ โหติ; อโลโภ โหติ, อโทโส โหติ; อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ; หิรี โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ; กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ, กายลหุตา โหติ, จิตฺตลหุตา โหติ; กายมุทุตา โหติ, จิตฺตมุทุตา โหติ; กายกมฺมญฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ; กายปาคุญฺญตา โหติ จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ กายุชุกตา โหติ จิตฺตุชุกตา โหติ สติ โหติ สมโถ โหติ ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, สตฺตินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ปญฺจงฺคิกำ ฌานำ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, ฉ พลานิ โหนฺติ, เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกำ ธมฺมายตนำ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ.

[๑๔๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยำ วีริยินฺทฺริยำ สตินฺทฺริยำ สมาธินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ, สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ, สทฺธาพลำ วีริยพลำ สติพลำ สมาธิพลำ หิรีพลำ โอตฺตปฺปพลำ อโลโภ อโทโส, อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท, หิรี โอตฺตปฺปี, กายปฺปสฺสทฺธิ จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ, กายลหุตา จิตฺตลหุตา, กายมุทุตา

จิตฺตมุทุตา, กายกมฺมญฺญตา จิตฺตกมฺมญฺญตา, กายปาคุญฺญตา จิตฺตปาคุญฺญตา, กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา, สติ สมโถ, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฯเปฯ วา เวทนากฺขนฺธํ ฯเปฯ วา สญฺญากฺขนฺธํ ฯเปฯ วา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ตติยํ จิตฺตํ.

---

[๑๔๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ญาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตุตฺถํ จิตฺตํ.

---

[๑๕๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ; เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ; วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ; สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวายาโม

โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ; สทฺธาพลำ โหติ, วีริยพลำ โหติ, สติพลำ โหติ, สมาธิพลำ โหติ, ปญฺญาพลำ โหติ, หิรีพลำ โหติ, โอตฺตปฺปพลำ โหติ; อโลโภ โหติ, อโทโส โหติ, อโมโห โหติ; อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ; หิรี โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ; กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ; กายลหุตา โหติ, จิตฺตลหุตา โหติ; กายมุทุตา โหติ, จิตฺตมุทุตา โหติ; กายกมฺมญฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมญฺญตา, โหติ; กายปาคุญฺญตา โหติ, จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ; กายุชุกตา โหติ, จิตฺตุชุกตา โหติ, สติ โหติ, สมฺปชญฺญำ โหติ; สมโถ โหติ, วิปสฺสนา โหติ; ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๕๑] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตำ; อยำ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๑๕๒] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชำ เจตสิกำ เนว สาตำ[๑] นาสาตำ, เจโตสมฺผสฺสชำ อทุกฺขมสุขำ เวทยิตำ, เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยำ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ ฯเปฯ.

[๑๕๓] กตมา ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ เนว สาตำ นาสาตำ, เจโตสมฺผสฺสชำ อทุกฺขมสุขำ เวทยิตำ, เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยำ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ ฯเปฯ.

[๑๕๔] กตมำ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ เนว สาตำ นาสาตำ, เจโตสมฺผสฺสชำ อทุกฺขมสุขำ เวทยิตำ,

---

[๑] สฺยา. เนวสาตำ. เอวมุปริปิ.

เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ.

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตุรงฺคิกำ ฌานำ โหติ; ปญฺจงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกำ ธมฺมายตนำ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๕๕] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยำ วีริยินฺทฺริยำ สตินฺทฺริยำ สมาธินฺทฺริยำ ปญฺญินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป, สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ, สทฺธาพลำ วีริยพลำ สติพลำ สมาธิพลำ ปญฺญาพลำ หิรีพลำ โอตฺตปฺปพลำ, อโลโภ อโทโส อโมโห, อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ, หิรี โอตฺตปฺปำ, กายปฺปสฺสทฺธิ จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ, กายลหุตา จิตฺตลหุตา, กายมุทุตา จิตฺตมุทุตา กายกมฺมญฺญตา จิตฺตกมฺมญฺญตา, กายปาคุญฺญตา จิตฺตปาคุญฺญตา, กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา, สติ สมฺปชญฺญำ, สมโถ วิปสฺสนา, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป.

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฯเปฯ เวทนากฺขนฺธำ ฯเปฯ สญฺญากฺขนฺธำ ฯเปฯ

วิญฺญาณกฺขนฺธ, อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ปญฺจมํ จิตฺตํ.

---

[๑๔๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ฉฏฺฐํ จิตฺตํ.

---

[๑๔๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ญาณวิปฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ; วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ; สทฺธาพลํ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สติพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, หิรีพลํ โหติ, โอตฺตปฺปพลํ โหติ; อโลโภ โหติ, อโทโส โหติ, อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, หิรี โหติ, โอตฺตปฺปี โหติ; กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ; กายลหุตา โหติ, จิตฺตลหุตา โหติ; กายมุทุตา โหติ, จิตฺตมุทุตา โหติ; กายกมฺมญฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ; กายปาคุญฺญตา โหติ, จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ; กายุชุกตา โหติ, จิตฺตุชุกตา

โหติ; สติ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, สตฺตินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตุรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, ฉ พลานิ โหนฺติ, เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๕๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ, สทฺธาพลํ วีริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ, อโลโภ อโทโส, อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท, หิรี โอตฺตปฺปึ, กายปฺปสฺสทฺธิ จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ, กายลหุตา จิตฺตลหุตา, กายมุทุตา จิตฺตมุทุตา, กายกมฺมญฺญตา จิตฺตกมฺมญฺญตา, กายปาคุญฺญตา จิตฺตปาคุญฺญตา, กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา, สติ สมโถ, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฯเปฯ วา เวทนากฺขนฺธํ ฯเปฯ วา สญฺญากฺขนฺธํ ฯเปฯ วา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

สตฺตมํ จิตฺตํ.

---

[๑๕๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ญาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน

รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อฏฺจมํ จิตฺตํ.

อฏฺจ กามาวจรมหากุสลจิตฺตานิ.

ทุติยภาณวาโร.

รูปาวจรกุสลํ จตุกฺกนโย

[๑๖๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิจฺเจว กาเมหิ วิวิจฺจ อกุสเลหิ ธมฺเมหิ สวิตกฺกํ สวิจารํ วิเวกชํ ปีติสุขํ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปฐวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๖๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา อชฺฌตฺตํ สมฺปสาทนํ เจตโส เอโกทิภาวํ อวิตกฺกํ อวิจารํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปฐวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺจิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ติวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ

โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๖๒] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ, ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๖๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, ปีติยา จ วิราคา อุเปกฺขโก จ วิหรติ สโต จ สมฺปชาโน, สุขญฺจ กาเยน ปฏิสංเวเทติ, ยนฺตं อริยา อาจิกฺขนฺติ "อุเปกฺขโก สติมา สุขวิหารี ติ ตติยं ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวิกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, สุขं โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ทฺวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ

โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๖๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๖๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, สุขสฺส จ ปหานา ทุกฺขสฺส จ ปหานา ปุพฺเพว โสมนสฺสโทมนสฺสานํ อตฺถงฺคมา อทุกฺขมสุขํ อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ทฺวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ

โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๖๖] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตุกฺกนโย.

ปญฺจกนโย

[๑๖๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจเวกฺขณนิมิตฺเต; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๖๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อวิตกฺกํ วิจารมตฺตํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจเวกฺขณนิมิตฺเต; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ

โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺฐินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตฺรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตฺรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๖๙] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๗๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ,

อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ติวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๗๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺจิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๗๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺจิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ,

อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ทฺวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๗๓] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๗๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยํ โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สตินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ ฯเปฯ ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, อฏฺฐินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ทฺวงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา;อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๗๕] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาวายาโม ฯเปฯ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ปญฺจกนโย.

จตสฺโส ปฏิปทา

[๑๗๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ[๑] ทนฺธาภิญฺญำ ปจฺจวกสิณนฺ, ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๗๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปจฺจวกสิณนฺ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

---

[๑] ฉ. ทุกฺขปฏิปทำ. เอวมุปริปิ.

[๑๗๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ[๑] ทนฺธาภิญฺญำ ปฐวีกสิณำ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๗๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๑๘๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปฐวีกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปฐวีกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปฐวีกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตสฺโส ปฏิปทา.

จตฺตาริ อารมฺมณานิ.

[๑๘๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

---

[๑] ฉ. สุขปฏิปทำ. เอวมุปริปิ.

[๑๘๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตํ อปฺปมาณารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๘๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปมาณํ ปริตฺตารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๘๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๘๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตํ ปริตฺตารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ ฯเปฯ ปริตฺตํ อปฺปมาณารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ; ฯเปฯ อปฺปมาณํ ปริตฺตารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ ฯเปฯ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมฺมณํ ปฐวีกสิณํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตฺตาริ อารมฺมณานิ.

โสฬสกฺขตฺตุกำ

[๑๘๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๘๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๘๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๘๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวีกสิณำ;

ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปฐวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ

ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา ปริตฺตา อปฺปมาณารมฺมณา ปจฺจวกสิณา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคา ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา อปฺปมาณา ปริตฺตารมฺมณา ปจฺจวกสิณา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคา ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา อปฺปมาณา อปฺปมาณารมฺมณา ปจฺจวกสิณา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคา ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา ปริตฺตา ปริตฺตารมฺมณา ปจฺจวกสิณา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๙๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคา ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา ปริตฺตา อปฺปมาณารมฺมณา ปจฺจวกสิณา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจฺจวกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ

ปริตฺตารมฺมณํ ปจวีกสิณํ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจวีกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจวีกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจวีกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ปจวีกสิณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ปจวีกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

โสพฺพสกฺขตฺตุกำ.

อฏฺจกสิณำ โสพฺพสกฺขตฺตุกำ

[๒๐๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อาโปกสิณำ ฯเปฯ เตโชกสิณำ ฯเปฯ วาโยกสิณำ ฯเปฯ นีลกสิณำ ฯเปฯ ปีตกสิณำ ฯเปฯ โลหิตกสิณำ ฯเปฯ โอทาตกสิณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อฏฺจกสิณำ โสพฺพสกฺขตฺตุกำ.

อภิภายตนานิ ปริตฺตานิ

[๒๐๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตสฺโส ปฏิปทา

[๒๐๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๐๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตสฺโส ปฏิปทา.

เทฺว อารมฺมณานิ

[๒๑๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ,

ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปมาณํ ปริตฺตารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตํ ปริตฺตารมฺมณํ ฯเปฯ อปฺปมาณํ ปริตฺตารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

เทฺว อารมฺมณานิ.

อฏฺฐกฺขตฺตุกํ

[๒๑๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ

ปริตฺตารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๑๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ

ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ

ทนฺธาภิญฺญํ อปฺปมาณํ ปริตฺตารมฺมณํ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ ปริตฺตารมฺมณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ ปริตฺตารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อฏฺฐกฺขตฺตุกำ.

อิทมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกำ

[๒๒๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญึ พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ สุวณฺณทุพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญึ พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปริตฺตานิ สุวณฺณทุพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อิทมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกำ.

อปฺปมาณานิ

[๒๒๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญึ พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ,

ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตสฺโส ปฏิปทา

[๒๒๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๒๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ

ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตสฺโส ปฏิปทา.

เทฺว อารมฺมณานิ

[๒๓๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปริตฺตํ อปฺป-มาณารมฺมณํ ฯเปฯ อปฺปมาณํ อปฺปมาณารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

เทฺว อารมฺมณานิ.

อปรมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกํ

[๒๓๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ

ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๓๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ,

ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ

ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ปริตฺตำ อปฺปมาณารมฺมณำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปมาณำ อปฺปมาณารมฺมณำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อปรมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกำ.

อิทมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกำ

[๒๔๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ สุวณฺณทุพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, อชฺฌตฺตำ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ อปฺปมาณานิ สุวณฺณทุพฺพณฺณานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อิทมฺปิ อฏฺฐกฺขตฺตุกำ.

อภิภายตนานิ โสฬสกฺขตฺตุกานิ

[๒๔๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา

มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ นีลานิ นีลวณฺณานิ นีลนิทสฺสนานิ นีลนิภาสานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ ปีตานิ ปีตวณฺณานิ ปีตนิทสฺสนานิ ปีตนิภาสานิ ฯเปฯ โลหิตกานิ โลหิตกวณฺณานิ โลหิตกนิทสฺสนานิ โลหิตกนิภาสานิ ฯเปฯ โอทาตานิ โอทาตวณฺณานิ โอทาตนิทสฺสนานิ โอทาตนิภาสานิ, ตานิ อภิภุยฺย "ชานามิ ปสฺสามีติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อิมานิปิ อภิภายตนานิ โสฬสกฺขตฺตุกานิ.

ตีณิ วิโมกฺขานิ โสฬสกฺขตฺตุกานิ

[๒๔๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, รูปี รูปานิ ปสฺสติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๔๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อชฺฌตฺตํ อรูปสญฺญี พหิทฺธา รูปานิ ปสฺสติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, สุภนฺติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อิมานิปิ ตีณิ วิโมกฺขานิ โสพฺพสกฺขตฺตุกานิ.

จตฺตาริ พฺรหฺมวิหารชฺฌานานิ โสพฺพสกฺขตฺตุกานิ

[๒๕๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, อวิตกฺกํ วิจารมตฺตํ สมาธิชํ ปีติสุขํ ทุติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๗. กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, ปีติยา จ วิราคา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ เมตฺตาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ กรุณาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๕๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ กรุณาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ

มุทิตาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ มุทิตาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อุเปกฺขาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตฺตาริ พฺรหฺมวิหารชฺฌานานิ โสพสกฺขตฺตุกานิ.

อสุภชฺฌานํ โสพสกฺขตฺตุกํ

[๒๖๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อุทฺธุมาตกสญฺญาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ วินีลกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ วิปุพฺพกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ วิจฺฉิทฺทก-สญฺญาสหคตํ ฯเปฯ วิกฺขายิตกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ วิกฺขิตฺตกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ หตวิกฺขิตฺตกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ โลหิตกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ

ปุพฺพกสญฺญาสหคตํ ฯเปฯ อฏฺฐิกสญฺญาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อสุภชฺฌานํ โสฬสกฺขตฺตุกํ.

รูปาวจรกุสลํ

อรูปาวจรกุสลํ

จตฺตาริ อรูปชฺฌานานิ โสฬสกฺขตฺตุกานิ

[๒๖๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิกาโร อากาสานญฺจายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อุเปกฺขาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม วิญฺญาณญฺจายตน-สญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อุเปกฺขาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อากิญฺจญฺญายตน-สญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อุเปกฺขาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๖๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญา-นาสญฺญายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อุเปกฺขาสหคตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตฺตาริ อรูปชฺฌานานิ โสพสกฺขตฺตุกานิ.

อรูปาวจรกุสลํ.

เตภูมิกกุสลํ[๑] กามาวจรกุสลํ

[๒๖๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๗๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรํ กุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตํ ญาณวิปฺปยุตฺตํ ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตํ ญาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ญาณสมฺปยุตฺตํ ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตํ

---

[๑] ฉ.,เท. เตภูมกกุสลํ.

ฌาณสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปฺปยุตฺตํ ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตํ ฌาณวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

กามาวจรกุสลํ.

รูปาวจรกุสลํ

[๒๗๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปฐวีกสิณํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๗๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปฐวีกสิณํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ

ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

รูปาวจรกุสลำ.

อรูปาวจรกุสลำ

[๒๗๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปปฺปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ สพฺพโส รูปสญฺญานำ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานำ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานำ อมนสิกาโร อากาสานญฺจายตนสญฺญาสหคตำ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๗๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปปฺปตฺติยา มคฺคำ ภาเวติ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนำ สมติกฺกมฺม วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญาสหคตำ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ หีนำ ฯเปฯ มชฺฌิมำ ฯเปฯ ปณีตำ ฯเปฯ

ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๗๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อากิญฺจญฺญายตน-สญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๗๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญา-นาสญฺญายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ วีมํสาธิปเตยฺยํ ฯเปฯ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ ฯเปฯ

วีมํสาธิปเตยฺยํ หีนํ ฯเปฯ มชฺฌิมํ ฯเปฯ ปณีตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อรูปาวจรกุสลํ.

โลกุตฺตรกุสลํ สุทฺธิกปฏิปทา

[๒๗๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตำ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขำ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, สทฺธินฺทฺริยำ โหติ, วีริยินฺทฺริยำ โหติ, สตินฺทฺริยำ โหติ, สมาธินฺทฺริยำ โหติ, ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ, มนินฺทฺริยำ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ, อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยำ โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ, สมฺมาวาจา โหติ, สมฺมากมฺมนฺโต โหติ, สมฺมาอาชีโว โหติ, สมฺมาวายาโม โหติ, สมฺมาสติ โหติ, สมฺมาสมาธิ โหติ, สทฺธาพลำ โหติ, วีริยพลำ โหติ, สติพลำ โหติ, สมาธิพลำ โหติ, ปญฺญาพลำ โหติ, หิรีพลำ โหติ, โอตฺตปฺปพลำ โหติ, อโลโภ โหติ, อโทโส โหติ, อโมโห โหติ, อนภิชฺฌา โหติ, อพฺยาปาโท โหติ, สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ, หิรี โหติ, โอตฺตปฺปำ โหติ, กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ, จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ, กายลหุตา โหติ, จิตฺตลหุตา โหติ, กายมุทุตา โหติ, จิตฺตมุทุตา โหติ, กายกมฺมญฺญตา โหติ, จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ, กายปาคุญฺญตา โหติ, จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ,

กายุชุกตา โหติ, จิตฺตุชุกตา โหติ, สติ โหติ, สมฺปชญฺญํ โหติ, สมโถ โหติ, วิปสฺสนา โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๒๗๘] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๒๗๙] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๒๘๐] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๒๘๑] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๒๘๒] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๒๘๓] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา สมฺมาสงฺกปฺโป มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๒๘๔] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา อนุเปกฺขนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๒๘๕] กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมชฺชํ อาโมทนา ปโมทนา หาโส ปหาโส วิตฺติ โอทคฺยํ อตฺตมนตา จิตฺตสฺส ปีติสมฺโพชฺฌงฺโค; อยํ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ.

[๒๘๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ.

[๒๘๗] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๒๘๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทฺริยํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท สทฺธา สทฺธินฺทฺริยํ สทฺธาพลํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สทฺธินฺทฺริยํ โหติ.

[๒๘๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม วีริยสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ.

[๒๙๐] กตมำ ตสฺมึ สมเย สตินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยำ สติพลำ สมฺมาสติ สติสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สตินฺทฺริยำ โหติ.

[๒๙๑] กตมำ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ สมฺมาสมาธิ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยำ โหติ.

[๒๙๒] กตมำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ, อโมโห ธมฺมวิจโย, สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญินฺทฺริยำ โหติ.

[๒๙๓] กตมำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย จิตฺตำ มโน มานสำ หทยำ ปณฺฑรำ มโน มนายตนำ มนินฺทฺริยำ วิญฺญาณำ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ.

[๒๙๔] กตมำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ สาตำ เจตสิกำ สุขำ เจโตสมฺผสฺสชำ สาตำ สุขำ เวทยิตำ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ.

[๒๙๕] กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ. โย เตสํ อรูปีนํ ธมฺมานํ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ.

[๒๙๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ โหติ. ยา เตสํ ธมฺมานํ อนญฺญาตานํ อทิฏฺฐานํ[๑] อปฺปตฺตานํ อวิทิตานํ อสจฺฉิกตานํ สจฺฉิกิริยาย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ โหติ.

[๒๙๗] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ.

[๒๙๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา

---

[๑] สฺยา. อธิฏฺฐานํ

สมฺมาสงฺกปฺโป มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสงฺกปฺโป โหติ.

[๒๙๙] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาวาจา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จตูหิ วจีทุจฺจริเตหิ อารติ วิรติ ปฏิวิรติ เวรมณี, อกิริยา อกรณํ อนชฺฌาปตฺติ เวลาอนติกฺกโม, เสตุฆาโต สมฺมาวาจา, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาวาจา โหติ.

[๓๐๐] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมากมฺมนฺโต โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตีหิ กายทุจฺจริเตหิ อารติ วิรติ ปฏิวิรติ เวรมณี, อกิริยา อกรณํ, อนชฺฌาปตฺติ เวลาอนติกฺกโม, เสตุฆาโต สมฺมากมฺมนฺโต, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมากมฺมนฺโต โหติ.

[๓๐๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาอาชีโว โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาอาชีวา อารติ วิรติ ปฏิวิรติ เวรมณี, อกิริยา อกรณํ, อนชฺฌาปตฺติ เวลาอนติกฺกโม, เสตุฆาโต สมฺมาอาชีโว, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาอาชีโว โหติ.

[๓๐๒] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี, ถาโม ธิติ, อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ, สมฺมาวายาโม วีริยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาวายาโม โหติ.

[๓๐๓] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาสติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ, สติ สรณตา, ธารณตา อปิลาปนตา

อสมฺมุสนตา, สติ สตินฺทฺริยำ สติพลำ, สมฺมาสติ สติสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสติ โหติ.

[๓๐๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สมฺมาสมาธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ, สมฺมาสมาธิ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อยำ ตสฺมึ สมเย สมฺมาสมาธิ โหติ.

[๓๐๕] กตมำ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สทฺธา สทฺทหนา โอกปฺปนา อภิปฺปสาโท, สทฺธา สทฺธินฺทฺริยำ สทฺธาพลำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สทฺธาพลำ โหติ.

[๓๐๖] กตมำ ตสฺมึ สมเย วีริยพลำ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยำ วีริยินฺทฺริยำ วีริยพลำ สมฺมาวายาโม วีริยสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย วีริยพลำ โหติ.

[๓๐๗] กตมำ ตสฺมึ สมเย สติพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ, สติ สรณตา, ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา, สติ สตินฺทฺริยำ สติพลำ สมฺมาสติ สติสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สติพลำ โหติ.

[๓๐๘] กตมำ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยำ สมาธิพลำ, สมฺมาสมาธิ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลำ โหติ.

[๓๐๙] กตมำ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย

ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย, สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ปญฺญาพลํ โหติ.

[๓๑๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย หิรีพลํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย หิรียติ หิรียิตพฺเพน, หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย หิรีพลํ โหติ.

[๓๑๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปพลํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปพลํ โหติ.

[๓๑๒] กตโม ตสฺมึ สมเย อโลโภ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตํ, อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตํ อนภิชฺฌา, อโลโภ กุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อโลโภ โหติ.

[๓๑๓] กตโม ตสฺมึ สมเย อโทโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโทโส อทูสนา อทูสิตตฺตํ อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช, อโทโส กุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อโทโส โหติ.

[๓๑๔] กตโม ตสฺมึ สมเย อโมโห โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ,

อโมโห ธมฺมวิจโย, สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนา; อยํ ตสฺมึ สมเย อโมโห โหติ.

[๓๑๕] กตมา ตสฺมึ สมเย อนภิชฺฌา โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตํ อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตํ อนภิชฺฌา อโลโภ กุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อนภิชฺฌา โหติ.

[๓๑๖] กตโม ตสฺมึ สมเย อพฺยาปาโท โหติ. โย ตสฺมึ สมเย อโทโส อทูสนา อทูสิตตฺตํ อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช, อโทโส กุสลมูลา; อยา ตสฺมึ สมเย อพฺยาปาโท โหติ.

[๓๑๗] กตมา ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนา; อยํ ตสฺมึ สมเย สมฺมาทิฏฺฐิ โหติ.

[๓๑๘] กตมา ตสฺมึ สมเย หิรี โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย หิรียติ หิรียิตพฺเพน, หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อยํ ตสฺมึ สมเย หิรี โหติ.

[๓๑๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย โอตฺตปฺปํ โหติ.

[๓๒๐] กตมา ตสฺมึ สมเย กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปสฺสทฺธิ ปฏิปฺปสฺสทฺธิ

ปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภิตตฺตํ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺโค; อยํ ตสฺมึ สมเย กายปฺปสฺสทฺธิ โหติ.

[๓๒๑] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปสฺสทฺธิ ปฏิปฺปสฺสทฺธิ ปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภนา ปฏิปฺปสฺสมฺภิตตฺตํ ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺโค; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ โหติ.

[๓๒๒] กตมา ตสฺมึ สมเย กายลหุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย กายลหุตา โหติ.

[๓๒๓] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตลหุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตลหุตา โหติ.

[๓๒๔] กตมา ตสฺมึ สมเย กายมุทุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา; อยํ ตสฺมึ สมเย กายมุทุตา โหติ.

[๓๒๕] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตมุทุตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตมุทุตา โหติ.

[๓๒๖] กตมา ตสฺมึ สมเย กายกมฺมญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย กายกมฺมญฺญตา โหติ.

[๓๒๗] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตกมฺมญฺญตา โหติ.

[๓๒๘] กตมา ตสฺมึ สมเย กายปาคุญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส ปคุณตา ปคุณตฺตํ ปคุณภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย กายปาคุญฺญตา โหติ.

[๓๒๙] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส ปคุณตา ปคุณตฺตํ ปคุณภาโว; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตปาคุญฺญตา โหติ.

[๓๓๐] กตมา ตสฺมึ สมเย กายุชุกตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เวทนากฺขนฺธสฺส สญฺญากฺขนฺธสฺส สงฺขารกฺขนฺธสฺส อุชุตา อุชุกตา อชิมฺหตา อวงฺกตา อกุฏิลตา; อยํ ตสฺมึ สมเย กายุชุกตา โหติ.

[๓๓๑] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตุชุกตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย วิญฺญาณกฺขนฺธสฺส อุชุตา อุชุกตา อชิมฺหตา อวงฺกตา อกุฏิลตา; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตุชุกตา โหติ.

[๓๓๒] กตมา ตสฺมึ สมเย สติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ, สติ สรณตา, ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา, สติ สตินฺทฺริยํ สติพลํ, สมฺมาสติ สติสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สติ โหติ.

[๓๓๓] กตมํ ตสฺมึ สมเย สมฺปชญฺญํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท

ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สมฺปชญฺญํ โหติ.

[๓๓๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ, สมฺมาสมาธิ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ.

[๓๓๕] กตมา ตสฺมึ สมเย วิปสฺสนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย วิปสฺสนา โหติ.

[๓๓๖] กตโม ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสพฺหี, ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ สมฺมาวายาโม วีริยสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ.

[๓๓๗] กตโม ตสฺมึ สมเย อวิกฺเขโป โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ สมฺมาสมาธิ สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค, มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อวิกฺเขโป โหติ.

เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, นวินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ปญฺจงฺคิกํ ฌานํ โหติ, อฏฺฐงฺคิโก มคฺโค โหติ, สตฺต พลานิ โหนฺติ, ตโย เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ, เอกา เวทนา โหติ, เอกา สญฺญา โหติ, เอกา เจตนา โหติ, เอกํ จิตฺตํ โหติ, เอโก เวทนากฺขนฺโธ โหติ, เอโก สญฺญากฺขนฺโธ โหติ, เอโก สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ, เอโก วิญฺญาณกฺขนฺโธ โหติ, เอกํ มนายตนํ โหติ, เอกํ มนินฺทฺริยํ โหติ, เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา กุสลา ฯเปฯ

[๓๓๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, สทฺธินฺทฺริยํ วีริยินฺทฺริยํ สตินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ปญฺญินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ, สมฺมาทิฏฺฐิ สมฺมาสงฺกปฺโป สมฺมาวาจา สมฺมากมฺมนฺโต สมฺมาอาชีโว สมฺมาวายาโม สมฺมาสติ สมฺมาสมาธิ, สทฺธาพลํ วีริยพลํ สติพลํ สมาธิพลํ ปญฺญาพลํ หิรีพลํ โอตฺตปฺปพลํ, อโลโภ อโทโส อโมโห, อนภิชฺฌา อพฺยาปาโท สมฺมาทิฏฺฐิ, หิรี โอตฺตปฺปี, กายปฺปสฺสทฺธิ จิตฺตปฺปสฺสทฺธิ, กายลหุตา จิตฺตลหุตา, กายมุทุตา จิตฺตมุทุตา, กายกมฺมญฺญตา จิตฺตกมฺมญฺญตา, กายปาคุญฺญตา จิตฺตปาคุญฺญตา, กายุชุกตา จิตฺตุชุกตา, สติ สมฺปชญฺญํ, สมโถ วิปสฺสนา, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

กตเม[๑] ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.[๑]

[๓๓๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา

---

๑ - ๑ ฉ.,เท. อิเม ปาฐา น ทิสฺสนฺติ.

ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

สุทฺธิกปฏิปทา.

สุญฺญตำ

[๓๔๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

สุญฺญตำ.

สุญฺญตมูลกปฏิปทา

[๓๔๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ

ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๔๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ

ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

สุญฺญตมูลกปฏิปทา.

อปฺปณิหิตำ

[๓๕๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๕๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อปฺปณิหิตำ.

อปฺปณิหิตมูลกปฏิปทา

[๓๕๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา

ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๕๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๕๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๕๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๕๖] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฯเปฯ

ทุกฺขาปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา อปฺปณิหิตา ฯเปฯ สุขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา อปฺปณิหิตา ฯเปฯ สุขาปฏิปทา ขิปฺปาภิญฺญา อปฺปณิหิตา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อปฺปณิหิตมูลกปฏิปทา.

วีสติ มหานยา

[๓๕๗] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรา มคฺคา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา สติปฏฺฐานา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา สมฺมปฺปธานา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา อิทฺธิปาทา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรานิ อินฺทฺริยานิ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา พลา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา โพชฺฌงฺคา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา สจฺจา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา สมถา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา ธมฺมา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา ขนฺธา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา อายตนา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา ธาตุ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา อาหารา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา ผสฺสา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา เวทนา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา สญฺญา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา เจตนา ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรา จิตฺตา ภาเวติ นิยฺยานิกา อปจยคามี ทิฏฺฐิคตานา ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมา ฌานา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

วีสติ มหานยา.

อธิปติ

[๓๕๘] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๕๙] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๖๐] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ มคฺคำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สติปฏฺฐานำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สมฺมปฺปธานำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อิทฺธิปาทำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อินฺทฺริยำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ พลำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ โพชฺฌงฺคำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สจฺจำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สมถำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ ธมฺมำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ ขนฺธำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อายตนำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ ธาตุำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อาหารำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ ผสฺสำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ เวทนำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สญฺญำ

ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ เจตนำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ จิตฺตำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

อธิปติ.

ปฐโม มคฺโค.

---

[๓๖๑] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ กามราคพฺยาปาทานำ ตนุภาวาย ทุติยาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ทุติโย มคฺโค.

---

[๓๖๒] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ กามราคพฺยาปาทานำ อนวเสสปฺปหานาย ตติยาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

ตติโย มคฺโค.

---

[๓๖๓] กตเม ธมฺมา กุสลา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ รูปราคอรูปราคมานอุทฺธจฺจอวิชฺชาย อนวเสสปฺปหานาย จตุตฺถาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยํ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๓๖๔] กตมำ ตสฺมึ สมเย อญฺญินฺทฺริยำ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย เตสำ ธมฺมานำ ญาตานำ ทิฏฺฐานำ ปตฺตานำ วิทิตานำ สจฺฉิกตานำ สจฺฉิกิริยาย ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ, ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ, อโมโห ธมฺมวิจโย, สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย อญฺญินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา อิเม ธมฺมา กุสลา.

จตุตฺโถ มคฺโค.
โลกุตฺตรำ จิตฺตำ.

ทฺวาทส อกุสลานิ

[๓๖๕] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลำ จิตฺตำ อุปฺปนฺนำ โหติ โสมนสฺสสหคตำ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตำ รูปารมฺมณำ วา สทฺทารมฺมณำ วา คนฺธารมฺมณำ วา รสารมฺมณำ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณำ วา ธมฺมารมฺมณำ วา, ยำ ยำ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส

โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ; วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, โลโภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๓๖๖] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๓๖๗] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ, เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๓๖๘] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๓๖๙] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๓๗๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ

มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๓๗๑] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา, มิจฺฉาสงฺกปฺโป; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๓๗๒] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร, จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา อนุเปกฺขนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๓๗๓] กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมชฺชํ, อาโมทนา ปโมทนา, หาโส ปหาโส, วิตฺติ โอทคฺยํ อตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ.

[๓๗๔] กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ, เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ.

[๓๗๕] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๓๗๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี, ถาโม ธิติ, อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ มิจฺฉาวายาโม; อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ.

[๓๗๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ; อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยํ โหติ.

[๓๗๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๓๗๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ, เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ, เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ.

[๓๘๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ. โย เตสํ อรูปีนํ ธมฺมานํ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา, ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ.

[๓๘๑] กตมา ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ, คาโห ปฏิคฺคาโห,[๑] อภินิเวโส ปรามาโส, กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ, มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห;[๒] อยํ ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ.

[๓๘๒] กตโม ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ. โย ตสฺมึ

---

[๑] ฉ. ปติฏฺฐาโห. [๒] ฉ.,เท.,ม. วิปริยาสคฺคาโห, เอวมุปริปิ.

สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป, อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา มิจฺฉาสงฺกปฺโป; อยํ ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ.

[๓๘๓] กตโม ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาวายาโม โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสพฺหี, ถาโม ธิติ, อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ มิจฺฉาวายาโม; อยํ ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาวายาโม โหติ.

[๓๘๔] กตโม ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาสมาธิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ธิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาสมาธิ โหติ.

[๓๘๕] กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยพลํ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสพฺหี, ถาโม ธิติ, อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ มิจฺฉาวายาโม; อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยพลํ โหติ.

[๓๘๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ธิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สมาธิพลํ โหติ.

[๓๘๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย อหิริกพลํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย น หิรียติ หิรียิตพฺเพน, น หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา, อิทํ ตสฺมึ สมเย อหิริกพลํ โหติ.

[๓๘๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย อโนตฺตปฺปพลํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, น โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย อโนตฺตปฺปพลํ โหติ.

[๓๘๙] กตโม ตสฺมึ สมเย โลโภ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย โลโภ ลุพฺภนา ลุพฺภิตตฺตํ, สาราโค สารชฺชนา สารชฺชิตตฺตํ อภิชฺฌา, โลโภ อกุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย โลโภ โหติ.

[๓๙๐] กตโม ตสฺมึ สมเย โมโห โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย อญฺญาณํ อทสฺสนํ, อนภิสมโย อนนุโพโธ อสมฺโพโธ อปฺปฏิเวโธ, อสงฺคาหนา อปริโยคาหนา, อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขกมฺมํ, ทุมฺเมชฺฌํ พาลฺยํ อสมฺปชญฺญํ, โมโห ปโมโห สมฺโมโห, อวิชฺชา อวิชฺโชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยุฏฺฐานํ อวิชฺชาลงฺคี, โมโห อกุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย โมโห โหติ.

[๓๙๑] กตมา ตสฺมึ สมเย อภิชฺฌา โหติ. โย ตสฺมึ สมเย โลโภ ลุพฺภนา ลุพฺภิตตฺตํ, สาราโค สารชฺชนา สารชฺชิตตฺตํ อภิชฺฌา, โลโภ อกุสลมูลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย อภิชฺฌา โหติ.

[๓๙๒] กตมา ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ, คาโห ปฏิคฺคาโห, อภินิเวโส ปรามาโส, กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ, มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ ตสฺมึ สมเย มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ.

[๓๙๓] กตมํ ตสฺมึ สมเย อหิริกํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย น หิรียติ หิรียิตพฺเพน, น หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย อหิริกํ โหติ.

[๓๙๔] กตมํ ตสฺมึ สมเย อโนตฺตปฺปํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, น โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ ตสฺมึ สมเย อโนตฺตปฺปํ โหติ.

[๓๙๕] กตโม ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย สมโถ โหติ.

[๓๙๖] กตโม ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม, อุยฺยาโม วายาโม, อุสฺสาโห อุสฺโสพฺหี, ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห, วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ มิจฺฉาวายาโม; อยํ ตสฺมึ สมเย ปคฺคาโห โหติ.

[๓๙๗] กตโม ตสฺมึ สมเย อวิกฺเขโป โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา, สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ มิจฺฉาสมาธิ; อยํ ตสฺมึ สมเย อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ปญฺจงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, จตฺตาริ พลานิ โหนฺติ; เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๓๙๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ, วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, โลโภ โมโห, อภิชฺฌา มิจฺฉาทิฏฺฐิ, อหิริกํ อโนตฺตปฺปึ, สมโถ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๓๙๙] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๐๐] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, โลโภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปึ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป

โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, ปญฺจงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ติวงฺคิโก มคฺโค โหติ, จตฺตาริ พลานิ โหนฺติ, เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๐๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ, วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, โลโภ โมโห, อภิชฺฌา, อหิริกํ อโนตฺตปฺปึ, สมโถ, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๐๒] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โสมนสฺสสหคตं ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๐๓] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตं ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา

ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ โลโภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปึ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๐๔] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๐๕] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ ฯเปฯ

[๔๐๖] กตมา ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ ฯเปฯ

[๔๐๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยํ

โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตฺตุรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, จตุรงฺคิโก มคฺโค โหติ, จตฺตาริ พลานิ โหนฺติ, เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๐๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, มิจฺฉาทิฏฺฐิ มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ, วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, โลโภ โมโห, อภิชฺฌา มิจฺฉาทิฏฺฐิ, อหิริกํ อโนตฺตปฺปํ, สมโถ, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๐๙] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๑๐] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา

ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, โลโภ โหติ, โมโห โหติ, อภิชฺฌา โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปี โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตุรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ติวงฺคิโก มคฺโค โหติ, จตฺตาริ พลานิ โหนฺติ, เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๑๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ, วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, โลโภ โมโห, อภิชฺฌา อหิริกํ อโนตฺตปฺปี, สมโถ, ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๑๒] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๑๓] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โทมนสฺสสหคตํ ปฏิฆสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ทุกฺขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โทมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, โทโส โหติ, โมโห โหติ, พฺยาปาโท โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปึ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๑๔] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๑๕] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ อสาตํ เจตสิกํ ทุกฺขํ

เจโตสมฺผสฺสชํ อสาตํ ทุกฺขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อสาตา ทุกฺขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ ฯเปฯ

[๔๑๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย ทุกฺขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ อสาตํ เจตสิกํ ทุกฺขํ เจโตสมฺผสฺสชํ อสาตํ ทุกฺขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อสาตา ทุกฺขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย ทุกฺขํ โหติ ฯเปฯ

[๔๑๗] กตมํ ตสฺมึ สมเย โทมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ อสาตํ เจตสิกํ ทุกฺขํ เจโตสมฺผสฺสชํ อสาตํ ทุกฺขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อสาตา ทุกฺขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย โทมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ ฯเปฯ

[๔๑๘] กตโม ตสฺมึ สมเย โทโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย โทโส ทุสนา ทูสิตตฺตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺฑิกฺกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ ตสฺมึ สมเย โทโส โหติ ฯเปฯ

[๔๑๙] กตโม ตสฺมึ สมเย พฺยาปาโท โหติ. โย ตสฺมึ สมเย โทโส ทุสนา ทูสิตตฺตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺฑิกฺกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ ตสฺมึ สมเย พฺยาปาโท โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตุรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ติวงฺคิโก มคฺโค โหติ, จตฺตาริ พลานิ โหนฺติ, เทฺว เหตู โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ

โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๒๐] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ, วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, โทโส โมโห, พฺยาปาโท, อหิริกํ อโนตฺตปฺปํ, สมโถ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๒๑] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ โทมนสฺสสหคตํ ปฏิฆสมฺปยุตฺตํ สสงฺขาเรน รูปารมฺมณํ วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๒๒] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ วิจิกิจฺฉาสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, วีริยพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, วิจิกิจฺฉา โหติ, โมโห โหติ, อหิริกํ

โหติ, อโนตฺตปฺปํ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป;[๑] โหติ[๑] เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๒๓] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ

[๔๒๔] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ ฯเปฯ

[๔๒๕] กตมา ตสฺมึ สมเย วิจิกิจฺฉา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตฺตํ วิมติ วิจิกิจฺฉา เทฺวธฺหกํ เทฺวธาปโถ สํสโย อเนกํสคฺคาโห อาสปฺปนา ปริสปฺปนา อปริโยคาหนา ถมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจิกิจฺฉา โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, จตฺตาริ อินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตฺตฺรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ทฺวงฺคิโก มคฺโค โหติ, ตีณิ พลานิ โหนฺติ, เอโก เหตุ โหติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๒๖] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ,

---

๑ - ๑ ฉ.,เท. นตฺถิ.

มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม, วีริยพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, วิจิกิจฺฉา โมโห, อหิริกํ อโนตฺตปฺปํ, ปคฺคาโห; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๒๗] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ยสฺมึ สมเย อกุสลํ จิตฺตํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ อุทฺธจฺจสมฺปยุตฺตํ รูปารมฺมณํ วา สทฺทารมฺมณํ วา คนฺธารมฺมณํ วา รสารมฺมณํ วา โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ วา ธมฺมารมฺมณํ วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป โหติ, มิจฺฉาวายาโม โหติ, มิจฺฉาสมาธิ โหติ, วีริยพลํ โหติ, สมาธิพลํ โหติ, อหิริกพลํ โหติ, อโนตฺตปฺปพลํ โหติ, อุทฺธจฺจํ โหติ, โมโห โหติ, อหิริกํ โหติ, อโนตฺตปฺปํ โหติ, สมโถ โหติ, ปคฺคาโห โหติ, อวิกฺเขโป โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๔๒๘] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ

[๔๒๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย อุทฺธจฺจํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส อุทฺธจฺจํ อวูปสโม เจตโส วิกฺเขโป ภนฺตตฺตํ จิตฺตสฺส; อิทํ ตสฺมึ สมเย อุทฺธจฺจํ โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ

อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, จตุรงฺคิกํ ฌานํ โหติ, ติวงฺคิโก มคฺโค โหติ, จตฺตาริ พลานิ โหนฺติ, เอโก เหตุ โหติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อกุสลา ฯเปฯ

[๔๓๐] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา, วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา, วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, มิจฺฉาสงฺกปฺโป มิจฺฉาวายาโม มิจฺฉาสมาธิ, วีริยพลํ สมาธิพลํ อหิริกพลํ อโนตฺตปฺปพลํ, อุทฺธจฺจํ โมโห, อหิริกํ อโนตฺตปฺปึ, สมโถ ปคฺคาโห อวิกฺเขโป; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อกุสลา.

ทฺวาทส อกุสลจิตฺตานิ.

อพฺยากตวิปากานิ

กุสลวิปากปญฺจวิญฺญาณานิ

[๔๓๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ รูปารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, อุเปกฺขา โหติ,

จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๔๓๒] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๓๓] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชาจกฺขุวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๔๓๔] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชาจกฺขุวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๔๓๕] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชาจกฺขุวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๔๓๖] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชาจกฺขุวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๔๓๗] กตมา ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ.

[๔๓๘] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา

ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๔๓๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชาจกฺขุวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๔๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๔๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ. โย เตสํ อรูปีนํ ธมฺมานํ อายุ จิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ. เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา จกฺขุวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๔๔๒] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา

สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๔๔๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ โสตวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ สทฺทารมฺมณํ ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ คนฺธารมฺมณํ ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ รสารมฺมณํ ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ สุขสหคตํ โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, สุขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๔๔๔] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๔๕] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ กายิกํ สาตํ กายิกํ สุขํ กายสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ กายสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๔๔๖] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๔๔๗] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ

ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๔๔๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๔๔๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย กายิกํ สาตํ กายิกํ สุขํ กายสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ กายสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ.

[๔๕๐] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๔๕๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๕๒] กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย กายิกํ สาตํ กายิกํ สุขํ กายสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ กายสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๕๓] กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ. โย เตสํ อรูปีนํ ธมฺมานํ อายุ จิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา กายวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๔๕๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฯเปฯ วา เวทนากฺขนฺธํ ฯเปฯ วา สญฺญากฺขนฺธํ ฯเปฯ วา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กุสลวิปากานิ ปญฺจ วิญฺญาณานิ.

กุสลวิปากมโนธาตุ

[๔๕๕] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา มโนธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ อุเปกฺขาสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๔๕๖] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๕๗] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๔๕๘] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๔๕๙] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๔๖๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๔๖๑] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๔๖๒] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา อนุเปกฺขนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๔๖๓] กตมา ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโต-สมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ.

[๔๖๔] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๔๖๕] กตมำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย จิตฺตำ มโน มานสำ หทยำ ปณฺฑรำ มโน มนายตนำ มนินฺทฺริยำ วิญฺญาณำ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนธาตุ; อิทำ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยำ โหติ.

[๔๖๖] กตมำ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย เจตสิกำ เนว สาตำ นาสาตำ เจโตสมฺผสฺสชำ อทุกฺขมสุขำ เวทยิตำ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยำ โหติ.

[๔๖๗] กตมำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ. โย เตสำ อรูปีนำ ธมฺมานำ อายุ จิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนธาตุ โหติ, เอกำ ธมฺมายตนำ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๔๖๘] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยำ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธำ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธำ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธำ; อยำ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กุสลวิปากา มโนธาตุ.

กุสลวิปากมโนวิญฺญาณธาตุ
โสมนสฺสสหคตา

[๔๖๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ โสมนสฺสสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๔๗๐] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๗๑] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๔๗๒] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๔๗๓] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๔๗๔] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน

มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๔๗๕] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๔๗๖] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา อนุเปกฺขนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๔๗๗] กตมา ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ปีติ ปาโมชฺชํ อาโมทนา ปโมทนา หาโส ปหาโส วิตฺติ โอทคฺยํ อตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ ตสฺมึ สมเย ปีติ โหติ.

[๔๗๘] กตมํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย สุขํ โหติ.

[๔๗๙] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๔๘๐] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๘๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ สาตํ เจตสิกํ สุขํ เจโตสมฺผสฺสชํ สาตํ สุขํ เวทยิตํ

เจโตสมฺผสฺสชา สาตา สุขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย โสมนสฺสินฺทฺริยำ โหติ.

[๔๘๒] กตมำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ. โย เตสำ อรูปีนำ ธมฺมานำ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยำ อิทำ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยำ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกำ ธมฺมายตนำ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๔๘๓] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยำ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺธำ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธำ ฐเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธำ; อยำ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กุสลวิปากา โสมนสฺสสหคตา มโนวิญฺญาณธาตุ.

กุสลวิปากมโนวิญฺญาณธาตุ
อุเปกฺขาสหคตา

[๔๘๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา มโนวิญฺญาณธาตุ

อุปฺปนฺนา โหติ อุเปกฺขาสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๔๘๕] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๔๘๖] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ.

[๔๘๗] กตมา ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา สญฺญา สญฺชานนา สญฺชานิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สญฺญา โหติ.

[๔๘๘] กตมา ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา เจตนา สญฺเจตนา สญฺเจตยิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย เจตนา โหติ.

[๔๘๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ โหติ.

[๔๙๐] กตโม ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ. โย ตสฺมึ สมเย

ตกฺโก วิตกฺโก สงฺกปฺโป อปฺปนา พฺยปฺปนา เจตโส อภินิโรปนา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิตกฺโก โหติ.

[๔๙๑] กตโม ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ. โย ตสฺมึ สมเย จาโร วิจาโร อนุวิจาโร อุปวิจาโร จิตฺตสฺส อนุสนฺธนตา อนุเปกฺขนตา; อยํ ตสฺมึ สมเย วิจาโร โหติ.

[๔๙๒] กตมา ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขา โหติ.

[๔๙๓] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส ฐิติ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๔๙๔] กตมํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตํ มโน มานสํ หทยํ ปณฺฑรํ มโน มนายตนํ มนินฺทฺริยํ วิญฺญาณํ วิญฺญาณกฺขนฺโธ ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ; อิทํ ตสฺมึ สมเย มนินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๙๕] กตมํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย เจตสิกํ เนว สาตํ นาสาตํ เจโตสมฺผสฺสชํ อทุกฺขมสุขํ เวทยิตํ เจโตสมฺผสฺสชา อทุกฺขมสุขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ.

[๔๙๖. กตมํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ. โย เตสํ อรูปีนํ ธมฺมานํ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๔๙๗] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กุสลวิปากา อุเปกฺขาสหคตา มโนวิญฺญาณธาตุ.

อฏฺฐ มหาวิปากา

[๔๙๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย กามาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ โสมนสฺสสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ อโลโภ อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ

อโทโส อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อโมโห อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อฏฺจ มหาวิปากา.

รูปาวจรวิปากา

[๔๙๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว รูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย รูปูปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว รูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

รูปาวจรวิปากา.

อรูปาวจรวิปากา

[๕๐๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อากาสานญฺจายตน-สญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อากาสานญฺจายตน-สญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปฺปปตฺติยา มคฺคํ ภาเวติ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อากิญฺจญฺญายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ

อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนา สมติกฺกมฺม อากิญฺจญฺญายตนสญฺญาสหคตา สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถา ฌานา อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปปฺปติยา มคฺคา ภาเวติ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนา สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานา-สญฺญายตนสญฺญาสหคตา สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถา ฌานา อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว อรูปาวจรสฺส กุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนา สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนสญฺญาสหคตา สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถา ฌานา อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อรูปาวจรวิปากา.

โลกุตฺตรวิปาโก ปฐมมคฺควิปาโก

สุทฺธิกปฏิปทา

[๕๐๕] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรา ฌานา ภาเวติ นิยฺยานิกา อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานา ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมา ฌานา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมา ฌานา อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทา ทนฺธาภิญฺญา สุญฺญตา; ตสฺมึ

สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยํ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยำ[๑] โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ

---

[๑] สฺยา. ปญฺญินฺทฺริยำ.

ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๐๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

สุทฺธิกปฏิปทา.

สุทฺธิกสุญฺญตำ

[๕๑๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ

สุญฺญตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อนิมิตฺตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ

อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตนฺติ กุสลํ ฯเปฯ สุญฺญตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุญฺญตนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุญฺญตนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

สุทฺธิกสุญฺญตํ.

สุญฺญตปฏิปทา

[๕๑๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๕] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๑๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ

ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

สุญฺญตปฏิปทา.

สุทฺธิกอปฺปณิหิตำ

[๕๑๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตำ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา

ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อนิมิตฺตํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลํ ฯเปฯ สุญฺญตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

สุทฺธิกอปฺปณิหิตํ.

อปฺปณิหิตปฏิปทา

[๕๒๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช

วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๕] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๒๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อนิมิตฺตนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อปฺปณิหิตปฏิปทา.

วีสติ มหานยา

[๕๒๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ มคฺคํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ สติปฏฺฐานํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ สมฺมปฺปธานํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ อิทฺธิปาทํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ อินฺทฺริยํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ พลํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ โพชฺฌงฺคํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ สจฺจํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ สมถํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ ธมฺมํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ ขนฺธํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ อายตนํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ ธาตุ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ อาหารํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ ผสฺสํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ เวทนํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ สญฺญํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ เจตนํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ จิตฺตํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส[๑] กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ อนิมิตฺตำ ฯเปฯ อปฺปณิหิตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

วีสติ มหานยา.

---

[๑] สฺยา. จิตฺตสฺส.

ฉนฺทาธิปเตยฺยสุทฺธิกปฏิปทา

[๕๒๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปญฺญาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺญาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺญาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว

โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ

สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ฉนฺทาธิปเตยฺยสุทฺธิกปฏิปทา.

ฉนฺทาธิปเตยฺยสุทฺธิกสุญฺญตา

[๕๓๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๕] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย

ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ ฯเปฯ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อนิมิตฺตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ฉนฺทาธิปเตยฺยสุทฺธิกสุญฺญตา.

ปฐมมคฺควิปาโก

[๕๓๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย

ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๓๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฐิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปรมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปรมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปรมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปรมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปรมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ

วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อนิมิตฺตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๕] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ

ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ ฯเปฯ อนิมิตฺตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ อปฺปณิหิตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลํ ฯเปฯ สุญฺญตํ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานำ ปหานาย ปญฺจมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช

วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๔๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๕๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ ทิฏฺจิคตานำ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิตกฺกวิจารานำ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ

ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๕๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรํ ฌานํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ ทุติยำ ฌานำ ฯเปฯ ตติยำ ฌานำ ฯเปฯ จตุตฺถำ ฌานำ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ ฯเปฯ ปญฺจมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อนิมิตฺตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ กุสลำ ฯเปฯ สุขาปฏิปทำ ขิปฺปาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยนฺติ วิปาโก; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๕๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ มคฺคำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สติปฏฺฐานำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สมฺมปฺปธานำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อิทฺธิปาทำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อินฺทฺริยำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ พลำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ โพชฺฌงฺคำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สจฺจำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ สมถำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ ธมฺมำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ ขนฺธำ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรำ อายตนำ ภาเวติ ฯเปฯ

โลกุตฺตรํ ธาตุ๎ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ อาหารํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ ผสฺสํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ เวทนํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ สญฺญํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ เจตนํ ภาเวติ ฯเปฯ โลกุตฺตรํ จิตฺตํ ภาเวติ นิยฺยานิกํ อปจยคามึ ทิฏฺฐิคตานํ ปหานาย ปฐมาย ภูมิยา ปตฺติยา วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากำ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ ฯเปฯ อนิมิตฺตำ ฯเปฯ อปฺปณิหิตำ ฉนฺทาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีริยาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ จิตฺตาธิปเตยฺยำ ฯเปฯ วีมำสาธิปเตยฺยำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ปฐมมคฺควิปาโก.

ทุติยาทิมคฺควิปาโก

[๕๕๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย โลกุตฺตรำ ฌานำ ภาเวติ นิยฺยานิกำ อปจยคามึ กามราคพฺยาปาทานำ ตนุภาวาย ทุติยาย ภูมิยา ปตฺติยา ฯเปฯ กามราคพฺยาปาทานำ อนวเสสปฺปหานาย ตติยาย ภูมิยา ปตฺติยา ฯเปฯ รูปราคอรูปราคมานอุทฺธจฺจอวิชฺชาย อนวเสสปฺปหานาย จตุตฺถาย ภูมิยา ปตฺติยา, วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมำ ฌานำ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา กุสลา. ตสฺเสว โลกุตฺตรสฺส กุสลสฺส

ฌานสฺส กตตฺตา ภาวิตตฺตา วิปากํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ทุกฺขาปฏิปทำ ทนฺธาภิญฺญำ สุญฺญตำ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อญฺญาตาวินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๕๔] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตำ; อยำ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ

[๕๕๕] กตมำ ตสฺมึ สมเย อญฺญาตาวินฺทฺริยำ โหติ. ยา เตสำ อญฺญาตาวีนำ ธมฺมานำ อญฺญา ปญฺญา ปชานนา วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา ภูรี เมธา ปริณายิกา วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคำ มคฺคปริยาปนฺนำ; อิทำ ตสฺมึ สมเย อญฺญาตาวินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ทุติยาทิมคฺควิปาโก.

โลกุตฺตรวิปาโก.

อกุสลวิปากอพฺยากตํ

อกุสลวิปากปญฺจวิญฺญาณานิ

[๕๕๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อกุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากํ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ รูปารมฺมณํ ฯเปฯ โสตวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ สทฺทารมฺมณํ ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ คนฺธารมฺมณํ ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ อุเปกฺขาสหคตํ รสารมฺมณํ ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ อุปฺปนฺนํ โหติ ทุกฺขสหคตํ โผฏฺฐพฺพารมฺมณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, ทุกฺขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, ทุกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๕๗] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ.

[๕๕๘] กตมา ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ กายิกํ อสาตํ กายิกํ ทุกฺขํ กายสมฺผสฺสชํ อสาตํ ทุกฺขํ เวทยิตํ กายสมฺผสฺสชา อสาตา ทุกฺขา เวทนา; อยํ ตสฺมึ สมเย เวทนา โหติ ฯเปฯ

[๕๕๙] กตมํ ตสฺมึ สมเย ทุกฺขํ โหติ. ยํ ตสฺมึ สมเย กายิกํ อสาตํ กายิกํ ทุกฺขํ กายสมฺผสฺสชํ อสาตํ ทุกฺขํ เวทยิตํ กายสมฺผสฺสชา อสาตา ทุกฺขา เวทนา; อิทํ ตสฺมึ สมเย ทุกฺขํ โหติ ฯเปฯ

[๕๖๐] กตมำ ตสฺมึ สมเย ทุกฺขินฺทฺริยำ โหติ. ยำ ตสฺมึ สมเย กายิกำ อสาตำ กายิกำ ทุกฺขำ กายสมฺผสฺสชำ อสาตำ ทุกฺขำ เวทยิตำ กายสมฺผสฺสชา อสาตา ทุกฺขา เวทนา; อิทำ ตสฺมึ สมเย ทุกฺขินฺทฺริยำ โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา กายวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกำ ธมฺมายตนำ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๕๖๑] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยำ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธำ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธำ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธำ; อยำ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อกุสลวิปากปญฺจวิญฺญาณานิ.

อกุสลวิปากมโนธาตุ

[๕๖๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อกุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา มโนธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ อุเปกฺขาสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพารมฺมณา วา, ยำ ยำ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตำ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยำ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยำ

โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๕๖๓] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อกุสลวิปากา มโนธาตุ.

อกุสลวิปากมโนวิญฺญาณธาตุ

[๕๖๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อกุสลสฺส กมฺมสฺส กตตฺตา อุปจิตตฺตา วิปากา มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ อุเปกฺขาสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๕๖๔] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อกุสลวิปากา มโนวิญฺญาณธาตุ.

วิปากา อพฺยากตา.

อเหตุกกิริยาอพฺยากตานิ[๑]

กิริยามโนธาตุ

[๕๖๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย มโนธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา อุเปกฺขาสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ; เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ,

---

[๑] ฉ. อพฺยากตํ.

อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ตีณินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๕๖๗] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ ฐเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กิริยามโนธาตุ.

กิริยามโนวิญฺญาณธาตุโสมนสฺสสหคตา

[๕๖๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา โสมนสฺสสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, ปีติ โหติ, สุขํ โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, โสมนสฺสินฺทฺริยํ โหติ,

ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ, เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๖๙] กตโม ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ. โย ตสฺมึ สมเย ผสฺโส ผุสนา สมฺผุสนา สมฺผุสิตตฺตํ; อยํ ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ

[๕๗๐] กตมา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ; อยํ ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ.

[๕๗๑] กตมํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ. โย ตสฺมึ สมเย เจตสิโก วีริยารมฺโภ นิกฺกโม ปรกฺกโม อุยฺยาโม วายาโม อุสฺสาโห อุสฺโสฬฺหี ถาโม ธิติ อสิถิลปรกฺกมตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา ธุรสมฺปคฺคาโห วีริยํ วีริยินฺทฺริยํ วีริยพลํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย วีริยินฺทฺริยํ โหติ.

[๕๗๒] กตมํ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยํ โหติ. ยา ตสฺมึ สมเย จิตฺตสฺส จิติ สณฺฐิติ อวฏฺฐิติ อวิสาหาโร อวิกฺเขโป อวิสาหฏมานสตา สมโถ สมาธินฺทฺริยํ สมาธิพลํ; อิทํ ตสฺมึ สมเย สมาธินฺทฺริยํ โหติ ฯเปฯ เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๕๗๓] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร ปีติ จิตฺตสฺเสกคฺคตา วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา จเปตฺวา เวทนากฺขนฺธํ จเปตฺวา สญฺญากฺขนฺธํ จเปตฺวา วิญฺญาณกฺขนฺธํ; อยํ ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กิริยามโนวิญฺญาณธาตุ โสมนสฺสสหคตา.

กิริยามโนวิญฺญาณธาตุอุเปกฺขาสหคตา

[๕๗๔] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา อุเปกฺขาสหคตา รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ, เวทนา โหติ, สญฺญา โหติ, เจตนา โหติ, จิตฺตํ โหติ, วิตกฺโก โหติ, วิจาโร โหติ, อุเปกฺขา โหติ, จิตฺตสฺเสกคฺคตา โหติ, วีริยินฺทฺริยํ โหติ, สมาธินฺทฺริยํ โหติ, มนินฺทฺริยํ โหติ, อุเปกฺขินฺทฺริยํ โหติ, ชีวิตินฺทฺริยํ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

ตสฺมึ โข ปน สมเย จตฺตาโร ขนฺธา โหนฺติ, ทฺวายตนานิ โหนฺติ, เทฺว ธาตุโย โหนฺติ, ตโย อาหารา โหนฺติ, ปญฺจินฺทฺริยานิ โหนฺติ, เอโก ผสฺโส โหติ ฯเปฯ เอกา มโนวิญฺญาณธาตุ โหติ, เอกํ ธมฺมายตนํ โหติ, เอกา ธมฺมธาตุ โหติ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ

[๕๗๕] กตโม ตสฺมึ สมเย สงฺขารกฺขนฺโธ โหติ. ผสฺโส เจตนา วิตกฺโก วิจาโร จิตฺตสฺเสกคฺคตา วีริยินฺทฺริยํ สมาธินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ; เย วา ปน ตสฺมึ สมเย อญฺเญปิ อตฺถิ ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา อรูปิโน ธมฺมา ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

กิริยา มโนวิญฺญาณธาตุ อุเปกฺขาสหคตา.
อเหตุกา กิริยา อพฺยากตา.

สเหตุกา กามาวจรกิริยา

[๕๗๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย มโนวิญฺญาณธาตุ อุปฺปนฺนา โหติ กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา โสมนสฺสสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา ฯเปฯ โสมนสฺสสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณสมฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา ฯเปฯ อุเปกฺขาสหคตา ญาณวิปฺปยุตฺตา สสงฺขาเรน รูปารมฺมณา วา ฯเปฯ ธมฺมารมฺมณา วา, ยํ ยํ วา ปนารพฺภ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ อโลโภ อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อโทโส อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

สเหตุกา กามาวจรกิริยา.

รูปาวจรกิริยา

[๕๗๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย รูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ วิวิจฺเจว กาเมหิ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๗๘] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย รูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ วิตกฺกวิจารานํ วูปสมา ฯเปฯ ทุติยํ ฌานํ ฯเปฯ ตติยํ ฌานํ ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ ฯเปฯ ปฐมํ ฌานํ ฯเปฯ ปญฺจมํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ ปจฺจวีกสิณํ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

รูปาวจรกิริยา

อรูปาวจรกิริยา

[๕๗๙] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส รูปสญฺญานํ สมติกฺกมา ปฏิฆสญฺญานํ อตฺถงฺคมา นานตฺตสญฺญานํ อมนสิการา อากาสานญฺจายตนสญฺญา-สหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๘๐] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส อากาสานญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม วิญฺญาณญฺจายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๘๑] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส วิญฺญาณญฺจายตนํ สมติกฺกมฺม อากิญฺจญฺญายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๕๘๒] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. ยสฺมึ สมเย อรูปาวจรํ ฌานํ ภาเวติ กิริยํ เนว กุสลํ นากุสลํ น จ กมฺมวิปากํ ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ สพฺพโส อากิญฺจญฺญายตนํ สมติกฺกมฺม เนวสญฺญานาสญฺญายตนสญฺญาสหคตํ สุขสฺส จ ปหานา ฯเปฯ จตุตฺถํ ฌานํ อุปสมฺปชฺช วิหรติ; ตสฺมึ สมเย ผสฺโส โหติ ฯเปฯ อวิกฺเขโป โหติ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา ฯเปฯ อโลโภ อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อโทโส อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อโมโห อพฺยากตมูลํ ฯเปฯ อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

อรูปาวจรกิริยา.

กิริยา อพฺยากตา.

จิตฺตุปฺปาทกณฺฑ์ นิฏฺฐิตํ.

๒. รูปกณฺฑ

อุทฺเทโส

[๕๘๓] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. กุสลากุสลานํ ธมฺมานํ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา; สพฺพํ จ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

เอกกมาติกา

[๕๘๔] ตตฺถ กตมํ สพฺพํ รูปํ. จตฺตาโร จ มหาภูตา จตุนฺนญฺจ มหาภูตานํ อุปาทาย รูปํ; อิทํ วุจฺจติ สพฺพํ รูปํ. สพฺพํ รูปํ น เหตุ อเหตุกํ เหตุวิปฺปยุตฺตํ สปฺปจฺจยํ สงฺขตํ รูปํ โลกิยํ สาสวํ สญฺโญชนิยํ คนฺถนิยํ โอฆนิยํ โยคนิยํ นีวรณิยํ ปรามฏฺฐํ อุปาทานิยํ สงฺกิเลสิกํ อพฺยากตํ อนารมฺมณํ อเจตสิกํ จิตฺตวิปฺปยุตฺตํ เนววิปาก-นวิปากธมฺมธมฺมํ อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกํ น สวิตกฺกสวิจารํ น อวิตกฺกวิจารมตฺตํ อวิตกฺกอวิจารํ น ปีติสหคตํ น สุขสหคตํ น อุเปกฺขาสหคตํ เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพํ เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกํ เนว อาจยคามิ น อปจยคามิ เนวเสกฺขนาเสกฺขํ ปริตฺตํ กามาวจรํ น รูปาวจรํ น อรูปาวจรํ ปริยาปนฺนํ โน อปริยาปนฺนํ อนิยตํ อนิยฺยานิกํ อุปฺปนฺนํ ฉหิ วิญฺญาเณหิ วิญฺเญยฺยํ อนิจฺจํ ชราภิภูตํ.

เอวํ เอกวิเธน รูปสงฺคโห.

เอกกมาติกา.

ทุกมาติกา

ทุวิเธน รูปสงฺคโห:

อตฺถิ รูปํ อุปาทา, อตฺถิ รูปํ โน อุปาทา.

อตฺถิ รูปํ อุปาทินฺนํ, อตฺถิ รูปํ อนุปาทินฺนํ.

อตฺถิ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ, อตฺถิ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

อตฺถิ รูปํ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ รูปํ อนิทสฺสนํ.

อตฺถิ รูปํ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ รูปํ อปฺปฏิฆํ.

อตฺถิ รูปํ อินฺทฺริยํ, อตฺถิ รูปํ น อินฺทฺริยํ.

อตฺถิ รูปํ มหาภูตํ, อตฺถิ รูปํ น มหาภูตํ.

อตฺถิ รูปํ วิญฺญตฺติ, อตฺถิ รูปํ น วิญฺญตฺติ.

อตฺถิ รูปํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ, อตฺถิ รูปํ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ.

อตฺถิ รูปํ จิตฺตสหภุ, อตฺถิ รูปํ น จิตฺตสหภุ.

อตฺถิ รูปํ จิตฺตานุปริวตฺติ, อตฺถิ รูปํ น จิตฺตานุปริวตฺติ.

อตฺถิ รูปํ อชฺฌตฺติกํ, อตฺถิ รูปํ พาหิรํ.

อตฺถิ รูปํ โอฬาริกํ, อตฺถิ รูปํ สุขุมํ.

อตฺถิ รูปํ ทูเร, อตฺถิ รูปํ สนฺติเก.

อตฺถิ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ, อตฺถิ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

อตฺถิ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส วตฺถุ, อตฺถิ รูปํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

อตฺถิ รูปํ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ อตฺถิ รูปํ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. อตฺถิ รูปํ กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ, อตฺถิ รูปํ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

อตฺถิ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. อตฺถิ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ รูปํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

อตฺถิ รูปํ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ รูปํ กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. อตฺถิ รูปํ กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ รูปํ กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

อตฺถิ รูปํ จกฺขายตนํ, อตฺถิ รูปํ น จกฺขายตนํ. อตฺถิ รูปํ โสตายตนํ, ฯเปฯ ฆานายตนํ ฯเปฯ ชิวฺหายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, อตฺถิ รูปํ น กายายตนํ.

อตฺถิ รูปํ รูปายตนํ, อตฺถิ รูปํ น รูปายตนํ. อตฺถิ รูปํ สทฺทายตนํ ฯเปฯ คนฺธายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ, อตฺถิ รูปํ น โผฏฺฐพฺพายตนํ.

อตฺถิ รูปํ จกฺขุธาตุ, อตฺถิ รูปํ น จกฺขุธาตุ. อตฺถิ รูปํ โสตธาตุ ฯเปฯ ฆานธาตุ ฯเปฯ ชิวฺหาธาตุ ฯเปฯ กายธาตุ, อตฺถิ

รูปํ น กายธาตุ.

อตฺถิ รูปํ รูปธาตุ, อตฺถิ รูปํ น รูปธาตุ. อตฺถิ รูปํ สทฺทธาตุ ฯเปฯ คนฺธธาตุ ฯเปฯ รสธาตุ ฯเปฯ โผฏฺ ฐพฺพธาตุ, อตฺถิ รูปํ น โผฏฺ ฐพฺพธาตุ.

อตฺถิ รูปํ จกฺขุนฺทฺริยํ, อตฺถิ รูปํ น จกฺขุนฺทฺริยํ. อตฺถิ รูปํ โสตินฺทฺริยํ ฯเปฯ ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ ชิวฺหินฺทฺริยํ ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ, อตฺถิ รูปํ น กายินฺทฺริยํ.

อตฺถิ รูปํ อิตฺถินฺทฺริยํ, อตฺถิ รูปํ น อิตฺถินฺทฺริยํ.

อตฺถิ รูปํ ปุริสินฺทฺริยํ, อตฺถิ รูปํ น ปุริสินฺทฺริยํ.

อตฺถิ รูปํ ชีวิตินฺทฺริยํ, อตฺถิ รูปํ น ชีวิตินฺทฺริยํ.

อตฺถิ รูปํ กายวิญฺญตฺติ, อตฺถิ รูปํ น กายวิญฺญตฺติ.

อตฺถิ รูปํ วจีวิญฺญตฺติ, อตฺถิ รูปํ น วจีวิญฺญตฺติ.

อตฺถิ รูปํ อากาสธาตุ, อตฺถิ รูปํ น อากาสธาตุ.

อตฺถิ รูปํ อาโปธาตุ, อตฺถิ รูปํ น อาโปธาตุ.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส ลหุตา, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น ลหุตา.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส มุทุตา, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น มุทุตา.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส กมฺมญฺญตา, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส อุปจโย, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น อุปจโย.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส สนฺตติ, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น สนฺตติ.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส ชรตา, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น ชรตา.

อตฺถิ รูปํ รูปสฺส อนิจฺจตา, อตฺถิ รูปํ รูปสฺส น อนิจฺจตา.

อตฺถิ รูปํ กพฬีกาโร[๑] อาหาโร, อตฺถิ รูปํ น กพฬีกาโร อาหาโร.

เอวํ ทุวิเธน รูปสงฺคโห.

ทุกมาติกา.

ติกมาติกา

ติวิเธน รูปสงฺคโห

[๕๘๕] ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อุปาทา, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ อุปาทา, อตฺถิ โน อุปาทา.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อุปาทินฺนํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ อุปาทินฺนํ, อตฺถิ อนุปาทินฺนํ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ อุปาทินฺนุปาทานิยํ, อตฺถิ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อนิทสฺสนํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ สปฺปฏิฆํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อินฺทฺริยํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ อินฺทฺริยํ, อตฺถิ น อินฺทฺริยํ.

---

[๑] ฉ.,เท. กพฬีกาโร, เอวมุปริปิ.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं น มหาภูตํ, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं น วิญฺญตฺติ, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ วิญฺญตฺติ, อตฺถิ น วิญฺญตฺติ.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं น จิตฺตสมุฏฺฐานํ, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ จิตฺตสมุฏฺฐานํ, อตฺถิ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं น จิตฺตสหภู, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ จิตฺตสหภู, อตฺถิ น จิตฺตสหภู.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं น จิตฺตานุปริวตฺติ, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ จิตฺตานุปริวตฺติ, อตฺถิ น จิตฺตานุปริวตฺติ.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं โอพาริกํ, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ.

ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं สนฺติเก, ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก.

ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ, ยนฺตं รูปี อชฺฌตฺติกํ ตं อตฺถิ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ, อตฺถิ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

ยนฺตं รูปี พาหิรํ ตं อตฺถิ[๑] จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ, ยนฺตं

---

[๑] ฉ.,เท. อตฺถีติ อิทํ นตฺถิ.

รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณสฺส วตฺถุ, อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ, ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อตฺถิ กายสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ, อตฺถิ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ, ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ อตฺถิ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ, อตฺถิ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ กายสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ, อตฺถิ กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं น จกฺขายตนนฺ,[๑] ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं อตฺถิ จกฺขายตนนฺ, อตฺถิ น จกฺขายตนนฺ, ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं น โสตายตนนฺ ฯเปฯ น ฆานายตนนฺ ฯเปฯ น ชิวฺหายตนนฺ ฯเปฯ น กายายตนนฺ, ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं อตฺถิ กายายตนนฺ, อตฺถิ น กายายตนนฺ.

ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं น รูปายตนนฺ, ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं อตฺถิ รูปายตนนฺ, อตฺถิ น รูปายตนนฺ. ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं น สทฺทายตนนฺ ฯเปฯ น คนฺธายตนนฺ ฯเปฯ น รสายตนนฺ ฯเปฯ น โผฏฺฐพฺพายตนนฺ, ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं อตฺถิ โผฏฺฐพฺพายตนนฺ, อตฺถิ น โผฏฺฐพฺพายตนนฺ.

ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं น จกฺขุธาตุ, ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं อตฺถิ จกฺขุธาตุ, อตฺถิ น จกฺขุธาตุ. ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं น โสตธาตุ ฯเปฯ น ฆานธาตุ ฯเปฯ น ชิวฺหาธาตุ ฯเปฯ น กายธาตุ, ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं อตฺถิ กายธาตุ, อตฺถิ น กายธาตุ.

ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं น รูปธาตุ, ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं อตฺถิ รูปธาตุ, อตฺถิ น รูปธาตุ. ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं น สทฺทธาตุ ฯเปฯ น คนฺธธาตุ ฯเปฯ น รสธาตุ ฯเปฯ น โผฏฺฐพฺพธาตุ, ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं อตฺถิ โผฏฺฐพฺพธาตุ, อตฺถิ น โผฏฺฐพฺพธาตุ.

ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं น จกฺขุนฺทฺริยนฺ, ยนฺตं รูปं อชฺฌตฺติกं ตं อตฺถิ จกฺขุนฺทฺริยนฺ, อตฺถิ น จกฺขุนฺทฺริยนฺ. ยนฺตं รูปं พาหิรं ตं

---

[๑] ฉ.,เท. น จกฺขายตนนฺ, เอวมุปริปิ.

น โสตินฺทฺริยํ ฯเปฯ น ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ น ชิวฺหินฺทฺริยํ ฯเปฯ น กายินฺทฺริยํ, ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ อตฺถิ กายินฺทฺริยํ, อตฺถิ น กายินฺทฺริยํ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น อิตฺถินฺทฺริยํ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ อิตฺถินฺทฺริยํ, อตฺถิ น อิตฺถินฺทฺริยํ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น ปุริสินฺทฺริยํ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ ปุริสินฺทฺริยํ, อตฺถิ น ปุริสินฺทฺริยํ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น ชีวิตินฺทฺริยํ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ ชีวิตินฺทฺริยํ, อตฺถิ น ชีวิตินฺทฺริยํ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น กายวิญฺญตฺติ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ กายวิญฺญตฺติ, อตฺถิ น กายวิญฺญตฺติ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น วจีวิญฺญตฺติ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ วจีวิญฺญตฺติ, อตฺถิ น วจีวิญฺญตฺติ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น อากาสธาตุ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ อากาสธาตุ, อตฺถิ น อากาสธาตุ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ น อาโปธาตุ, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ อาโปธาตุ, อตฺถิ น อาโปธาตุ.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น ลหุตา, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส ลหุตา, อตฺถิ รูปสฺส น ลหุตา.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น มุทุตา, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส มุทุตา, อตฺถิ รูปสฺส น มุทุตา.

ยนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา, ยนฺตํ รูปี พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส กมฺมญฺญตา, อตฺถิ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น อุปจโย, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส อุปจโย, อตฺถิ รูปสฺส น อุปจโย.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น สนฺตติ, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส สนฺตติ, อตฺถิ รูปสฺส น สนฺตติ.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น ชรตา, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส ชรตา, อตฺถิ รูปสฺส น ชรตา.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ รูปสฺส น อนิจฺจตา, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ รูปสฺส อนิจฺจตา, อตฺถิ รูปสฺส น อนิจฺจตา.

ยนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ ตํ น กพฬีกาโร อาหาโร, ยนฺตํ รูปํ พาหิรํ ตํ อตฺถิ กพฬีกาโร อาหาโร, อตฺถิ น กพฬีกาโร อาหาโร.

เอวํ ติวิเธน รูปสงฺคโห.

ติกมาติกา.

จตุกฺกมาติกา

จตุพฺพิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๘๖] ยนฺตํ รูปํ อุปาทา ตํ อตฺถิ อุปาทินฺนํ, อตฺถิ อนุปาทินฺนํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทา[๑] ตํ อตฺถิ อุปาทินฺนํ, อตฺถิ อนุปาทินฺนํ.

---

[๑] ฉ.,เท. โนอุปาทา, เอวมุปริปิ. มหา. โนปาทา.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทา ตํ อตฺถิ อุปาทินฺนุปาทานิยํ, อตฺถิ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทา ตํ อตฺถิ อุปาทินฺนุปาทานิยํ, อตฺถิ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทา ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทา ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทา ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทา ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทา ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทา ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ มหาภูตํ. อตฺถิ น มหาภูตํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ สนิทสฺสนํ, อตฺถิ อนิทสฺสนํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ, อตฺถิ อปฺปฏิฆํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ.

ยนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก. ยนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก.

ยนฺตํ รูปํ สปฺปฏิฆํ ตํ อตฺถิ อินฺทฺริยํ, อตฺถิ น อินฺทฺริยํ. ยนฺตํ รูปํ อปฺปฏิฆํ ตํ อตฺถิ อินฺทฺริยํ, อตฺถิ น อินฺทฺริยํ.

ยนฺตํ รูปํ สปฺปฏิฆํ ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ. ยนฺตํ รูปํ อปฺปฏิฆํ ตํ อตฺถิ มหาภูตํ, อตฺถิ น มหาภูตํ.

ยนฺตํ รูปํ อินฺทฺริยํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ. ยนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ.

ยนฺตํ รูปํ อินฺทฺริยํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก. ยนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก.

ยนฺตํ รูปํ มหาภูตํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ. ยนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ ตํ อตฺถิ โอพาริกํ, อตฺถิ สุขุมํ.

ยนฺตํ รูปํ มหาภูตํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก. ยนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ ตํ อตฺถิ ทูเร, อตฺถิ สนฺติเก.

ทิฏฺฐํ สุตํ มุตํ วิญฺญาตํ รูปํ.

เอวํ จตุพฺพิเธน รูปสงฺคโห.

จตุกฺกมาติกา.

ปญฺจกมาติกา

ปญฺจวิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๘๗] ปฐวีธาตุ อาโปธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ, ยญฺจ รูปํ อุปาทา.

เอวํ ปญฺจวิเธน รูปสงฺคโห.

ปญฺจกมาติกา.

ฉกฺกมาติกา

ฉพฺพิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๘๘] จกฺขุวิญฺเญยฺยํ รูปํ โสตวิญฺเญยฺยํ รูปํ ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปํ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ รูปํ กายวิญฺเญยฺยํ รูปํ มโนวิญฺเญยฺยํ รูปํ.

เอวํ ฉพฺพิเธน รูปสงฺคโห.

ฉกฺกมาติกา.

สตฺตกมาติกา

สตฺตวิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๘๙] จกฺขุวิญฺเญยฺยํ รูปี โสตวิญฺเญยฺยํ รูปี ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปี ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ รูปี กายวิญฺเญยฺยํ รูปี มโนธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี มโนวิญฺญาณธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี.

เอวํ สตฺตวิเธน รูปสงฺคโห.

สตฺตกมาติกา.

อฏฺฐกมาติกา

อฏฺฐวิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๙๐] จกฺขุวิญฺเญยฺยํ รูปี โสตวิญฺเญยฺยํ รูปี ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปี ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ รูปี กายวิญฺเญยฺยํ รูปี อตฺถิ สุขสมฺผสฺสํ อตฺถิ ทุกฺขสมฺผสฺสํ มโนธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี มโนวิญฺญาณธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี.

เอวํ อฏฺฐวิเธน รูปสงฺคโห.

อฏฺฐกมาติกา.

นวกมาติกา

นวิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๙๑] จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยญฺจ รูปํ น อินฺทฺริยํ.

เอวํ นวิเธน รูปสงฺคโห.

นวกมาติกา.

ทสกมาติกา

ทสวิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๙๒] จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, น อินฺทฺริยํ รูปํ อตฺถิ สปฺปฏิฆํ อตฺถิ อปฺปฏิฆํ.

เอวํ ทสวิเธน รูปสงฺคโห.

ทสกมาติกา

เอกาทสกมาติกา

เอกาทสวิเธน รูปสงฺคโห:

[๕๙๓] จกฺขายตนํ โสตายตนํ ฆานายตนํ ชิวฺหายตนํ กายายตนํ รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ, ยญฺจ รูปํ อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ.

เอวํ เอกาทสวิเธน รูปสงฺคโห.

เอกาทสกมาติกา.

รูปวิภตฺติ

เอกกนิทฺเทโส

[๕๙๔] สพฺพำ รูปำ น เหตุเมว อเหตุเมว เหตุวิปฺปยุตฺตเมว สปฺปจฺจยเมว สงฺขตเมว รูปเมว โลกิยเมว สาสวเมว สญฺโญชนิยเมว คนฺถนิยเมว โอฆนิยเมว โยคนิยเมว นีวรณิยเมว ปรามฏฺฐเมว อุปาทานิยเมว สงฺกิเลสิกเมว อพฺยากตเมว อนารมฺมณเมว อเจตสิกเมว จิตฺตวิปฺปยุตฺตเมว เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมเมว อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกเมว น สวิตกฺกสวิจารเมว น อวิตกฺกวิจารมตฺตเมว อวิตกฺกอวิจารเมว น ปีติสหคตเมว น สุขสหคตเมว น อุเปกฺขาสหคตเมว เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเมว เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกเมว เนว อาจยคามิ น อปจยคามิเมว เนวเสกฺขนาเสกฺขเมว ปริตฺตเมว กามาวจรเมว น รูปาวจรเมว น อรูปาวจรเมว ปริยาปนฺนเมว โน อปริยาปนฺนเมว อนิยตเมว อนิยฺยานิกเมว อุปฺปนฺนำ ฉหิ วิญฺญาเณหิ วิญฺเญยฺยเมว อนิจฺจเมว ชราภิภูตเมว.

เอวำ เอกวิเธน รูปสงฺคโห.

เอกกนิทฺเทโส.

ทุกนิทฺเทโส

อุปาทาภาชนียำ

[๕๙๕] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทา. จกฺขายตนำ โสตายตนำ ฆานายตนำ ชิวฺหายตนำ กายายตนำ รูปายตนำ สทฺทายตนำ คนฺธายตนำ รสายตนำ อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ อากาสธาตุ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส

อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา กพฬีกาโร อาหาโร.

[๕๙๖] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขายตนํ. ยํ จกฺขุ[๑] จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, เยน จกฺขุนา อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน รูปี สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ปสฺสิ วา ปสฺสติ วา ปสฺสิสฺสติ วา ปสฺเส วา, จกฺขุเปตํ จกฺขายตนเปตํ จกฺขุธาตุเปสา จกฺขุนฺทฺริยเปตํ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรเปตํ เขตฺตเปตํ วตฺถุเปตํ เนตฺตเปตํ นยนเปตํ โอริมนฺตีรเปตํ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตํ รูปํ จกฺขายตนํ.

[๕๙๗] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขายตนํ. ยํ จกฺขุ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ จกฺขุมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ รูปี สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา, ปฏิหญฺเญ วา, จกฺขุเปตํ จกฺขายตนเปตํ จกฺขุธาตุเปสา จกฺขุนฺทฺริยเปตํ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรเปตํ เขตฺตเปตํ วตฺถุเปตํ เนตฺตเปตํ นยนเปตํ โอริมนฺตีรเปตํ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตํ รูปํ จกฺขายตนํ.

[๕๙๘] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขายตนํ. ยํ จกฺขุ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ จกฺขุ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ รูปมฺหิ สนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, จกฺขุเปตํ

---

[๑] ฉ.,เท. จกฺขุ. เอวมุปริปิ.

จกฺขายตนำเปตำ จกฺขุธาตุเปสา จกฺขุนฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ เนตฺตำเปตำ นยนำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตำ รูปำ จกฺขายตนำ.

[๕๙๙] กตมนฺตำ รูปำ จกฺขายตนำ. ยำ จกฺขุำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยำ จกฺขุำ นิสฺสาย รูปำ อารพฺภ จกฺขุสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ จกฺขุำ นิสฺสาย รูปำ อารพฺภ จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณำ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ จกฺขุำ นิสฺสาย รูปารมฺมโณ จกฺขุสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ จกฺขุำ นิสฺสาย รูปารมฺมณา จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณำ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, จกฺขุำเปตำ จกฺขายตนำเปตำ จกฺขุธาตุเปสา จกฺขุนฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ เนตฺตำเปตำ นยนำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตำ รูปำ จกฺขายตนำ.

[๖๐๐] กตมนฺตำ รูปำ โสตายตนำ. ยำ โสตำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, เยน โสเตน อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน สทฺทำ อนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ สุณิ วา สุณาติ วา สุณิสฺสติ วา สุเณ วา, โสตำเปตำ โสตายตนำเปตำ โสตธาตุเปสา โสตินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตำ รูปำ โสตายตนำ.

[๖๐๑] กตมนฺตำ รูปำ โสตายตนำ. ยำ โสตำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ โสตมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ สทฺโท อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, โสตำเปตำ โสตายตนำเปตำ โสตธาตุเปสา โสตินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตำ รูปำ โสตายตนำ.

[๖๐๒] กตมนฺตำ รูปำ โสตายตนำ. ยำ โสตำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยำ โสตำ อนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ สทฺทมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, โสตำเปตำ โสตายตนำเปตำ โสตธาตุเปสา โสตินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตำ รูปำ โสตายตนำ.

[๖๐๓] กตมนฺตำ รูปำ โสตายตนำ. ยำ โสตำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยำ โสตำ นิสฺสาย สทฺทำ อารพฺภ โสตสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ โสตำ นิสฺสาย สทฺทำ อารพฺภ โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ โสตวิญฺญาณำ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ โสตำ นิสฺสาย สทฺทารมฺมโณ โสตสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ โสตำ นิสฺสาย สทฺทารมฺมณา โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ โสตวิญฺญาณำ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ

วา อุปฺปชฺเช วา, โสตำเปตำ โสตายตนำเปตำ โสตธาตุเปสา โสตินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส. อิทนฺตำ รูปำ โสตายตนำ.

[๖๐๔] กตมนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ. ยำ ฆานำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, เยน ฆาเนน อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน คนฺธำ อนิทสฺสำ สปฺปฏิฆำ ฆายิ วา ฆายติ วา ฆายิสฺสติ วา ฆาเย วา, ฆานำเปตำ ฆานายตนำเปตำ ฆานธาตุเปสา ฆานินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ.

[๖๐๕] กตมนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ. ยำ ฆานำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ ฆานมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ คนฺโธ อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, ฆานำเปตำ ฆานายตนำเปตำ ฆานธาตุเปสา ฆานินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ.

[๖๐๖] กตมนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ. ยำ ฆานำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยำ ฆานำ อนิทสฺสำ สปฺปฏิฆำ คนฺธมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, ฆานำเปตำ ฆานายตนำเปตำ ฆานธาตุเปสา ฆานินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส, อิทนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ.

[๖๐๗] กตมนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ. ยำ ฆานำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยำ ฆานำ นิสฺสาย คนฺธำ อารพฺภ ฆานสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ ฆานำ นิสฺสาย คนฺธำ อารพฺภ ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณำ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ ฆานำ นิสฺสาย คนฺธารมฺมโณ ฆานสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยำ ฆานำ นิสฺสาย คนฺธารมฺมณา ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณำ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, ฆานำเปตำ ฆานายตนำเปตำ ฆานธาตุเปสา ฆานินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ ฆานายตนำ.

[๖๐๘] กตมนฺตำ รูปำ ชิวฺหายตนำ. ยา ชิวฺหา จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยาย ชิวฺหาย อนิทสฺสนาย สปฺปฏิฆาย รสำ อนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ สายิ วา สายติ วา สายิสฺสติ วา สาเย วา, ชิวฺหาเปสา ชิวฺหายตนำเปตำ ชิวฺหาธาตุเปสา ชิวฺหินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรำเปตำ เขตฺตำเปตำ วตฺถุำเปตำ โอริมนฺตีรำเปตำ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ ชิวฺหายตนำ.

[๖๐๙] กตมนฺตำ รูปำ ชิวฺหายตนำ. ยา ชิวฺหา จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยาย ชิวฺหาย อนิทสฺสนาย สปฺปฏิฆาย รโส อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, ชิวฺหาเปสา ชิวฺหายตนำเปตำ ชิวฺหาธาตุเปสา ชิวฺหินฺทฺริยำเปตำ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา

สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรูเปตฺ เขตฺตูเปตฺ วตฺถุเปตฺ โอริมนฺตีรูเปตฺ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตฺ รูปฺ ชิวฺหายตนนฺ.

[๖๑๐] กตมนฺตฺ รูปฺ ชิวฺหายตนนฺ. ยา ชิวฺหา จตุนฺนนฺ มหาภูตานนฺ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยา ชิวฺหา อนิทสฺสนา สปฺปฏิฆา รสมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, ชิวฺหาเปสา ชิวฺหายตนนฺเปตฺ ชิวฺหาธาตุเปสา ชิวฺหินฺทฺริยนฺเปตฺ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรูเปตฺ เขตฺตูเปตฺ วตฺถุเปตฺ โอริมนฺตีรูเปตฺ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตฺ รูปฺ ชิวฺหายตนนฺ.

[๖๑๑] กตมนฺตฺ รูปฺ ชิวฺหายตนนฺ. ยา ชิวฺหา จตุนฺนนฺ มหาภูตานนฺ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยญฺ ชิวฺหนฺ นิสฺสาย รสญฺ อารพฺภ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยญฺ ชิวฺหนฺ นิสฺสาย รสญฺ อารพฺภ ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺญาณนฺ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยญฺ ชิวฺหนฺ นิสฺสาย รสารมฺมณ ชิวฺหาสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยญฺ ชิวฺหนฺ นิสฺสาย รสารมฺมณา ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺญาณนฺ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, ชิวฺหาเปสา ชิวฺหายตนนฺเปตฺ ชิวฺหาธาตุเปสา ชิวฺหินฺทฺริยนฺเปตฺ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรูเปตฺ เขตฺตูเปตฺ วตฺถุเปตฺ โอริมนฺตีรูเปตฺ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตฺ รูปฺ ชิวฺหายตนนฺ.

[๖๑๒] กตมนฺตฺ รูปฺ กายายตนนฺ. โย กาโย จตุนฺนนฺ มหาภูตานนฺ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, เยน กาเยน

อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน โผฏฺฐพฺพํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ผุสิ วา ผุสติ วา ผุสิสฺสติ วา ผุเส วา, กาโยเปโส กายายตนเปตํ กายธาตุเปสา กายินฺทฺริยเปตํ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรเปตํ เขตฺตเปตํ วตฺถุเปตํ โอริมนฺตีรเปตํ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปี กายายตนํ.

[๖๑๓] กตมนฺตํ รูปี กายายตนํ. โย กาโย จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ กายมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ โผฏฺฐพฺโพ อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา กาโยเปโส กายายตนเปตํ กายธาตุเปสา กายินฺทฺริยเปตํ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรเปตํ เขตฺตเปตํ วตฺถุเปตํ โอริมนฺตีรเปตํ สุญฺโญ คาโมเปโส อิทนฺตํ รูปี กายายตนํ.

[๖๑๔] กตมนฺตํ รูปี กายายตนํ. โย กาโย จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ โย กาโย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ โผฏฺฐพฺพมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, กาโยเปโส กายายตนเปตํ กายธาตุเปสา กายินฺทฺริยเปตํ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรเปตํ เขตฺตเปตํ วตฺถุเปตํ โอริมนฺตีรเปตํ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปี กายายตนํ.

[๖๑๕] กตมนฺตํ รูปี กายายตนํ. โย กาโย จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท อตฺตภาวปริยาปนฺโน อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ กายํ นิสฺสาย โผฏฺฐพฺพํ อารพฺภ กายสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ กายํ นิสฺสาย โผฏฺฐพฺพํ อารพฺภ กายสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา

อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ กายํ นิสฺสาย โผฏฺฐพฺพารมฺมโณ กายสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ กายํ นิสฺสาย โผฏฺฐพฺพารมฺมณา กายสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, กาโยเปโส กายายตนเปตํ กายธาตุเปสา กายินฺทฺริยเปตํ โลโกเปโส ทฺวาราเปสา สมุทฺโทเปโส ปณฺฑรเปตํ เขตฺตเปตํ วตฺถุเปตํ โอริมนฺตีรเปตํ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปํ กายายตนํ.

[๖๑๖] กตมนฺตํ รูปํ รูปายตนํ. ยํ รูปํ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ นีลํ ปีตกํ โลหิตกํ โอทาตํ กาพกํ มญฺเชฏฺฐกกํ[๑] หริ[๒] หริวณฺณํ อมฺพงฺกุรวณฺณ[๓] ทีฆ์ รสฺสํ อณุ์ ถูลํ วฏฺฏ์ ปริมณฺฑลํ จตุรสฺส[๔] ฉพฺพสฺ อฏฺฐสฺสฺ โสพสฺสฺ นินฺนํ ถลํ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธกาโร อพฺภา มหิกา ธูโม รโช จนฺทมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺฑลสฺส[๕] วณฺณนิภา ตารกรูปานํ วณฺณนิภา อาทาสมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา มณิสงฺขมุตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตรูปรชตสฺส วณฺณนิภา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆ์, ยํ รูปํ สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆ์ จกฺขุนา อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน ปสฺสิ วา ปสฺสติ วา ปสฺสิสฺสติ วา ปสฺเส วา รูปีเปตํ รูปายตนเปตํ รูปธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ รูปายตนํ.

---

[๑] ฉ.,เท. มญฺชิฏฺฐกกํ, เอวมุปริปิ. [๒] อิ. หรีติ น ทิสฺสติ. [๓] อิ. องฺกุรวณฺณ์.
[๔] สี.,เท. จตุรสฺสฺ. [๕] ฉ. สูริยมณฺฑลสฺส, เอวมุปริปิ.

[๖๑๗] กตมนฺตำ รูปี รูปายตนำ. ยำ รูปี จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ นีลำ ปีตกำ โลหิตกำ โอทาตำ กาฬกำ มญฺเชฏฺฐกำ หริ หริวณฺณำ อมฺพงฺกุรวณฺณำ ทีฆำ รสฺสำ อณุำ ถูลำ วฏฺฏำ ปริมณฺฑลำ จตุรสฺสำ ฉฬสฺสำ อฏฺฐสฺสำ โสฬสสฺสำ นินฺนำ ถลำ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธกาโร อพฺภา มหิกา ธูโม รโช จนฺทมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา ตารกรูปานำ วณฺณนิภา อาทาสมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา มณิสงฺขมุตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตรูปรชตสฺส วณฺณนิภา ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ, ยมฺหิ รูปมฺหิ สนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ จกฺขุำ อนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, รูปีเปตำ รูปายตนำเปตำ รูปธาตุเปสา; อิทนฺตำ รูปี รูปายตนำ.

[๖๑๘] กตมนฺตำ รูปี รูปายตนำ. ยำ รูปี จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ นีลำ ปีตกำ โลหิตกำ โอทาตำ กาฬกำ มญฺเชฏฺฐกำ หริ หริวณฺณำ อมฺพงฺกุรวณฺณำ ทีฆำ รสฺสำ อณุำ ถูลำ วฏฺฏำ ปริมณฺฑลำ จตุรสฺสำ ฉฬสฺสำ อฏฺฐสฺสำ โสฬสสฺสำ นินฺนำ ถลำ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธกาโร อพฺภา มหิกา ธูโม รโช จนฺทมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา ตารกรูปานำ วณฺณนิภา อาทาสมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา มณิสงฺขมุตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตรูปรชตสฺส วณฺณนิภา, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ, ยำ รูปี สนิทสฺสนำ สปฺปฏิฆำ จกฺขุมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา รูปีเปตำ รูปายตนำเปตำ รูปธาตุเปสา; อิทนฺตำ รูปี รูปายตนำ.

[๖๑๙] กตมนฺตํ รูปํ รูปายตนํ. ยํ รูปี จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ นีลํ ปีตกํ โลหิตกํ โอทาตํ กาพกํ มญฺเชฏฺฐกํ หริ หริวณฺณํ อมฺพงฺกุรวณฺณํ ทีฆํ รสฺสํ อณุ์ ถูลํ วฏฺฏ์ ปริมณฺฑลํ จตุรสฺสํ ฉพฺพสฺสํ อฏฺฐสฺสํ โสพสฺสสฺสํ นินฺนํ ถลํ ฉายา อาตโป อาโลโก อนฺธกาโร อพฺภา มหิกา ธูโม รโช จนฺทมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา สุริยมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา ตารกรูปานํ วณฺณนิภา อาทาสมณฺฑลสฺส วณฺณนิภา มณิสงฺขมุตฺตาเวฬุริยสฺส วณฺณนิภา ชาตรูปรชตสฺส วณฺณนิภา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณฺณนิภา สนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆ์, ยํ รูปี อารพฺภ จกฺขุ์ นิสฺสาย จกฺขุสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ รูปี อารพฺภ จกฺขุ์ นิสฺสาย จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ รูปารมฺมณ จกฺขุ์ นิสฺสาย จกฺขุสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ รูปารมฺมณา จกฺขุ์ นิสฺสาย จกฺขุสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณ์ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, รูปีเปตฺ รูปายตนเปตฺ รูปธาตุเปสา; อิทนฺตฺ รูปี รูปายตนี.

[๖๒๐] กตมนฺตฺ รูปี สทฺทายตนี. โย สทฺโท จตุนฺนี มหาภูตานี อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ เภริสทฺโท มุทิงฺคสทฺโท[๑] สงฺขสทฺโท ปณวสทฺโท คีตสทฺโท วาทิตสทฺโท สมฺมสทฺโท ปาณิสทฺโท สตฺตานี นิคฺโฆสสทฺโท ธาตูนี สนฺนิฆาตสทฺโท วาตสทฺโท อุทกสทฺโท

---

[๑] อิ. มุติงฺคสทฺโท.

มนุสฺสสทฺโท อมนุสฺสสทฺโท โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ สทฺโท จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ สทฺทํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ โสเตน อนิทสฺเสน สปฺปฏิเฆน สุณิ วา สุณาติ วา สุณิสฺสติ วา สุเณ วา, สทฺโทเปโส สทฺทายตนเปตํ สทฺทธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ สทฺทายตนํ.

[๖๒๑] กตมนฺตํ รูปํ สทฺทายตนํ. โย สทฺโท จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ เภริสทฺโท มุทิงฺคสทฺโท สงฺขสทฺโท ปณวสทฺโท คีตสทฺโท วาทิตสทฺโท สมฺมสทฺโท ปาณิสทฺโท สตฺตานํ นิคฺโฆสสทฺโท ธาตูนํ สนฺนิฆาตสทฺโท วาตสทฺโท อุทกสทฺโท มนุสฺสสทฺโท อมนุสฺสสทฺโท; โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ สทฺโท จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ สทฺทมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ โสตํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, สทฺโทเปโส สทฺทายตนเปตํ สทฺทธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ สทฺทายตนํ.

[๖๒๒] กตมนฺตํ รูปํ สทฺทายตนํ. โย สทฺโท จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ เภริสทฺโท มุทิงฺคสทฺโท สงฺขสทฺโท ปณวสทฺโท คีตสทฺโท วาทิตสทฺโท สมฺมสทฺโท ปาณิสทฺโท สตฺตานํ นิคฺโฆสสทฺโท ธาตูนํ สนฺนิฆาตสทฺโท วาตสทฺโท อุทกสทฺโท มนุสฺสสทฺโท อมนุสฺสสทฺโท, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ สทฺโท จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, โย สทฺโท อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ โสตมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, สทฺโทเปโส สทฺทายตนเปตํ สทฺทธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ สทฺทายตนํ.

[๖๒๓] กตมนฺตํ รูปํ สทฺทายตนํ. โย สทฺโท จตุนฺนำ

มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ เภริสทฺโท มุทิงฺคสทฺโท สงฺขสทฺโท ปณวสทฺโท คีตสทฺโท วาทิตสทฺโท สมฺมสทฺโท ปาณิสทฺโท สตฺตานํ นิคฺโฆสสทฺโท ธาตูนํ สนฺนิฆาตสทฺโท วาตสทฺโท อุทกสทฺโท มนุสฺสสทฺโท อมนุสฺสสทฺโท, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ สทฺโท จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ สทฺทํ อารพฺภ โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ สทฺทํ อารพฺภ โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ โสตวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ สทฺทารมฺมโณ โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ สทฺทารมฺมณา โสตํ นิสฺสาย โสตสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ โสตวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, สทฺโทเปโส สทฺทายตนเปตํ สทฺทธาตุเปสา อิทนฺตํ รูปี สทฺทายตนํ.

[๖๒๔] กตมนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ. โย คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลคนฺโธ สารคนฺโธ ตจคนฺโธ ปตฺตคนฺโธ ปุปฺผคนฺโธ ผลคนฺโธ อามคนฺโธ[๑] วิสฺสคนฺโธ สุคนฺโธ ทุคฺคนฺโธ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ คนฺธํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ฆาเนน อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน ฆายิ วา ฆายติ วา ฆายิสฺสติ วา ฆาเย วา, คนฺโธเปโส คนฺธายตนเปตํ คนฺธธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ.

---

[๑] ฉ.,เท.,สี. อามกคนฺโธ, เอวมุปริปิ.

[๖๒๕] กตมนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ. โย คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลคนฺโธ สารคนฺโธ ตจคนฺโธ ปตฺตคนฺโธ ปุปฺผคนฺโธ ผลคนฺโธ อามคนฺโธ วิสฺสคนฺโธ สุคนฺโธ ทุคฺคนฺโธ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ คนฺธมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ฆานํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, คนฺโธเปโส คนฺธายตนเปตํ คนฺธธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ.

[๖๒๖] กตมนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ. โย คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลคนฺโธ สารคนฺโธ ตจคนฺโธ ปตฺตคนฺโธ ปุปฺผคนฺโธ ผลคนฺโธ อามคนฺโธ วิสฺสคนฺโธ สุคนฺโธ ทุคฺคนฺโธ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, โย คนฺโธ อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ฆานมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, คนฺโธเปโส คนฺธายตนเปตํ คนฺธธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ.

[๖๒๗] กตมนฺตํ รูปี คนฺธายตนํ. โย คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลคนฺโธ สารคนฺโธ ตจคนฺโธ ปตฺตคนฺโธ ปุปฺผคนฺโธ ผลคนฺโธ อามคนฺโธ วิสฺสคนฺโธ สุคนฺโธ ทุคฺคนฺโธ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ คนฺโธ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ยํ คนฺธํ อารพฺภ ฆานํ นิสฺสาย ฆานสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ คนฺธํ อารพฺภ ฆานํ นิสฺสาย ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา

อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ คนฺธารมฺมโณ ฆานํ นิสฺสาย ฆานสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ คนฺธารมฺมณา ฆานํ นิสฺสาย ฆานสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ฆานวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, คนฺโธเปโส คนฺธายตนเปตํ คนฺธธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ คนฺธายตนํ.

[๖๒๘] กตมนฺตํ รูปํ รสายตนํ. โย รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลรโส ขนฺธรโส ตจรโส ปตฺตรโส ปุปฺผรโส ผลรโส อมฺพิลํ มธุรํ ติตฺตกํ กฏุกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ[๑] กสาโว สาทุ อสาทุ โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ รสํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ ชิวฺหาย อนิทสฺสนาย สปฺปฏิฆาย สายิ วา สายติ วา สายิสฺสติ วา สาเย วา, รโสเปโส รสายตนเปตํ รสธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ รสายตนํ.

[๖๒๙] กตมนฺตํ รูปํ รสายตนํ. โย รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลรโส ขนฺธรโส ตจรโส ปตฺตรโส ปุปฺผรโส ผลรโส อมฺพิลํ มธุรํ ติตฺตกํ กฏุกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ กสาโว สาทุ อสาทุ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยมฺหิ รสมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ชิวฺหา อนิทสฺสนา สปฺปฏิฆา ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, รโสเปโส รสายตนเปตํ รสธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ รสายตนํ.

[๖๓๐] กตมนฺตํ รูปํ รสายตนํ. โย รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลรโส ขนฺธรโส ตจรโส ปตฺตรโส

---

[๑] สี. ลปิลกํ, อิ. ลปิลํ, เอวมุปริปิ.

ปุปฺผรโส ผลรโส อมฺพิลํ มธุรํ ติตฺตกํ กฏุกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ กสาโว สาทุ อสาทุ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, โย รโส อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ชิวฺหาย อนิทสฺสนาย สปฺปฏิฆาย ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, รโสเปโส รสายตนํเปตํ รสธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ รสายตนํ.

[๖๓๑] กตมนฺตํ รูปํ รสายตนํ. โย รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ มูลรโส ขนฺธรโส ตจรโส ปตฺตรโส ปุปฺผรโส ผลรโส อมฺพิลํ มธุรํ ติตฺตกํ กฏุกํ โลณิกํ ขาริกํ ลมฺพิลํ กสาโว สาทุ อสาทุ, โย วา ปนญฺโญปิ อตฺถิ รโส จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ, ยํ รสํ อารพฺภ ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชติ วา ฯเปฯ ยํ รสํ อารพฺภ ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชติ วา ฯเปฯ ยํ รสารมฺมโณ ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชติ วา ฯเปฯ ยํ รสารมฺมณา ชิวฺหํ นิสฺสาย ชิวฺหาสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ ชิวฺหาวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเชติ วา, รโสเปโส รสายตนํเปตํ รสธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ รสายตนํ.

[๖๓๒] กตมนฺตํ รูปํ อิตฺถินฺทฺริยํ. ยํ อิตฺถิยา อิตฺถีลิงฺคं[๑] อิตฺถีนิมิตฺตं อิตฺถีกุตฺตं อิตฺถากปฺโป อิตฺถิตฺตं อิตฺถีภาโว;[๑] อิทนฺตํ รูปํ อิตฺถินฺทฺริยं.

---

๑ - ๑ ฉ.,เท.,อิ. อิตฺถิลิงฺคं, อิตฺถินิมิตฺตं, อิตฺถิกุตฺตं, อิตฺถิภาโว, เอวมุปริปิ.

[๖๓๓] กตมนฺตำ รูปำ ปุริสินฺทฺริยำ. ยำ ปุริสสฺส ปุริสลิงฺคำ ปุริสนิมิตฺตำ ปุริสกุตฺตำ ปุริสากปฺโป ปุริสตฺตำ ปุริสภาโว; อิทนฺตำ รูปำ ปุริสินฺทฺริยำ.

[๖๓๔] กตมนฺตำ รูปำ ชีวิตินฺทฺริยำ. โย เตสำ รูปีนำ ธมฺมานำ อายุ จิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ ชีวิตินฺทฺริยำ.

[๖๓๕] กตมนฺตำ รูปำ กายวิญฺญตฺติ. ยา กุสลจิตฺตสฺส วา อกุสลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา อภิกฺกมนฺตสฺส วา ปฏิกฺกมนฺตสฺส วา อาโลเกนฺตสฺส วา วิโลเกนฺตสฺส วา สมฺมิญฺเชนฺตสฺส[๑] วา ปสาเรนฺตสฺส วา กายสฺส ถมฺภนา สนฺถมฺภนา สนฺถมฺภิตตฺตำ วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตฺตำ; อิทนฺตำ รูปำ กายวิญฺญตฺติ.

[๖๓๖] กตมนฺตำ รูปำ วจีวิญฺญตฺติ. ยา กุสลจิตฺตสฺส วา อกุสลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา วาจา คิรา พฺยปฺปโถ อุทีรณำ โฆโส โฆสกมฺมำ วาจา วจีเภโท; อยำ วุจฺจติ วาจา. ยา ตาย วาจาย วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตฺตำ; อิทนฺตำ รูปำ วจีวิญฺญตฺติ.

[๖๓๗] กตมนฺตำ รูปำ อากาสธาตุ. โย อากาโส อากาสคตำ อฆำ อฆคตำ วิวโร วิวรคตำ อสมฺผุฏฺฐำ จตูหิ มหาภูเตหิ; อิทนฺตำ รูปำ อากาสธาตุ.

[๖๓๘] กตมนฺตำ รูปำ รูปสฺส ลหุตา. ยา รูปสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อิทนฺตำ รูปำ รูปสฺส ลหุตา.

---

[๑] ฉ., เท. สมิญฺเชนฺตสฺส.

[๖๓๙] กตมนฺตํ รูปี รูปสฺส มุทุตา. ยา รูปสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา; อิทนฺตํ รูปี รูปสฺส มุทุตา.

[๖๔๐] กตมนฺตํ รูปี รูปสฺส กมฺมญฺญตา. ยา รูปสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อิทนฺตํ รูปี รูปสฺส กมฺมญฺญตา.

[๖๔๑] กตมนฺตํ รูปี รูปสฺส อุปจโย. โย อายตนานํ อาจโย โส รูปสฺส อุปจโย; อิทนฺตํ รูปี รูปสฺส อุปจโย.

[๖๔๒] กตมนฺตํ รูปี รูปสฺส สนฺตติ. โย รูปสฺส อุปจโย สา รูปสฺส สนฺตติ; อิทนฺตํ รูปี รูปสฺส สนฺตติ.

[๖๔๓] กตมนฺตํ รูปี รูปสฺส ชรตา. ยา รูปสฺส ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจตา อายุโน สหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก; อิทนฺตํ รูปี รูปสฺส ชรตา.

[๖๔๔] กตมนฺตํ รูปี รูปสฺส อนิจฺจตา. โย รูปสฺส ขโย วโย เภโท ปริเภโท อนิจฺจตา อนฺตรธานํ; อิทนฺตํ รูปี รูปสฺส อนิจฺจตา.

[๖๔๕] กตมนฺตํ รูปี กพฬีกาโร อาหาโร. โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ ขีรํ ทธิ สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี ยมฺหิ ยมฺหิ ชนปเท เตสํ เตสํ สตฺตานํ มุขาสิยํ ทนฺตวิขาทนํ คลชฺโฌหรณียํ กุจฺฉิวิตฺถมฺภนํ ยาย โอชาย สตฺตา ยาเปนฺติ; อิทนฺตํ รูปี กพฬีกาโร อาหาโร.

อิทนฺตํ รูปี อุปาทา.

อุปาทาภาชนีย์.

รูปกณฺเฑ ปฐมภาณวาโร.[๑]

---

[๖๔๖] กตมนฺตํ รูปี โน อุปาทา. โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ.

[๖๔๗] กตมนฺตํ รูปี โผฏฺฐพฺพายตนํ. ปฐวีธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ กกฺขฬํ มุทุกํ สณฺหํ ผรุสํ สุขสมฺผสฺสํ ทุกฺขสมฺผสฺสํ ครุกํ ลหุกํ, ยํ โผฏฺฐพฺพํ อนิทสฺสนํ สปฺปฏิฆํ กาเยน อนิทสฺสเนน สปฺปฏิเฆน ผุสิ วา ผุสติ วา ผุสิสฺสติ วา ผุเส วา, โผฏฺฐพฺโพเปโส โผฏฺฐพฺพายตนเปตํ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปี โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๖๔๘] กตมนฺตํ รูปี โผฏฺฐพฺพายตนํ. ปฐวีธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ กกฺขฬํ มุทุกํ สณฺหํ ผรุสํ สุขสมฺผสฺสํ ทุกฺขสมฺผสฺสํ ครุกํ ลหุกํ, ยมฺหิ โผฏฺฐพฺพมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ กาโย อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, โผฏฺฐพฺโพเปโส โผฏฺฐพฺพายตนเปตํ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปี โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๖๔๙] กตมนฺตํ รูปี โผฏฺฐพฺพายตนํ. ปฐวีธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ กกฺขฬํ มุทุกํ สณฺหํ ผรุสํ สุขสมฺผสฺสํ ทุกฺขสมฺผสฺสํ ครุกํ ลหุกํ, โย โผฏฺฐพฺโพ อนิทสฺสโน สปฺปฏิโฆ กายมฺหิ อนิทสฺสนมฺหิ สปฺปฏิฆมฺหิ ปฏิหญฺญิ วา ปฏิหญฺญติ วา ปฏิหญฺญิสฺสติ วา ปฏิหญฺเญ วา, โผฏฺฐพฺโพเปโส โผฏฺฐพฺพายตนํ เปตํ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปี โผฏฺฐพฺพายตนํ.

---

[๑] ปุริมภาณวารโต สมฺพนฺธคณนาย สตฺตมํ ภวิตพฺพํ.

[๖๕๐] กตมนฺตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพายตนํ. ปจฺวีธาตุ เตโชธาตุ วาโยธาตุ กกฺขฬํ มุทุกํ สณฺหํ ผรุสํ สุขสมฺผสฺสํ ทุกฺขสมฺผสฺสํ ครุกํ ลหุกํ, ยํ โผฏฺฐพฺพํ อารพฺภ กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ โผฏฺฐพฺพํ อารพฺภ กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ โผฏฺฐพฺพารมฺมโณ กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺโส อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา ฯเปฯ ยํ โผฏฺฐพฺพารมฺมณา กายํ นิสฺสาย กายสมฺผสฺสชา เวทนา ฯเปฯ สญฺญา ฯเปฯ เจตนา ฯเปฯ กายวิญฺญาณํ อุปฺปชฺชิ วา อุปฺปชฺชติ วา อุปฺปชฺชิสฺสติ วา อุปฺปชฺเช วา, โผฏฺฐพฺโพเปโส โผฏฺฐพฺพายตนเปตํ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๖๕๑] กตมนฺตํ รูปํ อาโปธาตุ. ยํ อาโป อาโปคตํ สิเนโห สิเนหคตํ พนฺธนตฺตํ รูปสฺส; อิทนฺตํ รูปํ อาโปธาตุ.

อิทนฺตํ รูปํ โน อุปาทา.

---

[๖๕๒] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ. จกฺขายตนํ โสตายตนํ ฆานายตนํ ชิวฺหายตนํ กายายตนํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ.

[๖๕๓] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส

ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ.

[๖๕๔] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๖๕๕] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ [๑] คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๖๕๖] กตมนฺตํ รูปํ สนิทสฺสนํ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ สนิทสฺสนํ.

[๖๕๗] กตมนฺตํ รูปํ อนิทสฺสนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนิทสฺสนํ.

[๖๕๘] กตมนฺตํ รูปํ สปฺปฏิฆํ. จกฺขายตนํ โสตายตนํ ฆานายตนํ ชิวฺหายตนํ กายายตนํ รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ สปฺปฏิฆํ.

---

[๑] สฺยา., อิ. สทฺทายตนํ.

[๖๕๙] กตมนฺตํ รูปํ อปฺปฏิฆํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อปฺปฏิฆํ.

[๖๖๐] กตมนฺตํ รูปํ อินฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ โสตินฺทฺริยํ ฆานินฺทฺริยํ ชิวฺหินฺทฺริยํ กายินฺทฺริยํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทนฺตํ รูปํ อินฺทฺริยํ.

[๖๖๑] กตมนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ.

[๖๖๒] กตมนฺตํ รูปํ มหาภูตํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ มหาภูตํ.

[๖๖๓] กตมนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ.

[๖๖๔] กตมนฺตํ รูปํ วิญฺญตฺติ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิทนฺตํ รูปํ วิญฺญตฺติ.

[๖๖๕] กตมนฺตํ รูปํ น วิญฺญตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น วิญฺญตฺติ.

[๖๖๖] กตมนฺตํ รูปํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตชํ จิตฺตเหตุกํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ.

[๖๖๗] กตมนฺตํ รูปํ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ รูปสฺส ชรตา รูปสฺส

อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น จิตฺตชํ น จิตฺตเหตุกํ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ.

[๖๖๘] กตมนฺตํ รูปํ จิตฺตสหภุ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิทนฺตํ รูปํ จิตฺตสหภุ.

[๖๖๙] กตมนฺตํ รูปํ น จิตฺตสหภุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น จิตฺตสหภุ.

[๖๗๐] กตมนฺตํ รูปํ จิตฺตานุปริวตฺติ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิทนฺตํ รูปํ จิตฺตานุปริวตฺติ.

[๖๗๑] กตมนฺตํ รูปํ น จิตฺตานุปริวตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น จิตฺตานุปริวตฺติ.

[๖๗๒] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ.

[๖๗๓] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ.

[๖๗๔] กตมนฺตํ รูปํ โอพาริกํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ โอพาริกํ.

[๖๗๕] กตมนฺตํ รูปํ สุขุมํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ สุขุมํ.

[๖๗๖] กตมนฺตํ รูปํ ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ ทูเร.

[๖๗๗] กตมนฺตํ รูปํ สนฺติเก. จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ สนฺติเก.

[๖๗๘] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ. จกฺขายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ.

[๖๗๙] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. โสตายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

[๖๘๐] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส วตฺถุ. จกฺขายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส วตฺถุ.

[๖๘๑] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ. โสตายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

[๖๘๒] กตมนฺตํ รูปํ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ. กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ กายสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ.

[๖๘๓] กตมนฺตํ รูปํ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

[๖๘๔] กตมนฺตํ รูปํ กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ. กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ.

[๖๘๕] กตมนฺตํ รูปี กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

[๖๘๖] กตมนฺตํ รูปี จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปี จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ.

[๖๘๗] กตมนฺตํ รูปี จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ.

[๖๘๘] กตมนฺตํ รูปี จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปี จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ.

[๖๘๙] กตมนฺตํ รูปี จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

[๖๙๐] กตมนฺตํ รูปี โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปี กายสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ.

[๖๙๑] กตมนฺตํ รูปี กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ.

[๖๙๒] กตมนฺตํ รูปี กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปี กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ.

[๖๙๓] กตมนฺตํ รูปี กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

[๖๙๔. กตมนฺตำ รูปำ จกฺขายตนำ. ยำ จกฺขุำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ จกฺขายตนำ.

[๖๙๕] กตมนฺตำ รูปำ น จกฺขายตนำ. โสตายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น จกฺขายตนำ.

[๖๙๖] กตมนฺตำ รูปำ โสตายตนำ ฯเปฯ ฆานายตนำ ฯเปฯ ชิวฺหายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ. โย กาโย จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ กายายตนำ.

[๖๙๗] กตมนฺตำ รูปำ น กายายตนำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น กายายตนำ.

[๖๙๘] กตมนฺตำ รูปำ รูปายตนำ. ยำ รูปำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย วณฺณนิภา ฯเปฯ รูปธาตุเปสา; อิทนฺตำ รูปำ รูปายตนำ.

[๖๙๙] กตมนฺตำ รูปำ น รูปายตนำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น รูปายตนำ.

[๗๐๐] กตมนฺตำ รูปำ สทฺทายตนำ ฯเปฯ คนฺธายตนำ ฯเปฯ รสายตนำ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ. ปฐวีธาตุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตำ รูปำ โผฏฺฐพฺพายตนำ.

[๗๐๑] กตมนฺตำ รูปำ น โผฏฺฐพฺพายตนำ จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น โผฏฺฐพฺพายตนำ.

[๗๐๒] กตมนฺตำ รูปำ จกฺขุธาตุ. จกฺขายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ จกฺขุธาตุ.

[๗๐๓] กตมนฺตำ รูปำ น จกฺขุธาตุ. โสตายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น จกฺขุธาตุ.

[๗๐๔] กตมนฺตำ รูปำ โสตธาตุ ฯเปฯ ฆานธาตุ ฯเปฯ ชิวฺหาธาตุ ฯเปฯ กายธาตุ. กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ กายธาตุ.

[๗๐๕] กตมนฺตำ รูปำ น กายธาตุ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น กายธาตุ.

[๗๐๖] กตมนฺตำ รูปำ รูปธาตุ. รูปายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ รูปธาตุ.

[๗๐๗] กตมนฺตำ รูปำ น รูปธาตุ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น รูปธาตุ.

[๗๐๘] กตมนฺตำ รูปำ สทฺทธาตุ ฯเปฯ คนฺธธาตุ ฯเปฯ รสธาตุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพธาตุ. โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ โผฏฺฐพฺพธาตุ.

[๗๐๙] กตมนฺตำ รูปำ น โผฏฺฐพฺพธาตุ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น โผฏฺฐพฺพธาตุ.

[๗๑๐] กตมนฺตำ รูปำ จกฺขุนฺทฺริยำ. ยำ จกฺขุำ จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ จกฺขุนฺทฺริยำ.

[๗๑๑] กตมนฺตำ รูปำ น จกฺขุนฺทฺริยำ. โสตายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น จกฺขุนฺทฺริยำ.

[๗๑๒] กตมนฺตำ รูปำ โสตินฺทฺริยำ ฯเปฯ ฆานินฺทฺริยำ ฯเปฯ ชิวฺหินฺทฺริยำ ฯเปฯ กายินฺทฺริยำ. โย กาโย จตุนฺนำ มหาภูตานำ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตำ รูปำ กายินฺทฺริยำ.

[๗๑๓] กตมนฺตำ รูปำ น กายินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น กายินฺทฺริยำ.

[๗๑๔] กตมนฺตำ รูปำ อิตฺถินฺทฺริยำ. ยำ อิตฺถิยา อิตฺถีลิงฺคำ อิตฺถีนิมิตฺตำ อิตฺถีกุตฺตำ อิตฺถากปฺปโป อิตฺถิตฺตำ อิตฺถีภาโว; อิทนฺตำ รูปำ อิตฺถินฺทฺริยำ.

[๗๑๕] กตมนฺตำ รูปำ น อิตฺถินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น อิตฺถินฺทฺริยำ.

[๗๑๖] กตมนฺตำ รูปำ ปุริสินฺทฺริยำ. ยำ ปุริสสฺส ปุริสลิงฺคำ ปุริสนิมิตฺตำ ปุริสกุตฺตำ ปุริสากปฺปโป ปุริสตฺตำ ปุริสภาโว; อิทนฺตำ รูปำ ปุริสินฺทฺริยำ.

[๗๑๗] กตมนฺตำ รูปำ น ปุริสินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น ปุริสินฺทฺริยำ.

[๗๑๘] กตมนฺตำ รูปำ ชีวิตินฺทฺริยำ. โย เตสำ รูปีนำ ธมฺมานำ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ ชีวิตินฺทฺริยำ.

[๗๑๙] กตมนฺตำ รูปำ น ชีวิตินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น ชีวิตินฺทฺริยำ.

[๗๒๐] กตมนฺตำ รูปำ กายวิญฺญตฺติ. ยา กุสลจิตฺตสฺส วา อกุสลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา อภิกฺกมนฺตสฺส วา ปฏิกฺกมนฺตสฺส วา อาโลเกนฺตสฺส วา วิโลเกนฺตสฺส วา สมฺมิญฺเชนฺตสฺส วา ปสาเรนฺตสฺส วา กายสฺส ถมฺภนา สนฺถมฺภนา สนฺถมฺภิตตฺตำ วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตฺตำ; อิทนฺตำ รูปำ กายวิญฺญตฺติ.

[๗๒๑] กตมนฺตํ รูปํ น กายวิญฺญตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น กายวิญฺญตฺติ.

[๗๒๒] กตมนฺตํ รูปํ วจีวิญฺญตฺติ. ยา กุสลจิตฺตสฺส วา อกุสลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา วาจา คิรา พฺยปฺปโถ อุทีรณํ โฆโส โฆสกมฺมํ วาจา วจีเภโท; อยํ วุจฺจติ วาจา. ยา ตาย วาจาย วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตฺตํ; อิทนฺตํ รูปํ วจีวิญฺญตฺติ.

[๗๒๓] กตมนฺตํ รูปํ น วจีวิญฺญตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น วจีวิญฺญตฺติ.

[๗๒๔] กตมนฺตํ รูปํ อากาสธาตุ. โย อากาโส อากาสคตํ อฆฺ อฆคตํ วิวโร วิวรคตํ อสมฺผุฏฺฐํ จตูหิ มหาภูเตหิ; อิทนฺตํ รูปํ อากาสธาตุ.

[๗๒๕] กตมนฺตํ รูปํ น อากาสธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น อากาสธาตุ.

[๗๒๖] กตมนฺตํ รูปํ อาโปธาตุ. ยํ อาโป อาโปคตํ สิเนโห สิเนหคตํ พนฺธนตฺตํ รูปสฺส; อิทนฺตํ รูปํ อาโปธาตุ.

[๗๒๗] กตมนฺตํ รูปํ น อาโปธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น อาโปธาตุ.

[๗๒๘] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส ลหุตา. ยา รูปสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส ลหุตา.

[๗๒๙] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น ลหุตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น ลหุตา.

[๗๓๐] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส มุทุตา. ยา รูปสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส มุทุตา.

[๗๓๑] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น มุทุตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น มุทุตา.

[๗๓๒] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส กมฺมญฺญตา. ยา รูปสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส กมฺมญฺญตา.

[๗๓๓] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา.

[๗๓๔] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส อุปจโย. โย อายตนานํ อาจโย, โส รูปสฺส อุปจโย; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส อุปจโย.

[๗๓๕] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น อุปจโย. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น อุปจโย.

[๗๓๖] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส สนฺตติ. โย รูปสฺส อุปจโย, สา รูปสฺส สนฺตติ; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส สนฺตติ.

[๗๓๗] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น สนฺตติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น สนฺตติ.

[๗๓๘] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส ชรตา. ยา รูปสฺส ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจตา อายุโน สหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส ชรตา.

[๗๓๙] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น ชรตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น ชรตา.

[๗๔๐] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส อนิจฺจตา. โย รูปสฺส ขโย วโย เภโท ปริเภโท อนิจฺจตา อนฺตรธานํ; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส อนิจฺจตา.

[๗๔๑] กตมนฺตํ รูปํ รูปสฺส น อนิจฺจตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ รูปสฺส น อนิจฺจตา.

[๗๔๒] กตมนฺตํ รูปํ กพฬีกาโร อาหาโร. โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ ขีรํ ทธิ สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ ยมฺหิ ยมฺหิ ชนปเท เตสํ เตสํ สตฺตานํ มุขาสิยํ ทนฺตวิขาทนํ คลชฺโฌหรณียํ กุจฺฉิวิตฺถมฺภนํ ยาย โอชาย สตฺตา ยาเปนฺติ; อิทนฺตํ รูปํ กพฬีกาโร อาหาโร.

[๗๔๓] กตมนฺตํ รูปํ น กพฬีกาโร อาหาโร. จกฺขายตนํ ฯเปฯ รูปสฺส อนิจฺจตา; อิทนฺตํ รูปํ น กพฬีกาโร อาหาโร.

เอวํ ทุวิเธน รูปสงฺคโห.

ทุกนิทฺเทโส นิฏฺฐิโต.

ติกนิทฺเทโส

[๗๔๔] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ อุปาทา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ อุปาทา.

[๗๔๕] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ อุปาทา. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ อุปาทา.

[๗๔๖] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ โน อุปาทา. โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ โน อุปาทา.

[๗๔๗] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อุปาทินฺนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อุปาทินฺนํ.

[๗๔๘] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อุปาทินฺนํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อุปาทินฺนํ.

[๗๔๙] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อนุปาทินฺนํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ [๑] คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อนุปาทินฺนํ.

[๗๕๐] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๗๕๑] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๗๕๒] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ. สทฺทายตนํ

---

[๑] สฺยา., อิ. สทฺทายตนํ.

กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๗๔๓] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อนิทสฺสนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อนิทสฺสนํ.

[๗๔๔] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ สนิทสฺสนํ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ สนิทสฺสนํ.

[๗๔๕] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อนิทสฺสนํ. สทฺทายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อนิทสฺสนํ.

[๗๔๖] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ สปฺปฏิฆํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ สปฺปฏิฆํ.

[๗๔๗] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ สปฺปฏิฆํ. รูปายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ สปฺปฏิฆํ.

[๗๔๘] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อปฺปฏิฆํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อปฺปฏิฆํ.

[๗๔๙] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อินฺทฺริยํ. จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ อินฺทฺริยํ.

[๗๖๐] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ อินฺทฺริยํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ อินฺทฺริยํ.

[๗๖๑] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น อินฺทฺริยํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น อินฺทฺริยํ.

[๗๖๒] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น มหาภูตํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น มหาภูตํ.

[๗๖๓] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ มหาภูตํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ มหาภูตํ.

[๗๖๔] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น มหาภูตํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น มหาภูตํ.

[๗๖๕] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น วิญฺญตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น วิญฺญตฺติ.

[๗๖๖] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ วิญฺญตฺติ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ วิญฺญตฺติ.

[๗๖๗] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น วิญฺญตฺติ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น วิญฺญตฺติ.

[๗๖๘] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จิตฺตสมุฏฺฐานํ.

[๗๖๙] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตชํ จิตฺตเหตุกํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ.

[๗๗๐] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ น จิตฺตสมุฏฺฐานำ. อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ น จิตฺตชำ น จิตฺตเหตุกำ น จิตฺตสมุฏฺฐานำ รูปายตนำ สทฺทายตนำ คนฺธายตนำ รสายตนำ โผฏฺฐพฺพายตนำ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ น จิตฺตสมุฏฺฐานำ.

[๗๗๑] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น จิตฺตสหภุ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น จิตฺตสหภุ.

[๗๗๒] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ จิตฺตสหภุ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ จิตฺตสหภุ.

[๗๗๓] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ น จิตฺตสหภุ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ น จิตฺตสหภุ.

[๗๗๔] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น จิตฺตานุปริวตฺติ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น จิตฺตานุปริวตฺติ.

[๗๗๕] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ จิตฺตานุปริวตฺติ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ จิตฺตานุปริวตฺติ.

[๗๗๖] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ น จิตฺตานุปริวตฺติ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ น จิตฺตานุปริวตฺติ.

[๗๗๗] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ โอพาริกำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ โอพาริกำ.

[๗๗๘] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ โอพาริกำ. รูปายตนำ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ โอพาริกำ.

[๗๗๙] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ สุขุมำ. อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ สุขุมำ.

[๗๘๐] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ สนฺติเก. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ สนฺติเก.

[๗๘๑] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ ทูเร.

[๗๘๒] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ สนฺติเก. รูปายตนำ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ สนฺติเก.

[๗๘๓] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

[๗๘๔] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ. จกฺขายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ.

[๗๘๕] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. โสตายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

[๗๘๖] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

[๗๘๗] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส วตฺถุ. จกฺขายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส วตฺถุ.

[๗๘๘] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ. โสตายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

[๗๘๙] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

[๗๙๐] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ. กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายสมฺผสฺสสฺส วตฺถุ.

[๗๙๑] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ ชิวฺหายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายสมฺผสฺสสฺส น วตฺถุ.

[๗๙๒] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

[๗๙๓] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ. กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายวิญฺญาณสฺส วตฺถุ.

[๗๙๔] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

จกฺขายตนํ ฯเปฯ ชิวฺหายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายวิญฺญาณสฺส น วตฺถุ.

[๗๙๕] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ.

[๗๙๖] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณํ.

[๗๙๗] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ. สทฺทายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณํ.

[๗๙๘] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

[๗๙๙] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส อารมฺมณํ.

[๘๐๐] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ. สทฺทายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ จกฺขุวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณํ.

[๘๐๑] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ โสตสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ฆานสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส ฯเปฯ กายสมฺผสฺสสฺส น

อารมฺมณนฺ. จกฺขายตนนฺ ฯเปฯ กายายตนนฺ; อิทนฺตา รูปี อชฺฌตฺติกา กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณนฺ.

[๘๐๒] กตมนฺตา รูปี พาหิรา กายสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณนฺ. โผฏฺฐพฺพายตนนฺ; อิทนฺตา รูปี พาหิรา กายสมฺผสฺสสฺส อารมฺมณนฺ.

[๘๐๓] กตมนฺตา รูปี พาหิรา กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณนฺ. รูปายตนนฺ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตา รูปี พาหิรา กายสมฺผสฺสสฺส น อารมฺมณนฺ.

[๘๐๔] กตมนฺตา รูปี อชฺฌตฺติกา กายสมฺผสฺสชาย เวทนาย ฯเปฯ สญฺญาย ฯเปฯ เจตนาย ฯเปฯ กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณนฺ. จกฺขายตนนฺ ฯเปฯ กายายตนนฺ; อิทนฺตา รูปี อชฺฌตฺติกา กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณนฺ.

[๘๐๕] กตมนฺตา รูปี พาหิรา กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณนฺ. โผฏฺฐพฺพายตนนฺ; อิทนฺตา รูปี พาหิรา กายวิญฺญาณสฺส อารมฺมณนฺ.

[๘๐๖] กตมนฺตา รูปี พาหิรา กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณนฺ. รูปายตนนฺ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตา รูปี พาหิรา กายวิญฺญาณสฺส น อารมฺมณนฺ.

[๘๐๗] กตมนฺตา รูปี พาหิรา น จกฺขายตนนฺ. รูปายตนนฺ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตา รูปี พาหิรา น จกฺขายตนนฺ.

[๘๐๘] กตมนฺตา รูปี อชฺฌตฺติกา จกฺขายตนนฺ. ยา จกฺขุ จตุนฺนนฺ มหาภูตานนฺ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตา รูปี อชฺฌตฺติกา จกฺขายตนนฺ.

[๘๐๙] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จกฺขายตนํ. โสตายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จกฺขายตนํ.

[๘๑๐] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โสตายตนํ ฯเปฯ น ฆานายตนํ ฯเปฯ น ชิวฺหายตนํ ฯเปฯ น กายายตนํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น กายายตนํ.

[๘๑๑] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายายตนํ. โย กาโย จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายายตนํ.

[๘๑๒] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายายตนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ ชิวฺหายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายายตนํ.

[๘๑๓] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น รูปายตนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น รูปายตนํ.

[๘๑๔] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปายตนํ. ยํ รูปํ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย วณฺณนิภา ฯเปฯ รูปธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปายตนํ.

[๘๑๕] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น รูปายตนํ. สทฺทายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น รูปายตนํ.

[๘๑๖] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น สทฺทายตนํ ฯเปฯ น คนฺธายตนํ ฯเปฯ น รสายตนํ ฯเปฯ น โผฏฺฐพฺพายตนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๘๑๗] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฺฐพฺพายตนํ. ปฐวีธาตุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๘๑๘] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฺฐพฺพายตนํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๘๑๙] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขุธาตุ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขุธาตุ.

[๘๒๐] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุธาตุ. จกฺขายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุธาตุ.

[๘๒๑] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จกฺขุธาตุ. โสตายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จกฺขุธาตุ.

[๘๒๒] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โสตธาตุ ฯเปฯ น ฆานธาตุ ฯเปฯ น ชิวฺหาธาตุ ฯเปฯ น กายธาตุ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น กายธาตุ.

[๘๒๓] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายธาตุ. กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายธาตุ.

[๘๒๔] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ ชิวฺหายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายธาตุ.

[๘๒๕] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น รูปธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น รูปธาตุ.

[๘๒๖] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปธาตุ. รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปธาตุ.

[๘๒๗] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น รูปธาตุ. สทฺทายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น รูปธาตุ.

[๘๒๘] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น สทฺทธาตุ ฯเปฯ น คนฺธธาตุ ฯเปฯ น รสธาตุ ฯเปฯ น โผฏฺฐพฺพธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น โผฏฺฐพฺพธาตุ.

[๘๒๙] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฺฐพฺพธาตุ. โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ โผฏฺฐพฺพธาตุ.

[๘๓๐] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฺฐพฺพธาตุ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โผฏฺฐพฺพธาตุ.

[๘๓๑] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขุนฺทฺริยํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น จกฺขุนฺทฺริยํ.

[๘๓๒] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุนฺทฺริยํ. ยํ จกฺขุ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุณฺโณ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ จกฺขุนฺทฺริยํ.

[๘๓๓] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จกฺขุนฺทฺริยํ. โสตายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น จกฺขุนฺทฺริยํ.

[๘๓๔] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น โสตินฺทฺริยํ ฯเปฯ น ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ น ชิวฺหินฺทฺริยํ ฯเปฯ น กายินฺทฺริยํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น กายินฺทฺริยํ.

[๘๓๕] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายินฺทฺริยํ. โย กาโย จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุณฺโณ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ กายินฺทฺริยํ.

[๘๓๖] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายินฺทฺริยํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ ชิวฺหายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายินฺทฺริยํ.

[๘๓๗] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น อิตฺถินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น อิตฺถินฺทฺริยำ.

[๘๓๘] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ อิตฺถินฺทฺริยำ. ยำ อิตฺถิยา อิตฺถีลิงฺคำ อิตฺถีนิมิตฺตำ อิตฺถีกุตฺตำ อิตฺถากปฺโป อิตฺถิตฺตำ อิตฺถีภาโว; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ อิตฺถินฺทฺริยำ.

[๘๓๙] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ น อิตฺถินฺทฺริยำ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ น อิตฺถินฺทฺริยำ.

[๘๔๐] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น ปุริสินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น ปุริสินฺทฺริยำ.

[๘๔๑] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ ปุริสินฺทฺริยำ. ยำ ปุริสสฺส ปุริสลิงฺคำ ปุริสนิมิตฺตำ ปุริสกุตฺตำ ปุริสากปฺโป ปุริสตฺตำ ปุริสภาโว; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ ปุริสินฺทฺริยำ.

[๘๔๒] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ น ปุริสินฺทฺริยำ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ น ปุริสินฺทฺริยำ.

[๘๔๓] กตมนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น ชีวิตินฺทฺริยำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อชฺฌตฺติกำ น ชีวิตินฺทฺริยำ.

[๘๔๔] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ ชีวิตินฺทฺริยำ. โย เตสำ รูปีนำ ธมฺมานำ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ ชีวิตินฺทฺริยำ.

[๘๔๕] กตมนฺตำ รูปำ พาหิรำ น ชีวิตินฺทฺริยำ. รูปายตนำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ พาหิรำ น ชีวิตินฺทฺริยำ.

[๘๔๖] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายวิญฺญตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น กายวิญฺญตฺติ.

[๘๔๗] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญฺญตฺติ. ยา กุสลจิตฺตสฺส วา อกุสลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา อภิกฺกมนฺตสฺส วา ปฏิกฺกมนฺตสฺส วา อาโลเกนฺตสฺส วา วิโลเกนฺตสฺส วา สมฺมิญฺเชนฺตสฺส วา ปสาเรนฺตสฺส วา กายสฺส ถมฺภนา สนฺถมฺภนา สนฺถมฺภิตตฺตํ วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตฺตํ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ กายวิญฺญตฺติ.

[๘๔๘] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น กายวิญฺญตฺติ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น กายวิญฺญตฺติ.

[๘๔๙] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น วจีวิญฺญตฺติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น วจีวิญฺญตฺติ.

[๘๕๐] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ วจีวิญฺญตฺติ. ยา กุสลจิตฺตสฺส วา อกุสลจิตฺตสฺส วา อพฺยากตจิตฺตสฺส วา วาจา คิรา พฺยปฺปโถ อุทีรณา โฆโส โฆสกมฺมํ วาจา วจีเภโท อยํ วุจฺจติ วาจา. ยา ตาย วาจาย วิญฺญตฺติ วิญฺญาปนา วิญฺญาปิตตฺตํ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ วจีวิญฺญตฺติ.

[๘๕๑] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น วจีวิญฺญตฺติ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น วจีวิญฺญตฺติ.

[๘๕๒] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น อากาสธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น อากาสธาตุ.

[๘๕๓] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ อากาสธาตุ. โย อากาโส อากาสคตํ อฆํ อฆคตํ วิวโร วิวรคตํ อสมฺผุฏฺฐํ จตูหิ มหาภูเตหิ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ อากาสธาตุ.

[๘๕๔] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น อากาสธาตุ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น อากาสธาตุ.

[๘๕๕] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น อาโปธาตุ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ น อาโปธาตุ.

[๘๕๖] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ อาโปธาตุ. ยํ อาโป อาโปคตํ สิเนโห สิเนหคตํ พนฺธนตฺตํ รูปสฺส; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ อาโปธาตุ.

[๘๕๗] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ น อาโปธาตุ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น อาโปธาตุ.

[๘๕๘] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น ลหุตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น ลหุตา.

[๘๕๙] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส ลหุตา. ยา รูปสฺส ลหุตา ลหุปริณามตา อทนฺธนตา อวิตฺถนตา; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส ลหุตา.

[๘๖๐] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น ลหุตา. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น ลหุตา.

[๘๖๑] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น มุทุตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น มุทุตา.

[๘๖๒] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส มุทุตา. ยา รูปสฺส มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส มุทุตา.

[๘๖๓] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น มุทุตา. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น มุทุตา.

[๘๖๔] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา.

[๘๖๕] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส กมฺมญฺญตา. ยา รูปสฺส กมฺมญฺญตา กมฺมญฺญตฺตํ กมฺมญฺญภาโว; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส กมฺมญฺญตา.

[๘๖๖] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น กมฺมญฺญตา.

[๘๖๗] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น อุปจโย. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น อุปจโย.

[๘๖๘] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส อุปจโย. โย อายตนานํ อาจโย โส รูปสฺส อุปจโย; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส อุปจโย.

[๘๖๙] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น อุปจโย. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น อุปจโย.

[๘๗๐] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น สนฺตติ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น สนฺตติ.

[๘๗๑] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส สนฺตติ. โย รูปสฺส อุปจโย สา รูปสฺส สนฺตติ; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส สนฺตติ.

[๘๗๒] กตมนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น สนฺตติ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ รูปสฺส น สนฺตติ.

[๘๗๓] กตมนฺตํ รูปํ อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น ชรตา. จกฺขายตนํ

ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น ชรตา.

[๘๗๔] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส ชรตา. ยา รูปสฺส ชรา ชีรณตา ขณฺฑิจฺจํ ปาลิจฺจํ วลิตฺตจตา อายุโน สหานิ อินฺทฺริยานํ ปริปาโก; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส ชรตา.

[๘๗๕] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส น ชรตา. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส น ชรตา.

[๘๗๖] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น อนิจฺจตา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ รูปสฺส น อนิจฺจตา.

[๘๗๗] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส อนิจฺจตา. โย รูปสฺส ขโย วโย เภโท ปริเภโท อนิจฺจตา อนฺตรธานํ; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส อนิจฺจตา.

[๘๗๘] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส น อนิจฺจตา. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ รูปสฺส น อนิจฺจตา.

[๘๗๙] กตมนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ น กพฬีกาโร อาหาโร. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อชฺฌตฺติกํ น กพฬีกาโร อาหาโร.

[๘๘๐] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ กพฬีกาโร อาหาโร. โอทโน กุมฺมาโส สตฺตุ มจฺโฉ มํสํ ขีรํ ทธิ สปฺปิ นวนีตํ เตลํ มธุ ผาณิตํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี ยมฺหิ ยมฺหิ ชนปเท เตสํ เตสํ สตฺตานํ มุขาสิยํ ทนฺตวิขาทนํ คลชฺโฌหรณียํ กุจฺฉิวิตฺถมฺภนํ ยาย โอชาย สตฺตา ยาเปนฺติ; อิทนฺตํ รูปี พาหิรํ กพฬีกาโร อาหาโร.

[๘๘๑] กตมนฺตํ รูปี พาหิรํ น กพฬีกาโร อาหาโร.

รูปายตนํ ฯเปฯ รูปสฺส อนิจฺจตา; อิทนฺตํ รูปํ พาหิรํ น กพฬีกาโร อาหาโร.

เอวํ ติวิเธน รูปสงฺคโห.
ติกนิทฺเทโส.

จตุกฺกนิทฺเทโส

[๘๘๒] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทา อุปาทินฺนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทา อุปาทินฺนํ.

[๘๘๓] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทา อนุปาทินฺนํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทา อนุปาทินฺนํ.

[๘๘๔] กตมนฺตํ รูปํ โน อุปาทา อุปาทินฺนํ. กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ โน อุปาทา อุปาทินฺนํ.

[๘๘๕] กตมนฺตํ รูปํ โน อุปาทา อนุปาทินฺนํ. น กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ โน อุปาทา อนุปาทินฺนํ.

[๘๘๖] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทา อุปาทินฺนุปาทานิยํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ

อตฺถิ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี อุปาทา อุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๘๘๗] กตมนฺตํ รูปี อุปาทา อนุปาทินฺนุปาทานิยํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี อุปาทา อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๘๘๘] กตมนฺตํ รูปี โน อุปาทา อุปาทินฺนุปาทานิยํ. กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปี โน อุปาทา อุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๘๘๙] กตมนฺตํ รูปี โน อุปาทา อนุปาทินฺนุปาทานิยํ. น กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปี โน อุปาทา อนุปาทินฺนุปาทานิยํ.

[๘๙๐] กตมนฺตํ รูปี อุปาทา สปฺปฏิฆํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ; อิทนฺตํ รูปี อุปาทา สปฺปฏิฆํ.

[๘๙๑] กตมนฺตํ รูปี อุปาทา อปฺปฏิฆํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี อุปาทา อปฺปฏิฆํ.

[๘๙๒] กตมนฺตํ รูปี โน อุปาทา สปฺปฏิฆํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปี โน อุปาทา สปฺปฏิฆํ.

[๘๙๓] กตมนฺตํ รูปี โน อุปาทา อปฺปฏิฆํ. อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปี โน อุปาทา อปฺปฏิฆํ.

[๘๙๔] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทา โอพาริกำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ รสายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทา โอพาริกำ.

[๘๙๕] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทา สุขุมำ อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทา สุขุมำ.

[๘๙๖] กตมนฺตำ รูปำ โน อุปาทา โอพาริกำ. โผฏฺฐพฺพายตนำ อิทนฺตำ รูปำ โน อุปาทา โอพาริกำ.

[๘๙๗] กตมนฺตำ รูปำ โน อุปาทา สุขุมำ. อาโปธาตุ; อิทนฺตำ รูปำ โน อุปาทา สุขุมำ.

[๘๙๘] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทา ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทา ทูเร.

[๘๙๙] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทา สนฺติเก. จกฺขายตนำ ฯเปฯ รสายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทา สนฺติเก.

[๙๐๐] กตมนฺตำ รูปำ โน อุปาทา ทูเร. อาโปธาตุ; อิทนฺตำ รูปำ โน อุปาทา ทูเร.

[๙๐๑] กตมนฺตำ รูปำ โน อุปาทา สนฺติเก. โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ โน อุปาทา สนฺติเก.

[๙๐๒] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนำ สนิทสฺสนำ. กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนำ สนิทสฺสนำ.

[๙๐๓] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนำ อนิทสฺสนำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ, อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ กมฺมสฺส กตตฺตา คนฺธายตนำ รสายตนำ โผฏฺฐพฺพายตนำ อากาสธาตุ

อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ อนิทสฺสนํ.

[๙๐๔] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สนิทสฺสนํ. น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สนิทสฺสนํ.

[๙๐๕] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ อนิทสฺสนํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ อนิทสฺสนํ.

[๙๐๖] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ สปฺปฏิฆํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ สปฺปฏิฆํ.

[๙๐๗] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ อปฺปฏิฆํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ อปฺปฏิฆํ.

[๙๐๘] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สปฺปฏิฆํ. สทฺทายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สปฺปฏิฆํ.

[๙๐๙] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ อปฺปฏิฆํ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส

ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ อปฺปฏิฆํ.

[๙๑๐] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ มหาภูตํ. กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ มหาภูตํ.

[๙๑๑] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ น มหาภูตํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ น มหาภูตํ.

[๙๑๒] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ มหาภูตํ. น กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนํ อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ มหาภูตํ.

[๙๑๓] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ น มหาภูตํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ น มหาภูตํ.

[๙๑๔] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ โอพาริกํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ โอพาริกํ.

[๙๑๕] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ สุขุมํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ

อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ สุขุมํ.

[๙๑๖] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ โอพาริกํ. สทฺทายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ โอพาริกํ.

[๙๑๗] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สุขุมํ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร, อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สุขุมํ.

[๙๑๘] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ ทูเร.

[๙๑๙] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ สนฺติเก. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนํ สนฺติเก.

[๙๒๐] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ทูเร. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ ทูเร.

[๙๒๑] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สนฺติเก. สทฺทายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนํ สนฺติเก.

[๙๒๒] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ สนิทสฺสนํ. กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ สนิทสฺสนํ.

[๙๒๓] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ อนิทสฺสนํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, อิตฺถินฺทฺริยํ ปุริสินฺทฺริยํ ชีวิตินฺทฺริยํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ อนิทสฺสนํ.

[๙๒๔] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ สนิทสฺสนํ. น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ สนิทสฺสนํ.

[๙๒๕] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ อนิทสฺสนํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยํ อนิทสฺสนํ.

[๙๒๖] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ สปฺปฏิฆํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยํ สปฺปฏิฆํ.

[๙๒๗] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ อปฺปฏิฆำ. อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ อปฺปฏิฆำ.

[๙๒๘] กตมนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ สปฺปฏิฆำ. สทฺทายตนำ, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนำ คนฺธายตนำ รสายตนำ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ สปฺปฏิฆำ.

[๙๒๙] กตมนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ อปฺปฏิฆำ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ น กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ อปฺปฏิฆำ.

[๙๓๐] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ มหาภูตำ. กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนำ อาโปธาตุ; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ มหาภูตำ.

[๙๓๑] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ น มหาภูตำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนำ คนฺธายตนำ รสายตนำ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ น มหาภูตำ.

[๙๓๒] กตมนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ มหาภูตำ. น กมฺมสฺส กตตฺตา โผฏฺฐพฺพายตนำ อาโปธาตุ; อิทนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ มหาภูตำ.

[๙๓๓] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยं น มหาภูตํ. สทฺทายตนํ กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ อากาสธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยं น มหาภูตํ.

[๙๓๔] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยं โอพาริกं. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ, ยं วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยं โอพาริกं.

[๙๓๕] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยं สุขุมं. อิตฺถินฺทฺริยं ปุริสินฺทฺริยं ชีวิตินฺทฺริยं; ยं วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทินฺนุปาทานิยं สุขุมं.

[๙๓๖] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยं โอพาริกं. สทฺทายตนํ, ยं วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยं โอพาริกं.

[๙๓๗] กตมนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยं สุขุมं. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยं วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อนุปาทินฺนุปาทานิยं สุขุมं.

[๙๓๘] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ ทูเร.

[๙๓๙] กตมนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ สนฺติเก จกฺขายตนำ ฯเปฯ กายายตนำ, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนำ คนฺธายตนำ รสายตนำ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อุปาทินฺนุปาทานิยำ สนฺติเก.

[๙๔๐] กตมนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ ทูเร. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส ชรตา รูปสฺส อนิจฺจตา, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ น กมฺมสฺส กตตฺตา อากาสธาตุ อาโปธาตุ รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ ทูเร.

[๙๔๑] กตมนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ สนฺติเก. สทฺทายตนำ, ยำ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปำ น กมฺมสฺส กตตฺตา รูปายตนำ คนฺธายตนำ รสายตนำ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ อนุปาทินฺนุปาทานิยำ สนฺติเก.

[๙๔๒] กตมนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ อินฺทฺริยำ. จกฺขุนฺทฺริยำ ฯเปฯ กายินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ อินฺทฺริยำ.

[๙๔๓] กตมนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ น อินฺทฺริยำ. รูปายตนำ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ น อินฺทฺริยำ.

[๙๔๔] กตมนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ อินฺทฺริยำ. อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ อินฺทฺริยำ.

[๙๔๕] กตมนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ น อินฺทฺริยำ. กายวิญฺญตฺติ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ น อินฺทฺริยำ.

[๙๔๖] กตมนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ มหาภูตำ. โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ มหาภูตำ.

[๙๔๗] กตมนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ น มหาภูตำ. จกฺขายตนำ ฯเปฯ รสายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ สปฺปฏิฆำ น มหาภูตำ.

[๙๔๘] กตมนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ มหาภูตำ. อาโปธาตุ; อิทนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ มหาภูตำ.

[๙๔๙] กตมนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ น มหาภูตำ. อิตฺถินฺทฺริยำ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ อปฺปฏิฆำ น มหาภูตำ.

[๙๕๐] กตมนฺตำ รูปำ อินฺทฺริยำ โอพาริกำ. จกฺขุนฺทฺริยำ ฯเปฯ กายินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ อินฺทฺริยำ โอพาริกำ.

[๙๕๑] กตมนฺตำ รูปำ อินฺทฺริยำ สุขุมำ. อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ อินฺทฺริยำ สุขุมำ.

[๙๕๒] กตมนฺตำ รูปำ น อินฺทฺริยำ โอพาริกำ. รูปายตนำ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิทนฺตำ รูปำ น อินฺทฺริยำ โอพาริกำ.

[๙๕๓] กตมนฺตำ รูปำ น อินฺทฺริยำ สุขุมำ. กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตำ รูปำ น อินฺทฺริยำ สุขุมำ.

[๙๕๔] กตมนฺตำ รูปำ อินฺทฺริยำ ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยำ ปุริสินฺทฺริยำ ชีวิตินฺทฺริยำ; อิทนฺตำ รูปำ อินฺทฺริยำ ทูเร.

[๙๕๕] กตมนฺตํ รูปํ อินฺทฺริยํ สนฺติเก. จกฺขุนฺทฺริยํ ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ; อิทนฺตํ รูปํ อินฺทฺริยํ สนฺติเก.

[๙๕๖] กตมนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ ทูเร. กายวิญฺญตฺติ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ ทูเร.

[๙๕๗] กตมนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ สนฺติเก. รูปายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ สนฺติเก.

[๙๕๘] กตมนฺตํ รูปํ มหาภูตํ โอพาริกํ. โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ มหาภูตํ โอพาริกํ.

[๙๕๙] กตมนฺตํ รูปํ มหาภูตํ สุขุมํ. อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ มหาภูตํ สุขุมํ.

[๙๖๐] กตมนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ โอพาริกํ. จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ โอพาริกํ.

[๙๖๑] กตมนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ สุขุมํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ สุขุมํ.

[๙๖๒] กตมนฺตํ รูปํ มหาภูตํ ทูเร. อาโปธาตุ; อิทนฺตํ รูปํ มหาภูตํ ทูเร.

[๙๖๓] กตมนฺตํ รูปํ มหาภูตํ สนฺติเก. โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ มหาภูตํ สนฺติเก.

[๙๖๔] กตมนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ ทูเร. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ ทูเร.

[๙๖๕] กตมนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ สนฺติเก. จกฺขายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ; อิทนฺตํ รูปํ น มหาภูตํ สนฺติเก.

[๙๖๖] รูปายตนํ ทิฏฺจ, สทฺทายตนํ สุตํ, คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺจพฺพายตนํ มุตํ; สพฺพํ รูปํ มนสา วิญฺญาตํ รูปํ.

เอวํ จตุพฺพิเธน รูปสงฺคโห.

จตุกฺกนิทฺเทโส.

ปญฺจกนิทฺเทโส

[๙๖๗] กตมนฺตํ รูปํ ปจวีธาตุ. ยํ กกฺขฬํ ขรคตํ กกฺขพตฺตํ กกฺขพภาโว อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทินฺนํ วา อนุปาทินฺนํ วา; อิทนฺตํ รูปํ ปจวีธาตุ.

[๙๖๘] กตมนฺตํ รูปํ อาโปธาตุ. ยํ อาโป อาโปคตํ สิเนโห สิเนหคตํ พนฺธนตฺตํ รูปสฺส อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทินฺนํ วา อนุปาทินฺนํ วา; อิทนฺตํ รูปํ อาโปธาตุ.

[๙๖๙] กตมนฺตํ รูปํ เตโชธาตุ. ยํ เตโช เตโชคตํ อุสฺมา อุสฺมาคตํ อุสฺมํ อุสฺมคตํ อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทินฺนํ วา อนุปาทินฺนํ วา; อิทนฺตํ รูปํ เตโชธาตุ.

[๙๗๐] กตมนฺตํ รูปํ วาโยธาตุ. ยํ วาโย วาโยคตํ ถมฺภิตตฺตํ รูปสฺส อชฺฌตฺตํ วา พหิทฺธา วา อุปาทินฺนํ วา อนุปาทินฺนํ วา; อิทนฺตํ รูปํ วาโยธาตุ.

[๙๗๑] กตมนฺตํ รูปํ อุปาทา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปํ อุปาทา.

เอวํ ปญฺจวิเธน รูปสงฺคโห.

ปญฺจกนิทฺเทโส.

ฉกฺกนิทฺเทโส

[๙๗๒] รูปายตนํ จกฺขุวิญฺเญยฺยํ รูปี, สทฺทายตนํ โสตวิญฺเญยฺยํ รูปี คนฺธายตนํ ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปี, รสายตนํ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ รูปี, โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺเญยฺยํ รูปี; สพฺพํ รูปี มโนวิญฺเญยฺยํ รูปี.

เอวํ ฉพฺพิเธน รูปสงฺคโห.

ฉกฺกนิทฺเทโส.

สตฺตกนิทฺเทโส

[๙๗๓] รูปายตนํ จกฺขุวิญฺเญยฺยํ รูปี, สทฺทายตนํ โสตวิญฺเญยฺยํ รูปี, คนฺธายตนํ ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปี, รสายตนํ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ รูปี, โผฏฺฐพฺพายตนํ กายวิญฺเญยฺยํ รูปี, รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ มโนธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี; สพฺพํ รูปี มโนวิญฺญาณธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี.

เอวํ สตฺตวิเธน รูปสงฺคโห.

สตฺตกนิทฺเทโส.

อฏฺฐกนิทฺเทโส

[๙๗๔] รูปายตนํ จกฺขุวิญฺเญยฺยํ รูปี, สทฺทายตนํ โสตวิญฺเญยฺยํ รูปี, คนฺธายตนํ ฆานวิญฺเญยฺยํ รูปี, รสายตนํ ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ รูปี, มนาปิโย โผฏฺฐพฺโพ สุขสมฺผสฺโส กายวิญฺเญยฺยํ รูปี, อมนาปิโย

โผฏฺฐพฺโพ ทุกฺขสมฺผสฺโส กายวิญฺเญยฺยํ รูปี, รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ มโนธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี; สพฺพํ รูปี มโนวิญฺญาณธาตุวิญฺเญยฺยํ รูปี.

เอวํ อฏฺฐวิเธน รูปสงฺคโห.

อฏฺฐกนิทฺเทโส.

นวกนิทฺเทโส

[๙๗๕] กตมนฺตํ รูปี จกฺขุนฺทฺริยํ. ยํ จกฺขุ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปี จกฺขุนฺทฺริยํ.

[๙๗๖] กตมนฺตํ รูปี โสตินฺทฺริยํ ฯเปฯ ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ ชิวฺหินฺทฺริยํ ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ ฯเปฯ ชีวิตินฺทฺริยํ. โย เตสํ รูปีนํ ธมฺมานํ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทนฺตํ รูปี ชีวิตินฺทฺริยํ.

[๙๗๗] กตมนฺตํ รูปี น อินฺทฺริยํ. รูปายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตํ รูปี น อินฺทฺริยํ.

เอวํ นวเวิเธน รูปสงฺคโห.

นวกนิทฺเทโส.

ทสกนิทฺเทโส

[๙๗๘] กตมนฺตํ รูปี จกฺขุนฺทฺริยํ. ยํ จกฺขุ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตํ รูปี จกฺขุนฺทฺริยํ.

[๙๗๙] กตมนฺตํ รูปํ โสตินฺทฺริยํ ฯเปฯ ฆานินฺทฺริยํ ฯเปฯ ชิวฺหินฺทฺริยํ ฯเปฯ กายินฺทฺริยํ ฯเปฯ อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ ปุริสินฺทฺริยํ ฯเปฯ ชีวิตินฺทฺริยํ. โย เตสํ รูปีนํ ธมฺมานํ อายุ ฐิติ ยปนา ยาปนา อิริยนา วตฺตนา ปาลนา ชีวิตํ ชีวิตินฺทฺริยํ; อิทนฺตं รูปं ชีวิตินฺทฺริยํ.

[๙๘๐] กตมนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ สปฺปฏิฆํ. รูปายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิทนฺตं รูปं น อินฺทฺริยํ สปฺปฏิฆํ.

[๙๘๑] กตมนฺตํ รูปํ น อินฺทฺริยํ อปฺปฏิฆํ. กายวิญฺญตฺติ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตं รูปं น อินฺทฺริยํ อปฺปฏิฆํ.

เอวํ ทสวิเธน รูปสงฺคโห.

ทสกนิทฺเทโส.

เอกาทสกนิทฺเทโส

[๙๘๒] กตมนฺตํ รูปํ จกฺขายตนํ. ยํ จกฺขุ๎ จตุนฺนํ มหาภูตานํ อุปาทาย ปสาโท ฯเปฯ สุญฺโญ คาโมเปโส; อิทนฺตं รูปं จกฺขายตนํ.

[๙๘๓] กตมนฺตํ รูปํ โสตายตนํ ฯเปฯ ฆานายตนํ ฯเปฯ ชิวฺหายตนํ ฯเปฯ กายายตนํ ฯเปฯ รูปายตนํ ฯเปฯ สทฺทายตนํ ฯเปฯ คนฺธายตนํ ฯเปฯ รสายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ. ปจวีธาตุ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา; อิทนฺตं รูปं โผฏฺฐพฺพายตนํ.

[๙๘๔] กตมนฺตํ รูปं อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ. อิตฺถินฺทฺริยํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิทนฺตं รูปं อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ.

เอวं เอกาทสวิเธน รูปสงฺคโห.
เอกาทสกนิทฺเทโส.
อฏฺจโม ภาณวาโร.[๑]
รูปวิภตฺติ.

รูปกณฺฑ นิฏฺฐิตํ.

---

[๑] รูปกณฺเฑ ทุติยํ ภวิตพฺพํ. อติเรกฉภาณวารํ จิตฺตุปฺปาทกณฺฑ อติเรกทฺวิภาณวารํ รูปกณฺฑ ติมตฺตภาณวารํ นิกฺเขปกณฺฑ ทฺวิมตฺตภาณวารํ อตฺถุทฺธารกณฺฑ อิติ อติเรกเตรสมตฺตภาณวารํ สกลํ ธมฺมสงฺคณิปฺปกรณ วิตฺถาริยมานํ อนนฺตปริมาณ โหตีติ อฏฺฐสาลินิยํ นโย. อิมินา ปน นเยน กุสลธมฺเม เทฺว อกุสลธมฺเม เทฺว อพฺยากเต จิตฺตสงฺคเห เทฺวติ จิตฺตุปฺปาทกณฺเฑ ฉ อิธ เทฺวติ อฏฺจ ภาณวารา ทฏฺจพฺพา. อิติ จิตฺตุปฺปาทกณฺเฑ ภาณวารโต สมฺพนฺธคณนาย อิเธว อฏฺจมํ โหติ.

๓. นิกฺเขปกณฺฑ

ติกนิกฺเขโป

[๙๘๕] กตเม ธมฺมา กุสลา. ตีณิ กุสลมูลานิ อโลโภ อโทโส อโมโห, ตสฺมิปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๙๘๖] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ตีณิ อกุสลมูลานิ โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา. ตสฺมิปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๙๘๗] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. กุสลากุสลานํ ธมฺมานํ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๙๘๘] กตเม ธมฺมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา. สุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน สุขํ เวทนํ ฐเปตฺวา ตสฺมิปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา.

[๙๘๙] กตเม ธมฺมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา. ทุกฺขภูมิยํ กามาวจเร ทุกฺขํ เวทนํ ฐเปตฺวา ตสฺมิปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา.

[๙๙๐] กตเม ธมฺมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา. อทุกฺขมสุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน อทุกฺขมสุขํ เวทนํ ฉเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา.

[๙๙๑] กตเม ธมฺมา วิปากา. กุสลากุสลานํ ธมฺมานํ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา วิปากา.

[๙๙๒] กตเม ธมฺมา วิปากธมฺมธมฺมา. กุสลากุสลา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา วิปากธมฺมธมฺมา.

[๙๙๓] กตเม ธมฺมา เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา. เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา.

[๙๙๔] กตเม ธมฺมา อุปาทินฺนุปาทานิยา. สาสวา กุสลากุสลานํ ธมฺมานํ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ยญฺจ รูปํ กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา อุปาทินฺนุปาทานิยา.

[๙๙๕] กตเม ธมฺมา อนุปาทินฺนุปาทานิยา. สาสวา กุสลากุสลา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา, ยญฺจ รูปํ น กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา อนุปาทินฺนุปาทานิยา.

[๙๙๖] กตเม ธมฺมา อนุปาทินฺนานุปาทานิยา. อปริยาปนฺนา

มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนุปาทินฺนานุปาทานิยา.

[๙๙๗] กตเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา. ตีณิ อกุสลมูลานิ โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตสฺมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา.

[๙๙๘] กตเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา. สาสวา กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา.

[๙๙๙] กตเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิเลสิกา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิเลสิกา.

[๑๐๐๐] กตเม ธมฺมา สวิตกฺกสวิจารา. สวิตกฺกสวิจารภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน วิตกฺกวิจาเร ฐเปตฺวา ตสฺมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สวิตกฺกสวิจารา.

[๑๐๐๑] กตเม ธมฺมา อวิตกฺกวิจารมตฺตา. อวิตกฺกวิจารมตฺตภูมิยํ รูปาวจเร อปริยาปนฺเน วิจารํ ฐเปตฺวา ตสฺมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อวิตกฺกวิจารมตฺตา.

[๑๐๐๒] กตเม ธมฺมา อวิตกฺกาวิจารา. อวิตกฺกาวิจารภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อวิตกฺกาวิจารา.

[๑๐๐๓] กตเม ธมฺมา ปีติสหคตา. ปีติภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน ปีตึ จเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปีติสหคตา.

[๑๐๐๔] กตเม ธมฺมา สุขสหคตา. สุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน สุขํ จเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สุขสหคตา.

[๑๐๐๕] กตเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา. อุเปกฺขาภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน อุเปกฺขํ จเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา.

[๑๐๐๖] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. ตีณิ สญฺโญชนานิ สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส.

[๑๐๐๗] ตตฺถ กตมา สกฺกายทิฏฺฐิ. อิธ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปํ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ. เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, เวทนาวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา เวทนํ, เวทนาย วา อตฺตานํ. สญฺญํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, สญฺญาวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สญฺญํ, สญฺญาย วา อตฺตานํ. สงฺขาเร อตฺตโต สมนุปสฺสติ, สงฺขารวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สงฺขาเร, สงฺขาเรสุ วา อตฺตานํ. วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห

ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ สกฺกายทิฏฺฐิ.

[๑๐๐๘] ตตฺถ กตมา วิจิกิจฺฉา. สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สงฺเฆ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ. ยา เอวรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตฺตํ วิมติ วิจิกิจฺฉา เทฺวฬฺหกํ เทฺวธาปโถ สํสโย อเนกํสคฺคาโห อาสปฺปนา ปริสปฺปนา อปริโยคาหนา ถมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา.

[๑๐๐๙] ตตฺถ กตโม สีลพฺพตปรามาโส. อิโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานํ "สีเลน สุทฺธิ วเตน สุทฺธิ สีลพฺพเตน สุทฺธี"ติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ สีลพฺพตปรามาโส.

[๑๐๑๐] อิมานิ ตีณิ สญฺโญชนานิ ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

[๑๐๑๑] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา. อวเสโส โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๐๑๒] กตเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา. กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๐๑๓] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. ตีณิ สญฺโญชนานิ สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส.

[๑๐๑๔] ตตฺถ กตมา สกฺกายทิฏฺฐิ ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ สกฺกายทิฏฺฐิ.

[๑๐๑๕] ตตฺถ กตมา วิจิกิจฺฉา ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา.

[๑๐๑๖] ตตฺถ กตโม สีลพฺพตปรามาโส ฯเปฯ อยํ วุจฺจติ สีลพฺพตปรามาโส.

[๑๐๑๗] อิมานิ ตีณิ สญฺโญชนานิ, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. ตีณิ สญฺโญชนานิ สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. ตเทกฏฺโฐ โลโภ โทโส โมโห; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตู. ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๐๑๘] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. อวเสโส โลโภ โทโส โมโห, อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตู. ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๐๑๙] กตเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๐๒๐] กตเม ธมฺมา อาจยคามิโน. สาสวา กุสลากุสลา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อาจยคามิโน.

[๑๐๒๑] กตเม ธมฺมา อปจยคามิโน. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา อปจยคามิโน.

[๑๐๒๒] กตเม ธมฺมา เนวาจยคามิโน นาปจยคามิโน. กุสลากุสลานํ ธมฺมานํ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา เนว อาจยคามิ น อปจยคามิโน.

[๑๐๒๓] กตเม ธมฺมา เสกฺขา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา เหฏฺฐิมานิ จ ตีณิ สามญฺญผลานิ; อิเม ธมฺมา เสกฺขา.

[๑๐๒๔] กตเม ธมฺมา อเสกฺขา. อุปริฏฺฐิมํ อรหตฺตผลํ; อิเม ธมฺมา อเสกฺขา.

[๑๐๒๕] กตเม ธมฺมา เนวเสกฺขานาเสกฺขา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา เนวเสกฺขานาเสกฺขา.

[๑๐๒๖] กตเม ธมฺมา ปริตฺตา. สพฺเพว กามาวจรา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปริตฺตา.

[๑๐๒๗] กตเม ธมฺมา มหคฺคตา. รูปาวจรา อรูปาวจรา กุสลาพฺยากตา ธมฺมา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา มหคฺคตา.

[๑๐๒๘] กตเม ธมฺมา อปฺปมาณา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อปฺปมาณา.

[๑๐๒๙] กตเม ธมฺมา ปริตฺตารมฺมณา. ปริตฺเต ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา ปริตฺตารมฺมณา.

[๑๐๓๐] กตเม ธมฺมา มหคฺคตารมฺมณา. มหคฺคเต ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา มหคฺคตารมฺมณา.

[๑๐๓๑] กตเม ธมฺมา อปฺปมาณารมฺมณา. อปฺปมาเณ ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อปฺปมาณารมฺมณา.

[๑๐๓๒] กตเม ธมฺมา หีนา. ตีณิ อกุสลมูลานิ โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา หีนา.

[๑๐๓๓] กตเม ธมฺมา มชฺฌิมา. สาสวา กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา มชฺฌิมา.

[๑๐๓๔] กตเม ธมฺมา ปณีตา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา ปณีตา.

[๑๐๓๕] กตเม ธมฺมา มิจฺฉตฺตนิยตา. ปญฺจ กมฺมานิ อานนฺตริกานิ ยา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ นิยตา; อิเม ธมฺมา มิจฺฉตฺตนิยตา.

[๑๐๓๖] กตเม ธมฺมา สมฺมตฺตนิยตา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา สมฺมตฺตนิยตา.

[๑๐๓๗] กตเม ธมฺมา อนิยตา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนิยตา.

[๑๐๓๘] กตเม ธมฺมา มคฺคารมฺมณา. อริยมคฺคํ อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา มคฺคารมฺมณา.

[๑๐๓๙] กตเม ธมฺมา มคฺคเหตุกา. อริยมคฺคสมงฺคิสฺส มคฺคงฺคานิ จเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา มคฺคเหตุกา. อริยมคฺคสมงฺคิสฺส สมฺมาทิฏฺฐิ มคฺโค เจว เหตุ จ, สมฺมาทิฏฺฐึ จเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา มคฺคเหตุกา. อริยมคฺคสมงฺคิสฺส อโลโภ อโทโส อโมโห; อิเม ธมฺมา มคฺคเหตู. ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา มคฺคเหตุกา.

[๑๐๔๐] กตเม ธมฺมา มคฺคาธิปติโน. อริยมคฺคํ อธิปตึ กริตฺวา เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา มคฺคาธิปติโน. อริยมคฺคสมงฺคิสฺส วีมํสาธิปเตยฺยํ มคฺคํ ภาวยนฺตสฺส วีมํสํ จเปตฺวา ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา มคฺคาธิปติโน.

[๑๐๔๑] กตเม ธมฺมา อุปฺปนฺนา. เย ธมฺมา ชาตา ภูตา สญฺชาตา นิพฺพตฺตา อภินิพฺพตฺตา ปาตุภูตา อุปฺปนฺนา สมุปฺปนฺนา อุฏฺฐิตา สมุฏฺฐิตา อุปฺปนฺนา อุปฺปนฺนเสน สงฺคหิตา รูปา[๑] เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา อุปฺปนฺนา.

[๑๐๔๒] กตเม ธมฺมา อนุปฺปนฺนา. เย ธมฺมา อชาตา อภูตา อสญฺชาตา อนิพฺพตฺตา อนภินิพฺพตฺตา อปาตุภูตา อนุปฺปนฺนา อสมุปฺปนฺนา อนุฏฺฐิตา อสมุฏฺฐิตา อนุปฺปนฺนา อนุปฺปนฺนเสน สงฺคหิตา รูปา เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา อนุปฺปนฺนา.

[๑๐๔๓] กตเม ธมฺมา อุปฺปาทิโน. กุสลากุสลานं ธมฺมานं อวิปกฺกวิปากานं[๒] วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ยญฺจ รูปं กมฺมสฺส กตตฺตา อุปฺปชฺชิสฺสติ; อิเม ธมฺมา อุปฺปาทิโน.

[๑๐๔๔] กตเม ธมฺมา อตีตา. เย ธมฺมา อตีตา นิรุทฺธา วิคตา วิปริณตา อตฺถงฺคตา อพฺภตฺถงฺคตา อุปฺปชฺชิตฺวา วิคตา อตีตา อตีตเสน สงฺคหิตา รูปา เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา อตีตา.

[๑๐๔๕] กตเม ธมฺมา อนาคตา. เย ธมฺมา อชาตา อภูตา อสญฺชาตา อนิพฺพตฺตา อนภินิพฺพตฺตา อปาตุภูตา อนุปฺปนฺนา อสมุปฺปนฺนา อนุฏฺฐิตา อสมุฏฺฐิตา อนาคตา อนาคตเสน สงฺคหิตา รูปา เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา อนาคตา.

[๑๐๔๖] กตเม ธมฺมา ปจฺจุปฺปนฺนา. เย ธมฺมา ชาตา ภูตา

---

[๑] ฉ., เท. รูปี, เอวมุปริปิ. [๒] ม.,อิ. อยं ปาโจ น ทิสฺสติ.

สญฺชาตา นิพฺพตฺตา อภินิพฺพตฺตา ปาตุภูตา อุปฺปนฺนา สมุปฺปนฺนา อุฏฺฐิตา สมุฏฺฐิตา ปจฺจุปฺปนฺนา ปจฺจุปฺปนฺนเสน สงฺคหิตา รูปา เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา ปจฺจุปฺปนฺนา.

[๑๐๔๗] กตเม ธมฺมา อตีตารมฺมณา. อตีเต ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อตีตารมฺมณา.

[๑๐๔๘] กตเม ธมฺมา อนาคตารมฺมณา. อนาคเต ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อนาคตารมฺมณา.

[๑๐๔๙] กตเม ธมฺมา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา. ปจฺจุปฺปนฺเน ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา.

[๑๐๕๐] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺตา. เย ธมฺมา เตสं เตสं สตฺตานं อชฺฌตฺตं ปจฺจตฺตं นิยกา ปาฏิปุคฺคลิกา อุปาทินฺนา รูปา เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺตา.

[๑๐๕๑] กตเม ธมฺมา พหิทฺธา. เย ธมฺมา เตสं เตสं ปรสตฺตานं ปรปุคฺคลานं อชฺฌตฺตं ปจฺจตฺตं นิยกา ปาฏิปุคฺคลิกา อุปาทินฺนา รูปา เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณ; อิเม ธมฺมา พหิทฺธา.

[๑๐๕๒] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺตพหิทฺธา. ตทุภยं; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺตพหิทฺธา.

[๑๐๕๓] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺตารมฺมณา. อชฺฌตฺเต ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺตารมฺมณา.

[๑๐๕๔] กตเม ธมฺมา พหิทฺธารมฺมณา. พหิทฺธา ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา พหิทฺธารมฺมณา.

[๑๐๕๕] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมณา. อชฺฌตฺตพหิทฺธา ธมฺเม อารพฺภ เย อุปฺปชฺชนฺติ จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมณา.

[๑๐๕๖] กตเม ธมฺมา สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา. รูปายตนํ; อิเม ธมฺมา สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา.

[๑๐๕๗] กตเม ธมฺมา อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา. จกฺขายตนํ โสตายตนํ ฆานายตนํ ชิวฺหายตนํ กายายตนํ, สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิเม ธมฺมา อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา.

[๑๐๕๘] กตเม ธมฺมา อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ยญฺจ รูปี อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา.

ติกนิกฺเขโป.

ทุกนิกฺเขโป
เหตุโคจฺฉกํ

[๑๐๕๙] กตเม ธมฺมา เหตู. ตโย กุสลเหตู, ตโย อกุสลเหตู, ตโย อพฺยากตเหตู, นว กามาวจรเหตู, ฉ รูปาวจรเหตู, ฉ อรูปาวจรเหตู, ฉ อปริยาปนฺนเหตู.

[๑๐๖๐] ตตฺถ กตเม ตโย กุสลเหตู. อโลโภ อโทโส อโมโห.

[๑๐๖๑] ตตฺถ กตโม อโลโภ. โย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตำ อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตำ อนภิชฺฌา อโลโภ กุสลมูลำ; อยำ วุจฺจติ อโลโภ.

[๑๐๖๒] ตตฺถ กตโม อโทโส. โย อโทโส อทูสนา อทูสิตตฺตำ เมตฺติ เมตฺตายนา เมตฺตายิตตฺตำ อนุทฺทา[๑] อนุทฺทายนา อนุทายิตตฺตำ[๑] หิเตสิตา อนุกมฺปา อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช อโทโส กุสลมูลำ; อยำ วุจฺจติ อโทโส.

[๑๐๖๓] ตตฺถ กตโม อโมโห. ทุกฺเข ญาณำ, ทุกฺขสมุทเย ญาณำ, ทุกฺขนิโรเธ ญาณำ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ญาณำ, ปุพฺพนฺเต ญาณำ อปรนฺเต ญาณำ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต ญาณำ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ ญาณำ. ยา เอวรูปา ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจำ โกสลฺลำ เนปุญฺญำ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญำ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยำ ปญฺญาพลำ, ปญฺญาสตฺถำ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนำ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยำ วุจฺจติ อโมโห. อิเม ตโย กุสลเหตู.

[๑๐๖๔] ตตฺถ กตเม ตโย อกุสลเหตู. โลโภ โทโส โมโห.

[๑๐๖๕] ตตฺถ กตโม โลโภ. โย ราโค สาราโค, อนุนโย อนุโรโธ, นนฺที นนฺทีราโค,[๒] จิตฺตสฺส สาราโค, อิจฺฉา มุจฺฉา

---

๑ - ๑ ฉ.,เท. อนุทฺทยา อนุทฺทยนา อนุทฺทยิตพฺพำ ๒ สี. นนฺทิราโค

อชฺโฌสานํ, เคโธ ปลิเคโธ, สงฺโค ปงฺโก, เอชา มายา, ชนิกา สญฺชนนี, สิพฺพินี[๑] ชาลินี, สริตา วิสตฺติกา สุตฺตํ วิสฏา, อายูหนี[๒] ทุติยา ปณิธิ ภวเนตฺติ, วนํ วนโถ, สนฺถโว สิเนโห, อเปกฺขา ปฏิพนฺธุ, อาสา อาสึสนา[๓] อาสึสิตตฺตํ[๓], รูปาสา สทฺทาสา คนฺธาสา รสาสา โผฏฺฐพฺพาสา ลาภาสา ธนาสา ปุตฺตาสา ชีวิตาสา, ชปฺปา ปชปฺปา อภิชปฺปา, ชปฺปา ชปฺปนา ชปฺปิตตฺตํ, โลลุปฺปี โลลุปฺปายนา โลลุปฺปายิตตฺตํ, ปุญฺจิกตา[๔] สาธุกมฺยตา, อธมฺมราโค วิสมโลโภ, นิกนฺติ นิกามนา, ปตฺถนา ปิหนา สมฺปตฺถนา, กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา, รูปตณฺหา อรูปตณฺหา, นิโรธตณฺหา, รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา, โอโฆ โยโค คนฺโถ อุปาทานํ, อาวรณํ นีวรณํ, ฉาทนํ พนฺธนํ, อุปกฺกิเลโส อนุสโย ปริยุฏฺฐานํ, ลตา เววิจฺฉํ, ทุกฺขมูลํ ทุกฺขนิทานํ ทุกฺขปปฺปโว, มารปาโส มารพลิสํ มารวิสโย, ตณฺหานที ตณฺหาชาลํ ตณฺหาคทฺทุลํ ตณฺหาสมุทฺโท อภิชฺฌา, โลโภ อกุสลมูลํ; อยํ วุจฺจติ โลโภ.

[๑๐๖๖] ตตฺถ กตโม โทโส. "อนตฺถํ เม อจรีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถํ เม จรตีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถํ เม จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถํ อจริ ฯเปฯ อนตฺถํ จรติ ฯเปฯ อนตฺถํ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตฺถํ อจริ ฯเปฯ อตฺถํ จรติ ฯเปฯ "อตฺถํ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาฆาโต ชายติ. โย เอวรูโป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏิฆาโต ปฏิฆํ ปฏิวิโรโธ, โกโป ปโกโป

---

[๑] สี. สีพฺพนี. [๒] ฉ.,เท.อิ. อายูหินี, เอวมุปริปิ. [๓-๓] ฉ.,เท. อาสิสนา อาสิสิตตฺตํ, เอวมุปริปิ. [๔] ฉ.,เท. ปุจฺฉญฺชิกตา, เอวมุปริปิ. สี. ปุจฺฉิกตา.

สมฺปโกโป, โทโส ปโทโส สมฺปโทโส, จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ มโนปโทโส, โกโธ กุชฺฌนา กุชฺฌิตตฺตํ, โทโส ทูสนา ทูสิตตฺตํ, พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ, วิโรโธ ปฏิวิโรโธ, จณฺฑิกฺกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ วุจฺจติ โทโส.

[๑๐๖๗] ตตฺถ กตโม โมโห. ทุกฺเข อญฺญาณํ, ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณํ, ปุพฺพนฺเต อญฺญาณํ, อปรนฺเต อญฺญาณํ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต อญฺญาณํ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ อญฺญาณํ. ยํ เอวรูปํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมโย อนนุโพโธ อสมฺโพโธ อปฺปฏิเวโธ อสงฺคาหนา อปริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขกมฺมํ ทุมฺเมชฺฌํ พาลฺยํ อสมฺปชญฺญํ โมโห ปโมโห สมฺโมโห อวิชฺชา อวิชฺโชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชา-ปริยุฏฺฐานํ อวิชฺชาลงฺคี โมโห อกุสลมูลํ; อยํ วุจฺจติ โมโห.

อิเม ตโย อกุสลเหตู.

[๑๐๖๘] ตตฺถ กตเม ตโย อพฺยากตเหตู. กุสลานํ วา ธมฺมานํ วิปากโต กิริยาพฺยากเตสุ วา ธมฺเมสุ อโลโภ อโทโส อโมโห; อิเม ตโย อพฺยากตเหตู.

[๑๐๖๙] ตตฺถ กตเม นว กามาวจรเหตู. ตโย กุสลเหตู, ตโย อกุสลเหตู, ตโย อพฺยากตเหตู; อิเม นว กามาวจรเหตู.

[๑๐๗๐] ตตฺถ กตเม ฉ รูปาวจรเหตู. ตโย กุสลเหตู, ตโย อพฺยากตเหตู; อิเม ฉ รูปาวจรเหตู.

[๑๐๗๑] ตตฺถ กตเม ฉ อรูปาวจรเหตู. ตโย กุสลเหตู, ตโย อพฺยากตเหตู; อิเม ฉ อรูปาวจรเหตู.

[๑๐๗๒] ตตฺถ กตเม ฉ อปริยาปนฺนเหตู. ตโย กุสลเหตู, ตโย อพฺยากตเหตู; อิเม ฉ อปริยาปนฺนเหตู.

[๑๐๗๓] ตตฺถ กตเม ตโย กุสลเหตู. อโลโภ อโทโส อโมโห.

[๑๐๗๔] ตตฺถ กตโม อโลโภ. โย อโลโภ อลุพฺภนา อลุพฺภิตตฺตํ อสาราโค อสารชฺชนา อสารชฺชิตตฺตํ อนภิชฺฌา อโลโภ กุสลมูลํ; อยํ วุจฺจติ อโลโภ.

[๑๐๗๕] ตตฺถ กตโม อโทโส. โย อโทโส อทูสนา อทูสิตตฺตํ ฯเปฯ อพฺยาปาโท อพฺยาปชฺโช อโทโส กุสลมูลํ; อยํ วุจฺจติ อโทโส.

[๑๐๗๖] ตตฺถ กตโม อโมโห ทุกฺเข ญาณํ, ทุกฺขสมุทเย ญาณํ, ทุกฺขนิโรเธ ญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย ญาณํ, ปุพฺพนฺเต ญาณํ, อปรนฺเต ญาณํ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต ญาณํ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ ญาณํ, ยา เอวรูปา ปญฺญา ปชานนา, วิจโย ปวิจโย ธมฺมวิจโย, สลฺลกฺขณา อุปลกฺขณา ปจฺจุปลกฺขณา, ปณฺฑิจฺจํ โกสลฺลํ เนปุญฺญํ, เวภพฺยา จินฺตา อุปปริกฺขา, ภูรี เมธา ปริณายิกา, วิปสฺสนา สมฺปชญฺญํ ปโตโท, ปญฺญา ปญฺญินฺทฺริยํ ปญฺญาพลํ, ปญฺญาสตฺถํ ปญฺญาปาสาโท ปญฺญาอาโลโก ปญฺญาโอภาโส ปญฺญาปชฺโชโต ปญฺญารตนํ, อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ ธมฺมวิจยสมฺโพชฺฌงฺโค มคฺคงฺคํ มคฺคปริยาปนฺนํ; อยํ วุจฺจติ อโมโห. อิเม ตโย กุสลเหตู.

[๑๐๗๗] ตตฺถ กตเม ตโย อพฺยากตเหตู. กุสลานํ ธมฺมานํ วิปากโต อโลโภ อโทโส อโมโห; อิเม ตโย อพฺยากตเหตู. อิเม ฉ อปริยาปนฺนเหตู อิเม ธมฺมา เหตู.

[๑๐๗๘] กตเม ธมฺมา น เหตู. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น เหตู.

[๑๐๗๙] กตเม ธมฺมา สเหตุกา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สเหตุกา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สเหตุกา.

[๑๐๘๐] กตเม ธมฺมา อเหตุกา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา อเหตุกา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อเหตุกา.

[๑๐๘๑] กตเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา.

[๑๐๘๒] กตเม ธมฺมา เหตุวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา เหตุวิปฺปยุตฺตา.

[๑๐๘๓] กตเม ธมฺมา เหตู เจว สเหตุกา จ. โลโภ โมเหน เหตุ เจว สเหตุโก จ, โมโห โลเภน เหตุ เจว สเหตุโก จ, โทโส โมเหน เหตุ เจว สเหตุโก จ, โมโห โทเสน เหตุ เจว สเหตุโก จ, อโลโภ อโทโส อโมโห, เต อญฺญมญฺญำ เหตู เจว สเหตุกา จ, อิเม ธมฺมา เหตู เจว สเหตุกา จ.

[๑๐๘๔] กตเม ธมฺมา สเหตุกา เจว น จ เหตู. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สเหตุกา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ

ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สเหตุกา เจว น จ เหตู.

[๑๐๘๕] กตเม ธมฺมา เหตู เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จ. โลโภ โมเหน เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺโต จ, โมโห โลเภน เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺโต จ, โทโส โมเหน เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺโต จ, โมโห โทเสน เหตุ เจว เหตุสมฺปยุตฺโต จ, อโลโภ อโทโส อโมโห, เต อญฺญมญฺญํ เหตู เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จ; อิเม ธมฺมา เหตู เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๐๘๖] กตเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตู. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตู.

[๑๐๘๗] กตเม ธมฺมา น เหตู สเหตุกา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา น เหตู สเหตุกา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา น เหตู สเหตุกา.

[๑๐๘๘] กตเม ธมฺมา น เหตู อเหตุกา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา น เหตู อเหตุกา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น เหตู อเหตุกา.

เหตุโคจฺฉกํ.

จูฬนฺตรทุกํ

[๑๐๘๙] กตเม ธมฺมา สปฺปจฺจยา. ปญฺจกฺขนฺธา; รูปกฺขนฺโธ เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สปฺปจฺจยา.

[๑๐๙๐] กตเม ธมฺมา อปฺปจฺจยา. อสงฺขตา ธาตุ; อิเม ธมฺมา อปฺปจฺจยา.

[๑๐๙๑] กตเม ธมฺมา สงฺขตา. เยว เต ธมฺมา สปฺปจฺจยา, เตว เต ธมฺมา สงฺขตา.

[๑๐๙๒] กตเม ธมฺมา อสงฺขตา. โย เอว โส ธมฺโม อปฺปจฺจโย, โส เอว โส ธมฺโม อสงฺขโต.

[๑๐๙๓] กตเม ธมฺมา สนิทสฺสนา. รูปายตนํ; อิเม ธมฺมา สนิทสฺสนา.

[๑๐๙๔] กตเม ธมฺมา อนิทสฺสนา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ยญฺจ รูปํ อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนิทสฺสนา.

[๑๐๙๕] กตเม ธมฺมา สปฺปฏิฆา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิเม ธมฺมา สปฺปฏิฆา.

[๑๐๙๖] กตเม ธมฺมา อปฺปฏิฆา. เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ยญฺจ รูปํ อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อปฺปฏิฆา.

[๑๐๙๗] กตเม ธมฺมา รูปิโน. จตฺตาโร จ มหาภูตา จตุนฺนญฺจ มหาภูตานํ อุปาทาย รูปํ; อิเม ธมฺมา รูปิโน.

[๑๐๙๘] กตเม ธมฺมา อรูปิโน. เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อรูปิโน.

[๑๐๙๙] กตเม ธมฺมา โลกิยา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา โลกิยา.

[๑๑๐๐] กตเม ธมฺมา โลกุตฺตรา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โลกุตฺตรา.

[๑๑๐๑] กตเม ธมฺมา เกนจิ วิญฺเญยฺยา เกนจิ น วิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, เย วา ปน เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา.

เย เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา จกฺขุวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา โสตวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา ฆานวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา.
เย เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา,
เย วา ปน เต ธมฺมา ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา, น เต ธมฺมา กายวิญฺเญยฺยา.
อิเม ธมฺมา เกนจิ วิญฺเญยฺยา, เกนจิ น วิญฺเญยฺยา.

อาสวโคจฺฉกํ

[๑๑๐๒] กตเม ธมฺมา อาสวา. จตฺตาโร อาสวา; กามาสโว ภวาสโว ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว.

[๑๑๐๓] ตตฺถ กตโม กามาสโว. โย กาเมสุ กามจฺฉนฺโท กามราโค กามนนฺที กามตณฺหา กามสิเนโห[๑] กามปริฬาโห กามมุจฺฉา กามชฺโฌสานํ; อยํ วุจฺจติ กามาสโว.

[๑๑๐๔] ตตฺถ กตโม ภวาสโว. โย ภเวสุ ภวจฺฉนฺโท ภวราโค ภวนนฺที ภวตณฺหา ภวสิเนโห ภวปริฬาโห ภวมุจฺฉา ภวชฺโฌสานํ; อยํ วุจฺจติ ภวาสโว.

[๑๑๐๕] ตตฺถ กตโม ทิฏฺฐาสโว. "สสฺสโต โลโกติ วา, "อสสฺสโต โลโกติ วา, "อนฺตวา โลโกติ วา, "อนนฺตวา โลโกติ วา, "ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา, "อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา, "โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐาสโว. สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐาสโว.

[๑๑๐๖] ตตฺถ กตโม อวิชฺชาสโว. ทุกฺเข อญฺญาณํ, ทุกฺขสมุทเย[๒] อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา

---

[๑] อิ. กามปิปาโส [๒] อิ. ทุกฺขุทเย.

ปฏิปาทาย อญฺญาณำ, ปุพฺพนฺเต อญฺญาณำ, อปรนฺเต อญฺญาณำ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต อญฺญาณำ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ อญฺญาณำ, ยำ เอวรูปำ อญฺญาณำ อทสฺสนำ อนภิสมโย อนนุโพโธ อสมฺโพโธ อปฺปฏิเวโธ อสงฺคาหนา อปริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขกมฺมำ ทุมฺเมชฺฌำ พาลฺยำ อสมฺปชญฺญำ โมโห ปโมโห สมฺโมโห อวิชฺชา อวิชฺโชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยุฏฺฐานำ อวิชฺชาลงฺคี โมโห อกุสลมูลำ; อยำ วุจฺจติ อวิชฺชาสโว.

อิเม ธมฺมา อาสวา.

[๑๑๐๗] กตเม ธมฺมา โน อาสวา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน อาสวา.

[๑๑๐๘] กตเม ธมฺมา สาสวา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สาสวา.

[๑๑๐๙] กตเม ธมฺมา อนาสวา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนาสวา.

[๑๑๑๐] กตเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา.

[๑๑๑๑] กตเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา.

[๑๑๑๒] กตเม ธมฺมา อาสวา เจว สาสวา จ. เตเยว อาสวา อาสวา เจว สาสวา จ.

[๑๑๑๓] กตเม ธมฺมา สาสวา เจว โน จ อาสวา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สาสวา, เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สาสวา เจว โน จ อาสวา.

[๑๑๑๔] กตเม ธมฺมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จ. กามาสโว อวิชฺชาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ, อวิชฺชาสโว กามาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ, ภวาสโว อวิชฺชาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ, อวิชฺชาสโว ภวาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ, ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ, อวิชฺชาสโว ทิฏฺฐาสเวน อาสโว เจว อาสวสมฺปยุตฺโต จ; อิเม ธมฺมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๑๑๕] กตเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม จเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา.

[๑๑๑๖] กตเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวา.

[๑๑๑๗] กตเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ, อิเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา.

นิกฺเขปกณฺเฑ ปฐมภาณวาโร.

สญฺโญชนโคจฺฉกำ

[๑๑๑๘] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนา. ทส สญฺโญชนานิ: กามราคสญฺโญชนำ ปฏิฆสญฺโญชนำ มานสญฺโญชนำ ทิฏฺฐิสญฺโญชนำ วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนำ สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนำ ภวราคสญฺโญชนำ อิสฺสาสญฺโญชนำ มจฺฉริยสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชนำ.

[๑๑๑๙] ตตฺถ กตมำ กามราคสญฺโญชนำ. โย กาเมสุ กามจฺฉนฺโท กามราโค กามนนฺที กามตณฺหา กามสิเนโห กามปริฬาโห กามมุจฺฉา กามชฺโฌสานำ; อิทำ วุจฺจติ กามราคสญฺโญชนำ.

[๑๑๒๐] ตตฺถ กตมำ ปฏิฆสญฺโญชนำ. "อนตฺถำ เม อจรีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถำ เม จรตีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถำ เม จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถำ อจริ ฯเปฯ อนตฺถำ จรติ ฯเปฯ อนตฺถำ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตฺถำ อจริ ฯเปฯ อตฺถำ จรติ ฯเปฯ อตฺถำ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาฆาโต ชายติ, โย เอวรูโป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏิฆาโต ปฏิฆำ ปฏิวิโรโธ โกโป ปโกโป สมฺปโกโป โทโส ปโทโส สมฺปโทโส จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ

มโนปโทโส โกโธ กุชฺฌนา กุชฺฌิตตฺตํ โทโส ทูสนา ทูสิตตฺตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺฑิกฺกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อิทํ วุจฺจติ ปฏิฆสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๑] ตตฺถ กตมํ มานสญฺโญชนํ. "เสยฺโยหมสฺมีติ มาโน, "สทิโสหมสฺมีติ มาโน, "หีโนหมสฺมีติ มาโน; โย เอวรูโป มาโน มญฺญนา มญฺญิตตฺตํ อุณฺณติ [๑] อุณฺณาโม [๑] ธโช สมฺปคฺคาโห เกตุกมฺยตา จิตฺตสฺส; อิทํ วุจฺจติ มานสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๒] ตตฺถ กตมํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ. "สสฺสโต โลโกติ วา, "อสสฺสโต โลโกติ วา, "อนฺตวา โลโกติ วา, "อนนฺตวา โลโกติ วา, "ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา, "อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา, "โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อิทํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ. ฐเปตฺวา สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนํ สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๓] ตตฺถ กตมํ วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ. สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สงฺเฆ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ

[๑-๑] ฉ.,เท.,อิ. อุนฺนติ อุนฺนโม, เอวมุปริปิ.

ธมฺเมสุ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ. ยา เอวรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตฺตํ วิมติ วิจิกิจฺฉา เทฺวฬฺหกํ เทฺวธาปโถ สํสโย อเนกํสคฺคาโห อาสปฺปนา ปริสปฺปนา อปริโยคาหนา ถมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อิทํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๔] ตตฺถ กตมํ สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนํ. อิโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานํ สีเลน สุทฺธิ วเตน สุทฺธิ สีลพฺพเตน สุทฺธีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อิทํ วุจฺจติ สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๕] ตตฺถ กตมํ ภวราคสญฺโญชนํ. โย ภเวสุ ภวจฺฉนฺโท ภวราโค ภวนนฺที ภวตณฺหา ภวสิเนโห ภวปริฬาโห ภวมุจฺฉา ภวชฺโฌสานํ; อิทํ วุจฺจติ ภวราคสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๖] ตตฺถ กตมํ อิสฺสาสญฺโญชนํ. ยา ปรลาภสกฺการครุการ-มานนวนฺทนปูชนาสุ อิสฺสา อิสฺสายนา อิสฺสายิตตฺตํ อุสูยา[๑] อุสูยนา อุสูยิตตฺตํ;[๑] อิทํ วุจฺจติ อิสฺสาสญฺโญชนํ.

[๑๑๒๗] ตตฺถ กตมํ มจฺฉริยสญฺโญชนํ. ปญฺจ มจฺฉริยานิ: อาวาสมจฺฉริยํ กุลมจฺฉริยํ ลาภมจฺฉริยํ วณฺณมจฺฉริยํ ธมฺมมจฺฉริยํ. ยํ เอวรูปึ มจฺเฉรํ มจฺฉรายนา มจฺฉรายิตตฺตํ เววิจฺฉํ กทริยํ กฏฺฐกญฺจุกตา[๒] อคฺคหิตตฺตํ จิตฺตสฺส; อิทํ วุจฺจติ มจฺฉริยสญฺโญชนํ.

๑-๑ ม. อุสฺสุยา อุสฺสุยนา อุสฺสุยิตตฺตํ. อิ. อุสุยฺยา อุสุยฺยนา อุสุยิตตฺตํ.

๒ อิ. กฏฺฐกญฺจุกตา.

[๑๑๒๘] ตตฺถ กตมํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. ทุกฺเข อญฺญาณํ, ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณํ, ปุพฺพนฺเต อญฺญาณํ, อปรนฺเต อญฺญาณํ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต อญฺญาณํ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ อญฺญาณํ. ยํ เอวรูปี อญฺญาณํ อทสฺสนํ อนภิสมโย อนนุโพโธ อสมฺโพโธ อปฺปฏิเวโธ อสงฺคาหนา อปริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขกมฺมํ ทุมฺเมชฺฌี พาลฺยํ อสมฺปชญฺญํ โมโห ปโมโห สมฺโมโห อวิชฺชา อวิชฺโชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยุฏฺฐานํ อวิชฺชาลงฺคี โมโห อกุสลมูลํ; อิทํ วุจฺจติ อวิชฺชาสญฺโญชนํ. อิเม ธมฺมา สญฺโญชนา.

[๑๑๒๙] กตเม ธมฺมา โน สญฺโญชนา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน สญฺโญชนา.

[๑๑๓๐] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา.

[๑๑๓๑] กตเม ธมฺมา อสญฺโญชนิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อสญฺโญชนิยา.

[๑๑๓๒] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา.

[๑๑๓๓] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา.

[๑๑๓๔] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนิยา จ. ตาเนว สญฺโญชนานิ สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนิยา จ.

[๑๑๓๕] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา เจว โน จ สญฺโญชนา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สญฺโญชนิยา, เต ธมฺเม ฯเปฯ วา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา เจว โน จ สญฺโญชนา.

[๑๑๓๖] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ. กามราคสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนำ กามราคสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, ปฏิฆสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนำ ปฏิฆสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, มานสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชา-สญฺโญชนำ มานสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, ทิฏฺฐิสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนำ ทิฏฺฐิสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตญฺจ, วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนำ วิจิกิจฺฉาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชา-สญฺโญชนำ สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชน-สมฺปยุตฺตญฺจ ภวราคสญฺโญชนำ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนำ ภวราคสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อิสฺสาสญฺโญชนำ อวิชฺชา-

สญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนํ อิสฺสาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, มจฺฉริยสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชาสญฺโญชนํ มจฺฉริยสญฺโญชเนน สญฺโญชนญฺเจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตญฺจ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๑๓๗] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา.

[๑๑๓๘] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา สญฺโญชนิยา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา สญฺโญชนิยา.

[๑๑๓๙] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา อสญฺโญชนิยา.[๑] อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา อสญฺโญชนิยา.

คนฺถโคจฺฉกํ

[๑๑๔๐] กตเม ธมฺมา คนฺถา. จตฺตาโร คนฺถา; อภิชฺฌา กายคนฺโถ พฺยาปาโท กายคนฺโถ สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ.

[๑๑๔๑] ตตฺถ กตโม อภิชฺฌา กายคนฺโถ. โย ราโค สาราโค

---

[๑] อิ. สญฺโญชนิยา.

อนุนโย อนุโรโธ นนฺที นนฺทีราโค จิตฺตสฺส สาราโค อิจฺฉา มุจฺฉา อชฺโฌสานำ เคโธ ปลิเคโธ สงฺโค ปงฺโก เอชา มายา ชนิกา สญฺชนนี สิพฺพินี ชาลินี สริตา วิสตฺติกา สุตฺตำ วิสฏา อายูหนี ทุติยา ปณิธิ ภวเนตฺติ วนำ วนโถ สนฺถโว สิเนโห อเปกฺขา ปฏิพนฺธุ อาสา อาสึสนา อาสึสิตตฺตำ รูปาสา สทฺทาสา คนฺธาสา รสาสา โผฏฺฐพฺพาสา ลาภาสา ธนาสา ปุตฺตาสา ชีวิตาสา ชปฺปา ปชปฺปา อภิชปฺปา ชปฺปา ชปฺปนา ชปฺปิตตฺตำ โลลุปฺปำ โลลุปฺปายนา โลลุปฺปายิตตฺตำ ปุณฺจิกตา สาธุกมฺยตา อธมฺมราโค วิสมโลโภ นิกนฺติ นิกามนา ปตฺถนา ปิหนา สมฺปตฺถนา กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา รูปตณฺหา อรูปตณฺหา นิโรธตณฺหา รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา โอโฆ โยโค คนฺโถ อุปาทานำ อาวรณำ นีวรณำ ฉาทนำ พนฺธนำ อุปกฺกิเลโส อนุสโย ปริยุฏฺฐานำ ลตา เววิจฺฉำ ทุกฺขมูลำ ทุกฺขนิทานำ ทุกฺขปฺปภโว มารปาโส มารพลิสำ มารวิสโย ตณฺหานที[๑] ตณฺหาชาลำ ตณฺหาคทฺทุลำ ตณฺหาสมุทฺโท อภิชฺฌา โลโภ อกุสลมูลำ; อยำ วุจฺจติ อภิชฺฌา กายคนฺโถ.

[๑๑๔๒] ตตฺถ กตโม พฺยาปาโท กายคนฺโถ. "อนตฺถำ เม อจรี ติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถำ เม จรตีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถำ เม จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถำ อจริ ฯเปฯ อนตฺถำ จรติ ฯเปฯ อนตฺถำ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตฺถำ อจริ ฯเปฯ อตฺถำ จรติ ฯเปฯ อตฺถำ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาฆาโต ชายติ. โย เอวรูโป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏิฆาโต ปฏิฆำ ปฏิวิโรโธ โกโป

---

[๑] อิ. ตณฺหา นนฺทีตณฺหา.

ปโกโป สมฺปโกโป โทโส ปโทโส สมฺปโทโส จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ มโนปโทโส โกโธ กุชฺฌนา กุชฺฌิตตฺตํ โทโส ทูสนา ทูสิตตฺตํ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺฑิกฺกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ วุจฺจติ พฺยาปาโท กายคนฺโถ.

[๑๑๔๓] ตตฺถ กตโม สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ. อิโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานํ สีเลน สุทฺธิ, วเตน สุทฺธิ, สีลพฺพเตน สุทฺธีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ.

[๑๑๔๔] ตตฺถ กตโม อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ. "สสฺสโต โลโก, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "อสสฺสโต โลโก, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "อนฺตวา โลโก อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "อนนฺตวา โลโก, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "ตํ ชีวํ ตํ สรีรํ, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรํ, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, "เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณา, อิทเมว สจฺจํ โมฆมญฺญนฺติ วา, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ อิทํสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ. จเปตฺวา สีลพฺพตปรามาสํ กายคนฺถํ สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ อิทํสจฺจาภินิเวโส

กายคนฺโถ. อิเม ธมฺมา คนฺถา.

[๑๑๔๕] กตเม ธมฺมา โน คนฺถา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน คนฺถา.

[๑๑๔๖] กตเม ธมฺมา คนฺถนิยา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา คนฺถนิยา.

[๑๑๔๗] กตเม ธมฺมา อคนฺถนิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อคนฺถนิยา.

[๑๑๔๘] กตเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา.

[๑๑๔๙] กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา.

[๑๑๕๐] กตเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถนิยา จ. เตว คนฺถา คนฺถา เจว คนฺถนิยา จ.

[๑๑๕๑] กตเม ธมฺมา คนฺถนิยา เจว โน จ คนฺถา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา คนฺถนิยา, เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา คนฺถนิยา เจว โน จ คนฺถา.

[๑๑๕๒] กตเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ. สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ อภิชฺฌากายคนฺเถน คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ, อภิชฺฌากายคนฺโถ สีลพฺพตปรามาสกายคนฺเถน คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ, อิทำสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ อภิชฺฌากายคนฺเถน คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ, อภิชฺฌากายคนฺโถ อิทำสจฺจาภินิเวเสน กายคนฺเถน คนฺโถ เจว คนฺถสมฺปยุตฺโต จ; อิเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๑๕๓] กตเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา.

[๑๑๕๔] กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนิยา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนิยา.

[๑๑๕๕] กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา อคนฺถนิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา คนฺถ-วิปฺปยุตฺตา อคนฺถนิยา.

โอฆโคจฺฉกำ

[๑๑๕๖] กตเม ธมฺมา โอฆา. ฯเปฯ

โยคโคจฺฉกำ

[๑๑๕๗] กตเม ธมฺมา โยคา. ฯเปฯ

นีวรณโคจฺฉกำ

[๑๑๕๘] กตเม ธมฺมา นีวรณา. ฉ นีวรณานิ:[๑] กามจฺฉนฺท-นีวรณำ พฺยาปาทนีวรณำ ถีนมิทฺธนีวรณำ[๒] อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจนีวรณำ วิจิกิจฺฉานีวรณำ อวิชฺชานีวรณำ.

[๑๑๕๙] ตตฺถ กตมำ กามจฺฉนฺทนีวรณำ. โย กาเมสุ กามจฺฉนฺโท กามราโค กามนนฺที กามตณฺหา กามสิเนโห กามปริฬาโห กามมุจฺฉา กามชฺโฌสานำ; อิทำ วุจฺจติ กามจฺฉนฺทนีวรณำ.

[๑๑๖๐] ตตฺถ กตมำ พฺยาปาทนีวรณำ. "อนตฺถำ เม อจรีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถำ เม จรตีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถำ เม จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถำ อจริ ฯเปฯ อนตฺถำ จรติ ฯเปฯ อนตฺถำ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตฺถำ อจริ ฯเปฯ อตฺถำ จรติ ฯเปฯ อตฺถำ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาฆาโต ชายติ. โย เอวรูโป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏิฆาโต ปฏิฆำ ปฏิวิโรโธ โกโป ปโกโป สมฺปโกโป โทโส ปโทโส สมฺปโทโส จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ มโนปโทโส โกโธ กุชฺฌนา กุชฺฌิตตฺตำ โทโส ทูสนา ทูสิตตฺตำ พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตำ วิโรโธ ปฏิวิโรโธ จณฺฑิกฺกำ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อิทำ วุจฺจติ พฺยาปาทนีวรณำ.

---

[๑] ฉ.,เท.,สี. ฉ นีวรณา. [๒] ฉ.,เท.,สี. ถินมิทฺธนีวรณำ, เอวมุปริปิ.

[๑๑๖๑] ตตฺถ กตมํ ถีนมิทฺธนีวรณํ. อตฺถิ ถีนํ, อตฺถิ มิทฺธํ.

[๑๑๖๒] ตตฺถ กตมํ ถีนํ. ยา จิตฺตสฺส อกลฺยตา[๑] อกมฺมญฺญตา โอลียนา สลฺลิยนา ลีนํ ลียนา ลียิตตฺตํ ถีนํ ถียนา ถียิตตฺตํ จิตฺตสฺส; อิทํ วุจฺจติ ถีนํ.

[๑๑๖๓] ตตฺถ กตมํ มิทฺธํ. ยา กายสฺส อกลฺยตา อกมฺมญฺญตา โอนาโห ปริโยนาโห อนฺโตสโมโรโธ มิทฺธํ โสปฺปี ปจลายิกา โสปฺปี สุปนา สุปิตตฺตํ; อิทํ วุจฺจติ มิทฺธํ. อิติ อิทญฺจ ถีนํ, อิทญฺจ มิทฺธํ; อิทํ วุจฺจติ ถีนมิทฺธนีวรณํ.

[๑๑๖๔] ตตฺถ กตมํ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจนีวรณํ. อตฺถิ อุทฺธจฺจํ, อตฺถิ กุกฺกุจฺจํ.

[๑๑๖๕] ตตฺถ กตมํ อุทฺธจฺจํ. ยํ จิตฺตสฺส อุทฺธจฺจํ อวูปสโม เจตโส วิกฺเขโป ภนฺตตฺตํ จิตฺตสฺส; อิทํ วุจฺจติ อุทฺธจฺจํ.

[๑๑๖๖] ตตฺถ กตมํ กุกฺกุจฺจํ. อกปฺปิเย กปฺปิยสญฺญิตา, กปฺปิเย อกปฺปิยสญฺญิตา, อวชฺเช วชฺชสญฺญิตา, วชฺเช อวชฺชสญฺญิตา ยํ เอวรูปี กุกฺกุจฺจํ กุกฺกุจฺจายนา กุกฺกุจฺจายิตตฺตํ เจตโส วิปฺปฏิสาโร มโนวิเลโข; อิทํ วุจฺจติ กุกฺกุจฺจํ. อิติ อิทญฺจ อุทฺธจฺจํ, อิทญฺจ กุกฺกุจฺจํ. อิทํ วุจฺจติ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจนีวรณํ.

[๑๑๖๗] ตตฺถ กตมํ วิจิกิจฺฉานีวรณํ. สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สงฺเฆ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ

---

[๑] ฉ., เท., สี. อกลฺลตา, เอวมุปริปิ.

ธมฺเมสุ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ. ยา เอวรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตฺตำ วิมติ วิจิกิจฺฉา เทฺวพฺหกำ เทฺวธาปโถ สำสโย อเนกำสคฺคาโห อาสปฺปนา ปริสปฺปนา อปริโยคาหนา ถมฺภิตตฺตำ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อิทำ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉานีวรณำ.

[๑๑๖๘] ตตฺถ กตมำ อวิชฺชานีวรณำ. ทุกฺเข อญฺญาณำ, ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณำ, ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณำ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณำ, ปุพฺพนฺเต อญฺญาณำ, อปรนฺเต อญฺญาณำ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต อญฺญาณำ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ อญฺญาณำ. ยำ เอวรูปำ อญฺญาณำ อทสฺสนำ อนภิสมโย อนนุโพโธ อสมฺโพโธ อปฺปฏิเวโธ อสงฺคาหนา อปริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขกมฺมำ ทุมฺเมชฺฌำ พาลฺยำ อสมฺปชญฺญำ โมโห ปโมโห สมฺโมโห อวิชฺชา อวิชฺโชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยุฏฺฐานำ อวิชฺชาลงฺคี โมโห อกุสลมูลำ อิทำ วุจฺจติ อวิชฺชานีวรณำ. อิเม ธมฺมา นีวรณา.

[๑๑๖๙] กตเม ธมฺมา โน นีวรณา. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน นีวรณา.

[๑๑๗๐] กตเม ธมฺมา นีวรณิยา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา นีวรณิยา.

[๑๑๗๑] กตเม ธมฺมา อนีวรณิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนีวรณิยา.

[๑๑๗๒] กตเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา.

[๑๑๗๓] กตเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา.

[๑๑๗๔] กตเม ธมฺมา นีวรณา เจว นีวรณิยา จ. ตาเนว นีวรณานิ นีวรณา เจว นีวรณิยา จ.

[๑๑๗๕] กตเม ธมฺมา นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา นีวรณิยา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณา.

[๑๑๗๖] กตเม ธมฺมา นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ. กามจฺฉนฺทนีวรณํ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชานีวรณํ กามจฺฉนฺทนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, พฺยาปาทนีวรณํ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชานีวรณํ พฺยาปาทนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, ถีนมิทฺธนีวรณํ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชานีวรณํ ถีนมิทฺธนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, อุทฺธจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชานีวรณํ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, กุกฺกุจฺจนีวรณํ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ, อวิชฺชานีวรณํ กุกฺกุจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,

วิจิกิจฺฉานีวรณำ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อวิชฺชานีวรณำ วิจิกิจฺฉานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
กามจฺฉนฺทนีวรณำ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อุทฺธจฺจนีวรณำ กามจฺฉนฺทนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
พฺยาปาทนีวรณำ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อุทฺธจฺจนีวรณำ พฺยาปาทนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
ถีนมิทฺธนีวรณำ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อุทฺธจฺจนีวรณำ ถีนมิทฺธนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
กุกฺกุจฺจนีวรณำ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อุทฺธจฺจนีวรณำ กุกฺกุจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
วิจิกิจฺฉานีวรณำ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อุทฺธจฺจนีวรณำ วิจิกิจฺฉานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อวิชฺชานีวรณำ อุทฺธจฺจนีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อุทฺธจฺจนีวรณำ อวิชฺชานีวรเณน นีวรณญฺเจว นีวรณสมฺปยุตฺตญฺจ,
อิเม ธมฺมา นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๑๗๗] กตเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนากฺ-ขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา.

[๑๑๗๘] กตเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา นีวรณิยา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา นีวรณิยา.

[๑๑๗๙] กตเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา อนีวรณิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา อนีวรณิยา.

ปรามาสโคจฺฉกํ

[๑๑๘๐] กตเม ธมฺมา ปรามาสา. ทิฏฺฐิปรามาโส.

[๑๑๘๑] ตตฺถ กตโม ทิฏฺฐิปรามาโส. สสฺสโต โลโกติ วา, อสสฺสโต โลโกติ วา, อนฺตวา โลโกติ วา, อนนฺตวา โลโกติ วา, ตํ ชีวํ ตํ สรีรนฺติ วา, อญฺญํ ชีวํ อญฺญํ สรีรนฺติ วา, โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิปรามาโส. สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิปรามาโส. อิเม ธมฺมา ปรามาสา.

[๑๑๘๒] กตเม ธมฺมา โน ปรามาสา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน ปรามาสา.

[๑๑๘๓] กตเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา.

[๑๑๘๔] กตเม ธมฺมา อปรามฏฺฐา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อปรามฏฺฐา.

[๑๑๘๕] กตเม ธมฺมา ปรามาสสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปรามาสสมฺปยุตฺตา.

[๑๑๘๖] กตเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา.

[๑๑๘๗] กตเม ธมฺมา ปรามาสา เจว ปรามฏฺฐา จ. เสฺวว ปรามาโส ปรามาโส เจว ปรามฏฺโฐ จ.

[๑๑๘๘] กตเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา ปรามฏฺฐา, เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา.

[๑๑๘๙] กตเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามฏฺฐา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามฏฺฐา.

[๑๑๙๐] กตเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปรามฏฺฐา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปรามฏฺฐา.

มหนฺตรทุกํ

[๑๑๙๑] กตเม ธมฺมา สารมฺมณา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สารมฺมณา.

[๑๑๙๒] กตเม ธมฺมา อนารมฺมณา. สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนารมฺมณา.

[๑๑๙๓] กตเม ธมฺมา จิตฺตา. จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนธาตุ มโนวิญฺญาณธาตุ; อิเม ธมฺมา จิตฺตา.

[๑๑๙๔] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตา.

[๑๑๙๕] กตเม ธมฺมา เจตสิกา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา เจตสิกา.

[๑๑๙๖] กตเม ธมฺมา อเจตสิกา. จิตฺตญฺจ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อเจตสิกา.

[๑๑๙๗] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมฺปยุตฺตา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ, สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมฺปยุตฺตา.

[๑๑๙๘] กตเม ธมฺมา จิตฺตวิปฺปยุตฺตา. สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา จิตฺตวิปฺปยุตฺตา. จิตฺตํ น วตฺตพฺพํ; จิตฺเตน สมฺปยุตฺตนฺติปิ, จิตฺเตน วิปฺปยุตฺตนฺติปิ.

[๑๑๙๙] กตเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ, สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐา.

[๑๒๐๐] กตเม ธมฺมา จิตฺตวิสํสฏฺฐา. สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา จิตฺตวิสํสฏฺฐา. จิตฺตํ น วตฺตพฺพํ; จิตฺเตน สํสฏฺฐนฺติปิ, จิตฺเตน วิสํสฏฺฐนฺติปิ.

[๑๒๐๑] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมุฏฺฐานา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปํ จิตฺตชํ จิตฺตเหตุกํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ, รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ[๑] โผฏฺฐพฺพายตนํ, อากาสธาตุ อาโปธาตุ, รูปสฺส ลหุตา รูปสฺส มุทุตา, รูปสฺส กมฺมญฺญตา รูปสฺส อุปจโย รูปสฺส สนฺตติ กพฬีกาโร อาหาโร; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมุฏฺฐานา.

[๑๒๐๒] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสมุฏฺฐานา. จิตฺตญฺจ อวเสสญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสมุฏฺฐานา.

[๑๒๐๓] กตเม ธมฺมา จิตฺตสหภุโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ, สงฺขารกฺขนฺโธ, กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสหภุโน.

[๑๒๐๔] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสหภุโน. จิตฺตญฺจ อวเสสญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสหภุโน.

[๑๒๐๕] กตเม ธมฺมา จิตฺตานุปริวตฺติโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิเม ธมฺมา จิตฺตานุปริวตฺติโน.

[๑๒๐๖] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตานุปริวตฺติโน. จิตฺตญฺจ อวเสสญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตานุปริวตฺติโน.

---

[๑] อิ. อยํ ปาโฐ น ทิสฺสติ.

[๑๒๐๗] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานา.

[๑๒๐๘] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานา. จิตฺตญฺจ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานา.

[๑๒๐๙] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานสหภุโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานสหภุโน.

[๑๒๑๐] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานสหภุโน. จิตฺตญฺจ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานสหภุโน.

[๑๒๑๑] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน.

[๑๒๑๒] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน. จิตฺตญฺจ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสมฺผสฺสสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน.

[๑๒๑๓] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺติกา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ มนายตนํ; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺติกา.

[๑๒๑๔] กตเม ธมฺมา พาหิรา. รูปายตนํ ฯเปฯ ธมฺมายตนํ; อิเม ธมฺมา พาหิรา.

[๑๒๑๕] กตเม ธมฺมา อุปาทา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิเม ธมฺมา อุปาทา.

[๑๒๑๖] กตเม ธมฺมา โน อุปาทา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, จตฺตาโร จ มหาภูตา อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน อุปาทา.

[๑๒๑๗] กตเม ธมฺมา อุปาทินฺนา. สาสวา กุสลากุสลานำ ธมฺมานำ วิปากา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ยญฺจ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา อุปาทินฺนา.

[๑๒๑๘] กตเม ธมฺมา อนุปาทินฺนา. สาสวา กุสลากุสลา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, เย จ ธมฺมา กิริยา เนว กุสลา นากุสลา น จ กมฺมวิปากา, ยญฺจ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา, อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนุปาทินฺนา.

อุปาทานโคจฺฉกำ

[๑๒๑๙] กตเม ธมฺมา อุปาทานา. จตฺตาริ อุปาทานานิ: กามุปาทานำ[๑] ทิฏฺฐุปาทานำ สีลพฺพตุปาทานำ อตฺตวาทุปาทานำ.[๑]

[๑๒๒๐] ตตฺถ กตมำ กามุปาทานำ. โย กาเมสุ กามจฺฉนฺโท กามราโค กามนนฺที กามตณฺหา กามสิเนโห กามปริฬาโห กามมุจฺฉา กามชฺโฌสานำ; อิทำ วุจฺจติ กามุปาทานำ.

[๑๒๒๑] ตตฺถ กตมำ ทิฏฺฐุปาทานำ. นตฺถิ ทินฺนำ, นตฺถิ ยิฏฺฐำ, นตฺถิ หุตำ, นตฺถิ สุกฏทุกฺกฏานำ กมฺมานำ ผลวิปาโก, นตฺถิ อยำ โลโก, นตฺถิ ปโร โลโก, นตฺถิ มาตา, นตฺถิ ปิตา, นตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา,

---

[๑-๑] สี. กามูปาทานำ ทิฏฺฐูปาทานำ สีลพฺพตูปาทานำ อตฺตวาทูปาทานำ, เอวมุปริปิ.

นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา[๑] สมฺมาปฏิปนฺนา, เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยं อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อิทํ วุจฺจติ ทิฏฺฐุปาทานํ. ฐเปตฺวา สีลพฺพตุปาทานญฺจ อตฺตวาทุปาทานญฺจ สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐุปาทานํ.

[๑๒๒๒] ตตฺถ กตมํ สีลพฺพตุปาทานํ. อิโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานํ สีเลน สุทฺธิ, วเตน สุทฺธิ, สีลพฺพเตน สุทฺธีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ทิฏฺฐิคหนํ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตํ ติตฺถายตนํ วิปริเยสคฺคาโห; อิทํ วุจฺจติ สีลพฺพตุปาทานํ.

[๑๒๒๓] ตตฺถ กตมํ อตฺตวาทุปาทานํ. อิธ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปึ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปึ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ. เวทนํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, เวทนาวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา เวทนํ, เวทนาย วา อตฺตานํ. สญฺญํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, สญฺญาวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สญฺญํ, สญฺญาย วา อตฺตานํ. สงฺขาเร อตฺตโต สมนุปสฺสติ, สงฺขารวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา สงฺขาเร, สงฺขาเรสุ วา อตฺตานํ. วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ. ยา

---

[๑] ฉ., เท. สมคฺคตา, เอวมุปริปิ.

เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตำ ทิฏฺฐิคหนำ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกำ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตำ ทิฏฺฐิสญฺโญชนำ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตำ ติตฺถายตนำ วิปริเยสคฺคาโห; อิทำ วุจฺจติ อตฺตวาทุปาทานำ. อิเม ธมฺมา อุปาทานา.

[๑๒๒๔] กตเม ธมฺมา โน อุปาทานา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน อุปาทานา.

[๑๒๒๕] กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา. สาสวา กุสลากุสลา-พฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุปาทานิยา.

[๑๒๒๖] กตเม ธมฺมา อนุปาทานิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนุปาทานิยา.

[๑๒๒๗] กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา.

[๑๒๒๘] กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา.

[๑๒๒๙] กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จ. ตาเนว อุปาทานานิ อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จ.

[๑๒๓๐] กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา อุปาทานิยา, เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา.

[๑๒๓๑] กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ. ทิฏฺฐุปาทานํ กามุปาทาเนน อุปาทานญฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺจ, กามุปาทานํ ทิฏฺฐุปาทาเนน อุปาทานญฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺจ, สีลพฺพตุปาทานํ กามุปาทาเนน อุปาทานญฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺจ, กามุปาทานํ สีลพฺพตุปาทาเนน อุปาทานญฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺจ, อตฺตวาทุปาทานํ กามุปาทาเนน อุปาทานญฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺจ, กามุปาทานํ อตฺตวาทุปาทาเนน อุปาทานญฺเจว อุปาทานสมฺปยุตฺตญฺจ; อิเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๒๓๒] กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา, เต ธมฺเม จเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา.

[๑๒๓๓] กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยา.

[๑๒๓๔] กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม

ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยา.

นิกฺเขปกณฺเฑ ทุติยภาณวาโร.

กิเลสโคจฺฉกำ

[๑๒๓๕] กตเม ธมฺมา กิเลสา. ทส กิเลสวตฺถูนิ: โลโภ โทโส โมโห มาโน ทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา ถีนำ อุทฺธจฺจำ อหิริกำ อโนตฺตปฺปำ.

[๑๒๓๖] ตตฺถ กตโม โลโภ. โย ราโค สาราโค, อนุนโย อนุโรโธ, นนฺที นนฺทีราโค จิตฺตสฺส สาราโค, อิจฺฉา มุจฺฉา อชฺโฌสานำ, เคโธ ปลิเคโธ, สงฺโค ปงฺโก, เอชา มายา, ชนิกา สญฺชนนี, สิพฺพินี ชาลินี, สริตา วิสตฺติกา สุตฺตำ วิสฏา, อายูหนี ทุติยา ปณิธิ ภวเนตฺติ, วนำ วนโถ, สนฺถโว สิเนโห, อเปกฺขา ปฏิพนฺธุ, อาสา อาสีสนา อาสีสิตตฺตำ, รูปาสา สทฺทาสา คนฺธาสา รสาสา โผฏฺฐพฺพาสา, ลาภาสา ธนาสา ปุตฺตาสา ชีวิตาสา, ชปฺปา ปชปฺปา อภิชปฺปา, ชปฺปา ชปฺปนา ชปฺปิตตฺตำ, โลลุปฺปำ โลลุปฺปายนา โลลุปฺปายิตตฺตำ, ปุญฺจิกตา สาธุกมฺยตา, อธมฺมราโค วิสมโลโภ, นิกนฺติ นิกามนา, ปตฺถนา ปิหนา สมฺปตฺถนา, กามตณฺหา ภวตณฺหา วิภวตณฺหา, รูปตณฺหา อรูปตณฺหา, นิโรธตณฺหา, รูปตณฺหา สทฺทตณฺหา คนฺธตณฺหา รสตณฺหา โผฏฺฐพฺพตณฺหา ธมฺมตณฺหา, โอโฆ โยโค คนฺโถ อุปาทานำ, อาวรณำ นีวรณำ ฉาทนำ พนฺธนำ, อุปกฺกิเลโส อนุสโย ปริยุฏฺฐานำ, ลตา เววิจฺฉำ, ทุกฺขมูลำ ทุกฺขนิทานำ ทุกฺขปปฺปโภ, มารปาโส มารพลิสำ มารวิสโย, ตณฺหานที ตณฺหาชาลำ ตณฺหาคทฺทุลำ ตณฺหาสมุทฺโท, อภิชฺฌา, โลโภ อกุสลมูลำ; อยำ วุจฺจติ โลโภ.

[๑๒๓๗] ตตฺถ กตโม โทโส. "อนตฺถำ เม อจรีติ อาฆาโต

ชายติ, "อนตฺถํ เม จรตีติ อาฆาโต ชายติ, "อนตฺถํ เม จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "ปิยสฺส เม มนาปสฺส อนตฺถํ อจริ ฯเปฯ อนตฺถํ จรติ ฯเปฯ อนตฺถํ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, "อปฺปิยสฺส เม อมนาปสฺส อตฺถํ อจริ ฯเปฯ อตฺถํ จรติ ฯเปฯ อตฺถํ จริสฺสตีติ อาฆาโต ชายติ, อฏฺฐาเน วา ปน อาฆาโต ชายติ. โย เอวรูโป จิตฺตสฺส อาฆาโต ปฏิฆาโต ปฏิฆํ ปฏิวิโรโธ, โกโป ปโกโป สมฺปโกโป, โทโส ปโทโส สมฺปโทโส, จิตฺตสฺส พฺยาปตฺติ มโนปโทโส, โกโธ กุชฺฌนา กุชฺฌิตตฺตํ, โทโส ทูสนา ทูสิตตฺตํ, พฺยาปตฺติ พฺยาปชฺชนา พฺยาปชฺชิตตฺตํ, วิโรโธ ปฏิวิโรโธ, จณฺฑิกฺกํ อสุโรโป อนตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ วุจฺจติ โทโส.

[๑๒๓๘] ตตฺถ กตโม โมโห. ทุกฺเข อญฺญาณํ, ทุกฺขสมุทเย อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรเธ อญฺญาณํ, ทุกฺขนิโรธคามินิยา ปฏิปทาย อญฺญาณํ, ปุพฺพนฺเต อญฺญาณํ; อปรนฺเต อญฺญาณํ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต อญฺญาณํ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ อญฺญาณํ. ยํ เอวรูปํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ, อนภิสมโย อนนุโพโธ อสมฺโพโธ อปฺปฏิเวโธ, อสงฺคาหนา อปริโยคาหนา อสมเปกฺขนา อปฺปจฺจเวกฺขณา อปฺปจฺจกฺขกมฺมํ ทุมฺเมชฺฌํ พาลฺยํ อสมฺปชญฺญํ โมโห ปโมโห สมฺโมโห, อวิชฺชา อวิชฺโชโฆ อวิชฺชาโยโค อวิชฺชานุสโย อวิชฺชาปริยุฏฺฐานํ อวิชฺชาลงฺคี, โมโห อกุสลมูลํ; อยํ วุจฺจติ โมโห.

[๑๒๓๙] ตตฺถ กตโม มาโน. เสยฺโยหมสฺมีติ มาโน, สทิโสหมสฺมีติ มาโน, หีโนหมสฺมีติ มาโน. โย เอวรูโป มาโน มญฺญนา มญฺญิตตฺตํ, อุณฺณติ อุณฺณาโม, ธโช สมฺปคฺคาโห เกตุกมฺยตา จิตฺตสฺส; อยํ วุจฺจติ มาโน.

[๑๒๔๐] ตตฺถ กตมา ทิฏฺฐิ. "สสฺสโต โลโกติ วา, "อสสฺสโต โลโกติ วา, "อนฺตวา โลโกติ วา, "อนนฺตวา โลโกติ วา, "ตำ ชีวำ ตำ สรีรนฺติ วา, "อญฺญำ ชีวำ อญฺญำ สรีรนฺติ วา, "โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "โหติ จ น จ โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, "เนว โหติ น น โหติ ตถาคโต ปรมฺมรณาติ วา, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตำ ทิฏฺฐิคหนำ ทิฏฺฐิกนฺตาโร ทิฏฺฐิวิสูกายิกำ ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตำ ทิฏฺฐิสญฺโญชนำ คาโห ปฏิคฺคาโห อภินิเวโส ปรามาโส กุมฺมคฺโค มิจฺฉาปโถ มิจฺฉตฺตำ ติตฺถายตนำ วิปริเยสคฺคาโห; อยำ วุจฺจติ ทิฏฺฐิ. สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิ.

[๑๒๔๑] ตตฺถ กตมา วิจิกิจฺฉา. สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ธมฺเม กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สงฺเฆ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, สิกฺขาย กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, ปุพฺพนฺตาปรนฺเต กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ, อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ ธมฺเมสุ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ. ยา เอวรูปา กงฺขา กงฺขายนา กงฺขายิตตฺตำ วิมติ วิจิกิจฺฉา เทฺวฬฺหกำ เทฺวธาปโถ สำสโย อเนกำสคฺคาโห, อาสปฺปนา ปริสปฺปนา อปริโยคาหนา, ถมฺภิตตฺตำ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อยำ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา.

[๑๒๔๒] ตตฺถ กตมำ ถีนำ. ยา จิตฺตสฺส อกลฺยตา อกมฺมญฺญตา โอลียนา สลฺลิยนา ลีนำ ลียนา ลียิตตฺตำ ถีนำ ถียนา ถียิตตฺตำ จิตฺตสฺส; อิทำ วุจฺจติ ถีนำ.

[๑๒๔๓] ตตฺถ กตมำ อุทฺธจฺจำ. ยำ จิตฺตสฺส อุทฺธจฺจำ อวูปสโม เจตโส วิกฺเขโป ภนฺตตฺตำ จิตฺตสฺส; อิทำ วุจฺจติ อุทฺธจฺจำ.

[๑๒๔๔] ตตฺถ กตมำ อหิริกำ. ยำ น หิรียติ หิรียิตพฺเพน,

น หิรียติ ปาปกานำ อกุสลานำ ธมฺมานำ สมาปตฺติยา; อิทำ วุจฺจติ อหิริกำ.

[๑๒๔๕] ตตฺถ กตมำ อโนตฺตปฺปำ. ยำ น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, น โอตฺตปฺปติ ปาปกานำ อกุสลานำ ธมฺมานำ สมาปตฺติยา; อิทำ วุจฺจติ อโนตฺตปฺปำ. อิเม ธมฺมา กิเลสา.

[๑๒๔๖] กตเม ธมฺมา โน กิเลสา. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา โน กิเลสา.

[๑๒๔๗] กตเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา.

[๑๒๔๘] กตเม ธมฺมา อสงฺกิเลสิกา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิเลสิกา.

[๑๒๔๙] กตเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา. ตีณิ อกุสลมูลานิ: โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตำสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตำสมุฏฺฐานำ กายกมฺมำ วจีกมฺมำ มโนกมฺมำ; อิเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา.

[๑๒๕๐] กตเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐา. กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปำ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐา.

[๑๒๕๑] กตเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา.

[๑๒๕๒] กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา.

[๑๒๕๓] กตเม ธมฺมา กิเลสา เจว สงฺกิเลสิกา จ. เตว กิเลสา กิเลสา เจว สงฺกิเลสิกา จ.

[๑๒๕๔] กตเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา เจว โน จ กิเลสา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สงฺกิเลสิกา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา เจว โน จ กิเลสา.

[๑๒๕๕] กตเม ธมฺมา กิเลสา เจว สงฺกิลิฏฺฐา จ. เตว กิเลสา กิเลสา เจว สงฺกิลิฏฺฐา จ.

[๑๒๕๖] กตเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา เจว โน จ กิเลสา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา, เต ธมฺเม ฐเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา เจว โน จ กิเลสา.

[๑๒๕๗] กตเม ธมฺมา กิเลสา เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ. โลโภ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, โมโห โลเภน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, โทโส โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, โมโห โทเสน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต

จ, มาโน โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, โมโห มาเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, ทิฏฺฐิ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, โมโห ทิฏฺฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, วิจิกิจฺฉา โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา, จ โมโห วิจิกิจฺฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, ถีนํ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห ถีเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อุทฺธจฺจํ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อหิริกํ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อโนตฺตปฺปํ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต, จ โลโภ อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต, จ อุทฺธจฺจํ โลเภน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โทโส อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อุทฺธจฺจํ โทเสน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อุทฺธจฺจํ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, มาโน อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต, จ อุทฺธจฺจํ มาเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, ทิฏฺฐิ อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, อุทฺธจฺจํ ทิฏฺฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, วิจิกิจฺฉา อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, อุทฺธจฺจํ วิจิกิจฺฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, ถีนํ อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อุทฺธจฺจํ ถีเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อหิริกํ อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อุทฺธจฺจํ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อโนตฺตปฺปํ อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อุทฺธจฺจํ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โลโภ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ,

อหิริกำ โลเภน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โทโส อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อหิริกำ โทเสน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อหิริกำ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, มาโน อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อหิริกำ มาเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, ทิฏฺฐิ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, อหิริกำ ทิฏฺฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, วิจิกิจฺฉา อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, อหิริกำ วิจิกิจฺฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, ถีนำ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อหิริกำ ถีเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อุทฺธจฺจำ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อหิริกำ อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อโนตฺตปฺปำ อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อหิริกำ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โลโภ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อโนตฺตปฺปำ โลเภน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โทโส อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อโนตฺตปฺปำ โทเสน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, โมโห อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อโนตฺตปฺปำ โมเหน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, มาโน อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺโต จ, อโนตฺตปฺปำ มาเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, ทิฏฺฐิ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, อโนตฺตปฺปำ ทิฏฺฐิยา กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, วิจิกิจฺฉา อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ, อโนตฺตปฺปำ วิจิกิจฺฉาย กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, ถีนำ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อโนตฺตปฺปำ ถีเนน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อุทฺธจฺจำ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อโนตฺตปฺปำ

อุทฺธจฺเจน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อหิริกํ อโนตฺตปฺเปน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ, อโนตฺตปฺปี อหิริเกน กิเลโส เจว กิเลสสมฺปยุตฺตญฺจ; อิเม ธมฺมา กิเลสา เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๒๕๘] กตเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา สมฺปยุตฺตา เต ธมฺเม จเปตฺวา เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสา.

[๑๒๕๙] กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา สงฺกิเลสิกา. เตหิ ธมฺเมหิ เย ธมฺมา วิปฺปยุตฺตา สาสวา กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา สงฺกิเลสิกา.

[๑๒๖๐] กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสงฺกิเลสิกา อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสงฺกิเลสิกา.

ปิฏฺฐิทุกํ

[๑๒๖๑] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. ตีณิ สญฺโญชนานิ: สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส.

[๑๒๖๒] ตตฺถ กตมา สกฺกายทิฏฺฐิ. อิธ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปี อตฺตโต สมนุปสฺสติ, รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปึ, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ. เวทนํ ฯเปฯ สญฺญํ ฯเปฯ สงฺขาเร ฯเปฯ

วิญฺญาณํ อตฺตโต สมนุปสฺสติ, วิญฺญาณวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานํ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ สกฺกายทิฏฺฐิ.

[๑๒๖๓] ตตฺถ กตมา วิจิกิจฺฉา. สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ ฯเปฯ ถมฺภิตตฺตํ จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อยํ วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา.

[๑๒๖๔] ตตฺถ กตโม สีลพฺพตปรามาโส. อิโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานํ สีเลน สุทฺธิ วเตน สุทฺธิ, สีลพฺพเตน สุทฺธีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ สีลพฺพตปรามาโส.

อิมานิ ตีณิ สญฺโญชนานิ, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ, อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

[๑๒๖๕] กตเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

[๑๒๖๖] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา. อวเสโส โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๒๖๗] กตเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพา. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ,

สพฺพญฺจ รูปี อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๒๖๘] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. ตีณิ สญฺโญชนานิ: สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส.

[๑๒๖๙] ตตฺถ กตมา สกฺกายทิฏฺฐิ. อิธ อสฺสุตวา ปุถุชฺชโน อริยานํ อทสฺสาวี อริยธมฺมสฺส อโกวิโท อริยธมฺเม อวินีโต สปฺปุริสานํ อทสฺสาวี สปฺปุริสธมฺมสฺส อโกวิโท สปฺปุริสธมฺเม อวินีโต รูปี อตฺตโต สมนุปสฺสติ, รูปวนฺตํ วา อตฺตานํ, อตฺตนิ วา รูปี, รูปสฺมึ วา อตฺตานํ. เวทนํ ฯเปฯ สญฺญี ฯเปฯ สงฺขาเร ฯเปฯ วิญฺญาณี อตฺตโต สมนุปสฺสติ, วิญฺญาณวนฺตี วา อตฺตานี, อตฺตนิ วา วิญฺญาณี, วิญฺญาณสฺมึ วา อตฺตานี. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตี ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยี วุจฺจติ สกฺกายทิฏฺฐิ.

[๑๒๗๐] ตตฺถ กตมา วิจิกิจฺฉา. สตฺถริ กงฺขติ วิจิกิจฺฉติ ฯเปฯ ถมฺภิตตฺตี จิตฺตสฺส มโนวิเลโข; อยี วุจฺจติ วิจิกิจฺฉา.

[๑๒๗๑] ตตฺถ กตโม สีลพฺพตปรามาโส. อิโต พหิทฺธา สมณพฺราหฺมณานี สีเลน สุทฺธิ วเตน สุทฺธิ สีลพฺพเตน สุทฺธีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตี ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยี วุจฺจติ สีลพฺพตปรามาโส.

อิมานิ ตีณิ สญฺโญชนานิ, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตีสมุปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตีสมุฏฺฐานี กายกมฺมี วจีกมฺมี มโนกมฺมี; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. ตีณิ สญฺโญชนานิ: สกฺกายทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา สีลพฺพตปรามาโส; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. ตเทกฏฺโฐ โลโภ โทโส โมโห; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตู. ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตีสมุปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ

ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๒๗๒] กตเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๒๗๓] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. อวเสโส โลโภ โทโส โมโห; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตู. ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๒๗๔] กตเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. เต ธมฺเม จเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๒๗๕] กตเม ธมฺมา สวิตกฺกา. สวิตกฺกภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน, วิตกฺกํ จเปตฺวา, ตสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สวิตกฺกา.

[๑๒๗๖. กตเม ธมฺมา อวิตกฺกา. อวิตกฺกภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, วิตกฺโก จ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา

อวิตกฺกา.

[๑๒๗๗] กตเม ธมฺมา สวิจารา. สวิจารภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน, วิจารํ จเปตฺวา, ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สวิจารา.

[๑๒๗๘] กตเม ธมฺมา อวิจารา. อวิจารภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, วิจาโร จ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อวิจารา.

[๑๒๗๙. กตเม ธมฺมา สปฺปีติกา. สปฺปีติกภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร [๑] อปริยาปนฺเน, ปีตึ จเปตฺวา, ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สปฺปีติกา.

[๑๒๘๐] กตเม ธมฺมา อปฺปีติกา. อปฺปีติกภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ปีติ จ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อปฺปีติกา.

[๑๒๘๑] กตเม ธมฺมา ปีติสหคตา. ปีติภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน, ปีตึ จเปตฺวา, ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปีติสหคตา.

[๑๒๘๒] กตเม ธมฺมา น ปีติสหคตา. น ปีติภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ปีติ จ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น

---

[๑] อิ. อรูปาวจเร, เอวมุปริปิ.

ปีติสหคตา.

[๑๒๘๓] กตเม ธมฺมา สุขสหคตา. สุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน, สุขํ จเปตฺวา, ตํสมฺปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สุขสหคตา.

[๑๒๘๔] กตเม ธมฺมา น สุขสหคตา. น สุขภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สุขญฺจ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น สุขสหคตา.

[๑๒๘๕] กตเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา. อุเปกฺขาภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อรูปาวจเร อปริยาปนฺเน, อุเปกฺขํ จเปตฺวา, ตํสมฺปยุตฺโต สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา.

[๑๒๘๖] กตเม ธมฺมา น อุเปกฺขาสหคตา. น อุเปกฺขาภูมิยํ กามาวจเร รูปาวจเร อปริยาปนฺเน, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, อุเปกฺขา จ สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา น อุเปกฺขาสหคตา.

[๑๒๘๗] กตเม ธมฺมา กามาวจรา. เหฏฺฐโต อวีจินิรยं[๑] ปริยนฺตํ กริตฺวา, อุปริโต ปรนิมฺมิตวสวตฺตี เทเว[๒] อนฺโต กริตฺวา, ยํ เอตสฺมึ อนฺตเร เอตฺถาวจรา เอตฺถ ปริยาปนฺนา ขนฺธธาตุอายตนา, รูปา[๓] เวทนา สญฺญา สงฺขารา วิญฺญาณํ; อิเม ธมฺมา กามาวจรา.

[๑๒๘๘] กตเม ธมฺมา น กามาวจรา. รูปาวจรา อรูปาวจรา

---

[๑] ฉ., เท. อวิจินิรยํ.　　[๒] สี. ปรนิมฺมิตวสวตฺติเทเว. อิ. ปรินิมฺมิต...

[๓] ฉ.,เท. รูปี.

อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา น กามาวจรา.

[๑๒๘๙] กตเม ธมฺมา รูปาวจรา. เหฏฺฐโต พฺรหฺมโลกํ ปริยนฺตํ กริตฺวา, อุปริโต อกนิฏฺเฐ เทเว[๑] อนฺโต กริตฺวา, ยํ เอตสฺมึ อนฺตเร เอตฺถาวจรา เอตฺถ ปริยาปนฺนา สมาปนฺนสฺส วา อุปปนฺนสฺส วา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหาริสฺส วา จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา รูปาวจรา.

[๑๒๙๐] กตเม ธมฺมา น รูปาวจรา. กามาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา น รูปาวจรา.

[๑๒๙๑] กตเม ธมฺมา อรูปาวจรา. เหฏฺฐโต อากาสานญฺจายตนูปเค เทเว ปริยนฺตํ กริตฺวา, อุปริโต เนวสญฺญานาสญฺญายตนูปเค เทเว อนฺโต กริตฺวา, ยํ เอตสฺมึ อนฺตเร เอตฺถาวจรา เอตฺถ ปริยาปนฺนา สมาปนฺนสฺส วา อุปปนฺนสฺส วา ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหาริสฺส วา จิตฺตเจตสิกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อรูปาวจรา.

[๑๒๙๒] กตเม ธมฺมา น อรูปาวจรา. กามาวจรา รูปาวจรา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา น อรูปาวจรา.

[๑๒๙๓] กตเม ธมฺมา ปริยาปนฺนา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา ปริยาปนฺนา.

[๑๒๙๔] กตเม ธมฺมา อปริยาปนฺนา. มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อปริยาปนฺนา.

---

[๑] สี., อิ. อกนิฏฺฐเทเว.

[๑๒๙๕] กตเม ธมฺมา นิยฺยานิกา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา นิยฺยานิกา.

[๑๒๙๖] กตเม ธมฺมา อนิยฺยานิกา. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนิยฺยานิกา.

[๑๒๙๗] กตเม ธมฺมา นิยตา. ปญฺจ กมฺมานิ อานนฺตริกานิ, ยา จ มิจฺฉาทิฏฺฐิ นิยตา, จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา นิยตา.

[๑๒๙๘] กตเม ธมฺมา อนิยตา. เต ธมฺเม ฐเปตฺวา อวเสสา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนิยตา.

[๑๒๙๙] กตเม ธมฺมา สอุตฺตรา. สาสวา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา, รูปกฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา สอุตฺตรา.

[๑๓๐๐] กตเม ธมฺมา อนุตฺตรา. อปริยาปนฺนา มคฺคา จ มคฺคผลานิ จ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อนุตฺตรา.

[๑๓๐๑] กตเม ธมฺมา สรณา. ตีณิ อกุสลมูลานิ: โลโภ โทโส โมโห, ตเทกฏฺฐา จ กิเลสา, ตํสมฺปยุตฺโต เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, ตํสมุฏฺฐานํ กายกมฺมํ วจีกมฺมํ มโนกมฺมํ; อิเม ธมฺมา สรณา.

[๑๓๐๒] กตเม ธมฺมา อรณา. กุสลาพฺยากตา ธมฺมา กามาวจรา รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา, เวทนากฺขนฺโธ ฯเปฯ วิญฺญาณกฺขนฺโธ, สพฺพญฺจ รูปํ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิเม ธมฺมา อรณา.

อภิธมฺมทุกํ.

สุตฺตนฺติกทุกนิกฺเขโป

[๑๓๐๓] กตเม ธมฺมา วิชฺชาภาคิโน. วิชฺชาย สมฺปยุตฺตกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา วิชฺชาภาคิโน.

[๑๓๐๔] กตเม ธมฺมา อวิชฺชาภาคิโน. อวิชฺชาย สมฺปยุตฺตกา ธมฺมา; อิเม ธมฺมา อวิชฺชาภาคิโน.

[๑๓๐๕] กตเม ธมฺมา วิชฺชูปมา. เหฏฺฐิเมสุ ตีสุ อริยมคฺเคสุ ปญฺญา; อิเม ธมฺมา วิชฺชูปมา.

[๑๓๐๖] กตเม ธมฺมา วชิรูปมา. อุปริฏฺฐิเม อรหตฺตมคฺเค ปญฺญา; อิเม ธมฺมา วชิรูปมา.

[๑๓๐๗] กตเม ธมฺมา พาลา. อหิริกญฺจ อโนตฺตปฺปญฺจ; อิเม ธมฺมา พาลา. สพฺเพปิ อกุสลา ธมฺมา พาลา.

[๑๓๐๘] กตเม ธมฺมา ปณฺฑิตา. หิรี จ โอตฺตปฺปญฺจ; อิเม ธมฺมา ปณฺฑิตา. สพฺเพปิ กุสลา ธมฺมา ปณฺฑิตา.

[๑๓๐๙] กตเม ธมฺมา กณฺหา. อหิริกญฺจ อโนตฺตปฺปญฺจ; อิเม ธมฺมา กณฺหา. สพฺเพปิ อกุสลา ธมฺมา กณฺหา.

[๑๓๑๐] กตเม ธมฺมา สุกฺกา. หิรี จ โอตฺตปฺปญฺจ; อิเม ธมฺมา สุกฺกา. สพฺเพปิ กุสลา ธมฺมา สุกฺกา.

[๑๓๑๑] กตเม ธมฺมา ตปนิยา.[๑] กายทุจฺจริตํ วจีทุจฺจริตํ มโนทุจฺจริตํ; อิเม ธมฺมา ตปนียา. สพฺเพปิ อกุสลา ธมฺมา ตปนียา.

[๑๓๑๒] กตเม ธมฺมา อตปนียา. กายสุจริตํ วจีสุจริตํ มโนสุจริตํ; อิเม ธมฺมา อตปนียา. สพฺเพปิ กุสลา ธมฺมา อตปนียา.

[๑๓๑๓] กตเม ธมฺมา อธิวจนา. ยา เตสํ เตสํ ธมฺมานํ สงฺขา สมญฺญา ปญฺญตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเธยฺยํ นิรุตฺติ พฺยญฺชนํ อภิลาโป; อิเม ธมฺมา อธิวจนา. สพฺเพว ธมฺมา อธิวจนปถา.

[๑๓๑๔] กตเม ธมฺมา นิรุตฺติ. ยา เตสํ เตสํ ธมฺมานํ สงฺขา สมญฺญา ปญฺญตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเธยฺยํ นิรุตฺติ พฺยญฺชนํ อภิลาโป; อิเม ธมฺมา นิรุตฺติ. สพฺเพว ธมฺมา นิรุตฺติปถา.

[๑๓๑๕] กตเม ธมฺมา ปญฺญตฺติ. ยา เตสํ เตสํ ธมฺมานํ สงฺขา สมญฺญา ปญฺญตฺติ โวหาโร นามํ นามกมฺมํ นามเธยฺยํ นิรุตฺติ พฺยญฺชนํ อภิลาโป; อิเม ธมฺมา ปญฺญตฺติ. สพฺเพว ธมฺมา ปญฺญตฺติปถา.

[๑๓๑๖] ตตฺถ กตมํ นามํ. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ วิญฺญาณกฺขนฺโธ อสงฺขตา จ ธาตุ; อิทํ วุจฺจติ นามํ.

[๑๓๑๗] ตตฺถ กตมํ รูปํ. จตฺตาโร จ มหาภูตา จตุนฺนญฺจ มหาภูตานํ อุปาทาย รูปํ; อิทํ วุจฺจติ รูปํ.

[๑๓๑๘] ตตฺถ กตมา อวิชฺชา. ยํ อญฺญาณํ อทสฺสนํ ฯเปฯ อวิชฺชาลงฺคี โมโห อกุสลมูลํ; อยํ วุจฺจติ อวิชฺชา.

[๑๓๑๙] ตตฺถ กตมา ภวตณฺหา. โย ภเวสุ ภวจฺฉนฺโท ฯเปฯ ภวชฺโฌสานํ; อยํ วุจฺจติ ภวตณฺหา.

---

[๑] ฉ., เท. ตปนียา, เอวมุปริปิ.

[๑๓๒๐] ตตฺถ กตมา ภวทิฏฺฐิ. ภวิสฺสติ อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ ภวทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๑] ตตฺถ กตมา วิภวทิฏฺฐิ. น ภวิสฺสติ อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ วิภวทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๒] ตตฺถ กตมา สสฺสตทิฏฺฐิ. สสฺสโต อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ สสฺสตทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๓] ตตฺถ กตมา อุจฺเฉททิฏฺฐิ. อุจฺฉิชฺชิสฺสติ อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ อุจฺเฉททิฏฺฐิ.

[๑๓๒๔] ตตฺถ กตมา อนฺตวาทิฏฺฐิ. อนฺตวา อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ อนฺตวาทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๕] ตตฺถ กตมา อนนฺตวาทิฏฺฐิ. อนนฺตวา อตฺตา จ โลโก จาติ, ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ อนนฺตวาทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๖] ตตฺถ กตมา ปุพฺพนฺตานุทิฏฺฐิ. ปุพฺพนฺตํ อารพฺภ ยา อุปฺปชฺชติ ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ ปุพฺพนฺตานุทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๗] ตตฺถ กตมา อปรนฺตานุทิฏฺฐิ. อปรนฺตํ อารพฺภ ยา

อุปฺปชฺชติ ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ อปรนฺตานุทิฏฺฐิ.

[๑๓๒๘] ตตฺถ กตมํ อหิริกํ. ยํ น หิรียติ หิรียิตพฺเพน, น หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ วุจฺจติ อหิริกํ.

[๑๓๒๙] ตตฺถ กตมํ อโนตฺตปฺปํ. ยํ น โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, น โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ วุจฺจติ อโนตฺตปฺปํ.

[๑๓๓๐] ตตฺถ กตมา หิรี. ยํ หิรียติ หิรียิตพฺเพน, หิรียติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อยํ วุจฺจติ หิรี.

[๑๓๓๑] ตตฺถ กตมํ โอตฺตปฺปํ. ยํ โอตฺตปฺปติ โอตฺตปฺปิตพฺเพน, โอตฺตปฺปติ ปาปกานํ อกุสลานํ ธมฺมานํ สมาปตฺติยา; อิทํ วุจฺจติ โอตฺตปฺปํ.

[๑๓๓๒] ตตฺถ กตมา โทวจสฺสตา. สหธมฺมิเก วุจฺจมาเน โทวจสฺสายํ โทวจสฺสิยํ โทวจสฺสตา วิปฺปฏิกูลคฺคาหิตา วิปจฺจนีกสาตตา อนาทริยํ อนาทรตา อคารวตา อปฺปฏิสฺสวตา; อยํ วุจฺจติ โทวจสฺสตา.

[๑๓๓๓] ตตฺถ กตมา ปาปมิตฺตตา. เย เต ปุคฺคลา อสฺสทฺธา ทุสฺสีลา อปฺปสฺสุตา มจฺฉริโน ทุปฺปญฺญา, ยา เตสํ เสวนา นิเสวนา สํเสวนา ภชนา สมฺภชนา ภตฺติ สมฺภตฺติ ตํสมฺปวงฺกตา; อยํ วุจฺจติ ปาปมิตฺตตา.

[๑๓๓๔] ตตฺถ กตมา โสวจสฺสตา. สหธมฺมิเก วุจฺจมาเน โสวจสฺสายํ โสวจสฺสิยํ โสวจสฺสตา อปฺปฏิกูลคฺคาหิตา อวิปจฺจนีกสาตตา

สคารวตา สาทริยํ สาทรตา สปฺปฏิสฺสวตา; อยํ วุจฺจติ โสวจสฺสตา.

[๑๓๓๕] ตตฺถ กตมา กลฺยาณมิตฺตตา. เย เต ปุคฺคลา สทฺธา สีลวนฺโต พหุสฺสุตา จาควนฺโต ปญฺญวนฺโต, ยา เตสํ เสวนา นิเสวนา สํเสวนา ภชนา สมฺภชนา ภตฺติ สมฺภตฺติ ตํสมฺปวงฺกตา; อยํ วุจฺจติ กลฺยาณมิตฺตตา.

[๑๓๓๖] ตตฺถ กตมา อาปตฺติกุสลตา. ปญฺจปิ อาปตฺติกฺขนฺธา อาปตฺติโย, สตฺตปิ อาปตฺติกฺขนฺธา อาปตฺติโย. ยา ตาสํ อาปตฺตีนํ อาปตฺติกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ อาปตฺติกุสลตา.

[๑๓๓๗] ตตฺถ กตมา อาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา. ยา ตาหิ อาปตฺตีหิ วุฏฺฐานกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ อาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา.

[๑๓๓๘] ตตฺถ กตมา สมาปตฺติกุสลตา. อตฺถิ สวิตกฺกสวิจารา สมาปตฺติ, อตฺถิ อวิตกฺกวิจารมตฺตา สมาปตฺติ, อตฺถิ อวิตกฺกอวิจารา สมาปตฺติ. ยา ตาสํ สมาปตฺตีนํ สมาปตฺติกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ สมาปตฺติกุสลตา.

[๑๓๓๙] ตตฺถ กตมา สมาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา. ยา ตาหิ สมาปตฺตีหิ วุฏฺฐานกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ สมาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา.

[๑๓๔๐] ตตฺถ กตมา ธาตุกุสลตา. อฏฺฐารส ธาตุโย: จกฺขุธาตุ รูปธาตุ จกฺขุวิญฺญาณธาตุ, โสตธาตุ สทฺทธาตุ โสตวิญฺญาณธาตุ, ฆานธาตุ คนฺธธาตุ ฆานวิญฺญาณธาตุ, ชิวฺหาธาตุ รสธาตุ ชิวฺหาวิญฺญาณธาตุ,

กายธาตุ โผฏฺฐพฺพธาตุ กายวิญฺญาณธาตุ, มโนธาตุ ธมฺมธาตุ มโนวิญฺญาณธาตุ. ยา ตาสํ ธาตูนํ ธาตุกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ ธาตุกุสลตา.

[๑๓๔๑] ตตฺถ กตมา มนสิการกุสลตา. ยา ตาสํ ธาตูนํ มนสิการกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ มนสิการกุสลตา.

[๑๓๔๒] ตตฺถ กตมา อายตนกุสลตา. ทฺวาทสายตนานิ: จกฺขายตนํ รูปายตนํ, โสตายตนํ สทฺทายตนํ, ฆานายตนํ คนฺธายตนํ, ชิวฺหายตนํ รสายตนํ, กายายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ, มนายตนํ ธมฺมายตนํ. ยา เตสํ อายตนานํ อายตนกุสลตา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ อายตนกุสลตา.

[๑๓๔๓] ตตฺถ กตมา ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสลตา. อวิชฺชาปจฺจยา สงฺขารา, สงฺขารปจฺจยา วิญฺญาณํ, วิญฺญาณปจฺจยา นามรูปํ, นามรูปปจฺจยา สฬายตนํ, สฬายตนปจฺจยา ผสฺโส, ผสฺสปจฺจยา เวทนา, เวทนาปจฺจยา ตณฺหา, ตณฺหาปจฺจยา อุปาทานํ, อุปาทานปจฺจยา ภโว, ภวปจฺจยา ชาติ, ชาติปจฺจยา ชรามรณํ โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา สมฺภวนฺติ, เอวเมตสฺส เกวลสฺส ทุกฺขกฺขนฺธสฺส สมุทโย โหตีติ. ยา ตตฺถ ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสลตา.

[๑๓๔๔] ตตฺถ กตมา ฐานกุสลตา. เย เย ธมฺมา เยสํ เยสं ธมฺมานํ เหตู ปจฺจยา อุปฺปาทาย ตํ ตं ฐานนฺติ, ยา ตตฺถ ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ ฐานกุสลตา.

[๑๓๔๕] ตตฺถ กตมา อฏฺฐานกุสลตา. เย เย ธมฺมา เยสํ เยสํ ธมฺมานํ น เหตู น ปจฺจยา อุปฺปาทาย ตํ ตํ อฏฺฐานนฺติ, ยา ตตฺถ ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ อฏฺฐานกุสลตา.

[๑๓๔๖] ตตฺถ กตโม อาชฺชโว.[๑] ยา อาชฺชวตา อชิมฺหตา อวงฺกตา อกุฏิลตา; อยํ วุจฺจติ อาชฺชโว.

[๑๓๔๗] ตตฺถ กตโม มทฺทโว. ยา มุทุตา มทฺทวตา อกกฺขฬตา อกถินตา นีจจิตฺตตา; อยํ วุจฺจติ มทฺทโว.

[๑๓๔๘] ตตฺถ กตมา ขนฺติ. ยา ขนฺติ ขมนตา อธิวาสนตา อจณฺฑิกฺกํ อนสุโรโป อตฺตมนตา จิตฺตสฺส; อยํ วุจฺจติ ขนฺติ.

[๑๓๔๙] ตตฺถ กตมํ โสรจฺจํ. โย กายิโก อวีติกฺกโม, วาจสิโก อวีติกฺกโม; กายิกวาจสิโก อวีติกฺกโม อิทํ วุจฺจติ โสรจฺจํ. สพฺโพปิ สีลสํวโร โสรจฺจํ.

[๑๓๕๐] ตตฺถ กตมํ สาขลฺยํ. ยา สา วาจา อณฺหกา กกฺกสา ปรกฏฺกา ปราภิสชฺชนี โกธสามนฺตา อสมาธิสํวตฺตนิกา, ตถารูปี วาจํ ปหาย ยา สา วาจา เนฬา กณฺณสุขา เปมนิยา[๒] หทยงฺคมา โปรี พหุชนกนฺตา พหุชนมนาปา ตถารูปี วาจํ ภาสิตา โหติ, ยา ตตฺถ สณฺหวาจตา สขิลวาจตา อผรุสวาจตา; อิทํ วุจฺจติ สาขลฺยํ.

[๑๓๕๑] ตตฺถ กตโม ปฏิสนฺถาโร. เทฺว ปฏิสนฺถารา: อามิสปฏิสนฺถาโร จ ธมฺมปฏิสนฺถาโร จ. อิเธกจฺโจ ปฏิสนฺถารโก

---

[๑] ฉ., เท., อิ. อชฺชโว, เอวมุปริปิ. [๒] ฉ., เท. เปมนียา.

โหติ อามิสปฏิสนฺถาเรน วา ธมฺมปฏิสนฺถาเรน วา; อยํ วุจฺจติ ปฏิสนฺถาโร.

[๑๓๕๒] ตตฺถ กตมา อินฺทฺริเยสุ อคุตฺตทฺวารตา. อิเธกจฺโจ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา นิมิตฺตคฺคาหี โหติ อนุพฺยญฺชนคฺคาหี. ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ, ตสฺส สංวราย น ปฏิปชฺชติ, น รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ, จกฺขุนฺทฺริเย น สංวรं อาปชฺชติ. โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯเปฯ ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ฯเปฯ ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา ฯเปฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯเปฯ มนสา ธมฺมं วิญฺญาย นิมิตฺตคฺคาหี โหติ อนุพฺยญฺชนคฺคาหี. ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ, ตสฺส สංวราย น ปฏิปชฺชติ, น รกฺขติ มนินฺทฺริยํ, มนินฺทฺริเย น สංวรं อาปชฺชติ. ยา อิเมสं ฉนฺนं อินฺทฺริยานํ อคุตฺติ อโคปนา อนารกฺโข อสංวโร; อยํ วุจฺจติ อินฺทฺริเยสุ อคุตฺตทฺวารตา.

[๑๓๕๓] ตตฺถ กตมา โภชเน อมตฺตญฺญุตา. อิเธกจฺโจ อปฺปฏิสงฺขา อโยนิโส อาหารं อาหาเรติ ทวาย มทาย มณฺฑนาย วิภูสนาย. ยา ตตฺถ อสนฺตุฏฺฐิตา อมตฺตญฺญุตา อปฺปฏิสงฺขา โภชเน; อยํ วุจฺจติ โภชเน อมตฺตญฺญุตา.

[๑๓๕๔] ตตฺถ กตมา อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารตา. อิเธกจฺโจ จกฺขุนา รูปึ ทิสฺวา น นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี. ยตฺวาธิกรณเมนํ จกฺขุนฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตํ อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ, ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ จกฺขุนฺทฺริยํ, จกฺขุนฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ. โสเตน สทฺทํ สุตฺวา ฯเปฯ ฆาเนน คนฺธं ฆายิตฺวา ฯเปฯ ชิวฺหาย รสं สายิตฺวา ฯเปฯ กาเยน โผฏฺฐพฺพํ ผุสิตฺวา ฯเปฯ มนสา ธมฺมं วิญฺญาย น

นิมิตฺตคฺคาหี โหติ นานุพฺยญฺชนคฺคาหี. ยตฺวาธิกรณเมนํ มนินฺทฺริยํ อสංวุตํ วิหรนฺตं อภิชฺฌาโทมนสฺสา ปาปกา อกุสลา ธมฺมา อนฺวาสฺสเวยฺยุ๋, ตสฺส สංวราย ปฏิปชฺชติ, รกฺขติ มนินฺทฺริยं, มนินฺทฺริเย สංวรं อาปชฺชติ. ยา อิเมสं ฉนฺนं อินฺทฺริยานं คุตฺติ โคปนา อารกฺโข สංวโร; อยं วุจฺจติ อินฺทฺริเยสุ คุตฺตทฺวารตา.

[๑๓๕๕] ตตฺถ กตมา โภชเน มตฺตญฺญุตา. อิเธกจฺโจ ปฏิสงฺขา โยนิโส อาหารं อาหาเรติ: เนว ทวาย น มทาย น มณฺฑนาย น วิภูสนาย ยาวเทว อิมสฺส กายสฺส ฐิติยา ยาปนาย วิหึสุปรติยา พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย, อิติ ปุราณญฺจ เวทนํ ปฏิหงฺขามิ นวญฺจ เวทนํ น อุปฺปาเทสฺสามิ, ยาตฺรา จ เม ภวิสฺสติ อนวชฺชตา จ ผาสุวิหาโร จาติ. ยา ตตฺถ สนฺตุฏฺฐิตา มตฺตญฺญุตา ปฏิสงฺขา โภชเน; อยं วุจฺจติ โภชเน มตฺตญฺญุตา.

[๑๓๕๖] ตตฺถ กตมं มุฏฺฐสจฺจं. ยา อสติ อนนุสฺสติ อปฺปฏิสฺสติ อสติ อสรณตา อธารณตา ปิลาปนตา สมฺมุสนตา; อิทं วุจฺจติ มุฏฺฐสจฺจं.

[๑๓๕๗] ตตฺถ กตมं อสมฺปชญฺญं. ยं อญฺญาณं อทสฺสนं ฯเปฯ อวิชฺชาลงฺคี โมโห อกุสลมูลं; อิทं วุจฺจติ อสมฺปชญฺญं.

[๑๓๕๘] ตตฺถ กตมา สติ. ยา สติ อนุสฺสติ ปฏิสฺสติ สติ สรณตา ธารณตา อปิลาปนตา อสมฺมุสนตา สติ สตินฺทฺริยं สติพลं สมฺมาสติ; อยं วุจฺจติ สติ.

[๑๓๕๙] ตตฺถ กตมं สมฺปชญฺญं. ยา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทं วุจฺจติ สมฺปชญฺญं.

[๑๓๖๐] ตตฺถ กตมं ปฏิสงฺขานพลं. ยา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อิทं วุจฺจติ ปฏิสงฺขานพลं.

[๑๓๖๑] ตตฺถ กตมา ภาวนาพลา. ยา กุสลานา ธมฺมานา อาเสวนา ภาวนา พหุลีกมฺมา; อิทา วุจฺจติ ภาวนาพลา. สตฺตปิ โพชฺฌงฺคา ภาวนาพลา.

[๑๓๖๒] ตตฺถ กตโม สมโถ. ยา จิตฺตสฺส จิติ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ; อยา วุจฺจติ สมโถ.

[๑๓๖๓] ตตฺถ กตมา วิปสฺสนา. ยา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยา วุจฺจติ วิปสฺสนา.

[๑๓๖๔] ตตฺถ กตมา สมถนิมิตฺตา. ยา จิตฺตสฺส จิติ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ; อิทา วุจฺจติ สมถนิมิตฺตา.

[๑๓๖๕. ตตฺถ กตมา ปคฺคาหนิมิตฺตา. โย เจตสิโก วีริยารมฺโภ ฯเปฯ สมฺมาวายาโม; อิทา วุจฺจติ ปคฺคาหนิมิตฺตา.

[๑๓๖๖] ตตฺถ กตโม ปคฺคาโห. โย เจตสิโก วีริยารมฺโภ ฯเปฯ สมฺมาวายาโม; อยา วุจฺจติ ปคฺคาโห.

[๑๓๖๗] ตตฺถ กตโม อวิกฺเขโป. ยา จิตฺตสฺส จิติ ฯเปฯ สมฺมาสมาธิ; อยา วุจฺจติ อวิกฺเขโป.

[๑๓๖๘. ตตฺถ กตมา สีลวิปตฺติ. โย กายิโก วีติกฺกโม, วาจสิโก วีติกฺกโม, กายิกวาจสิโก วีติกฺกโม; อยา วุจฺจติ สีลวิปตฺติ. สพฺพมฺปิ ทุสฺสีลฺยา[๑] สีลวิปตฺติ.

[๑๓๖๙] ตตฺถ กตมา ทิฏฺฐิวิปตฺติ. นตฺถิ ทินฺนา นตฺถิ ยิฏฺฐา, นตฺถิ หุตา, นตฺถิ สุกฏทุกฺกฏานา กมฺมานา ผลวิปาโก,[๒] นตฺถิ อยา โลโก, นตฺถิ ปโร โลโก, นตฺถิ มาตา, นตฺถิ ปิตา, นตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา, นตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา,

---

[๑] ฉ., เท., สี. ทุสฺสิลฺยา. [๒] ฉ. ผลา วิปาโก, เอวมุปริปิ.

เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ. ยา เอวรูปา ทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิคตํ ฯเปฯ วิปริเยสคฺคาโห; อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิวิปตฺติ. สพฺพาปิ มิจฺฉาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิวิปตฺติ.

[๑๓๗๐] ตตฺถ กตมา สีลสมฺปทา. โย กายิโก อวีติกฺกโม, วาจสิโก อวีติกฺกโม, กายิกวาจสิโก อวีติกฺกโม; อยํ วุจฺจติ สีลสมฺปทา. สพฺโพปิ สีลสํวโร สีลสมฺปทา.

[๑๓๗๑] ตตฺถ กตมา ทิฏฺฐิสมฺปทา. อตฺถิ ทินฺนํ, อตฺถิ ยิฏฺฐํ, อตฺถิ หุตํ, อตฺถิ สุกฏทุกฺกฏานํ กมฺมานํ ผลวิปาโก, อตฺถิ อยํ โลโก, อตฺถิ ปโร โลโก, อตฺถิ มาตา, อตฺถิ ปิตา, อตฺถิ สตฺตา โอปปาติกา, อตฺถิ โลเก สมณพฺราหฺมณา สมฺมคฺคตา สมฺมาปฏิปนฺนา, เย อิมญฺจ โลกํ ปรญฺจ โลกํ สยํ อภิญฺญา สจฺฉิกตฺวา ปเวเทนฺตีติ. ยา เอวรูปา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ; อยํ วุจฺจติ ทิฏฺฐิสมฺปทา. สพฺพาปิ สมฺมาทิฏฺฐิ ทิฏฺฐิสมฺปทา.

[๑๓๗๒] ตตฺถ กตมา สีลวิสุทฺธิ. โย กายิโก อวีติกฺกโม, วาจสิโก อวีติกฺกโม, กายิกวาจสิโก อวีติกฺกโม, อยํ วุจฺจติ สีลวิสุทฺธิ. สพฺโพปิ สีลสํวโร สีลวิสุทฺธิ.

[๑๓๗๓] ตตฺถ กตมา ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ. กมฺมสฺสกตญาณํ สจฺจานุโลมิก-ญาณํ มคฺคสมงฺคิสฺส ญาณํ ผลสมงฺคิสฺส ญาณํ.

[๑๓๗๔] ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ โข ปนาติ: ยา ปญฺญา ปชานนา ฯเปฯ อโมโห ธมฺมวิจโย สมฺมาทิฏฺฐิ.

[๑๓๗๕] ยถาทิฏฺฐิสฺส จ ปธานนฺติ: โย เจตสิโก วีริยารมฺโภ ฯเปฯ สมฺมาวายาโม.

[๑๓๗๖] สํเวโคติ: ชาติภยํ ชราภยํ พฺยาธิภยํ มรณภยํ. สํเวชนียํ ฐานนฺติ: ชาติ ชรา พฺยาธิ มรณํ.

[๑๓๗๗] สำวิคฺคสฺส จ โยนิโส ปธานนฺติ: อิธ ภิกฺขุ อนุปฺปนฺนานำ ปาปกานำ อกุสลานำ ธมฺมานำ อนุปฺปาทาย ฉนฺทำ ชเนติ วายมติ วีริยำ อารภติ จิตฺตำ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ, อุปฺปนฺนานำ ปาปกานำ อกุสลานำ ธมฺมานำ ปหานาย ฉนฺทำ ชเนติ วายมติ วีริยำ อารภติ จิตฺตำ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ, อนุปฺปนฺนานำ กุสลานำ ธมฺมานำ อุปฺปาทาย ฉนฺทำ ชเนติ วายมติ วีริยำ อารภติ จิตฺตำ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ, อุปฺปนฺนานำ กุสลานำ ธมฺมานำ จิติยา อสมฺโมสาย ภิยฺโยภาวาย เวปุลฺลาย ภาวนาย ปาริปูริยา ฉนฺทำ ชเนติ วายมติ วีริยำ อารภติ จิตฺตำ ปคฺคณฺหาติ ปทหติ.

[๑๓๗๘] อสนฺตุฏฺฐิตา จ กุสเลสุ ธมฺเมสูติ: ยา กุสลานำ ธมฺมานำ ภาวนาย อสนฺตุฏฺฐสฺส ภิยฺโยกมฺยตา.

[๑๓๗๙] อปฺปฏิวานิตา จ ปธานสฺมินฺติ: ยา กุสลานำ ธมฺมานำ ภาวนาย สกฺกจฺจกิริยตา สาตจฺจกิริยตา อฏฺฐิตกิริยตา อโนลีนวุตฺติตา อนิกฺขิตฺตจฺฉนฺทตา อนิกฺขิตฺตธุรตา อาเสวนา ภาวนา พหุลีกมฺมำ.

[๑๓๘๐] วิชฺชาติ ติสฺโส วิชฺชา: ปุพฺเพนิวาสานุสฺสติ ญาณำ วิชฺชา, สตฺตานำ จุตูปปาเต ญาณำ วิชฺชา, อาสวานำ ขเย ญาณำ วิชฺชา.

[๑๓๘๑] วิมุตฺตีติ: เทฺว วิมุตฺติโย: จิตฺตสฺส จ อธิมุตฺติ นิพฺพานญฺจ.

[๑๓๘๒] ขเย ญาณนฺติ: มคฺคสมงฺคิสฺส ญาณำ.

[๑๓๘๓] อนุปฺปาเท ญาณนฺติ: ผลสมงฺคิสฺส ญาณำ.

นิกฺเขปกณฺหำ นิฏฺฐิตำ.

๔. อตฺถุทฺธารกณฺฑ[๑]

ติกอตฺถุทฺธาโร

[๑๓๘๔] กตเม ธมฺมา กุสลา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ; อิเม ธมฺมา กุสลา.

[๑๓๘๕] กตเม ธมฺมา อกุสลา. ทฺวาทส อกุสลจิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา อกุสลา.

[๑๓๘๖] กตเม ธมฺมา อพฺยากตา. จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อพฺยากตา.

[๑๓๘๗] กตเม ธมฺมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา. กามาวจร-กุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต จตฺตาโร กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต จ กิริยโต จ ปญฺจ รูปาวจรติก-จตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกจตุกฺกชฺ-ฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ สุขํ เวทนํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา.

[๑๓๘๘] กตเม ธมฺมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา. เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, ทุกฺขสหคตํ กายวิญฺญาณํ, เอตฺถุปฺปนฺนํ ทุกฺขํ เวทนํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา.

[๑๓๘๙] กตเม ธมฺมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร อุเปกฺขาสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต ฉ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต ฉ, กิริยโต ฉ, รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ

---

[๑] ฉ., เท. อฏฺฐกถากณฺฑ.

จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ อทุกฺขมสุขํ เวทนํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตา.

ติสฺโส จ เวทนา, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น วตฺตพฺพา: สุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาติปิ, ทุกฺขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาติปิ, อทุกฺขมสุขาย เวทนาย สมฺปยุตฺตาติปิ.

[๑๓๙๐] กตเม ธมฺมา วิปากา. จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก; อิเม ธมฺมา วิปากา.

[๑๓๙๑] กตเม ธมฺมา วิปากธมฺมธมฺมา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา วิปากธมฺมธมฺมา.

[๑๓๙๒] กตเม ธมฺมา เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา. ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา เนววิปาก-นวิปากธมฺมธมฺมา.

[๑๓๙๓] กตเม ธมฺมา อุปาทินฺนุปาทานิยา. ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ยญฺจ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา อุปาทินฺนุปาทานิยา.

[๑๓๙๔] กตเม ธมฺมา อนุปาทินฺนุปาทานิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, ยญฺจ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา อนุปาทินฺนุปาทานิยา.

[๑๓๙๕] กตเม ธมฺมา อนุปาทินฺนานุปาทานิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนุปาทินฺนานุปาทานิยา.

[๑๓๙๖] กตเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา. ทฺวาทสา อกุสลจิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา.

[๑๓๙๗] กตเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา.

[๑๓๙๘] กตเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิเลสิกา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐาสงฺกิเลสิกา.

[๑๓๙๙] กตเม ธมฺมา สวิตกฺกสวิจารา. กามาวจรกุสลํ อกุสลํ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต เทฺว, กิริยโต เอกาทส, รูปาวจรํ ปฐมํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ ปฐมํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺเน วิตกฺกวิจาเร ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สวิตกฺกสวิจารา.

[๑๔๐๐] กตเม ธมฺมา อวิตกฺกวิจารมตฺตา. รูปาวจรปญฺจกนเย ทุติยํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรปญฺจกนเย ทุติยํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ วิจารํ ฐเปตฺวา วิตกฺโก จ; อิเม ธมฺมา อวิตกฺกวิจารมตฺตา.

[๑๔๐๑] กตเม ธมฺมา อวิตกฺกาวิจารา. เทฺว ปญฺจวิญฺญาณานิ, รูปาวจรติกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ ปญฺจกนเย ทุติเย ฌาเน อุปฺปนฺโน จ วิจาโร รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อวิตกฺกาวิจารา. วิตกฺก-สหชาโต วิจาโร น วตฺตพฺโพ สวิตกฺกสวิจาโรติปิ, อวิตกฺกวิจาร-

มตฺโตติปิ, อวิตกฺกาวิจาโรติปิ.

[๑๔๐๒] กตเม ธมฺมา ปีติสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต จตฺตาโร, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ปญฺจ, กิริยโต ปญฺจ, รูปาวจรทุกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรทุกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ ปีตึ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ปีติสหคตา.

[๑๔๐๓] กตเม ธมฺมา สุขสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, [๑] อกุสลโต จตฺตาโร, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ฉ, กิริยโต ปญฺจ, รูปาวจรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ สุขํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สุขสหคตา.

[๑๔๐๔] กตเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร อุเปกฺขาสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต ฉ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต ฉ, กิริยโต ฉ, รูปาวจรํ จตุตฺถชฺฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ จตุตฺถชฺฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ อุเปกฺขํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา.

ปีติ น ปีติสหคตา สุขสหคตา, น อุเปกฺขาสหคตา. สุขํ น สุขสหคตํ, สิยา ปีติสหคตํ, น อุเปกฺขาสหคตํ, สิยา น วตฺตพฺพํ

---

[๑] ฉ. โสมนสฺสสหคตจิตฺตุปฺปาทา, เอวมุปริปิ.

ปีติสหคตนฺติ. เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, ทุกฺขสหคตํ กายวิญฺญาณํ, ยา จ เวทนา อุเปกฺขา, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น วตฺตพฺพา ปีติสหคตาติปิ สุขสหคตาติปิ อุเปกฺขาสหคตาติปิ.

[๑๔๐๕] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

[๑๔๐๖] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา. อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา.

จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา สิยา ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๔๐๗] กตเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๔๐๘] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, เอตฺถุปฺปนฺนํ โมหํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๔๐๙] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, เอตฺถุปฺปนฺนํ โมหํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา, สิยา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๔๑๐] กตเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา เนว ทสฺสเนน น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๔๑๑] กตเม ธมฺมา อาจยคามิโน. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ; อิเม ธมฺมา อาจยคามิโน.

[๑๔๑๒] กตเม ธมฺมา อปจยคามิโน. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา อปจยคามิโน.

[๑๔๑๓] กตเม ธมฺมา เนวาจยคามิโน นาปจยคามิโน. จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา เนวาจยคามิโน นาปจยคามิโน.

[๑๔๑๔] กตเม ธมฺมา เสกฺขา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, เหฏฺฐิมานิ จ ตีณิ สามญฺญผลานิ; อิเม ธมฺมา เสกฺขา.

[๑๔๑๕] กตเม ธมฺมา อเสกฺขา. อุปริมํ อรหตฺตผลํ; อิเม ธมฺมา อเสกฺขา.

[๑๔๑๖] กตเม ธมฺมา เนวเสกฺขานาเสกฺขา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา เนวเสกฺขานาเสกฺขา.

[๑๔๑๗] กตเม ธมฺมา ปริตฺตา. กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, สพฺโพ กามาวจรสฺส วิปาโก, กามาวจรกิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา ปริตฺตา.

[๑๔๑๘] กตเม ธมฺมา มหคฺคตา. รูปาวจรา อรูปาวจรา กุสลาพฺยากตา; อิเม ธมฺมา มหคฺคตา.

[๑๔๑๙] กตเม ธมฺมา อปฺปมาณา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อปฺปมาณา.

[๑๔๒๐] กตเม ธมฺมา ปริตฺตารมฺมณา. สพฺโพ กามาวจรสฺส วิปาโก, กิริยามโนธาตุ, กิริยาเหตุกา มโนวิญฺญาณธาตุ โสมนสฺส-สหคตา; อิเม ธมฺมา ปริตฺตารมฺมณา.

[๑๔๒๑] กตเม ธมฺมา มหคฺคตารมฺมณา. วิญฺญาณญฺจายตนํ, เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ; อิเม ธมฺมา มหคฺคตารมฺมณา.

[๑๔๒๒] กตเม ธมฺมา อปฺปมาณารมฺมณา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ; อิเม ธมฺมา อปฺปมาณารมฺมณา.

กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร ฌาณวิปฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, กิริยโต จตฺตาโร ฌาณวิปฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, สพฺพํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา สิยา ปริตฺตารมฺมณา, สิยา มหคฺคตารมฺมณา, น อปฺปมาณารมฺมณา, สิยา น วตฺตพฺพา ปริตฺตารมฺมณาติปิ มหคฺคตารมฺมณาติปิ. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร ฌาณสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, กิริยโต จตฺตาโร ฌาณสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ, กิริยาเหตุกา มโนวิญฺญาณธาตุ อุเปกฺขาสหคตา; อิเม ธมฺมา สิยา ปริตฺตารมฺมณา, สิยา มหคฺคตารมฺมณา, สิยา

อปฺปมาณารมฺมณา, สิยา น วตฺตพฺพา ปริตฺตารมฺมณาติปิ มหคฺคตารมฺมณาติปิ อปฺปมาณารมฺมณาติปิ. รูปาวจรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตุตฺถสฺส ฌานสฺส วิปาโก, อากาสานญฺจายตนำ, อากิญฺจญฺญายตนำ; อิเม ธมฺมา น วตฺตพฺพา ปริตฺตารมฺมณาติปิ, มหคฺคตารมฺมณาติปิ, อปฺปมาณารมฺมณาติปิ. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ อนารมฺมณา.

[๑๔๒๓] กตเม ธมฺมา หีนา. ทฺวาทส อกุสลจิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา หีนา.

[๑๔๒๔] กตเม ธมฺมา มชฺฌิมา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา มชฺฌิมา.

[๑๔๒๕] กตเม ธมฺมา ปณีตา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา ปณีตา.

[๑๔๒๖] กตเม ธมฺมา มิจฺฉตฺตนิยตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคต-สมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา มิจฺฉตฺตนิยตา, สิยา อนิยตา.

[๑๔๒๗] กตเม ธมฺมา สมฺมตฺตนิยตา.[๑] จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา สมฺมตฺตนิยตา.

[๑๔๒๘] กตเม ธมฺมา อนิยตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนิยตา.

---

[๑] อิ. สมฺปตฺตนิยตา, เอวมุปริปิ.

[๑๔๒๙] กตเม ธมฺมา มคฺคารมฺมณา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร ญาณสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, กิริยโต จตฺตาโร ญาณสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา มคฺคารมฺมณา, น มคฺคเหตุกา, สิยา มคฺคาธิปติโน, สิยา น วตฺตพฺพา มคฺคารมฺมณาติปิ, มคฺคาธิปติโนติปิ. จตฺตาโร อริยมคฺคา น มคฺคารมฺมณา, มคฺคเหตุกา, สิยา มคฺคาธิปติโน, สิยา น วตฺตพฺพา มคฺคาธิปติโนติ. รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ, กิริยาเหตุกา มโนวิญฺญาณธาตุ อุเปกฺขาสหคตา; อิเม ธมฺมา สิยา มคฺคารมฺมณา, น มคฺคเหตุกา, น มคฺคาธิปติโน, สิยา น วตฺตพฺพา มคฺคารมฺมณาติ. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร ญาณวิปฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, สพฺพํ อกุสลํ, สพฺโพ กามาวจรสฺส วิปาโก, กิริยโต ฉ จิตฺตุปฺปาทา, รูปาวจรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตุตฺถสฺส ฌานสฺส วิปาโก, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ; อิเม ธมฺมา น วตฺตพฺพา มคฺคารมฺมณาติปิ, มคฺคเหตุกาติปิ, มคฺคาธิปติโนติปิ. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ อนารมฺมณา.

[๑๔๓๐] กตเม ธมฺมา อุปฺปนฺนา. จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ยญฺจ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา สิยา อุปฺปนฺนา, สิยา อุปฺปาทิโน, น วตฺตพฺพา อนุปฺปนฺนาติ. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, ยญฺจ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา สิยา อุปฺปนฺนา, สิยา อนุปฺปนฺนา, น วตฺตพฺพา อุปฺปาทิโนติ. นิพฺพานํ น วตฺตพฺพํ อุปฺปนฺนนฺติปิ, อนุปฺปนฺนนฺติปิ, อุปฺปาทีติปิ.

[๑๔๓๑] นิพฺพานํ ฐเปตฺวา สพฺเพ ธมฺมา สิยา อตีตา, สิยา อนาคตา, สิยา ปจฺจุปฺปนฺนา. นิพฺพานํ น วตฺตพฺพํ อตีตนฺติปิ, อนาคตนฺติปิ, ปจฺจุปฺปนฺนนฺติปิ.

[๑๔๓๒] กตเม ธมฺมา อตีตารมฺมณา. วิญฺญาณญฺจายตนํ, เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ; อิเม ธมฺมา อตีตารมฺมณา.

[๑๔๓๓] นิโยคา อนาคตารมฺมณา นตฺถิ.

[๑๔๓๔] กตเม ธมฺมา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา. เทฺว ปญฺจ-วิญฺญาณานิ, ติสฺโส จ มโนธาตุโย; อิเม ธมฺมา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา. กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต มโนวิญฺญาณธาตุ อุเปกฺขาสหคตา, กิริยาเหตุกา มโนวิญฺญาณธาตุ โสมนสฺสสหคตา; อิเม ธมฺมา สิยา อตีตารมฺมณา, สิยา อนาคตารมฺมณา, สิยา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา. กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, กิริยโต นว[๑] จิตฺตุปฺปาทา, รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ; อิเม ธมฺมา สิยา อตีตารมฺมณา, สิยา อนาคตารมฺมณา, สิยา ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณา, สิยา น วตฺตพฺพา อตีตารมฺมณาติปิ, อนาคตารมฺมณาติปิ, ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณาติปิ. รูปาวจรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตุตฺถสฺส ฌานสฺส วิปาโก, อากาสานญฺจายตนํ อากิญฺจญฺญายตนํ, จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ; อิเม ธมฺมา น วตฺตพฺพา อตีตา-รมฺมณาติปิ, อนาคตารมฺมณาติปิ, ปจฺจุปฺปนฺนารมฺมณาติปิ. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ อนารมฺมณา.

[๑๔๓๕] อนินฺทฺริยพทฺธรูปญฺจ นิพฺพานญฺจ ฐเปตฺวา, สพฺเพ ธมฺมา สิยา อชฺฌตฺตา, สิยา พหิทฺธา, สิยา อชฺฌตฺตพหิทฺธา. อนินฺทฺริยพทฺธรูปญฺจ นิพฺพานญฺจ พหิทฺธา.

[๑๔๓๖] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺตารมฺมณา. วิญฺญาณญฺจายตนํ, เนวสญฺญานาสญฺญายตนํ; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺตารมฺมณา.

---

[๑] อิ. น.

[๑๔๓๗] กตเม ธมฺมา พหิทฺธารมฺมณา. รูปาวจรติก-จตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตุตฺถสฺส ฌานสฺส วิปาโก, อากาสานญฺจายตนํ, จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ; อิเม ธมฺมา พหิทฺธารมฺมณา.

รูปี จเปตฺวา, สพฺเพว กามาวจรา กุสลากุสลาพฺยากตา ธมฺมา, รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ กิริยโต จ; อิเม ธมฺมา สิยา อชฺฌตฺตารมฺมณา, สิยา พหิทฺธารมฺมณา, สิยา อชฺฌตฺต-พหิทฺธารมฺมณา. อากิญฺจญฺญายตนํ น วตฺตพฺพํ อชฺฌตฺตารมฺมณนฺติปิ, พหิทฺธารมฺมณนฺติปิ, อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมณนฺติปิ. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ อนารมฺมณา.

[๑๔๓๘] กตเม ธมฺมา สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา. รูปายตนํ; อิเม ธมฺมา สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา.

[๑๔๓๙] กตเม ธมฺมา อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ; อิเม ธมฺมา อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา.

[๑๔๔๐] กตเม ธมฺมา อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, ยญฺจ รูปี อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆี ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา.

ติกอตฺถุทฺธาโร.

ทุกอตฺถุทฺธาโร

เหตุโคจฺฉกำ

[๑๔๔๑] กตเม ธมฺมา เหตู. ตโย กุสลเหตู, ตโย อกุสลเหตู, ตโย อพฺยากตเหตู. อโลโภ กุสลเหตุ อโทโส กุสลเหตุ. [๑] จตูสุ ภูมีสุ กุสเลสุ อุปฺปชฺชนฺติ. อโมโห กุสลเหตุ กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร ญาณวิปฺปยุตฺเต จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตูสุ ภูมีสุ กุสเลสุ อุปฺปชฺชติ.

โลโภ อฏฺฐสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ. โทโส ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ. โมโห สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชติ.

อโลโภ วิปากเหตุ, อโทโส วิปากเหตุ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตูสุ ภูมีสุ วิปาเกสุ อุปฺปชฺชนฺติ. อโมโห วิปากเหตุ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺตาโร ญาณวิปฺปยุตฺเต จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตูสุ ภูมีสุ วิปาเกสุ อุปฺปชฺชติ.

อโลโภ กิริยเหตุ, อโทโส กิริยเหตุ, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, ตีสุ ภูมีสุ กิริเยสุ อุปฺปชฺชนฺติ. อโมโห กิริยเหตุ, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, จตฺตาโร ญาณวิปฺปยุตฺเต จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา, ตีสุ ภูมีสุ กิริเยสุ อุปฺปชฺชติ; อิเม ธมฺมา เหตู.

---

[๑] อิ. เอตฺถนฺตเร อโมโห กุลสเหตูติ ทิสฺสติ.

[๑๔๔๒] กตเม ธมฺมา น เหตู. จเปตฺวา เหตู, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น เหตู.

[๑๔๔๓] กตเม ธมฺมา สเหตุกา. วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ จเปตฺวา อวเสสํ อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท จเปตฺวา จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท จเปตฺวา ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ; อิเม ธมฺมา สเหตุกา.

[๑๔๔๔] กตเม ธมฺมา อเหตุกา. วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, เทฺว ปญฺจวิญฺญาณานิ, ติสฺโส จ มโนธาตุโย, ปญฺจ จ อเหตุกามโนวิญฺญาณธาตุโย, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อเหตุกา.

[๑๔๔๕] กตเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา. วิจิกิจฺฉาสหคตํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ จเปตฺวา อวเสสํ อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท จเปตฺวา จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท จเปตฺวา ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ; อิเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา.

[๑๔๔๖] กตเม ธมฺมา เหตุวิปฺปยุตฺตา. วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, เทฺว ปญฺจวิญฺญาณานิ ติสฺโส จ มโนธาตุโย, ปญฺจ จ อเหตุกามโนวิญฺญาณธาตุโย, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา เหตุวิปฺปยุตฺตา.

[๑๔๔๗] กตเม ธมฺมา เหตู เจว สเหตุกา จ. ยตฺถ เทฺว ตโย เหตู เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา เหตู เจว สเหตุกา จ.

[๑๔๔๘] กตเม ธมฺมา สเหตุกา เจว น จ เหตู. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, เอตฺถุปฺปนฺเน เหตู ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สเหตุกา เจว น จ เหตู.

อเหตุกา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: เหตู เจว สเหตุกา จาติปิ, สเหตุกา เจว น จ เหตูติปิ.

[๑๔๔๙] กตเม ธมฺมา เหตู เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ เทฺว ตโย เหตู เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา เหตู เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๔๕๐] กตเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตู. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, เอตฺถุปฺปนฺเน เหตู ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตู.

เหตุวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: เหตู เจว เหตุสมฺปยุตฺตา จาติปิ, เหตุสมฺปยุตฺตา เจว น จ เหตูติปิ.

[๑๔๕๑] กตเม ธมฺมา น เหตู สเหตุกา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรสฺส วิปากโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, กามาวจรกิริยโต อเหตุเก จิตฺตุปฺปาเท ฐเปตฺวา ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, เอตฺถุปฺปนฺเน เหตู ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา น เหตู สเหตุกา.

[๑๔๕๒] กตเม ธมฺมา น เหตู อเหตุกา. เทฺว ปญฺจวิญฺญาณานิ, ติสฺโส จ มโนธาตุโย, ปญฺจ จ อเหตุกามโนวิญฺญาณธาตุโย, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น เหตู อเหตุกา.

เหตู ธมฺมา น วตฺตพฺพา: น เหตู สเหตุกาติปิ, น เหตู อเหตุกาติปิ.

จูฬนฺตรทุกํ

[๑๔๕๓] กตเม ธมฺมา สปฺปจฺจยา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา สปฺปจฺจยา.

[๑๔๕๔] กตเม ธมฺมา อปฺปจฺจยา. นิพฺพานํ; อิเม ธมฺมา อปฺปจฺจยา.

[๑๔๕๕] กตเม ธมฺมา สงฺขตา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา สงฺขตา.

[๑๔๕๖] กตเม ธมฺมา อสงฺขตา. นิพฺพานํ; อิเม ธมฺมา อสงฺขตา.

[๑๔๕๗] กตเม ธมฺมา สนิทสฺสนา. รูปายตนํ; อิเม ธมฺมา สนิทสฺสนา.

[๑๔๕๘] กตเม ธมฺมา อนิทสฺสนา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, ยญฺจ รูปํ อนิทสฺสนํ อปฺปฏิฆํ ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนิทสฺสนา.

[๑๔๕๙] กตเม ธมฺมา สปฺปฏิฆา. จกฺขายตนำ ฯเปฯ โผฏฺฐพฺพายตนำ; อิเม ธมฺมา สปฺปฏิฆา.

[๑๔๖๐] กตเม ธมฺมา อปฺปฏิฆา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, ยญฺจ รูปำ อนิทสฺสนำ อปฺปฏิฆำ ธมฺมายตนปริยาปนฺนำ นิพฺพานญฺจ, อิเม ธมฺมา อปฺปฏิฆา.

[๑๔๖๑] กตเม ธมฺมา รูปิโน. จตฺตาโร จ มหาภูตา, จตุนฺนำ จ มหาภูตานำ อุปาทาย รูปำ; อิเม ธมฺมา รูปิโน.

[๑๔๖๒] กตเม ธมฺมา อรูปิโน. จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อรูปิโน.

[๑๔๖๓] กตเม ธมฺมา โลกิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา โลกิยา.

[๑๔๖๔] กตเม ธมฺมา โลกุตฺตรา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โลกุตฺตรา.

สพฺเพว ธมฺมา เกนจิ วิญฺเญยฺยา, เกนจิ น วิญฺเญยฺยา.

อาสวโคจฺฉกำ

[๑๔๖๕] กตเม ธมฺมา อาสวา. จตฺตาโร อาสวา: กามาสโว ภวาสโว ทิฏฺฐาสโว อวิชฺชาสโว.

กามาสโว อฏฺจสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ภวาสโว จตูสุ ทิฏฺจิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺจาสโว จตูสุ ทิฏฺจิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, อวิชฺชาสโว สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชติ; อิเม ธมฺมา อาสวา.

[๑๔๖๖] กตเม ธมฺมา โน อาสวา. จเปตฺวา อาสเว อวเสสํ อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน อาสวา.

[๑๔๖๗] กตเม ธมฺมา สาสวา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา สาสวา.

[๑๔๖๘] กตเม ธมฺมา อนาสวา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนาสวา.

[๑๔๖๙] กตเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา. เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา เอตฺถุปฺปนฺนํ โมหํ จเปตฺวา, วิจิกิจฺฉาสหคตํ โมหํ อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ จเปตฺวา, อวเสสํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา.

[๑๔๗๐] กตเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา. ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺโน โมโห, วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา.

[๑๔๗๑] กตเม ธมฺมา อาสวา เจว สาสวา จ. เตว อาสวา อาสวา เจว สาสวา จ.

[๑๔๗๒] กตเม ธมฺมา สาสวา เจว โน จ อาสวา. ฐเปตฺวา อาสเว, อวเสสำ อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปากำ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา สาสวา เจว โน จ อาสวา.

อนาสวา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: อาสวา เจว สาสวา จาติปิ, สาสวา เจว โน จ อาสวาติปิ.

[๑๔๗๓] กตเม ธมฺมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ เทฺว ตโย อาสวา เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา อาสวา เจว อาสวสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๔๗๔] กตเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา. ฐเปตฺวา อาสเว, อวเสสำ อกุสลำ; อิเม ธมฺมา อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวา.

อาสววิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: อาสวา เจว อาสว-สมฺปยุตฺตา จาติปิ, อาสวสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อาสวาติปิ.

[๑๔๗๕] กตเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวา. ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺโน โมโห, วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปากำ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวา.

[๑๔๗๖] กตเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวา.

อาสวสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: อาสววิปฺปยุตฺตา สาสวาติปิ, อาสววิปฺปยุตฺตา อนาสวาติปิ.

สญฺโญชนโคจฺฉกํ

[๑๔๗๗] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนา. ทส สญฺโญชนานิ: กามราคสญฺโญชนํ ปฏิฆสญฺโญชนํ มานสญฺโญชนํ ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนํ ภวราคสญฺโญชนํ อิสฺสาสญฺโญชนํ มจฺฉริยสญฺโญชนํ อวิชฺชาสญฺโญชนํ.

กามราคสญฺโญชนํ อฏฺฐสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ. ปฏิฆสญฺโญชนํ ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, มานสญฺโญชนํ จตูสุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ จตูสุ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ วิจิกิจฺฉาสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, สีลพฺพตปรามาสสญฺโญชนํ จตูสุ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ภวราคสญฺโญชนํ จตูสุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, อิสฺสาสญฺโญชนญฺจ มจฺฉริยสญฺโญชนญฺจ ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชนฺติ, อวิชฺชาสญฺโญชนํ สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชติ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนา.

[๑๔๗๘] กตเม ธมฺมา โน สญฺโญชนา. ฐเปตฺวา สญฺโญชเน อวเสสํ อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน สญฺโญชนา.

[๑๔๗๙] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา.

[๑๔๘๐] กตเม ธมฺมา อสญฺโญชนิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อสญฺโญชนิยา.

[๑๔๘๑] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา. อุทฺธจฺจสหคตํ โมหํ ฐเปตฺวา อวเสสํ อกุสลํ อิเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา.

[๑๔๘๒] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา. อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา.

[๑๔๘๓] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนิยา จ. ตาเนว สญฺโญชนานิ สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนิยา จ.

[๑๔๘๔] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา เจว โน จ สญฺโญชนา. ฐเปตฺวา สญฺโญชเน อวเสสํ อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนิยา เจว โน จ สญฺโญชนา.

อสญฺโญชนิยา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนิยา จาติปิ, สญฺโญชนิยา เจว โน จ สญฺโญชนาติปิ.

[๑๔๘๕] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ เทฺว ตีณิ สญฺโญชนานิ เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๔๘๖] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา. ฐเปตฺวา สญฺโญชเน อวเสสํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนา.

สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: สญฺโญชนา เจว สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา จาติปิ, สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา เจว โน จ สญฺโญชนาติปิ.

[๑๔๘๗] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา สญฺโญชนิยา. อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา สญฺโญชนิยา.

[๑๔๘๘] กตเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา อสญฺโญชนิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา อสญฺโญชนิยา.

สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา สญฺโญชนิยาติปิ, สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา อสญฺโญชนิยาติปิ.

คนฺถโคจฺฉกํ

[๑๔๘๙] กตเม ธมฺมา คนฺถา. จตฺตาโร คนฺถา: อภิชฺฌา กายคนฺโถ, พฺยาปาโท กายคนฺโถ, สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ, อิทมฺสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ.

อภิชฺฌากายคนฺโถ อฏฺฐสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, พฺยาปาโท กายคนฺโถ ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, สีลพฺพตปรามาโส กายคนฺโถ จ อิทมฺสจฺจาภินิเวโส กายคนฺโถ จ จตูสุ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา คนฺถา.

[๑๔๙๐] กตเม ธมฺมา โน คนฺถา. ฐเปตฺวา คนฺเถ อวเสสํ อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ

กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน คนฺถา.

[๑๔๙๑] กตเม ธมฺมา คนฺถนิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา คนฺถนิยา.

[๑๔๙๒] กตเม ธมฺมา อคนฺถนิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อคนฺถนิยา.

[๑๔๙๓] กตเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนฺนำ โลภำ ฐเปตฺวา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนฺนำ ปฏิฆำ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา.

[๑๔๙๔] กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา. จตูสุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺโน โลโภ, ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺนำ ปฏิฆำ, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา.

[๑๔๙๕] กตเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถนิยา จ. เตว คนฺถา คนฺถา เจว คนฺถนิยา จ.

[๑๔๙๖] กตเม ธมฺมา คนฺถนิยา เจว โน จ คนฺถา. ฐเปตฺวา คนฺเถ อวเสสำ อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา คนฺถนิยา เจว โน จ คนฺถา.

อคนฺถนิยา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: คนฺถา เจว คนฺถนิยา จาติปิ, คนฺถนิยา เจว โน จ คนฺถาติปิ.

[๑๔๙๗] กตเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ ทิฏฺฐิ จ โลโภ จ เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา คนฺถา เจว คนฺถสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๔๙๘] กตเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา. อฏฺฐ โลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนฺเน คนฺเถ จเปตฺวา; อิเม ธมฺมา คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถา.

คนฺถวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: คนฺถา เจว คนฺถ-สมฺปยุตฺตา จาติปิ, คนฺถสมฺปยุตฺตา เจว โน จ คนฺถาติปิ.

[๑๔๙๙] กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนิยา. จตูสุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺโน โลโภ, ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺนํ ปฏิฆํ, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนิยา.

[๑๕๐๐] กตเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา อคนฺถนิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา คนฺถวิปฺปยุตฺตา อคนฺถนิยา.

คนฺถสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: คนฺถวิปฺปยุตฺตา คนฺถนิยาติปิ, คนฺถวิปฺปยุตฺตา อคนฺถนิยาติปิ.

โอฆโคจฺฉกํ.

[๑๕๐๑] กตเม ธมฺมา โอฆา ฯเปฯ

โยคโคจฺฉกำ

[๑๕๐๒] กตเม ธมฺมา โยคา ฯเปฯ

นีวรณโคจฺฉกำ

[๑๕๐๓] กตเม ธมฺมา นีวรณา. ฉ นีวรณา: กามจฺฉนฺทนีวรณำ พฺยาปาทนีวรณำ ถีนมิทฺธนีวรณำ อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจนีวรณำ วิจิกิจฺฉานีวรณำ อวิชฺชานีวรณำ.

กามจฺฉนฺทนีวรณำ อฏฺฐสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, พฺยาปาทนีวรณำ ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ถีนมิทฺธนีวรณำ สสงฺขาริเกสุ อกุสเลสุ อุปฺปชฺชติ, อุทฺธจฺจนีวรณำ อุทฺธจฺจสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, กุกฺกุจฺจนีวรณำ ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, วิจิกิจฺฉานีวรณำ วิจิกิจฺฉาสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, อวิชฺชานีวรณำ สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชติ; อิเม ธมฺมา นีวรณา.

[๑๕๐๔] กตเม ธมฺมา โน นีวรณา. จเปตฺวา นีวรเณ อวเสสำ อกุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปากำ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน นีวรณา.

[๑๕๐๕] กตเม ธมฺมา นีวรณิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปากำ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา นีวรณิยา.

[๑๕๐๖] กตเม ธมฺมา อนีวรณิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนีวรณิยา.

[๑๕๐๗] กตเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา. ทฺวาทส อกุสล-จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา.

[๑๕๐๘] กตเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา.

[๑๕๐๙] กตเม ธมฺมา นีวรณา เจว นีวรณิยา จ. ตาเนว นีวรณานิ นีวรณา เจว นีวรณิยา จ.

[๑๕๑๐] กตเม ธมฺมา นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณา. ฐเปตฺวา นีวรเณ อวเสสํ อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณา.

อนีวรณิยา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: นีวรณา เจว นีวรณิยา จาติปิ, นีวรณิยา เจว โน จ นีวรณาติปิ.

[๑๕๑๑] กตเม ธมฺมา นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ เทฺว ตีณิ นีวรณานิ เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา นีวรณา เจว นีวรณสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๕๑๒] กตเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา. ฐเปตฺวา นีวรเณ อวเสสํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณา.

นีวรณวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: นีวรณา เจว นีวรณ-สมฺปยุตฺตา จาติปิ, นีวรณสมฺปยุตฺตา เจว โน จ นีวรณาติปิ.

[๑๔๑๓] กตเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา นีวรณิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา นีวรณิยา.

[๑๔๑๔] กตเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา อนีวรณิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา นีวรณวิปฺปยุตฺตา อนีวรณิยา.

นีวรณสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: นีวรณวิปฺปยุตฺตา นีวรณิยาติปิ, นีวรณวิปฺปยุตฺตา อนีวรณิยาติปิ.

ปรามาสโคจฺฉกำ

[๑๔๑๕] กตเม ธมฺมา ปรามาสา. ทิฏฺฐิปรามาโส จตูสุ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ; อิเม ธมฺมา ปรามาสา.

[๑๔๑๖] กตเม ธมฺมา โน ปรามาสา. ฐเปตฺวา ปรามาสं อวเสสำ อกุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน ปรามาสา.

[๑๔๑๗] กตเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา.

[๑๔๑๘] กตเม ธมฺมา อปรามฏฺฐา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อปรามฏฺฐา.

[๑๕๑๙] กตเม ธมฺมา ปรามาสสมฺปยุตฺตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคต-สมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนฺนํ ปรามาสํ จเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ปรามาสสมฺปยุตฺตา.

[๑๕๒๐] กตเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา.

ปรามาโส น วตฺตพฺโพ: ปรามาสสมฺปยุตฺโตติปิ, ปรามาส-วิปฺปยุตฺโตติปิ.

[๑๕๒๑] กตเม ธมฺมา ปรามาสา เจว ปรามฏฺฐา จ. โส เอว ปรามาโส ปรามาโส เจว ปรามฏฺโฐ จ.

[๑๕๒๒] กตเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา. จเปตฺวา ปรามาสํ อวเสสํ อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปึ; อิเม ธมฺมา ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสา.

อปรามฏฺฐา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: ปรามาสา เจว ปรามฏฺฐา จาติปิ, ปรามฏฺฐา เจว โน จ ปรามาสาติปิ.

[๑๕๒๓] กตเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามฏฺฐา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปึ; อิเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามฏฺฐา.

[๑๕๒๔] กตเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปรามฏฺฐา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปรามฏฺฐา.

ปรามาสา จ ปรามาสสมฺปยุตฺตา จ ธมฺมา น วตฺตพฺพา: ปรามาสวิปฺปยุตฺตา ปรามฏฺฐาติปิ, ปรามาสวิปฺปยุตฺตา อปรามฏฺฐาติปิ.

มหนฺตรทุกํ

[๑๕๒๕] กตเม ธมฺมา สารมฺมณา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ; อิเม ธมฺมา สารมฺมณา.

[๑๕๒๖] กตเม ธมฺมา อนารมฺมณา. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนารมฺมณา.

[๑๕๒๗] กตเม ธมฺมา จิตฺตา. จกฺขุวิญฺญาณํ โสตวิญฺญาณํ ฆานวิญฺญาณํ ชิวฺหาวิญฺญาณํ กายวิญฺญาณํ มโนธาตุ มโนวิญฺญาณธาตุ; อิเม ธมฺมา จิตฺตา.

[๑๕๒๘] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตา.

[๑๕๒๙] กตเม ธมฺมา เจตสิกา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา เจตสิกา.

[๑๕๓๐] กตเม ธมฺมา อเจตสิกา. จิตฺตญฺจ รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อเจตสิกา.

[๑๕๓๑] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมฺปยุตฺตา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมฺปยุตฺตา.

[๑๔๓๒] กตเม ธมฺมา จิตฺตวิปฺปยุตฺตา. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา จิตฺตวิปฺปยุตฺตา.

จิตฺตํ น วตฺตพฺพํ: จิตฺเตน สมฺปยุตฺตนฺติปิ, จิตฺเตน วิปฺปยุตฺตนฺติปิ.

[๑๔๓๓] กตเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐา.

[๑๔๓๔] กตเม ธมฺมา จิตฺตวิสํสฏฺฐา. รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา จิตฺตวิสํสฏฺฐา.

จิตฺตํ น วตฺตพฺพํ: จิตฺเตน สํสฏฺฐนฺติปิ, จิตฺเตน วิสํสฏฺฐนฺติปิ.

[๑๔๓๕] กตเม ธมฺมา จิตฺตสมุฏฺฐานา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ, ยํ วา ปนญฺญมฺปิ อตฺถิ รูปี จิตฺตชํ จิตฺตเหตุกํ จิตฺตสมุฏฺฐานํ, รูปายตนํ สทฺทายตนํ คนฺธายตนํ รสายตนํ โผฏฺฐพฺพายตนํ, อากาสธาตุ อาโปธาตุ, รูปสฺส ลหุตา, รูปสฺส มุทุตา, รูปสฺส กมฺมญฺญตา, รูปสฺส อุปจโย, รูปสฺส สนฺตติ, กพฬีกาโร อาหาโร; อิเม ธมฺมา จิตฺตสมุฏฺฐานา.

[๑๔๓๖] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสมุฏฺฐานา. จิตฺตญฺจ อวเสสญฺจ รูปี นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสมุฏฺฐานา.

[๑๔๓๗] กตเม ธมฺมา จิตฺตสหภุโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสหภุโน.

[๑๔๓๘] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสหภุโน. จิตฺตญฺจ อวเสสญฺจ รูปี นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสหภุโน.

[๑๔๓๙] กตเม ธมฺมา จิตฺตานุปริวตฺติโน. เวทนากฺขนฺโธ

สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ, กายวิญฺญตฺติ วจีวิญฺญตฺติ; อิเม ธมฺมา จิตฺตานุปริวตฺติโน.

[๑๕๔๐] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตานุปริวตฺติโน. จิตฺตญฺจ อวเสสญฺจ รูปํ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตานุปริวตฺติโน.

[๑๕๔๑] กตเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานา. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานา.

[๑๕๔๒] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานา. จิตฺตญฺจ รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานา.

[๑๕๔๓] กตเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานสหภุโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานสหภุโน.

[๑๕๔๔] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานสหภุโน. จิตฺตญฺจ รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานสหภุโน.

[๑๕๔๕] กตเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน. เวทนากฺขนฺโธ สญฺญากฺขนฺโธ สงฺขารกฺขนฺโธ; อิเม ธมฺมา จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน.

[๑๕๔๖] กตเม ธมฺมา โน จิตฺตสํสฏฺฐสมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน. จิตฺตญฺจ รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน จิตฺตสํสฏฺฐ-สมุฏฺฐานานุปริวตฺติโน.

[๑๕๔๗] กตเม ธมฺมา อชฺฌตฺติกา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ มนายตนํ; อิเม ธมฺมา อชฺฌตฺติกา.

[๑๕๔๘] กตเม ธมฺมา พาหิรา. รูปายตนํ ฯเปฯ ธมฺมายตนํ; อิเม ธมฺมา พาหิรา.

[๑๕๔๙] กตเม ธมฺมา อุปาทา. จกฺขายตนํ ฯเปฯ กพฬีกาโร อาหาโร; อิเม ธมฺมา อุปาทา.

[๑๕๕๐] กตเม ธมฺมา โน อุปาทา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, จตฺตาโร จ มหาภูตา, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน อุปาทา.

[๑๕๕๑] กตเม ธมฺมา อุปาทินฺนา. ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ยญฺจ รูปี กมฺมสฺส กตตฺตา; อิเม ธมฺมา อุปาทินฺนา.

[๑๕๕๒] กตเม ธมฺมา อนุปาทินฺนา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, ยญฺจ รูปี น กมฺมสฺส กตตฺตา, จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนุปาทินฺนา.

อุปาทานโคจฺฉกํ

[๑๕๕๓] กตเม ธมฺมา อุปาทานา. จตฺตาริ อุปาทานานิ: กามุปาทานํ ทิฏฺฐุปาทานํ สีลพฺพตุปาทานํ อตฺตวาทุปาทานํ. กามุปาทานํ อฏฺฐสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐุปาทานญฺจ สีลพฺพตุปาทานญฺจ อตฺตวาทุปาทานญฺจ จตูสุ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา อุปาทานา.

[๑๕๕๔] กตเม ธมฺมา โน อุปาทานา. ฐเปตฺวา อุปาทาเน อวเสสํ อกุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน อุปาทานา.

[๑๕๕๕] กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา อุปาทานิยา.

[๑๔๕๖] กตเม ธมฺมา อนุปาทานิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนุปาทานิยา.

[๑๔๕๗] กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนฺนํ โลภํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา.

[๑๔๕๘] กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา. จตูสุ ทิฏฺฐิคต-วิปฺปยุตฺตโลภสหเคสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺโน โลโภ เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา.

[๑๔๕๙] กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จ. ตาเนว อุปาทานานิ อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จ.

[๑๔๖๐] กตเม ธมฺมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา. ฐเปตฺวา อุปาทาเน อวเสสํ อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานา.

อนุปาทานิยา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: อุปาทานา เจว อุปาทานิยา จาติปิ, อุปาทานิยา เจว โน จ อุปาทานาติปิ.

[๑๔๖๑] กตเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ ทิฏฺฐิ จ โลโภ จ เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๔๖๒] กตเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา. อฏฺฐ โลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เอตฺถุปฺปนฺเน อุปาทาเน ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานา.

อุปาทานวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: อุปาทานา เจว อุปาทานสมฺปยุตฺตา จาติปิ, อุปาทานสมฺปยุตฺตา เจว โน จ อุปาทานาติปิ.

[๑๔๖๓] กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยา. จตูสุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปนฺโน โลโภ, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี: อิเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยา.

[๑๔๖๔] กตเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยา.

อุปาทานสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อุปาทานิยาติปิ, อุปาทานวิปฺปยุตฺตา อนุปาทานิยาติปิ.

กิเลสโคจฺฉกํ

[๑๔๖๕] กตเม ธมฺมา กิเลสา. ทส กิเลสวตฺถูนิ: โลโภ โทโส โมโห มาโน ทิฏฺฐิ วิจิกิจฺฉา ถีนํ อุทฺธจฺจํ อหิริกํ อโนตฺตปฺปี.

โลโภ อฏฺฐสุ โลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, โทโส ทฺวีสุ โทมนสฺสสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, โมโห สพฺพากุสเลสุ

อุปฺปชฺชติ, มาโน จตูสุ ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ทิฏฺฐิ จตูสุ ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, วิจิกิจฺฉา วิจิกิจฺฉาสหคเตสุ จิตฺตุปฺปาเทสุ อุปฺปชฺชติ, ถีนำ สสงฺขาริเกสุ อกุสเลสุ อุปฺปชฺชติ, อุทฺธจฺจญฺจ อหิริกญฺจ อโนตฺตปฺปญฺจ สพฺพากุสเลสุ อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา กิเลสา.

[๑๔๖๖] กตเม ธมฺมา โน กิเลสา. จเปตฺวา กิเลเส อวเสสำ อกุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา โน กิเลสา.

[๑๔๖๗] กตเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปำ; อิเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา.

[๑๔๖๘] กตเม ธมฺมา อสงฺกิเลสิกา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิเลสิกา.

[๑๔๖๙] กตเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา. ทฺวาทส อกุสลจิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา.

[๑๔๗๐] กตเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อสงฺกิลิฏฺฐา.

[๑๔๗๑] กตเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา. ทฺวาทส อกุสล-จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา.

[๑๕๗๒] กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา. จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา.

[๑๕๗๓] กตเม ธมฺมา กิเลสา เจว สงฺกิเลสิกา จ. เตว กิเลสา กิเลสา เจว สงฺกิเลสิกา จ.

[๑๕๗๔] กตเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา เจว โน จ กิเลสา. ฐเปตฺวา กิเลเส อวเสสํ อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปํ; อิเม ธมฺมา สงฺกิเลสิกา เจว โน จ กิเลสา.

อสงฺกิเลสิกา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: กิเลสา เจว สงฺกิเลสิกา จาติปิ, สงฺกิเลสิกา เจว โน จ กิเลสาติปิ.

[๑๕๗๕] กตเม ธมฺมา กิเลสา เจว สงฺกิลิฏฺฐา จ. เตว กิเลสา กิเลสา เจว สงฺกิลิฏฺฐา จ.

[๑๕๗๖] กตเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา เจว โน จ กิเลสา. ฐเปตฺวา กิเลเส อวเสสํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา สงฺกิลิฏฺฐา เจว โน จ กิเลสา.

อสงฺกิลิฏฺฐา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: กิเลสา เจว สงฺกิลิฏฺฐา จาติปิ, สงฺกิลิฏฺฐา เจว โน จ กิเลสาติปิ.

[๑๕๗๗] กตเม ธมฺมา กิเลสา เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ. ยตฺถ เทฺว ตโย กิเลสา เอกโต อุปฺปชฺชนฺติ; อิเม ธมฺมา กิเลสา เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จ.

[๑๕๗๘] กตเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสา. จเปตฺวา กิเลเส อวเสสํ อกุสลํ; อิเม ธมฺมา กิเลสสมฺปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสา.

กิเลสวิปฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: กิเลสา เจว กิเลสสมฺปยุตฺตา จาติปิ, กิเลสสมฺปยุตฺตา เจว โน จ กิเลสาติปิ.

[๑๕๗๙] กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา สงฺกิเลสิกา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา สงฺกิเลสิกา.

[๑๕๘๐] กตเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสงฺกิเลสิกา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสงฺกิเลสิกา.

กิเลสสมฺปยุตฺตา ธมฺมา น วตฺตพฺพา: กิเลสวิปฺปยุตฺตา สงฺกิเลสิกาติปิ, กิเลสวิปฺปยุตฺตา อสงฺกิเลสิกาติปิ.

ปิฏฺฐิทุกํ

[๑๕๘๑] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท[๑] อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา ทสฺสเนน ปหาตพฺพา, สิยา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

---

[๑] อิ. ...สหคตา จิตฺตุปฺปาทา.

[๑๕๘๒] กตเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา. อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพา.

[๑๕๘๓] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา. อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพา.

จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา ภาวนาย ปหาตพฺพา, สิยา น ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๕๘๔] กตเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพา.

[๑๕๘๕] กตเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, เอตฺถุปฺปนฺนํ โมหํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา, สิยา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๕๘๖] กตเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา. วิจิกิจฺฉาสหคโต โมโห, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ,

จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น ทสฺสเนน ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๕๘๗] กตเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, เอตฺถุปฺปนฺนํ โมหํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา, สิยา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๕๘๘] กตเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต โมโห, จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น ภาวนาย ปหาตพฺพเหตุกา.

[๑๕๘๙] กตเม ธมฺมา สวิตกฺกา. กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต เทฺว, กิริยโต เอกาทส, รูปาวจรํ ปฐมํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ ปฐมํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ วิตกฺกํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สวิตกฺกา.

[๑๕๙๐] กตเม ธมฺมา อวิตกฺกา. เทฺว ปญฺจวิญฺญาณานิ, รูปาวจรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อรูปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, วิตกฺโก จ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อวิตกฺกา.

[๑๕๙๑] กตเม ธมฺมา สวิจารา. กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลสฺส วิปากโต เทฺว, กิริยโต เอกาทส, รูปาวจรเอกกทุกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรเอกกทุกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ วิจารํ จเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สวิจารา.

[๑๕๙๒] กตเม ธมฺมา อวิจารา. เทฺว ปญฺจวิญฺญาณานิ, รูปาวจรติกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, วิจาโร จ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อวิจารา.

[๑๕๙๓] กตเม ธมฺมา สปฺปีติกา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต จตฺตาโร, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ปญฺจ, กิริยโต ปญฺจ, รูปาวจรทุกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรทุกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ ปีตึ จเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สปฺปีติกา.

[๑๕๙๔] กตเม ธมฺมา อปฺปีติกา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร อุเปกฺขาสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต อฏฺ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต เอกาทส, อกุสลสฺส วิปากโต สตฺต, กิริยโต ฉ, รูปาวจรทุกทุกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรทุกทุกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, ปีติ จ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อปฺปีติกา.

[๑๕๙๕] กตเม ธมฺมา ปีติสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต จตฺตาโร, กามาวจรกุสลสฺส

วิปากโต ปญฺจ, กิริยโต ปญฺจ, รูปาวจรทุกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรทุกติกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ ปีตึ ฯเปตฺวา; อิเม ธมฺมา ปีติสหคตา.

[๑๔๙๖] กตเม ธมฺมา น ปีติสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร อุเปกฺขาสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต อฏฺฐ, กามาวจร-กุสลสฺส วิปากโต เอกาทส, อกุสลสฺส วิปากโต สตฺต, กิริยโต ฉ, รูปาวจรทุกทุกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรทุกทุกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, ปีติ จ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น ปีติสหคตา.

[๑๔๙๗] กตเม ธมฺมา สุขสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต จตฺตาโร, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ฉ, กิริยโต ปญฺจ, รูปาวจรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ สุขํ ฯเปตฺวา; อิเม ธมฺมา สุขสหคตา.

[๑๔๙๘] กตเม ธมฺมา น สุขสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร อุเปกฺขาสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต อฏฺฐ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต สตฺต, กิริยโต ฉ, รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, สุขญฺจ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น สุขสหคตา.

[๑๔๙๙] กตเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร อุเปกฺขาสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต ฉ, กามาวจรกุสลสฺส

วิปากโต ทส, อกุสลสฺส วิปากโต ฉ, กิริยโต ฉ, รูปาวจรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรํ จตุตฺถํ ฌานํ กุสลโต จ วิปากโต จ, เอตฺถุปฺปนฺนํ อุเปกฺขํ ฐเปตฺวา; อิเม ธมฺมา อุเปกฺขาสหคตา.

[๑๖๐๐] กตเม ธมฺมา น อุเปกฺขาสหคตา. กามาวจรกุสลโต จตฺตาโร โสมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, อกุสลโต ฉ, กามาวจรกุสลสฺส วิปากโต ฉ, อกุสลสฺส วิปากโต เอโก, กิริยโต ปญฺจ, รูปาวจร-ติกจตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ, โลกุตฺตรติก-จตุกฺกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ, อุเปกฺขา จ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา น อุเปกฺขาสหคตา.

[๑๖๐๑] กตเม ธมฺมา กามาวจรา. กามาวจรกุสลํ, อกุสลํ, สพฺโพ กามาวจรสฺส วิปาโก, กามาวจรกิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา กามาวจรา.

[๑๖๐๒] กตเม ธมฺมา น กามาวจรา. รูปาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา น กามาวจรา.

[๑๖๐๓] กตเม ธมฺมา รูปาวจรา. รูปาวจรจตุกฺกปญฺจกชฺฌานา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ; อิเม ธมฺมา รูปาวจรา.

[๑๖๐๔] กตเม ธมฺมา น รูปาวจรา. กามาวจรา อรูปาวจรา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา น รูปาวจรา.

[๑๖๐๕] กตเม ธมฺมา อรูปาวจรา. จตฺตาโร อารุปฺปา กุสลโต จ วิปากโต จ กิริยโต จ; อิเม ธมฺมา อรูปาวจรา.

[๑๖๐๖] กตเม ธมฺมา น อรูปาวจรา. กามาวจรา รูปาวจรา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา น อรูปาวจรา.

[๑๖๐๗] กตเม ธมฺมา ปริยาปนฺนา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา ปริยาปนฺนา.

[๑๖๐๘] กตเม ธมฺมา อปริยาปนฺนา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ, นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อปริยาปนฺนา.

[๑๖๐๙] กตเม ธมฺมา นิยฺยานิกา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา นิยฺยานิกา.

[๑๖๑๐] กตเม ธมฺมา อนิยฺยานิกา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, อกุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนิยฺยานิกา.

[๑๖๑๑] กตเม ธมฺมา นิยตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา จิตฺตุปฺปาทา, เทฺว โทมนสฺสสหคตา จิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สิยา นิยตา, สิยา อนิยตา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา; อิเม ธมฺมา นิยตา.

[๑๖๑๒] กตเม ธมฺมา อนิยตา. จตฺตาโร ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺต-โลภสหคตา จิตฺตุปฺปาทา, วิจิกิจฺฉาสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, อุทฺธจฺจสหคโต จิตฺตุปฺปาโท, ตีสุ ภูมีสุ กุสลำ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตำ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนิยตา.

[๑๖๑๓] กตเม ธมฺมา สอุตฺตรา. ตีสุ ภูมีสุ กุสลํ, อกุสลํ, ตีสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, สพฺพญฺจ รูปี; อิเม ธมฺมา สอุตฺตรา.

[๑๖๑๔] กตเม ธมฺมา อนุตฺตรา. จตฺตาโร มคฺคา อปริยาปนฺนา, จตฺตาริ จ สามญฺญผลานิ[๑] นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อนุตฺตรา.

[๑๖๑๕] กตเม ธมฺมา สรณา. ทฺวาทส อกุสลจิตฺตุปฺปาทา; อิเม ธมฺมา สรณา.

[๑๖๑๖] กตเม ธมฺมา อรณา.[๒] จตูสุ ภูมีสุ กุสลํ, จตูสุ ภูมีสุ วิปาโก, ตีสุ ภูมีสุ กิริยาพฺยากตํ, รูปญฺจ นิพฺพานญฺจ; อิเม ธมฺมา อรณาติ.

อตฺถุทฺธารกณฺฑํ นิฏฺฐิตํ.

ธมฺมสงฺคณิปกรณํ นิฏฺฐิตํ.

[๑] อิ. ฌานพลานิ. [๒] อิ. อสรณา.

อภิธมฺมปิฏเก ธมฺมสงฺคณิปาลิยา

ปทานุกฺกโม

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อ)	
อกกฺขฬตา	๔๔/๒๙
อกถินตา	๔๔/๒๙
อกนิฏฺเฐ (เทเว)	๑๒๘๙/๓๑๖
อกปฺปิเย	๑๑๖๖/๒๙๐
อกปฺปิยสญฺญิตา	๑๑๖๖/๒๙๐
อกมฺมญฺญตา	๑๑๖๒/๒๙๐
อกรณำ	๒๙๙/๙๔
อกลฺยตา	๑๑๖๒/๒๙๐
อกิริยา	๒๙๙/๙๔
อกุฏฺฐิลตา	๓๓๐/๙๙
อกุสลา	๓๖๕/๑๑๐
อกุสลานำ	๓๘๗/๑๑๔
อกุสลจิตฺตสฺส	๖๓๕/๒๐๗
อกุสลจิตฺตุปฺปาทา	๑๓๘๕/๓๓๐
อกุสลมูลานิ	๙๘๖/๒๕๕
อกุสลมูลำ	๑๐๖๕/๒๘๕
อกุสลเหตู	๑๐๖๙/๒๖๙
อโกวิโท	๑๒๒๓/๓๐๐
อคนฺถนิยา	๒๗/๘
อคารวตา	๑๓๓๒/๓๒๑
อคุตฺตทฺวารตา	๑๓๕๒/๓๒๕
อคุตฺติ	๑๓๕๒/๓๒๕
อโคปนา	๑๓๕๒/๓๒๕
อคฺคหิตตฺตำ	๑๑๒๗/๒๘๑
อฆำ	๖๓๗/๒๐๗
อฆคตำ	๖๓๗/๒๐๗
อจณฺฑิกฺกำ	๑๕๑๓/๓๒๔
อเจตสิกา	๑๓๔๘/๓๒๔
อเจตสิกำ	๕๘๔/๑๗๖
อชาตา	๑๐๔๒/๒๖๔
อชิมฺหตา	๑๓๔๖/๓๒๔
อชฺฌตฺตา	๒๐/๔
อชฺฌตฺตำ	๑๖๑/๕๓
อชฺฌตฺตพหิทฺธา	๑๐๕๒/๒๖๕
อชฺฌตฺตพหิทฺธารมฺมณา	๑๐๕๕/๒๖๖
อชฺฌตฺตารมฺมณา	๒๑/๔
	๑๐๕๓/๒๖๕
อชฺฌตฺติกา	๖๖/๑๒๑๕๔๗/๓๕๙
อชฺฌตฺติกำ	๗๖๕/๒๒๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อชฺโฌสานำ	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
อญฺญา	๕๕๕/๑๖๕
อญฺญาณำ	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อญฺญาตาวินฺทฺริยำ	๕๕๓/๑๖๕
	๕๕๕/๑๖๕
อญฺญาตาวีนำ	๕๕๕//๑๖๕
อญฺญินฺทฺริยำ	๓๖๒/๑๐๙,๓๖๓/๑๑๐
อฏฺจำสำ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
อฏฺฐกสิณำ	๒๐๓/๖๗
อฏฺฐวิเธน	๙๗๔/๒๕๒
อฏฺฐาเน	๑๐๖๖/๒๖๘
	๑๑๒๐/๒๗๙
อฏฺฐานกุสลตา	๑๒๓/๑๘
	๑๓๔๕/๓๒๔
อฏฺฐิกสญฺญาสหคตำ	๒๖๔/๘๔
อฏฺฐิตกิริยตา	๑๓๗๙/๓๒๙
อฏฺจินฺทฺริยานิ	๕๘/๓๑
อณุำ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
อณฺฑกา	๑๓๕๐/๓๒๔
อตปนียา	๑๐๕/๑๗,๑๓๑๒/๓๑๙
อตีตา	๑๘/๓,๑๐๔๔/๒๖๔
อตีตำเสน	๑๐๔๔/๒๖๔
อตีตารมฺมณา	๑๙/๔,๑๐๔๗/๒๖๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อตฺตวาทุปาทานำ	๑๒๒๓/๓๐๐
	๑๕๕๓/๓๖๐
อตฺตานำ	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อตฺตโต	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อตฺตนิ	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อตฺถงฺคตา	๑๐๔๔/๒๖๔
อทนฺธนตา	๓๒๓/๙๘,๖๓๘/๒๐๗
อทสฺสนำ	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙
อทสฺสาวี	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อทิฏฺฐานำ	๒๙๖/๙๓
อทุกฺขมสุขำ	๑๕๒/๔๙,๑๖๕/๕๕
อทุกฺขมสุขาย	๒/๑,๙๙๐/๒๕๖
อทุกฺขมสุขา	๑๕๒/๔๙,๑๕๔/๕๐
อทูสนา	๓๓/๒๗,๓๖/๒๗
อทูสิตตฺตำ	๓๓/๒๗,๓๖/๒๗
อโทโส	๓๓/๒๗,๓๖/๒๗
อธมฺมราโค	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
อธารณตา	๑๓๕๖/๓๒๖
อธิปตี	๑๐๔๐/๒๖๓
อธิมุตฺติ	๑๓๘๑/๓๒๙
อธิวจนา	๑๐๖/๑๗,๑๓๑๓/๓๑๙
อธิวจนปถา	๑๐๖/๑๗,๑๓๑๓/๓๑๙
อธิวาสนตา	๑๓๔๘/๓๒๔
อนชฺฌาปตฺติ	๓๐๐/๙๔,๓๐๑/๙๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อนญฺญาตญฺญสฺสามีตินฺทฺริยํ	๒๙๗/๘๙
	๒๙๖/๙๓
อนตฺตมนตา	๔๑๘/๑๒๓
	๔๑๙/๑๒๓,๑๐๖๖/๒๖๙
อนตฺถํ	๑๐๖๖/๒๖๘,๑๑๒๐/๒๗๙
อนนุโพโธ	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๙๖
อนนุสฺสติ	๑๓๕๖/๓๒๖
อนนฺตวา	๑๑๐๕/๒๗๖
	๑๑๒๒/๒๘๐
อนนฺตวาทิฏฺฐิ	๑๓๒๕/๓๒๐
อนภิชฺฌา	๓๒/๒๗,๓๕/๒๗
	๒๗๗/๘๙
อนภินิพฺพตฺตา	๑๐๔๕/๒๖๔
อนภิสมโย	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙
อนวชฺชตา	๑๓๕๕/๓๒๖
อนวเสสปฺปหานาย	๓๖๒/๑๐๙
	๓๖๓/๑๑๐,๕๕๓/๑๖๔
อนสุโรโป	๑๓๔๘/๓๒๔
อนาคตา	๑๐๔๕/๒๖๔/๑๔๓๑/๓๓๘
อนาคตํเสน	๑๐๔๕/๒๖๔
อนาคตารมฺมณา	๑๙/๔
	๑๐๔๘/๒๖๕,๑๔๓๔/๓๓๙
อนาทรตา	๑๓๓๒/๓๒๑
อนาทริยํ	๑๓๓๒/๓๒๑
อนารกฺโข	๑๓๕๒/๓๒๕
อนารมฺมณา	๕๕/๑๑,๑๕๒๖/๓๕๗
อนารมฺมณํ	๕๘๔/๑๗๖
อนาสวา	๑๕/๖ม๑๑๐๙/๒๗๗
อนิกฺขิตฺตฉนฺทตา	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
อนิกฺขิตฺตธุรตา	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
อนิจฺจํ	๕๘๔/๑๗๖,๕๙๔/๑๙๑
อนิจฺจตา	๕๙๕/๑๙๒,๖๔๔/๒๐๘
อนิทสฺสนํ	๕๙๓/๑๙๐,๕๙๘/๑๙๒
อนิทสฺสนสปฺปฏิฆา	๒๒/๔
	๑๐๕๗/๒๖๖
อนิทสฺสนาปฺปฏิฆา	๒๒/๔
	๑๐๕๘/๒๖๖
อนินฺทฺริยพทฺธรูปญฺจ	๑๔๓๕/๓๓๙
อนิพฺพตฺตา	๑๐๔๒/๒๖๔
	๑๐๔๕/๒๖๔
อนิมิตฺตํ	๕๐๖/๑๔๔,๕๓๓/๑๕๖
อนิยตา	๙๘/๑๖,๑๔๒๖/๓๓๗
อนิยตํ	๕๘๔/๑๗๖
อนิยฺยานิกา	๙๗/๑๖
อนิยฺยานิกํ	๕๘๔/๑๗๖,๑๖๐๙/๓๗๑
อนีวรณิยา	๔๕/๑๐,๑๑๗๑/๒๙๑
อนุกมฺปา	๑๐๖๒/๒๖๗
อนุฏฺฐิตา	๑๐๔๒/๒๖๔,๑๐๔๕/๒๖๔
อนุตฺตรา	๙๙/๑๖,๑๓๐๐/๓๑๗
อนุทฺทา	๑๐๖๒/๒๖๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อนุทฺทายนา	๑๐๖๒/๒๖๗
อนุทฺทายิตตฺตํ	๑๐๖๒/๒๖๗
อนุนโย	๑๐๖๕/๒๖๗,๑๑๔๑/๒๘๕
อนุปาทานิยา	๑๒๒๖/๓๐๑
	๑๒๓๔/๓๐๒
อนุปาทินฺนานุปาทานิยา	๔/๑
	๙๙๕/๒๕๖
อนุปาทินฺนา	๑๒๑๘/๒๙๙
	๑๕๕๒/๓๖๐
อนุปาทินฺนุปาทานิยํ	๕๘๔/๑๗๗
	๕๘๕/๑๘๐
อนุเปกฺขนตา	๘/๒๓,๘๕/๓๖
อนุปฺปนฺนา	๑๗/๓,๑๐๔๒/๒๖๔
อนุปฺปนฺนํเสน	๑๐๔๒/๒๖๔
อนุปฺปาเท	๑๔๒/๒๐,๑๓๘๓/๓๒๙
อนุพฺยญฺชนคฺคาหี	๑๓๕๒/๓๒๕
อนุโรโธ	๑๐๖๕/๒๖๗
	๑๑๔๑/๒๘๕,๑๒๓๖/๓๐๓
อนุวิจาโร	๘/๒๓,๘๕/๓๖
อนุสนฺธนตา	๘/๒๓,๘๕/๓๖
อนุสโย	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕,๑๒๓๖/๓๐๓
อนุสฺสติ	๑๔/๒๓,๒๓/๒๕,๕๒/๓๐
อเนกสคฺคาโห	๔๒๕/๑๒๕
	๑๐๐๘/๒๕๙
อโนฆนิยา	๓๓/๘,๓๗/๙
อโนตฺตปฺปญฺจ	๑๑๕/๑๘
	๑๓๐๗/๓๑๘
อโนตฺตปฺปํ	๓๖๕/๑๑๑
	๑๓๒๙/๓๒๑
อโนตฺตปฺปพลํ	๓๖๕/๑๑๑,๓๘๘/๑๑๕
อโนลีนวุตฺติตา	๑๓๗๙/๓๒๙
อนฺตรธานํ	๖๔๔/๒๐๘
	๗๔๐/๒๒๑
อนฺตวา	๑๑๐๕/๒๗๖,๑๑๒๒/๒๘๐
อนฺตวาทิฏฺฐิ	๑๓๒๔/๓๒๐
อนฺโตสโมโรโธ	๑๑๖๓/๒๙๐
อนฺธกาโร	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
อปจยคามิโน	๑๐/๒,๑๐๒๑/๒๖๑
อปจยคามึ	๓๓๘/๑๐๒,๕๐๕/๑๔๓
อปรนฺตานุทิฏฺฐิ	๑๑๔/๑๘
	๑๓๒๗/๓๒๑
อปรามฏฺฐา	๕๑/๑๐,๑๑๘๔/๒๙๕
อปริยาปนฺเน	๙๘๘/๒๕๕
	๑๐๐๐/๓๕๗
อปริยาปนฺนา	๙๙๒/๒๕๖
	๑๐๒๓/๒๖๑
อปริยาปนฺนเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖
	๑๐๗๒/๒๗๐
อปริโยคาหนา	๓๙๐/๑๑๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อปาตุภูตา	๑๐๔๕/๒๖๔
อปิลาปนตา	๑๔/๒๓,๒๓/๒๕
อเปกฺขา	๑๑๔๑/๒๘๕
	๑๒๓๖/๓๐๓
อปฺปจฺจกฺขกมฺมํ	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙,๑๑๖๘/๒๙๑
อปฺปจฺจยา	๗/๙๕,๑๐๙๐/๒๗๓
	๑๔๕๔/๓๔๔
อปฺปจฺจเวกฺขณา	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อปฺปฏิกูลคาหิตา	๑๓๓๔/๓๒๑
อปฺปฏิฆา	๑๐/๕,๑๐๙๖/๒๗๓
อปฺปฏิฆํ	๖๕๙/๒๑๒
อปฺปฏิวานิตา	๑๔๐/๒๐,๑๓๗๙/๓๒๙
อปฺปฏิเวโธ	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙
อปฺปฏิสงฺขา	๑๓๕๓/๓๒๕
อปฺปฏิสฺสติ	๑๓๕๖/๓๒๖
อปฺปฏิสฺสวตา	๑๓๓๒/๓๒๑
อปฺปณิหิตํ	๓๕๐/๑๐๕ม๕๒๘/๑๕๓
อปฺปตฺตานํ	๒๙๖/๙๓
อปฺปนา	๗/๒๒,๒๑/๒๕
อปฺปมาณา	๑๒/๓,๑๐๒๘/๒๖๒
อปฺปมาณํ	๑๘๔/๖๒,๑๘๕/๖๒
อปฺปมาณารมฺมณา	๑๓/๓
	๑๐๓๑/๒๖๒
อปฺปมาณารมฺมณํ	๑๘๒/๖๒
	๑๘๔/๖๒,๑๘๕/๖๒
อปฺปสฺสุตา	๑๓๓๓/๓๒๑
อปฺปิยสฺส	๑๐๖๖/๒๖๘
	๑๑๒๐/๒๗๙,๑๑๔๒/๒๘๕
อปฺปีติกา	๘๙/๑๕,๑๒๘๐/๓๑๔
อปฺปีติกภูมิยํ	๑๒๘๐/๓๑๔
อผรุสวาจตา	๑๓๕๐/๓๒๔
อพฺภตฺถงฺคตา	๑๐๔๔/๒๖๔
อพฺภา	๖๑๗/๒๐๐,๖๑๙/๒๐๑
อพฺยากตา	๔๓๑/๑๒๗,๔๔๓/๑๓๐
อพฺยากตจิตฺตสฺส	๖๓๕/๒๐๗
	๖๓๖/๒๐๗,๗๒๐/๒๑๘
อพฺยากตมูลํ	๔๙๘/๑๔๐,๕๗๖/๑๗๓
อพฺยากตเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖
	๑๐๗๗/๒๗๐
อพฺยาปชฺโช	๓๓/๒๗,๓๖/๒๗
	๓๑๓/๙๖
อพฺยาปาโท	๓๓/๒๗,๓๖/๒๗
	๒๗๗/๘๙
อภิกฺกมนฺตสฺส	๑๓๕/๒๐๗
	๗๒๐/๒๑๘
อภิชปฺปา	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕,๑๓๒๖/๓๐๓
อภิชฺฌา	๓๕๖/๑๑๑,๒๙๑/๑๑๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อภิชฺฌาโทมนสฺสา	๑๓๕๒/๓๒๕, ๑๓๕๔/๓๒๕
อภินิพฺพตฺตา	๑๐๔๕/๒๖๔ ๑๐๔๖/๒๖๕
อภินิโรปนา	๗/๒๒,๒๑/๒๕
อภินิเวโส	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕, ๑๐๐๗/๒๕๙
อภิปฺปสาโท	๑๒/๒๓,๒๕/๒๕
อภิภายตนานิ	๖๔๖/๗๙
อภิลาโป	๑๓๑๓/๓๑๙,๑๓๑๔/๓๑๙
อภูตา	๑๐๔๒/๒๖๔,๑๐๔๕/๒๖๔
อมตฺตญฺญุตา	๑๒๗/๑๙,๑๓๕๓/๓๒๕
อมนสิการา	๒๖๕/๘๔,๕๐๑/๑๔๒ ๕๗๙/๑๗๔
อมนาปสฺส	๑๐๖๖/๒๖๘ ๑๑๒๐/๒๗๙
อมนาปิโย	๙๗๔/๒๕๑
อมนุสฺสสทฺโท	๖๒๐/๒๐๒ ๖๒๒/๒๐๓
อโมโห	๑๖/๒๔,๓๔/๒๗,๓๑๔/๙๖
อมฺพงฺกุรวณฺณํ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
อมฺพิลํ	๖๒๘/๒๐๕,๖๒๙/๒๐๖
อโยคนิยา	๓๙/๙,๔๓/๙
อโยนิโส	๑๓๕๓/๓๒๕
อรณา	๑๐๐/๑๖,๑๓๐๒/๓๑๘
อรหตฺตผลํ	๑๐๒๔/๒๖๑ ๑๔๑๕/๓๓๕
อรหตฺตมคฺเค	๑๓๐๖/๓๑๘
อริยานํ	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อริยา	๑๖๓/๕๔
อริยธมฺเม	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อริยมคฺคํ	๑๐๓๘/๒๖๓ ๑๐๔๐/๒๖๓
อริยมคฺคสมงฺคิสฺส	๑๐๓๙/๒๖๓ ๑๐๔๐/๒๖๓
อรูปชฺฌานานิ	๒๖๕/๘๔,๒๖๘/๘๕
อรูปตณฺหา	๑๐๖๕/๒๖๘ ๑๑๔๑/๒๘๕,๑๒๓๖/๓๐๓
อรูปสญฺญี	๒๐๔/๖๗,๒๔๙/๘๐
อรูปาวจรา	๙๕/๑๕,๕๘๓/๑๗๖ ๑๒๗๒/๓๑๓
อรูปาวจรํ	๕๗๙/๑๗๔,๕๘๐/๑๗๕
อรูปาวจรสฺส	๕๐๑/๑๔๒
อรูปาวจเร	๑๒๗๖/๓๑๓ ๑๒๗๘/๓๑๔
อรูปาวจรกิริยา	๕๗๙/๑๗๔ ๕๘๒/๑๗๕
อรูปาวจรกุสลํ	๒๖๕/๘๔,๒๖๘/๘๕
อรูปาวจรวิปากา	๕๐๑/๑๔๒ ๕๐๔/๑๔๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อรูปาวจรเหตู	๑๐๔๙/๒๖๖
	๑๐๗๑/๒๖๙
อรูปิโน	๑๑/๒,๑๔๘/๔๘
	๑๕๐/๔๙
อรูปีนํ	๑๙/๒๔
อรูปูปปตฺติยา	๕๐๑/๑๔๒
	๕๐๒/๑๔๒
อลุพฺภนา	๓๒/๒๗,๓๑๕/๙๗
อลุพฺภิตตฺตํ	๓๒/๒๗,๓๑๒/๙๖
อโลโภ	๓๕/๒๗,๓๑๒/๙๖,๓๑๕/๙๗
อวงฺกตา	๕๐/๓๐,๕๑/๓๐,๓๓๐/๙๙
อวชฺเช	๑๑๖๖/๒๙๐
อวชฺชสญฺญิตา	๑๑๖๖/๒๙๐
อวฏฺฐิติ	๑๑/๒๓,๑๕/๒๔,๒๔/๒๕
อวิกฺเขโป	๑๓๔/๑๙,๑๑/๒๓,๑๕/๒๔
อวิจารา	๘๘/๑๕,๑๒๗๘/๓๑๔
	๑๕๙๒/๓๖๘
อวิจารํ	๑๖๑/๕๓
อวิจารภูมิยํ	๑๒๗๘/๓๑๔
อวิชฺชา	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙
	๑๑๐๖/๒๗๗
อวิชฺชาย	๑๓๐๔/๓๑๘
อวิชฺชานีวรณํ	๑๑๖๘/๒๙๑
	๑๕๐๓/๓๕๓
อวิชฺชานุสโย	๓๙๐/๑๑๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อวิชฺชาปริยุฏฺฐานํ	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อวิชฺชาภาคิโน	๑๐๑/๑๖
	๑๓๐๔/๓๑๘
อวิชฺชาโยโค	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อวิชฺชาลงฺคี	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อวิชฺชาสญฺโญชนํ	๑๑๒๘/๒๘๒
	๑๑๓๖/๒๘๓
อวิชฺชาสโว	๑๑๐๖/๒๗๗
	๑๑๑๔/๒๗๘
อวิชฺโชโฆ	๓๙๐/๑๑๕,๑๑๐๖/๒๗๗
อวิตกฺกํ	๑๖๑/๕๓
อวิตกฺกา	๑๕๙๐/๓๖๗
อวิตกฺกอวิจารา	๖/๒,๑๐๐๒/๒๕๗
	๑๔๐๑/๓๓๒
อวิตกฺกอวิจารเมว	๕๙๔/๑๙๑
อวิตกฺกภูมิยํ	๑๒๗๖/๓๑๓
อวิตกฺกาวิจารภูมิยํ	๑๐๐๑/๒๕๗
อวิตกฺกวิจารมตฺตา	๖/๒,๑๐๐๑/๒๕๗
	๑๔๐๐/๓๓๒
อวิตกฺกวิจารมตฺตเมว	๕๙๔/๑๙๑
อวิตกฺกวิจารมตฺตภูมิยํ	๑๐๐๑/๒๕๗
อวิตฺถนตา	๔๒/๒๘,๔๓/๒๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อวิทิตานํ	๒๙๖/๙๓
อวินีโต	๑๐๐๗/๒๕๘
อวิปกฺกวิปากานํ	๑๐๔๓/๒๖๔
อวิปจฺจนีกสาตตา	๑๓๓๔/๓๒๑
อวิสาหฏมานสตา	๑๑/๒๓,๑๕/๒๔
	๒๔/๒๕
อวิสาหาโร	๑๑/๒๓,๑๕/๒๔,๒๔/๒๕
อวีจินิรยํ	๑๒๘๗/๓๑๕
อวีติกฺกโม	๑๓๔๙/๓๒๔
	๑๓๗๐/๓๒๘
อวูปสโม	๔๒๙/๑๗๖,๑๑๖๕/๒๙๐
อสงฺกิลิฏฺจา	๗๗/๑๔,๑๒๕๐/๓๐๖
	๑๕๗๐/๓๖๓
อสงฺกิลิฏฺจสงฺกิเลสิกา	๕/๒
	๑๓๙๗/๓๓๒
อสงฺกิลิฏฺจาสงฺกิเลสิกา	๕/๒
	๙๙๙/๒๕๗, ๑๓๙๘/๓๓๒
อสงฺกิเลสิกา	๗๖/๑๓,๑๒๔๘/๓๐๖,
	๑๕๖๘/๓๖๓
อสวโร	๑๓๕๒/๓๒๕
อสวุตํ	๑๓๕๒/๓๒๕
อสงฺขตา	๘/๕,๙๙๓/๒๕๖
	๑๐๙๐/๒๗๓
อสงฺคาหนา	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อสจฺจิกตานํ	๒๙๖/๙๓
อสญฺโญชนิยา	๒๑/๗,๑๑๓๙/๒๘๔
อสติ	๑๓๕๖/๓๒๖
อสมเปกฺขนา	๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อสมาธิสวตฺตนิกา	๑๓๕๐/๓๒๔
อสมุฏฺจิตา	๑๐๔๒/๒๖๔
	๑๐๔๕/๒๖๔
อสมุปฺปนฺนา	๑๐๔๒/๒๖๔
	๑๐๔๕/๒๖๔
อสมฺปชญฺญํ	๑๒๙/๑๙,๓๙๐/๑๑๕
	๑๐๖๗/๒๖๙
อสมฺผุฏฺจุ	๖๓๗/๒๐๗,๗๒๔/๒๑๙
อสมฺโพโธ	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙
อสมฺมุสนตา	๑๔/๒๓,๒๓/๒๕
	๒๗/๒๖
อสมฺโมสาย	๑๓๗๗/๓๒๙
อสรณตา	๑๓๕๖/๓๒๖
อสสฺสโต	๑๑๐๕/๒๗๖
	๑๑๒๒/๒๘๐
อสาทุ	๖๒๘/๒๐๕,๖๓๐/๒๐๖
อสารชฺชนา	๓๒/๒๗,๓๑๒/๙๖
	๓๑๕/๙๗
อสารชฺชิตตฺตํ	๓๒/๒๗
	๓๑๒/๙๖,๓๑๕/๙๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อสาราโค	๓๒/๒๗,๓๑๒/๙๖
อสิถิลปรกฺกมตา	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
อสุภชฺฌานํ	๒๖๓/๘๓,๒๖๔/๘๓
อสุโรโป	๔๑๘/๑๒๓,๑๐๖๖/๒๖๙
อเสกฺขา	๑๑/๒,๑๐๒๔/๒๖๑
อสฺสทฺธา	๑๓๓๓/๓๒๑
อสฺสุตวา	๑๐๐๗/๒๕๘,๑๒๒๓/๓๐๐
อหิริกญฺจ	๑๑๕/๑๘,๑๓๐๗/๓๑๘
อหิรีกํ	๓๙๘/๑๑๗,๔๐๐/๑๑๗
อหิรีกพลํ	๓๖๕/๑๑๑,๔๐๑/๑๑๘
อเหตุกา	๒/๔,๑๐๘๘/๒๗๑

(อา)

อากาโส	๖๓๗/๒๐๗,๗๒๔/๒๑๙
อากาสคตํ	๖๓๗/๒๐๗,๗๒๔/๒๑๙
อากาสธาตุ	๕๘๔/๑๗๙,๖๕๒/๒๑๐
อากาสานญฺจายตนํ	๒๖๖/๘๔ ๒๗๔/๘๗
อากาสานญฺจายตนสญฺญาสหคตํ	๒๖๕/๘๔,๒๗๓/๘๗
อากาสานญฺจายตนูปเค	๑๒๙๑/๓๑๖
อากิญฺจญฺญายตนํ	๒๖๘/๘๕, ๒๗๖/๘๘,๕๐๔/๑๔๓
อากิญฺจญฺญายตนสญฺญาสหคตํ	๒๖๗/๘๔,๒๗๕/๘๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อาฆาโต	๑๐๖๖/๒๖๘,๑๑๒๐/๒๗๙
อาจโย	๖๔๑/๒๐๘,๗๓๔/๒๒๐
อาจยคามิโน	๑๐/๒,๑๐๒๐/๒๖๑
อาชฺชโว	๑๔๖/๑๙,๑๓๔๖/๓๒๔
อาชฺชวตา	๑๓๔๖/๓๒๔
อาตโป	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
อาทาสมณฺฑลสฺส	๖๑๖/๑๙๙ ๖๑๙/๒๐๑
อานนฺตริกานิ	๑๐๓๕/๒๖๓ ๑๒๗๙/๓๑๗
อาปตฺติโย	๑๓๓๖/๓๒๒
อาปตฺติกุสลตา	๑๑๙/๑๘,๑๓๓๖/๓๒๒
อาปตฺติกฺขนฺธา	๑๓๓๖/๓๒๒
อาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา	๑๑๙/๑๘ ๑๓๓๗/๓๒๒
อาโป	๖๕๑/๒๑๐,๗๒๖/๒๑๙
อาโปกสิณํ	๒๐๓/๖๗
อาโปคตํ	๖๕๑/๒๑๐,๗๒๖/๒๑๙
อาโปธาตุ	๖๕๑/๒๑๐,๖๕๒/๒๑๐
อามกคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓,๖๒๕/๒๐๔
อามิสปฏิสนฺถาโร	๑๓๕๑/๓๒๔
อาโมทนา	๙/๒๓,๘๖/๓๖,๒๘๕/๙๑
อายตนานิ	๑๒๔/๔๓
อายตนกุสลตา	๑๒๒/๑๘ ๑๓๔๒/๓๒๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อายุโน	๖๔๓/๒๐๘,๗๓๘/๒๒๐
อายุ	๑๙/๒๔,๒๙๕/๙๓,๓๘๐/๑๑๓
อายูหนี	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
อารกฺโข	๑๓๕๔/๓๒๖
อารติ	๒๙๙/๙๔,๓๐๑/๙๔
อารมฺมณานิ	๑๘๑/๖๑
อารุปฺปา	๑๕๙๒/๓๖๘,๑๕๙๔/๓๖๘
อาโลโก	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
อาโลเกนฺตสฺส	๖๓๕/๒๐๗
	๗๒๐/๒๑๘
อาวรณํ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
อาวาสมจฺฉริยํ	๑๑๒๗/๒๘๑
อาสปฺปนา	๑๐๐๘/๒๕๙
	๑๑๒๓/๒๘๑
อาสวา	๑๔/๖,๑๑๐๒/๒๗๖
อาสววิปฺปยุตฺตา	๑๙/๖,๑๑๑๑/๒๗๗
	๑๔๗๐/๓๔๖
อาสวสมฺปยุตฺตา	๑๘/๖,๑๑๑๐/๒๗๗
อาสา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
อาสึสนา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
อาสึสิตตฺตํ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
อาเสวนา	๑๓๖๑/๓๒๗,๑๓๗๙/๓๒๙
อาหารา	๕๘/๓๑,๑๒๑/๔๓
อาหาโร	๖๕๒/๒๑๐,๘๘๒/๒๓๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อิ)	
อิจฺฉา	๑๐๖๕/๒๖๗
	๑๑๔๑/๒๘๕,๑๒๓๖/๓๐๓
อิตฺถากปฺโป	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิตฺถิตฺตํ	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิตฺถินฺทฺริยํ	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิตฺถีกุตฺตํ	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิตฺถีนิมิตฺตํ	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิตฺถีภาโว	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิตฺถีลิงฺคํ	๖๓๒/๒๐๖,๗๑๔/๒๑๘
อิทมสจฺจาภินิเวโส	๑๑๔๐/๒๘๔
	๑๑๔๔/๒๘๖
อิทปฺปจฺจยตาปฏิจฺจสมุปฺปนฺเนสุ	
	๑๐๐๘/๒๕๙,๑๐๖๗/๒๖๙
อิทฺธิปาทา	๓๗๕/๑๐๗,๓๖๐/๑๐๘
อินฺทฺริยานิ	๖๔๓/๒๐๘,๗๓๘/๒๒๐
อินฺทฺริเยสุ	๑๒๘/๑๙,๑๒๗/๑๙
	๑๓๕๒/๓๒๕
อินฺทฺริยานิ	๑๒๑/๔๓,๑๒๗/๔๔
อินฺทฺริยํ	๕๒๘/๑๕๓,๕๕๒/๑๖๓
อิริยนา	๑๙/๒๔,๘๒/๓๖
อิสฺสา	๑๑๒๖/๒๘๑
อิสฺสายนา	๑๑๒๖/๒๘๑
อิสฺสายิตตฺตํ	๑๑๒๖/๒๘๑
อิสฺสาสญฺโญชนํ	๑๑๑๘/๒๗๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(อุ)	
อุจฺเฉททิฏฺฐิ	๑๑๒/๑๗,๑๓๒๓/๓๒๐
อุชุกตา	๕๐/๓๐,๕๑/๓๐,๓๓๐/๙๙
อุชุตา	๕๐/๓๐,๕๑/๓๐
อุฏฺฐิตา	๑๐๔๑/๒๖๔,๑๐๔๖/๒๖๕
อุณฺณติ	๑๑๒๑/๒๘๐,๑๒๓๙/๓๐๔
อุณฺณาโม	๑๑๒๑/๒๘๐,๑๒๓๙/๓๐๔
อุทกสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑,๖๒๑/๒๐๒
อุทีรณํ	๖๓๖/๒๐๗,๗๒๒/๒๑๙
อุทฺธจฺจํ	๔๒๗/๑๒๖,๔๒๙/๑๒๖
อุทฺธจฺจกุกฺกุจฺจนีวรณํ	๑๑๕๘/๒๘๙
	๑๑๖๔/๒๙๐
อุทฺธจฺจสมฺปยุตฺตํ	๔๒๗/๑๒๖
อุทฺธจฺจสหคโต	๑๔๔๔/๓๔๒
	๑๔๙๙/๓๕๒
อุทฺธุมาตกสญฺญาสหคตํ	๖๓๖/๘๓
อุปกฺกิเลโส	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
อุปจโย	๖๔๑/๒๐๘
	๖๔๒/๒๐๘,๗๓๔/๒๒๐
อุปจิตตฺตา	๔๓๑/๑๒๗,๔๔๓/๑๓๐
อุปฺปนฺนํ	๕๘๔/๑๗๖
อุปฺปนฺนา	๑๐๔๑/๒๖๔,๑๐๔๖/๒๖๕
อุปฺปนฺนสฺส	๑๒๘๙/๓๑๖,๑๒๙๑/๓๑๖
อุปปริกฺขา	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
อุปริฏฺฐิมํ	๑๐๒๔/๒๖๑
อุปริฏฺฐิเม	๑๓๐๖/๓๑๘
อุปริมํ	๑๔๑๕/๓๓๕
อุปลกฺขณา	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
อุปวิจาโร	๘/๒๓,๘๕/๓๖
อุปาทา	๖๗/๑๒,๕๘๔/๑๗๗
อุปาทาย	๖๑๖/๑๙๙,๖๓๐/๒๐๕
อุปาทานํ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
อุปาทานา	๑๕๕๓/๓๖๐
อุปาทานวิปฺปยุตฺตา	๗๔/๑๓
	๑๒๒๘/๓๐๑
อุปาทานสมฺปยุตฺตา	๗๓/๑๓
	๑๒๒๗/๓๐๑
อุปาทานิยา	๗๐/๑๓,๑๒๒๕/๓๐๑
อุปาทายรูปี	๕๘๔/๑๗๖
อุปาทินฺนํ	๕๘๔/๑๗๗,๕๘๖/๑๘๕
	๙๖๗/๒๕๐
อุปาทินฺนา	๑๒๑๗/๒๙๙
	๑๔๕๑/๓๖๐
อุปาทินฺนุปาทานิยํ	๕๘๔/๑๗๗
	๕๘๖/๑๘๖
อุปาทินฺนุปาทานิยา	๔/๑,๙๙๔/๒๕๖
	๑๓๙๓/๓๓๑
อุเปกฺขโก	๑๖๓/๕๔
อุเปกฺขา	๑๕๐/๔๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
อุเปกฺขาภูมิยํ	๑๐๐๕/๒๕๘
อุเปกฺขาสติปาริสุทฺธึ	๑๖๕/๕๕
อุเปกฺขาสหคตํ	๑๕๐/๔๘,๑๕๗/๕๑
อุเปกฺขาสหคตา	๗/๒,๙๒/๑๕
อุเปกฺขินฺทฺริยํ	๑๕๐/๔๘,๑๕๔/๔๙
อุปฺปนฺนา	๑๗/๓,๑๐๔๑/๒๖๔
อุปฺปนฺนเสน	๑๐๔๑/๒๖๔
อุปฺปาทิโน	๑๗/๓,๑๐๔๓/๒๖๔
อุยฺยาโม	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
อุสุมํ	๙๖๙/๒๕๐
อุสุมคตํ	๙๖๙/๒๕๐
อุสูยา	๑๑๒๖/๒๘๑
อุสูยนา	๑๑๒๖/๒๘๑
อุสูยิตตฺตํ	๑๑๒๖/๒๘๑
อุสฺมา	๙๖๙/๒๕๐
อุสฺมาคตํ	๙๖๙/๒๕๐
อุสฺสาโห	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
อุสฺโสฬฺหี	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕

(เอ)

เอโกทิภาวํ	๑๖๑/๕๓
เอชา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕

(โอ)

โอกปฺปนา	๑๒/๒๓,๒๕/๒๕
โอโฆ	๑๐๖๕/๒๖๗,๑๑๔๑/๒๘๕
โอฆา	๓๒/๘,๓๕/๘,๓๗/๙
โอฆนิยา	๓๓/๘,๓๕/๘,๓๗/๙
โอฆนิยเมว	๕๙๔/๑๙๑
โอฆนิยํ	๕๘๔/๑๗๖
โอฆวิปฺปยุตฺตา	๓๔/๘,๓๗/๙
โอฆสมฺปยุตฺตา	๓๔/๘,๓๖/๙
โอชาย	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑
โอตฺตปฺปี	๑๑๖/๑๘,๓๙/๒๘
	๑๔๗/๔๗
โอตฺตปฺปพลํ	๓๑/๒๖,๑๐๒/๓๙
โอตฺตปฺปิตพฺเพน	๓๑/๒๖,๓๙/๒๘
โอทคฺยํ	๙/๒๓,๘๖/๓๖
โอทโน	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑
โอทาตํ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๗/๒๐๑
โอทาตานิ	๒๗๔/๘๐
โอทาตกสิณํ	๒๐๓/๖๗
โอทาตนิทสฺสนานิ	๒๔๗/๘๐
โอทาตนิภาสานิ	๒๔๗/๘๐
โอทาตวณฺณานิ	๒๔๗/๘๐
โอนาโห	๑๑๖๓/๒๙๐
โอปปาติกา	๑๑๒๑/๒๙๙,๑๓๖/๓๒๗
โอริมนฺตีรํเปตํ	๕๙๖/๑๙๒,๖๑๕/๑๙๙
โอลียนา	๑๑๖๒/๒๙๐,๑๒๔๒/๓๐๕
โอฬาริกํ	๕๘๔/๑๗๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
(ก)	
กกุกสา	๑๓๕๐/๓๒๔
กกุขพำ	๖๔๗/๒๐๙,๖๕๐/๒๑๐
กกุขพตฺตำ	๙๖๗/๒๕๐
กกุขพภาโว	๙๖๗/๒๕๐
กงฺขา	๔๒๕/๑๒๕,๑๐๐๘/๒๕๙
กงฺขายนา	๔๒๕/๑๒๕,๑๐๐๘/๒๕๙
กงฺขายิตตฺตำ	๑๒๕/๑๒๕,๑๐๐๘/๒๕๙
กฏฺฐกำ	๖๒๘/๒๐๕,๖๒๙/๒๐๖
กฏฺฐกญฺจุกตา	๑๑๒๗/๒๘๑
กณฺณสุขา	๑๓๕๐/๓๒๔
กณฺหา	๑๐๔/๑๗,๑๓๐๙/๓๑๘
กตตฺตา	๔๓๑/๑๒๗,๖๕๒/๒๑๐
กทริยำ	๑๑๒๗/๒๘๑
กปฺปิเย	๑๑๖๖/๒๙๐
กปฺปิยสญฺญิตา	๑๑๖๖/๒๙๐
กพฬีกาโร	๕๘๔/๑๘๐
	๕๘๕/๑๘๕,๖๔๕/๒๐๘
กมฺมานิ	๑๐๓๕/๒๖๓
กมฺมญฺญตา	๔๖/๒๙,๓๒๖/๙๘
กมฺมญฺญตฺตำ	๔๖/๒๙,๓๒๖/๙๘
กมฺมญฺญภาโว	๔๖/๒๙,๓๒๖/๙๘
กมฺมวิปากา	๕๖๖/๑๖๙,๕๖๘/๑๗๐
กมฺมสฺสกตญาณำ	๑๓๗๓/๓๒๘
กรุณาสหคตำ	๒๕๘/๘๒,๒๕๙/๘๒
กลฺยาณมิตฺตตา	๑๑๘/๑๘
	๑๓๓๕/๓๒๒
กสาโว	๖๒๙/๒๐๕,๖๓๐/๒๐๖
กาเมหิ	๑๖๐/๕๓,๑๗๘,๖๑
กามจฺฉนฺโท	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามจฺฉนฺทนีวรณำ	๑๑๕๘/๒๘๙
	๑๑๕๙/๒๘๙
กามจฺฉนฺทนีวรเณน	๑๑๗๖/๒๙๒
กามชฺโฌสานำ	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามตณฺหา	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามนนฺที	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามปริฬาโห	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามมุจฺฉา	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามราโค	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามราคพฺยาปาทานำ	๓๖๑/๑๐๙
	๓๖๒/๑๐๙
กามราคสญฺโญชนำ	๑๑๑๙/๒๗๙
	๑๑๓๖/๒๘๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
กามสิเนโห	๑๑๐๓/๒๗๖
	๑๑๑๙/๒๗๙
กามาวจรา	๙๓/๑๕,๑๒๘๗/๓๑๕
กามาวจรสฺส	๔๓๑/๑๒๗
	๑๔๑๗/๓๓๖
กามาวจรํ	๕๘๔/๑๗๖
กามาวจรกิริยา	๕๗๖/๑๗๓
กามาวจรกิริยาพฺยากตํ	๑๔๑๗/๓๓๖
กามาวจรกุสลํ	๑๔๑๗/๓๓๖
กามาวจรกุสลโต	๑๔๒๒/๓๓๖
กามาวจรเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖
	๑๐๖๙/๒๖๙
กามาสโว	๑๑๐๒/๒๗๖
	๑๔๖๕/๓๔๕
กามุปาทานํ	๑๒๑๙/๒๙๙
	๑๕๕๓/๓๖๐
กาโยเปโส	๖๑๒/๑๙๘,๖๑๕/๑๙๙
กาเยน	๖๔๗/๒๐๙,๑๓๕๒/๓๒๕
กายํ	๖๕๐/๒๑๐
กาโย	๖๔๘/๒๐๙
กายมฺหิ	๖๔๙/๒๐๙
กายสฺส	๖๓๕/๒๐๗
กายกมฺมํ	๑๒๗๑/๓๑๓
กายกมฺมญฺญตา	๔๖/๒๙,๒๗๗/๘๙
กายคนฺโถ	๑๑๔๐/๒๘๔
กายทุจฺจริตํ	๑๓๑๑/๓๑๙
กายธาตุ	๕๘๔/๑๗๘ม๕๘๕/๑๘๓
กายปาคุญฺญตา	๔๘/๒๙,๒๗๗/๘๙
กายปสฺสทฺธิ	๔๐/๒๘,๒๗๗/๘๙
กายมุทุตา	๔๔/๒๙,๓๒๔/๙๘
กายลหุตา	๔๒/๒๘,๒๗๗/๘๙
กายวิญฺญตฺติ	๕๘๔/๑๗๙
	๖๓๕/๒๐๗
กายวิญฺญาณํ	๕๕๖/๑๖๖,๖๕๐/๒๑๐
กายวิญฺญสฺส	๖๘๔/๒๑๔
	๖๘๕/๒๑๕
ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุ	๔๔๘/๑๓๑
	๔๕๑/๑๓๑
กายวิญฺเญยฺยํ	๕๘๘/๑๘๘
	๕๘๙/๑๘๙
กายวิญฺเญยฺยา	๑๑๐๑/๒๗๔
กายสมฺผสฺโส	๖๑๕/๑๙๘,๖๕๐/๒๑๐
กายสมฺผสฺสสฺส	๕๘๔/๑๗๘
	๖๙๐/๒๑๕
กายสมฺผสฺสชา	๔๔๕/๑๓๐
	๖๑๕/๑๙๘
กายสมฺผสฺสชาย	๕๘๔/๑๗๘
กายสุจริตํ	๑๓๑๒/๓๑๙
กายายตนํ	๖๑๒/๑๙๗,๖๑๕/๑๙๘
กายายตนเปตํ	๖๑๒/๑๙๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
กายิโก	๑๓๔๙/๓๒๔
กายิกํ	๔๔๙/๑๓๑,๔๕๐/๑๓๑
กายิกวาจสิโก	๑๓๕๙/๓๒๔
กายินฺทฺริยํ	๕๘๕/๑๘๔
กายินฺทฺริยเปตํ	๖๑๓/๑๙๘
กายุชุกตา	๕๐/๓๐,๒๗๗/๙๐
กาพกํ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
กิริยเหตุ	๑๔๔๑/๓๔๑
กิริยา	๕๖๖/๑๖๙,๙๙๓/๒๕๖
กิริยาพฺยากตํ	๑๓๖๘/๓๓๐
	๑๓๙๒/๓๓๑
กิริยาเหตุกา	๑๔๒๐/๓๓๘
กิริยาเหตุ	๑๔๔๑/๓๔๑
กิเลสา	๑๐๑๐/๒๕๙,๑๐๑๘/๒๖๐
กิเลสวตฺถูนิ	๑๒๓๕/๓๐๓
	๑๕๖๕/๓๖๒
กิเลสวิปฺปยุตฺตา	๗๘/๑๔
	๑๒๕๒/๓๐๗
กุกฺกุจฺจํ	๑๑๖๖/๒๙๐
กุกฺกุจฺจนีวรณํ	๑๑๗๖/๒๙๒
กุกฺกุจฺจายนา	๑๑๖๖/๒๙๐
กุกฺกุจฺจายิตตฺตํ	๑๑๖๖/๒๙๐
กุจฺฉิวิตฺถมฺภนํ	๖๔๕/๒๐๘
	๗๔๒/๒๒๑
กุชฺฌนา	๑๑๖๐/๒๘๙,๑๑๓๗/๓๐๔
กุชฺฌิตตฺตํ	๑๐๖๖/๒๖๙,๑๑๒๐/๒๘๐
กุมฺมคฺโค	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
กุมฺมาโส	๖๔๕/๒๐๘,๘๘๐/๒๓๗
กุลมจฺฉริยํ	๑๑๒๗/๒๘๑
กุสลา	๙๘๕/๒๕๕,๙๘๗/๒๕
กสุลจิตฺตสฺส	๖๓๕/๒๐๗,๗๒๐/๒๑๘
กุสลมูลํ	๓๖/๒๗,๓๔/๒๗
กุสลมูลานิ	๙๘๕/๒๕๕
กุสลวิปากา	๔๙๗/๑๔๐
กุสลเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖,๑๐๖๐/๒๖๖
กุสลากุสลานำ	๕๘๓/๑๗๖,๙๙๑/๒๕๖
กุสลากุสลาพฺยากตา	๑๐๑๙/๒๖๑
	๑๐๒๕/๒๖๑
กุสลาพฺยากตา	๑๐๑๒/๒๖๐
	๑๐๒๗/๒๖๒
เกตุกมฺยตา	๑๑๒๑/๒๘๐
	๑๒๓๙/๓๐๔
โกโธ	๑๐๖๖/๒๖๙,๑๑๒๐/๒๘๐
โกธสามนฺตา	๑๓๕๐/๓๒๔
โกโป	๑๐๖๖/๒๖๘,๑๑๒๐/๒๗๙
โกสลฺลำ	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕

(ข)

ขณฺฑิจฺจำ	๖๔๓/๒๐๘,๗๓๘,๒๒๐
ขนฺติ	๑๒๕/๑๙,๑๓๔๘/๓๒๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ขนฺธา	๕๘/๓๑,๕๙/๓๒,๑๒๑/๔๓
ขนฺธํ	๓๕๗/๑๐๗,๕๒๘/๑๕๓
ขนฺธรโส	๖๒๘/๒๐๕,๖๓๓๐/๒๐๕
ขมนตา	๑๓๔๘/๓๒๔
ขโย	๖๔๔/๒๐๘,๗๔๐/๒๒๑
ขเย	๑๔๒/๒๐,๑๓๘๐/๓๒๙
ขรคตํ	๙๖๗/๒๕๐
ขาริกํ	๖๒๘/๒๐๕,๖๒๙/๒๐๕
ขิปฺปาภิญฺญํ	๑๗๗/๖๐,๑๗๙/๖๑
ขีรํ	๗๔๒/๒๒๑/๘๘๐,๒๓๗
เขตฺตํเปตํ	๕๙๖/๑๙๒,๖๑๕/๑๙๙

(ค)

คนฺโถ	๑๑๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
คนฺถา	๑๔๘๙/๓๕๐,๑๔๙๗/๓๕๒
คนฺถนิยา	๒๗/๘,๑๑๔๖/๒๘๗
คนฺถวิปฺปยุตฺตา	๒๘/๘,๑๑๔๙/๒๘๗
คนฺถสมฺปยุตฺตา	๒๘/๘,๑๑๔๘/๒๘๗
คนฺโธ	๖๐๕/๑๙๕,๖๒๔/๒๐๓
คนฺธํ	๑๓๕๒/๓๒๕,๑๓๕๔/๓๒๕
คนฺธมฺหิ	๖๐๖/๑๙๕,๖๒๕/๒๐๔
คนฺธตณฺหา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
คนฺธายตนํ	๕๘๔/๑๗๘,๖๒๔/๒๐๓
คนฺธารมฺมณํ	๑๕๐/๔๘,๓๖๕/๑๑๐
คนฺธาสา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
คลชฺโฌหรณียํ	๖๔๕/๒๐๘
	๗๔๒/๒๒๑
คาโมเปโส	๖๐๐/๑๙๐,๖๐๖/๑๙๕
คาโห	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
คิรา	๖๓๖/๒๐๗,๗๒๗/๒๑๙
คีตสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑,๖๒๓/๒๐๓
คุตฺตทฺวารตา	๑๒๘/๑๙,๑๓๕๔/๓๒๖
คุตฺติ	๑๓๕๔/๓๒๖
เคโธ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
โคปนา	๑๓๕๔/๓๒๖

(ฆ)

ฆานํ	๖๐๔/๑๙๕,๖๐๕/๑๙๕
ฆาเนน	๖๒๔/๒๐๓,๑๓๕๒/๓๒๕
ฆานธาตุ	๕๘๔/๑๗๘
ฆานธาตุเปสา	๖๐๕/๑๙๕,๖๐๖/๑๙๕
ฆานวิญฺญาณํ	๔๔๓/๑๓๐,๖๐๗/๑๙๖
ฆานวิญฺเญยฺยํ	๕๘๘/๑๘๘
	๙๗๔/๒๕๑
ฆานสมฺผสฺสสฺส	๕๘๔/๑๗๘
	๕๘๕/๑๘๒
ฆานสมฺผสฺโส	๖๐๗/๑๙๖
ฆานายตนํ	๕๘๔/๑๗๘,๕๙๕/๑๙๑
ฆานินฺทฺริยํ	๙๗๖/๒๕๒,๙๗๙/๒๕๓
โฆโส	๖๓๖/๒๐๗,๗๒๒/๒๑๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
โฆสกมฺมํ	๖๓๖/๒๐๗,๗๒๒/๒๑๙
(จ)	
จกฺขายตนํ	๕๙๓/๑๙๐,๕๙๕/๑๙๑
จกฺขายตนเปตํ	๕๙๗/๑๙๒,๕๙๘/๑๙๓
จกฺขุนา	๕๙๖/๑๙๒,๕๙๖/๑๙๓
จกฺขุ	๖๙๔/๒๑๖,๗๑๐/๒๑๗
จกฺขุธาตุ	๗๐๒/๒๑๖,๗๐๓/๒๑๗
จกฺขุธาตุเปสา	๕๙๖/๑๙๒,๕๙๘/๑๙๓
จกฺขุนฺทฺริยํ	๕๘๔/๑๗๙,๖๖๐/๒๑๒
จกฺขุวิญฺญาณํ	๕๕๖/๑๖๖,๕๙๙/๑๙๓
จกฺขุวิญฺญาณสฺส	๕๘๔/๑๗๘
จกฺขุวิญฺญาณธาตุ	๔๔๑/๑๒๙
จกฺขุวิญฺเญยฺยํ	๕๘๘/๑๘๘ ๕๘๙/๑๘๙
จกฺขุวิญฺเญยฺยา	๑๑๐๑/๒๗๔
จกฺขุสมฺผสฺสสฺส	๕๘๔/๑๗๘
จกฺขุสมฺผสฺสชาย	๕๘๔/๑๗๘
จณฺฑิกฺกํ	๔๑๘/๑๒๓,๔๑๙/๑๒๓
จตุตฺถํ	๑๗๒/๕๘,๕๐๑/๑๔๒
จตุรสฺสํ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑
จตุรงฺคิกํ	๑๔๗/๔๒
จตุรงฺคิโก	๑๔๗/๔๗,๑๔๗/๔๒
จนฺทมณฺฑลสฺส	๖๑๙/๒๐๑
จาควนฺโต	๑๑๓๓๕/๓๒๒
จาโร	๘/๒๓,๘๕/๓๖
จิตฺตา	๕๖/๑๑,๑๑๙๓/๒๙๖
จิตฺตํ	๖/๒๒,๑๗/๒๔
จิตฺตสฺส	๘/๒๓,๙/๒๓
จิตฺตกมฺมญฺญตา	๒๗๗/๘๙,๓๒๗/๙๘
จิตฺตเจตสิกา	๑๐๒๙/๒๖๒ ๑๐๓๐/๒๖๒
จิตฺตชํ	๖๖๖/๒๑๒,๖๖๗/๒๑๓
จิตฺตปาคุญฺญตา	๒๗๗/๘๙,๓๒๙/๙๙
จิตฺตปสฺสทฺธิ	๒๗๗/๘๙,๓๒๑/๙๘
จิตฺตมุทุตา	๒๗๗/๘๙,๓๒๕/๙๘
จิตฺตลหุตา	๒๗๗/๘๙,๓๒๓/๙๘
จิตฺตวิปฺปยุตฺตา	๕๘/๑๑,๑๑๙๘/๒๙๖
จิตฺตวิสํสฏฺจา	๕๙/๑๑,๑๒๐๐/๒๙๗
จิตฺตสมุฏฺจานา	๖๐/๑๒,๑๒๐๑/๒๙๗
จิตฺตสมุฏฺจานํ	๕๘๔/๑๗๗,๖๖๖/๒๑๒
จิตฺตสํสฏฺจา	๕๙/๑๑,๑๑๙๙/๒๙๖
จิตฺตสํสฏฺจสมุฏฺจานา	๖๓/๑๒๓ ๑๒๐๗/๒๙๘
จิตฺตสํสฏฺจสมุฏฺจานสหภุโน	๖๔/๑๒ ๑๒๐๙/๒๙๘
จิตฺตสํสฏฺจสมุฏฺจานานุปริวตฺติโน	๖๕/๑๒,๑๕๔๕/๓๕๙
จิตฺตสมฺปยุตฺตา	๕๘/๑๑,๑๑๙๗/๒๙๖
จิตฺตสหภุ	๕๘๔/๑๗๗,๖๖๘/๒๑๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
จิตฺตสหภุโน	๖๑/๑๒,๑๒๐๔/๒๙๗
จิตฺตสฺเสกคฺคตา	๑๑/๒๓,๖๒/๓๒
จิตฺตเหตุกํ	๖๖๖/๒๑๒
จิตฺตาธิปเตยฺยํ	๒๖๙/๘๕,๒๗๓/๘๗
จิตฺตานุปริวตฺติ	๕๘๔/๑๗๗
	๖๗๐/๒๑๓
จิตฺตานุปริวตฺติโน	๑๕๔๐/๓๕๙
จิตฺตุชุกตา	๒๗๗/๙๐,๓๓๑/๙๙
จิตฺตุปฺปาโท	๑๕๒๓/๓๕๖
จิตฺตุปฺปาทา	๑๓๙๙/๓๓๒
จินฺตา	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
จุตูปปาเต	๑๓๘๐/๓๒๙
เจตโส	๗/๒๒,๑๖๑/๕๓
เจตนา	๕/๒๒,๕๘/๓๑
เจตสิกา	๕๗/๑๑,๑๑๙๕/๒๙๖
เจตสิกํ	๓/๒๒,๑๐/๒๓
เจโตสมฺผสฺสชํ	๓/๒๒,๑๐/๒๓
เจโตสมฺผสฺสชา	๓/๒๒,๑๐/๒๓

(ฉ)

ฉนฺทาธิปเตยฺยํ	๒๖๙/๘๕,๒๖๗/๘๘
ฉนฺทาธิปเตยฺยํ	๒๖๙/๘๕,๒๖๗/๘๘
ฉพฺพิธา	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๘/๒๐๑
ฉาทนํ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ฉายา	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๙/๒๐๑

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก

(ช)

ชนปเท	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑
ชนิกา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ชปฺปนา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ชปฺปา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ชปฺปิตตฺตํ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ชรตา	๖๔๓/๒๐๘,๗๓๘/๒๒๐
ชรา	๖๔๓/๒๐๘,๗๓๘/๒๒๐
ชรามรณํ	๑๓๔๓/๓๒๓
ชราภยํ	๑๓๗๖/๓๒๘
ชราภิภูตํ	๕๘๔/๑๗๖
ชราภิภูตเมว	๕๙๔/๑๙๑
ชาตา	๑๐๔๑/๒๖๔
ชาตรูปรชตสฺส	๖๑๖/๑๙๙
	๖๑๗/๒๐๑
ชาติ	๑๓๔๓/๓๒๓,๑๓๗๖/๓๒๘
ชาติปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
ชาติภยํ	๑๓๗๖/๓๒๘
ชาลินี	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ชิวฺหา	๖๐๘/๑๙๖,๖๑๐/๑๙๗
ชิวฺหาย	๑๓๕๒/๓๒๕,๑๓๕๔/๓๒๕
ชิวฺหาธาตุ	๕๘๔/๑๗๘
ชิวฺหาธาตุเปสา	๖๐๘/๑๙๖
	๖๑๑/๑๙๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ชิวฺหายตนํ	๕๘๔/๑๗๘,๕๙๕/๑๙๑
ชิวฺหายตนเปตํ	๖๐๙/๑๙๖,๖๑๐/๑๙๗
ชิวฺหาวิญฺญาณํ	๕๕๖/๑๖๖,๖๑๑/๑๙๗
ชิวฺหาวิญฺเญยฺยํ	๕๘๘/๑๘๘
	๕๙๐/๑๘๙
ชิวฺหาวิญฺเญยฺยา	๑๑๐๑/๒๗๔
ชิวฺหาสมฺผสฺสสฺส	๕๘๔/๑๗๘
	๕๘๕/๑๘๒
ชิวฺหาสมฺผสฺสชา	๖๑๑/๑๙๗
	๖๓๑/๒๐๖
ชิวฺหินฺทฺริยํ	๕๘๔/๑๗๙,๕๘๕/๑๘๔
ชิวฺหินฺทฺริยเปตํ	๖๐๘/๑๙๖,๖๑๑/๑๙๗
ชีรณตา	๗๓๘/๒๒๐,๘๗๔/๒๓๗
ชีวํ	๑๑๐๕/๒๗๖,๑๑๒๒/๒๘๐
ชีวิตํ	๑๙/๒๔
ชีวิตาสา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ชีวิตินฺทฺริยํ	๑๙/๒๔,๘๒/๓๖

(ฌ)

ฌานํ	๑๒๘/๔๔,๑๔๗/๔๗

(ญ)

ญาณํ	๑๐๖๓/๒๖๗,๑๐๗๖/๒๗๐
ญาณวิปฺปยุตฺตํ	๑๔๗/๔๖/๑๔๙/๔๘
ญาณวิปฺปยุตฺตา	๕๗๖/๑๗๓
ญาณสมฺปยุตฺตํ	๑๔๖/๔๖,๑๕๐/๔๘
ญาณสมฺปยุตฺตา	๕๗๖/๔๖,๑๕๐/๔๘
ญาตานํ	๓๖๔/๑๑๐

(ฐ)

ฐานกุสลตา	๑๒๓/๑๘,๑๓๔๔/๓๒๓
ฐิติ	๑๑/๒๓,๑๙/๒๔

(ต)

ตกฺโก	๗/๒๒,๒๑/๒๕
ตจคนฺโถ	๖๒๔/๒๐๓,๖๒๕/๒๐๔
ตจรโส	๖๒๙/๒๐๕,๖๓๑/๒๐๖
ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุสมผสฺสชํ	๔๔๕/๑๓๐,๔๗๑/๑๓๕
ตชฺชากายวิญฺญาณธาตุสมผสฺสชา	๔๔๖/๑๓๐,๔๔๗/๑๓๐
ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชา	๔๕๘/๑๓๓
	๔๕๙/๑๓๓
ตชฺชามโนธาตุสมฺผสฺสชํ	๔๕๗/๑๓๓
ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุ	๑๗/๒๔
	๔๗๔/๑๓๖
ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชํ	๓/๒๒,๔๗๑/๑๓๕
ตชฺชามโนวิญฺญาณธาตุสมฺผสฺสชา	๔/๒๒,๕/๒๒,๔๗๒/๑๓๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ตณฺหาคทฺทุลํ	๑๑๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
ตณฺหาชาลํ	๑๑๔๑/๒๘๕
ตณฺหานที	๑๑๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
ตณฺหาปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
ตณฺหาสมุทฺโท	๑๑๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
ตติยํ	๑๖๓/๕๔,๑๗๐/๕๗,๑๘๐/๖๑
ตถาคโต	๑๑๐๕/๒๗๖,๑๑๒๒/๒๘๐
ตเทกฏฺฐา	๙๘๖/๒๕๕,๙๙๗/๒๘๐
ตนุภาวาย	๓๖๑/๑๐๙,๕๕๓/๑๖๔
ตปนียา	๑๐๕/๑๗,๑๓๑๑/๓๑๙
ติตฺตกํ	๖๒๘/๒๐๕
ติตฺถายตนํ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ติวงฺคิกํ	๑๖๑/๕๓,๑๗๐/๕๘
เตโช	๙๖๙/๒๕๐
เตโชกสิณํ	๒๐๓/๖๗
เตโชคตํ	๙๖๙/๒๕๐
เตโชธาตุ	๕๘๗/๑๘๘,๖๔๗/๒๐๙
เตสํ	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑

(ถ)

ถมฺภนา	๖๓๕/๒๐๗,๘๔๗/๒๓๔
ถมฺภิตตฺตํ	๙๗๐/๒๕๐,๑๑๒๓/๒๘๑
ถลํ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๗/๒๐๑
ถาโม	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
ถีนํ	๑๑๖๑-๑๑๖๓/๒๙๐
	๑๒๓๕/๓๐๓
ถีนมิทฺธนีวรณํ	๑๑๖๑/๒๙๐
	๑๑๖๓/๒๙๐
ถียนา	๑๑๖๒/๒๙๐,๑๒๔๒/๓๐๕
ถียิตตฺตํ	๑๑๖๒/๒๙๐,๑๒๔๒/๓๐๕
ถูลํ	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๗/๒๐๑

(ท)

ทธิ	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑
ทนฺตวิขาทนํ	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑
ทนฺธาภิญฺญ	๑๗๖/๖๐,๑๗๘/๖๑
ทวาย	๑๓๕๓/๓๒๕,๑๓๕๕/๓๒๖
ทสฺสเนน	๑๐๑๐/๒๕๙,๑๐๑๗/๒๖๐
ทิฏฺจ	๕๘๖/๑๘๘
ทิฏฺฐานํ	๓๖๔/๑๑๐
ทิฏฺฐธมฺมสุขวิหารํ	๕๗๗/๑๗๔
	๕๗๘/๑๗๔
ทิฏฺฐาสโว	๑๑๒๐/๒๗๖,๑๔๖๕/๓๔๕
ทิฏฺจิ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺจิกนฺตาโร	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺจิคตํ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺจิคตานํ	๕๗๗/๘๙,๓๓๘/๑๐๑

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตํ	๔๐๐/๑๑๗
	๔๐๒/๑๑๘
ทิฏฺฐิคตวิปฺปยุตฺตโลภสหคตา	๑๔๐๖/๓๓๔,๑๔๐๙/๓๓๕
ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตํ	๓๖๕/๑๑๐
	๓๙๙/๑๑๗
ทิฏฺฐิคตสมฺปยุตฺตา	๑๔๒๖/๓๓๗
ทิฏฺฐิคหนํ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺฐิปรามาโส	๑๑๘๐/๒๙๔
	๑๕๑๕/๓๕๕
ทิฏฺฐิวิปตฺติ	๑๓๕/๑๙,๑๓๖๙/๓๒๗
ทิฏฺฐิวิปฺผนฺทิตํ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺฐิวิสุทฺธิ	๑๓๘/๒๐,๑๓๗๔/๓๒๘
ทิฏฺฐิวิสูกายิกํ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺฐิสญฺโญชนํ	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ทิฏฺฐิสมฺปทา	๑๓๖/๒๐,๑๓๗๑/๓๒๘
ทิฏฺฐุปาทานํ	๑๒๑๙/๒๙๙
	๑๒๒๑/๓๐๐
ทินฺนํ	๑๒๒๑/๒๙๙
ทีฆํ	๖๑๖/๑๙๙
ทุกฺขํ	๕๕๖/๑๖๖,๕๕๘/๑๖๖
ทุกฺขา	๕๕๘/๑๖๖
ทุกฺขกฺขนฺธสฺส	๑๓๔๓/๓๒๓
ทุกฺขนิทานํ	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๒/๒๘๕
ทุกฺขนิโรเธ	๑๐๖๓/๒๖๗
	๑๐๖๗/๒๖๙
ทุกฺขนิโรธคามินิยา	๑๐๖๓/๒๖๗
	๑๐๖๗/๒๖๙
ทุกฺขปฏิปทำ	๑๗๖/๖๐,๑๘๐/๖๑
ทุกฺขปฺปภโว	๑๐๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๒/๒๘๕
ทุกฺขภูมิยำ	๙๘๕/๒๕๕
ทุกฺขมูลำ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ทุกฺขสมุทเย	๑๐๖๓/๒๖๗
	๑๐๖๗/๒๖๙
ทุกฺขสมฺผสฺสำ	๕๙๐/๑๘๙,๖๔๗/๒๐๙
ทุกฺขสมฺผสฺโส	๙๗๔/๒๕๒
ทุกฺขสหคตำ	๕๕๖/๑๖๖,๑๔๐๓/๓๓๔
ทุกฺขินฺทฺริยำ	๕๕๖/๑๖๖,๕๖๐/๑๖๗
ทุคฺคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓,๖๒๗/๒๐๔
ทุติยำ	๑๖๑/๕๓
ทุติยา	๑๑๔๑/๒๘๕,๑๒๓๖/๓๐๓
ทุปฺปญฺญา	๑๓๓๓/๓๒๑
ทุมฺเมชฺฌำ	๓๙๐/๑๑๕,๑๐๖๗/๒๖๙
ทุวงฺคิกำ	๑๖๕/๕๕
ทุสฺสีลา	๑๓๓๓/๓๒๑
ทุสฺสีลฺยำ	๑๓๖๘/๓๒๗
ทูเร	๕๘๔/๑๗๗,๕๘๕/๑๘๑
ทูสนา	๔๑๙/๑๒๓,๑๐๖๖/๒๖๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ทูสิตตฺตํ	๔๑๙/๑๒๓,๑๐๖๖/๒๖๙
โทมนสฺสสหคตํ	๔๑๓/๑๒๒
	๔๒๑/๑๒๔
โทมนสฺสสหคตา	๑๔๐๕/๓๓๔
	๑๔๐๖/๓๓๔
โทมนสฺสินฺทฺริยํ	๔๑๗/๑๒๓
โทวจสฺสตา	๑๑๗/๑๘,๑๓๓๒/๓๒๑
โทวจสฺสิยํ	๑๓๓๒/๓๒๑
โทโส	๔๑๘/๑๒๓,๙๘๖/๒๕๕
ทฺวาราเปสา	๖๑๕/๑๙๙,๕๙๘/๑๙๓
เทฺวธาปโถ	๑๐๐๘/๒๕๙
	๑๑๒๓/๒๘๑
เทฺวพฺหกํ	๑๐๐๘/๒๕๙,๑๑๒๓/๒๘๑

(ธ)

ธโช	๑๑๒๑/๒๘๐,๑๒๓๙/๓๐๔
ธนาสา	๑๑๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ธมฺมา	๑/๑,๑๐๘/๑๗
ธมฺเม	๑๐๐๘/๒๕๙,๑๑๒๓/๒๘๐
ธมฺมตณฺหา	๑๑๖๕/๒๖๘
	๑๑๔๑/๒๘๕
ธมฺมธาตุ	๕๘/๓๑,๖๙/๓๓
ธมฺมปฏิสนฺถาโร	๑๓๕๑/๓๒๔
ธมฺมปฏิสนฺถาเรน	๑๓๕๑/๓๒๔
ธมฺมมจฺฉริยํ	๑๑๒๗/๒๘๑
ธมฺมวิจโย	๑๖/๒๔ม๒๐/๒๕
ธมฺมวิจยสมฺชฌงฺโค	๒๙๒/๙๒
	๓๐๙/๙๖
ธมฺมายตนํ	๕๘/๓๑,๖๔/๓๓
ธมฺมายตนปริยาปนฺนํ	๕๙๓/๑๙๐
	๑๐๙๔/๒๗๓
ธมฺมารมฺมณํ	๑๔๖//๔๖,๑๔๙/๔๘
ธาตุโย	๕๘/๓๑,๖๙/๓๓
ธาตูนํ	๑๓๔๐/๓๒๓
ธาตุกุสลตา	๑๒๑/๑๘,๑๓๔๐/๓๒๓
ธารณตา	๑๔/๒๓,๒๓/๒๕
ธิติ	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
ธุรสมฺปคฺคาโห	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
ธูโม	๖๑๖/๑๙๙,๖๑๗/๒๐๑

(น)

นนฺที	๑๐๖๕/๒๖๗,๑๑๔๑/๒๘๕
นนฺทีราโค	๑๐๖๕/๒๖๗,๑๑๔๑/๒๘๕
นยนำเปตๆ	๕๙๖/๑๙๒,๕๙๘/๑๙๓
นวนีตๆ	๖๔๕/๒๐๘,๗๔๒/๒๒๑
นากุสลา	๕๖๖/๑๖๙,๕๖๘/๑๗๐
นานตฺตสญฺญานำ	๒๖๕/๘๔,๒๗๓/๘๗
นานุพยญฺชนคฺคาหี	๑๓๕๔/๓๒๕
นาปจยคามิโน	๑๐๒๒/๒๖๑
	๑๔๑๓/๓๓๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
นามํ	๑๓๑๓/๓๑๙,๑๓๑๖/๓๑๙
มานกมฺมํ	๑๓๑๓/๓๑๙,๑๓๑๕/๓๑๙
นามเชยฺยํ	๑๓๑๓/๓๑๙,๑๓๑๕/๓๑๙
นามรูปํ	๑๓๔๓/๓๒๓
นามรูปปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
นิกนฺติ	๑๑๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
นิกามนา	๑๑๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
นิกฺกโม	๑๓/๒๓,๒๒/๒๕
นิคฺโฆสสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑
	๖๒๒/๒๐๓
นินฺนํ	๖๑๗/๒๐๑
นิพฺพตฺตา	๑๐๔๑/๒๖๔,๑๐๔๖/๒๖๕
นิพฺพานญฺจ	๑๓๘๖/๓๓๐
	๑๓๙๒/๓๓๑
นิมิตฺตคฺคาหี	๑๓๕๒/๓๒๕
	๑๓๕๔/๓๒๕
นิยกา	๑๐๕๐/๒๖๕,๑๐๕๑/๒๖๕
นิยตา	๙๘/๑๖,๑๐๕๓/๒๖๓
นิโยคา	๑๔๓๓/๓๓๙
นิยฺยานิกํ	๒๗๗/๘๙,๓๕๔/๑๐๖
นิยฺยานิกา	๙๗/๑๖,๑๖๐๙/๓๗๑
นิรุตฺติ	๑๐๗/๑๗,๑๓๑๓//๓๑๙
นิรุตฺติปถา	๑๐๗/๑๗,๓๑๔/๓๑๙
นิรุทฺธา	๑๐๔๔/๒๖๔
นิโรธตณฺหา	๑๐๖๕/๒๖๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
นิเสวนา	๑๓๓๓/๓๒๑,๑๓๓๕/๓๒๒
นีลํ	๖๑๖,๑๙๙,๖๑๗/๒๐๑
นีลานิ	๒๔๖/๘๐
นีลกสิณํ	๒๐๓/๖๗
นีลนิทสฺสนานิ	๒๔๖/๘๐
นีลนิภาสานิ	๒๔๖/๘๐
นีลวณฺณานิ	๒๔๖/๘๐
นีวรณา	๔๔/๑๐,๔๕/๑๐
นีวรณวิปฺปยุตฺตา	๔๖/๑๐,๔๙/๑๐
นีวรณสมฺปยุตฺตา	๔๖/๑๐,๔๘/๑๐
นีวรณิยา	๔๕/๑๐ม๔๗/๑๐
เนตฺตึเปตึ	๕๙๖/๑๙๒,๕๙๙/๑๙๓
เนปุญฺญํ	๒๐/๒๕,๒๙๒/๙๒
เนวาจยคามิ นาปจยคามิ	๕๘๔/๑๗๖
เนวาจยคามิโน นาปจยคามิโน	๑๐/๒,๑๐๒๒/๒๖๑
เนวทสฺสเนน นภาวนาย ปหาตพฺพา	๘/๒,๑๐๑๒/๒๖๐
เนวทสฺเสนเน นภาวนาย ปหาตพฺพา	๕๘๔/๑๗๖
เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมา	๓/๑,๙๙๓/๒๕๖
เนววิปากนวิปากธมฺมธมฺมํ	๕๘๔/๑๗๖

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
เนวสญฺญานาสญฺญายตนสญฺญาสหคตํ	๒๖๘/๘๕ม๕๘๒/๑๗๕
เนวสญฺญานาสญฺญายตนุปเค	๑๒๙๑/๓๑๖
เนวเสกฺขนาเสกฺขํ	๕๘๔/๑๗๖
เนวเสกฺขา นาเสกฺขา	๑๑/๒
	๑๐๒๕/๒๖๑
เนวาจยคามิโน	๑๐๒๕/๒๖๑
	๑๔๑๓/๓๓๕
เนหา	๑๓๕๐/๓๒๔
โนอุปาทา	๖๔๖/๒๐๙

(ป)

ปโกโป	๑๐๖๖/๒๖๘,๑๑๒๐/๒๗๙
ปคุณตา	๔๘/๒๙,๔๙/๒๙
ปคุณตฺตํ	๔๘/๒๙,๔๙/๒๙
ปคุณภาโว	๔๘/๒๙,๔๙/๒๙
ปคฺคาโห	๑๓๔/๑๙,๑๖๖/๕๖
ปคฺคาหนิมิตฺตํ	๑๑๓/๑๙
	๑๓๖๕/๓๒๗
ปงฺโก	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ปจลายิกา	๑๑๖๓/๒๙๐
ปจฺจตฺตํ	๑๐๕๐/๒๖๕,๑๐๕๑/๒๖๕
ปจฺจุปฺปนฺนา	๑๘/๓,๑๐๔๖/๒๖๕
ปจฺจุปฺปนฺเน	๑๐๔๙/๒๖๕
ปจฺจุปนฺนารมฺมณา	๑๙/๔
	๑๐๔๙/๒๖๕
ปจฺจุปลกฺขณา	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปชปฺปา	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๒๓๖/๓๐๓
ปชานนา	๑๖/๒๔,๒๐/๒๔
ปญฺจงฺคิกํ	๕๘/๓๑,๘๓/๓๖
ปญฺจงฺคิโก	๑๕๔/๕๐
ปญฺจมํ	๑๗๔/๕๙,๑๘๐/๖๑
ปญฺญตฺติ	๑๐๘/๑๗,๑๓๑๔/๓๑๙
ปญฺญตฺติปถา	๑๐๘/๑๗,๑๓๑๕/๓๑๙
ปญฺญวนฺโต	๑๓๓๕/๓๒๒
ปญฺญา	๑๖/๒๔,๒๐/๒๔
ปญฺญาอาโลโก	๑๖/๒๔ม๒๐/๒๕
ปญฺญาโอภาโส	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปญฺญาปชฺโชโต	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปญฺญาปาสาโท	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปญฺญาพลํ	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปญฺญารตนํ	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปญฺญาสตฺถํ	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปญฺญินฺทฺริยํ	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปฏิกฺกมนฺตสฺส	๓๖๕/๒๐๗
	๗๒๐/๒๑๘
ปฏิคฺคาโห	๓๘๑/๑๑๓,๓๙๒/๑๑๕
ปฏิฆํ	๑๐๖๐/๒๖๘,๑๑๒๐/๒๗๙
ปฏิฆสญฺญานํ	๒๖๕/๘๔,๕๐๑/๑๔๒

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ปฏิฆสญฺโญชนํ	๑๑๒๐/๒๘๐
	๑๑๓๖/๒๘๓
ปฏิฆสมฺปยุตฺตํ	๔๑๓/๑๒๒
	๔๒๑/๑๒๔
ปฏิฆาโต	๑๐๖๖/๒๖๘,๑๑๒๐/๒๗๙
ปฏิจฺจสมุปฺปนฺนา	๑/๒๑,๕๘/๓๑
ปฏิจฺจสมุปฺปาทกุสลตา	๑๒๒/๑๘
	๑๓๔๓/๓๒๓
ปฏิปฺปสฺสทฺธิ	๔๐/๒๘,๔๑/๒๘
ปฏิปฺปสฺสมฺภนา	๔๐/๒๘,๔๑/๒๘
ปฏิปฺปสฺสมฺภิตตฺตํ	๔๐/๒๘,๔๑/๒๘
ปฏิพนฺธุ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ปฏิวิรติ	๒๙๙/๙๔,๓๐๐/๙๔
ปฏิวิโรโธ	๔๑๙/๑๒๓,๑๐๖๖/๒๖๘
ปฏิสงฺขา	๑๓๕๕/๓๒๖
ปฏิสงฺขานพลํ	๑๓๑/๑๙,๑๓๖๐/๓๒๖
ปฏิสนฺถาโร	๑๒๖/๑๙,๑๓๕๑/๓๒๔
ปฏิสนฺถารโก	๑๓๕๑/๓๒๔
ปฏิสฺสติ	๑๔/๒๓,๒๓/๒๕
ปจวีกสิณํ	๑๖๐/๕๓,๑๖๑/๕๓
ปจวีธาตุ	๕๘๗/๑๘๘,๖๔๗/๒๐๙
ปณวสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑,๖๒๓/๒๐๓
ปณิธิ	๑๐๖๕/๒๖๘,๑๑๔๑/๒๘๕
ปณีตา	๑๔/๓,๑๐๓๔/๒๖๓
ปณีตํ	๒๖๙/๘๕
ปณฺฑรํ	๖/๒๒,๑๗/๒๔
ปณฺฑรเปตํ	๕๙๖/๑๙๒
ปณฺฑิจฺจํ	๑๖/๒๔,๒๐/๒๕
ปณฺฑิตา	๑๐๓/๑๖
ปโตโท	๑๖/๒๔
ปตฺตานิ	๓๖๔/๑๑๐
ปตฺตคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓
ปตฺตรโส	๖๓๐/๒๐๕
ปตฺติยา	๒๗๗/๘๙
ปตฺถนา	๑๐๖๕/๒๖๘
ปโทโส	๑๑๖๖/๒๖๙
ปธานสฺมึ	๑๔๐/๒๐
ปธานํ	๑๓๘/๒๐
ปโมทนา	๙/๒๓
ปโมโห	๓๙๐/๑๑๕
ปรกฏฺกา	๑๓๕๐/๓๒๔
ปรกฺกโม	๑๓/๒๓
ปรนิมฺมิตวสวตฺตี (เทวา)	๑๒๘๗/๓๑๕
ปรปุคฺคลานิ	๑๐๕๑/๒๖๕
ปรมฺมรณา	๑๑๒๒/๒๘๐
ปรลาภสกฺการครุการมานนวนฺทนปูชนาสุ	๑๑๒๖/๒๘๑
ปรสตฺตานิ	๑๐๕๑/๒๖๕

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ปรามฏฺฐา	๕๑/๑๐,๕๓/๑๑	ปสฺสทฺธิ	๔๐/๒๘
ปรามฏฺฐํ	๕๘๔/๑๗๖	ปสฺสทฺธิสมฺโพชฺฌงฺโค	๓๒๐/๙๘
ปรามาสา	๕๐/๑๐	ปสฺสมฺภนา	๔๐-๔๑/๒๘
ปรามาโส	๓๙๒/๑๑๕	ปหาตพฺพํ	๕๘๔/๑๗๖
ปรามาสวิปฺปยุตฺตา	๕๒/๑๑	ปหาตพฺพา	๘/๒,๘๓-๘๔/๑๔
ปรามาสสมฺปยุตฺตา	๕๒/๑๑	ปหาตพฺพเหตุกํ	๕๘๔/๑๗๖
ปริตฺตํ	๑๘๑/๖๑	ปหาตพฺพาเหตุกา	๙/๒
ปริตฺตา	๑๒/๓,๑๐๒๖/๒๖๒	ปหานา	๑๖๕/๕๕
ปริตฺตารมฺมณํ	๑๘๑/๖๑	ปหานาย	๓๔๐/๑๐๒
ปริตฺตารมฺมณา	๑๓/๓,๑๐๒๙/๒๖๒	ปหาโส	๙/๒๓
ปริณายิกา	๑๖/๒๔	ปาฏิปุคฺคลิกา	๑๐๕๐/๒๖๕
ปริปาโก	๖๔๓/๒๐๘	ปาณิสทฺโท	๖๒๒/๒๐๑
ปริเภโท	๖๔๔/๒๐๘	ปาตุภูตา	๑๐๔๑/๒๖๔
ปริมณฺฑลํ	๖๑๖/๑๙๙	ปาปกานํ	๓๐/๒๖
ปริยนฺตํ	๑๒๘๗/๓๑๕	ปาปกา	๑๓๕๕/๓๒๕
ปริยาปนฺนํ	๕๘๔/๑๗๖	ปาปมิตฺตตา	๑๑๗/๑๘
ปริยาปนฺนา	๑๒๙๑/๓๑๖	ปาโมชฺชํ	๙/๒๓
ปริยาปนฺนา	๙๖/๑๖	ปาริปูริยา	๑๓๗๗/๓๒๙
ปริยุฏฺฐานํ	๑๑๖๕/๒๖๘	ปาลนา	๑๙/๒๔,๘๒/๓๖
ปริโยนาโห	๑๑๖๓/๒๙๐	ปาลิจฺจํ	๖๔๓/๒๐๘
ปริสปฺปนา	๑๑๒๓/๒๘๑	ปิตา	๑๒๒๑/๒๙๙
ปลิเคโฐ	๑๑๖๕/๒๖๘	ปิลาปนตา	๑๓๕๖/๓๒๖
ปวิจโย	๑๖/๒๔,๒๐/๒๔	ปิยสฺส	๑๑๒๐/๒๗๙
ปสาโท	๕๙๘/๑๙๒	ปิหนา	๑๐๖๕/๒๖๘
ปสาเรนฺตสฺส	๖๓๕/๒๐๗	ปีตานิ	๒๔๗/๘๐

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ปีตกำ	๖๑๖/๑๙๙
ปีตกสิณำ	๒๐๓/๖๗
ปีตนิทสฺสนานิ	๒๔๗/๘๐
ปีตนิภาสานิ	๒๔๗/๘๐
ปีตวณฺณานิ	๒๔๗/๘๐
ปีตึ	๑๐๐๓/๒๕๘
ปีติภูมิยำ	๑๐๐๓/๒๕๘
ปีติสมฺโพชฺฌงฺโค	๒๘๕/๙๑
ปีติสหคตำ	๕๘๔/๑๗๖
ปีติสหคตา	๗/๒
ปีติสุขำ	๑๖๐/๕๓
ปุคฺคลา	๑๓๓๓/๓๒๑
ปุตฺตาสา	๑๐๖๕/๒๖๘
ปุถุชฺชโน	๑๐๐๗/๒๕๘
ปุปฺผคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓
ปุปฺผรโส	๖๓๑/๒๐๖
ปุพฺพนฺเต	๑๐๐๘/๒๕๙
ปุพฺพนฺตานุทิฏฺิ	๑๑๔/๑๘
ปุพฺพนฺตาปรนฺเต	๑๐๐๘/๒๕๙
ปุริสตฺตำ	๖๓๓/๒๐๗
ปุริสนิมิตฺตำ	๖๓๓/๒๐๗
ปุริสภาโว	๖๓๓/๒๐๗
ปุริสลิงฺคำ	๖๓๓/๒๐๗
ปุริสากปฺโป	๖๓๓/๒๐๗
ปุริสินฺทฺริยำ	๖๓๓/๒๐๗
ปุพฺพุกสญฺญาสหคตำ	๒๖๔/๘๔
เปมนียา	๑๓๕๐/๓๒๔
โปรี	๑๓๕๐/๓๒๔
(ผ)	
ผรุสำ	๖๔๘/๒๐๙
ผลวิปาโก	๑๒๒๑/๒๙๙
ผลคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓
ผลรโส	๖๓๑/๒๐๖
ผลสมงฺคิสฺส	๑๓๗๓/๓๒๘
ผสฺโส	๒/๒๒
ผสฺสปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
ผสฺสาหาโร	๗๐/๓๓
ผาณิตำ	๖๔๕/๒๐๘
ผุสนา	๒/๒๒
โผฏฺฐพฺพำ	๖๔๗/๒๐๙
โผฏฺฐพฺพตณฺหา	๑๒๓๖/๓๐๓
โผฏฺฐพฺพธาตุเปสา	๖๔๗/๒๐๙
โผฏฺฐพฺพธาตุ	๕๘๔/๑๗๙
โผฏฺฐพฺพายตนำ	๕๘๔/๑๗๘
โผฏฺฐพฺพารมฺมณำ	๑๔๐/๔๘
โผฏฺฐพฺพาสา	๑๐๖๕/๒๖๘
(พ)	
พนฺธนำ	๑๐๖๕/๒๖๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
พนฺธนตฺตึ	๖๕๑/๒๑๐
พลานิ	๕๘/๓๑
พหิทฺธา	๒๐/๔,๒๔๗/๘๐
พหิทฺธารมฺมณา	๑๐๕๔/๒๖๖
พหุชนกนฺตา	๑๓๕๐/๒๓๔
พหุชนมนาปา	๑๓๕๐/๓๒๔
พหุลีกมฺมํ	๑๓๖๑/๓๒๗
พหุสฺสุตา	๑๓๓๕/๓๒๒
พาลา	๑๐๓/๑๖
พาลฺยํ	๓๙๐/๑๑๕
พาหิรา	๖๖/๑๒
โพชฺฌงฺคํ	๓๕๗/๑๐๗
โพชฺฌงฺคา	๑๓๖๑/๓๒๗
พฺยญฺชนํ	๑๓๑๓-๑๓๑๔/๓๑๙
พฺยปฺปโถ	๖๓๖/๒๐๗
พฺยปฺปนา	๗/๒๒
พฺยาธิ	๑๓๗๖/๓๒๘
พฺยาธิภยํ	๑๓๗๖/๓๒๘
พฺยาปชฺชนา	๔๑๘/๑๒๓
พฺยาปชฺชิตตฺตํ	๑๐๖๖/๒๖๙
พฺยาปตฺติ	๑๐๖๖/๒๖๙
พฺยาปาโท	๔๑๙/๑๒๓
พฺยาปาทนีวรณํ	๑๑๖๐/๒๘๙
พฺรหฺมจริยานุคฺคหาย	๑๓๕๕/๓๒๖
พฺรหฺมโลกํ	๑๒๘๙/๓๑๖
พฺรหฺมวิหารชฺฌานานิ	๒๕๑/๘๑

(ภ)

ภชนา	๑๓๓๓/๓๒๑
ภตฺติ	๑๓๓๓/๓๒๑
ภนฺตตฺตึ	๔๒๙/๑๒๖
ภโว	๑๓๔๓/๓๒๓
ภเวสุ	๑๑๐๔/๒๗๖
ภวจฺฉนฺโท	๑๓๑๙/๓๑๙
ภวชฺโฌสานํ	๑๑๐๔/๒๗๖
ภวตณฺหา	๑๑๐/๑๗
ภวทิฏฺฐิ	๑๑๑/๒๗๖
ภวนนฺที	๑๑๐๔/๒๗๖
ภวเนตฺติ	๑๑๖๕/๒๘๖
ภวปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
ภวปริพาโห	๑๑๐๔/๒๗๖
ภวมุจฺฉา	๑๑๐๔/๒๗๖
ภวราโค	๑๑๐๔/๒๗๖
ภวราคสญฺโญชนํ	๑๑๒๕/๒๘๑
ภวสิเนโห	๑๑๒๕/๒๘๑
ภวาสโว	๑๑๐๔/๒๗๖
ภาวนาย	๘๔/๑๔
ภาวนาพลํ	๑๓๑/๑๙
ภิยฺโยกมฺยตา	๑๓๗๖/๓๒๙
ภิยฺโยภาวาย	๑๓๗๗/๓๒๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ภูตา	๑๐๔๑/๒๖๔
ภูมิยา	๒๗๗/๘๙
ภูรี	๑๖/๒๔
เภโท	๖๔๔/๒๐๘
เภริสทฺโท	๖๒๑/๒๐๒
โภชเน	๑๓๕๓/๓๒๕
(ม)	
มํสํ	๖๔๕/๒๐๘
มคฺโค	๑๒๑/๔๓
มคฺคา	๙๙๙/๒๕๗
มคฺคงฺคํ	๒๘๓/๙๐
มคฺคปริยาปนฺนํ	๒๘๙/๙๐
มคฺคผลานิ	๙๙๙/๒๕๗
มคฺคสมงฺคิสฺส	๑๓๗๓/๓๒๘
มคฺคเหตุกา	๑๖/๓,๑๐๓๙/๒๖๓
มคฺคาธิปติโน	๑๖/๓,๑๐๔๐/๒๖๓
มคฺคารมฺมณา	๑๖/๓
มจฺโฉ	๖๔๕/๒๐๘
มจฺฉรายนา	๑๑๒๗/๒๘๑
มจฺฉรายิตตฺตํ	๑๑๒๗/๒๘๑
มจฺฉริยานิ	๑๑๒๗/๒๘๑
มจฺฉริยสญฺโญชนํ	๑๑๒๗/๒๘๑
มจฺเฉรํ	๑๑๒๗/๒๘๑
มชฺฌิมํ	๒๖๙/๘๕
มชฺฌิมา	๑๔/๓,๑๐๓๓/๒๖๒
มญฺเชฏฺฐกํ	๖๑๖/๑๙๙
มญฺญนา	๑๑๒๑/๒๘๐
มญฺญิตตฺตํ	๑๑๒๑/๒๘๐
มณิสงฺขมตฺตาเวพุริยสฺส	๖๑๖/๑๙๙
มณฺฑนาย	๑๓๕๓/๓๒๕
มตฺตญฺญุตา	๑๒๘/๑๙
มทาย	๑๓๕๓/๓๒๕
มทฺทโว	๑๒๔/๑๘
มทฺทวตา	๓๒๕/๙๘
มธุ	๖๔๕/๒๐๘
มธุรํ	๖๒๘/๒๐๕
มนสิการกุสลตา	๑๒๑/๑๘
มนาปิโย	๙๗๔/๒๕๑
มนาปสฺส	๑๐๖๖/๒๖๘
มนายตนํ	๖/๓๒
มนินฺทริยํ	๖/๒๒
มนุสฺสสทฺโท	๖๒๐/๖๒๒/๒๐๒
มโน	๖/๒๒
มนสา	๑๓๕๒/๓๒๕
มโนกมฺมํ	๙๘๕/๙๘๖/๒๕๕
มโนธาตุ	๔๕๕/๑๓๒
มโนธาตุโย	๑๔๓๔/๓๓๙
มโนทุจฺจริตํ	๑๓๑๑/๓๑๙
มโนปโทโส	๑๐๖๖/๒๖๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
มโนธาตุวิญฺเญยฺยํ	๕๘๙/๑๘๙	มารวิสโย	๑๐๖๕/๒๖๘
มโนวิเลโข	๑๑๒๓/๒๘๑	มิจฺฉตฺตํ	๓๘๑/๑๑๓
มโนวิญฺญาณธาตุ	๕๘/๓๑	มิจฺฉตฺตนิยตา	๑๕/๓,๑๐๓๕/๒๖๓
มโนวิญฺญาณธาตุวิญฺเญยฺยํ	๕๘๙-๕๙๐/๑๘๙	มิจฺฉาอาชีวา	๓๐๑/๙๔
มโนวิญฺเญยฺยํ	๕๘๘/๑๘๘	มิจฺฉาทิฏฺฐิ	๓๖๕/๑๑๐
มโนสญฺเจตนาหาโร	๗๐/๓๓	มิจฺฉาปโถ	๓๘๑/๑๑๓
มโนสุจริตํ	๑๓๑๒/๓๑๙	มิจฺฉาวายาโม	๓๖๕/๑๑๑
มรณํ	๑๓๗๖/๓๒๘	มิจฺฉาสงฺกปฺโป	๓๖๕/๑๑๐
มรณภยํ	๑๓๗๖/๓๒๘	มิจฺฉาสมาธิ	๓๖๕/๑๑๐
มหคฺคตา	๑๒/๓,๑๐๒๗/๒๖๒	มิทฺธํ	๑๑๖๓/๒๙๐
มหคฺคตารมฺมณา	๑๓/๓,๑๐๓๐/๒๖๒	มุขาสิยํ	๖๔๕/๒๐๘
มหาภูตา	๕๘๔/๑๗๖	มุจฺฉา	๑๐๖๕/๒๖๗
มหาภูตานํ	๖๑๖/๑๙๙	มุฏฺฐสจฺจํ	๑๒๙/๑๙
มหาภูเตหิ	๖๓๗/๒๐๗	มุตฺตํ	๕๘๖/๑๘๘
มหาภูตํ	๙๑๐-๙๑๒/๒๔๒	มุทิงฺคสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑
มหิกา	๖๑๖/๑๙๙	มุทิตาสหคตํ	๖๒๐-๖๒๑/๘๓
มาตา	๑๓๗๑/๓๒๘	มุทุกํ	๖๔๗/๒๐๙
มาโน	๑๑๒๑/๒๘๐	มุทุตา	๔๔-๔๕/๒๙
มานสํ	๖/๒๒,๑๗/๒๔	มูลคนฺโถ	๒๖๔/๒๐๓
มานสญฺโญชเนน	๑๑๓๖/๒๘๓	มูลรโส	๖๓๐/๒๐๕
มาสญฺโญชนํ	๑๑๒๑/๒๘๐	เมตฺตายนา	๑๐๖๒/๒๖๗
มายา	๑๐๖๕/๒๘๖	เมตฺตายิตตฺตํ	๑๐๖๒/๒๖๗
มารปาโส	๑๐๖๕/๒๖๘	เมตฺตาสหคตํ	๖๒๖-๖๒๓/๘๑
มารพลิสํ	๑๐๖๕/๒๖๘	เมตฺติ	๑๐๖๒/๒๖๗
		เมธา	๑๖/๒๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
โมฆมญฺญนฺติ	๑๑๔๔/๒๘๖
โมโห	๓๖๕/๑๑๑
ยตฺวาทิกรณเมนํ	๑๓๕๒/๓๒๕
ยปนา	๑๙/๒๔
ยาตฺรา	๑๓๕๕/๓๒๖
ยาปนา	๑๙/๒๔
ยิฏฺจ์	๑๒๒๑/๒๙๙
โยคา	๓๘/๙
โยโค	๑๐๖๕/๒๖๘
โยคนิยา	๓๙/๙
โยคนิยํ	๕๘๔/๑๗๖
(ร)	
รโช	๖๑๖/๑๙๙
รสมฺหิ	๖๑๐/๑๙๗
รสํ	๖๐๘/๑๙๖
รโส	๖๐๙/๑๙๖
รสตณฺหา	๑๑๖๕/๒๖๘
รสธาตุ	๕๘๔/๑๗๙
รสายตนํ	๕๘๔/๑๗๘
รสารมฺมณํ	๑๕๐/๔๘
รสาสา	๑๑๖๕/๒๖๘
รสฺสํ	๖๑๖/๑๙๙
ราโค	๑๑๖๕/๒๖๗
รูปี	๕๘๔/๑๗๖
รูปตณฺหา	๑๑๖๕/๒๖๘
รูปธาตุ	๕๘๔/๑๗๙
รูปราคอรูปราคมานอุทฺธจฺจอวิชฺชาย	๓๖๓/๑๑๐
รูปวนฺตํ	๑๐๐๗/๒๕๘
รูปสงฺคโห	๕๘๔/๑๗๖
รูปสญฺญานํ	๒๖๕/๘๔
รูปายตนํ	๕๘๔/๑๗๘
รูปารมฺมณํ	๑๔๖-๑๔๗/๔๖
รูปารมฺมณา	๕๗๔/๑๗๒
รูปาวจรสฺส	๔๙๙-๕๐๐/๑๔๑
รูปาวจรา	๙๔/๑๕
รูปาวจรกุสลํ	๑๖๐๑/๕๓
รูปาวจรวิปากา	๔๙๙-๕๐๐/๑๔๑
รูปาวจรเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖
รูปาสา	๑๑๖๕/๒๖๘
รูปีนํ	๖๓๔/๒๐๗
รูปิโน	๑๔๖๑/๓๔๕
รูปูปปตฺติยา	๑๖๑/๕๓
(ล)	
ลตา	๑๑๖๕/๒๖๘
ลมฺพิลํ	๒๖๘/๒๐๕
ลหุกํ	๖๔๗/๒๐๙
ลหุตา	๔๒/๒๘

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ลหุปริณามตา	๔๒/๒๘	โลหิตกวณฺณานิ	๒๔๗/๘๐
ลาภามจฺฉริยํ	๑๑๒๗/๒๘๑	โลหิตกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓
ลาภาสา	๑๑๔๑/๒๘๕	โลหิตกสิณํ	๒๐๓/๖๗
ลีนํ	๑๑๖๒/๒๙๐		
ลียนา	๑๑๖๒/๒๙๐	(ว)	
ลียิตตฺตํ	๑๑๖๒/๒๙๐	วจีกมฺมํ	๙๘๕/๒๕๕
ลุพฺภนา	๓๘๙/๑๑๕	วจีทุจฺจริเตหิ	๒๙๙/๙๔
ลุพฺภิตตฺตํ	๓๘๙/๑๑๕	วจีเภโท	๖๓๖/๒๐๗
โลโกเปโส	๕๙๖/๑๙๒	วจีวิญฺญตฺติ	๖๓๖/๒๐๗
โลกิยํ	๕๘๔/๑๗๖	วจีสุจริตํ	๑๓๑๒/๓๑๙
โลกิยา	๑๒/๖	วชิรูปมา	๑๐๒/๑๖
โลกุตฺตรํ	๒๗๗/๘๙	วชฺเช	๑๑๖๖/๒๙๐
โลกุตฺตรา	๑๑๐๐/๒๗๔	วชฺชสญฺญิตา	๑๑๖๖/๒๙๐
โลกุตฺตรปญฺจกนเย	๑๐๐๔/๓๓๒	วฏฺฏํ	๖๑๖/๑๙๙
โลกุตฺตรติกติกชฺฌานา	๑๔๐๑/๓๓๒	วณฺณนิภา	๖๑๖/๑๙๙
โลณิกํ	๖๒๘/๒๐๕	วณฺณมจฺฉริยํ	๑๑๒๗/๒๘๑
โลโภ	๙๘๖/๒๕๕	วเตน	๑๑๒๔/๒๘๑
โลภสหคเตสุ	๑๔๔๑/๓๔๑	วตฺตนา	๑๙/๒๔
โลลุปฺปํ	๑๒๓๖/๓๐๓	วตฺถุ	๕๘๔/๑๗๗
โลลุปฺปายนา	๑๒๓๖/๓๐๓	วตฺถุเปตฺตํ	๕๙๗/๑๙๒
โลลุปฺปายิตตฺตํ	๑๒๓๖/๓๐๓	วนํ	๑๐๖๕/๒๖๘
โลหิตกํ	๖๑๖/๑๙๙	วนโถ	๑๐๖๕/๒๖๘
โลหิตกานิ	๒๔๗/๘๐	วโย	๖๔๔/๒๐๘
โลหิตกนิทสฺสนานิ	๒๔๗/๘๐	วลิตฺตจตา	๖๔๓/๒๐๘
โลหิตกนิภาสานิ	๒๔๗/๘๐	วาจา	๗๒๒/๒๑๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
วาตสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑
วาทิตสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑
วายาโม	๕๗๑/๑๗๑
วาโย	๙๗๐/๒๕๐
วาโยกสิณํ	๒๐๓/๖๗
วาโยคตํ	๙๗๐/๒๕๐
วาโยธาตุ	๙๗๐/๒๕๐
วิกฺขายิตกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓
วิกฺขิตฺตกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓
วิกฺเขโป	๑๑๖๕/๒๙๐
วิคตา	๑๐๔๔/๒๖๔
วิจโย	๑๖/๒๔
วิจาโร	๖๒/๓๒
วิจารมตฺตํ	๑๖๘/๕๖
วิจิกิจฺฉา	๔๒๒/๑๒๔
วิจิกิจฺฉานีวรณํ	๑๑๕๘/๒๘๙
วิจิกิจฺฉาสญฺโญชนํ	๑๔๗๗/๓๔๘
วิจิกิจฺฉาสมฺปยุตฺตํ	๔๒๒/๑๒๔
วิจิกิจฺฉาสหคตํ	๑๔๔๓/๓๔๒
วิจิกิจฺฉาสหคโต	๑๔๔๔/๓๔๒
วิจิกิจฺฉาสหคเตสุ	๑๔๗๗/๓๔๘
วิจฺฉิทฺทกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓
วิชฺชา	๑๓๘๐/๓๒๙
วิชฺชาภาคิโน	๑๐๑/๑๖
วิชฺชูปมา	๑๐๒/๑๖
วิญฺญตฺติ	๕๘๔/๑๗๗
วิญฺญาณํ	๑๐๐๗/๒๕๘
วิญฺญาณกฺขนฺโธ	๑๐๐๓/๒๕๘
วิญฺญาณญฺจายตนํ	๑๔๒๑/๓๓๖
วิญฺญาณญฺจาตนสญฺญาสหคตํ	๒๖๖/๘๔
วิญฺญาณปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
วิญฺญาณวนฺตํ	๑๐๐๗/๒๕๘
วิญฺญาณาหาโร	๗๐/๓๓
วิญฺญาตํ	๙๖๖/๒๕๐
วิญฺญาปนา	๖๓๕/๒๐๗
วิญฺญาปิตตฺตํ	๖๓๕/๒๐๗
วิญฺเญยฺยา	๑๑๐๑/๒๗๔
วิตกฺโก	๑๒๗๖/๓๑๓
วิตกฺกํ	๑๒๗๕/๓๑๓
วิตฺถกวิจารานํ	๑๖๑/๕๓
วิตฺติ	๙/๒๓
วิทิตานํ	๓๖๔/๑๑๐
วินีลกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓
วิปจฺจนีกสาตตา	๑๓๓๒/๓๒๑
วิปริณตา	๑๐๔๔/๒๖๔
วิปริเยสคฺคาโห	๑๑๐๕/๒๗๖
วิปสฺสนา	๗๙/๓๕
วิปากา	๔๕๕/๑๓๒
วิปากธมฺมธมฺมา	๙๙๒/๒๕๖

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
วิปากเหตุ	๑๔๔๑/๓๔๑	วิเวกชํ	๑๖๐/๕๓
วิปุพฺพกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓	วิสํสฏฺฐนฺติปิ	๑๒๐๐/๒๙๗
วิปฺปฏิกฺกูลคฺคาหิตา	๑๓๓๒/๓๒๑	วิสฏฺา	๑๒๓๖/๓๐๓
วิปฺปฏิสาโร	๑๑๖๖/๒๙๐	วิสตฺติกา	๑๒๓๖/๓๐๓
วิปฺปยุตฺตา	๑๑๗๓/๒๙๒	วิสมโลโภ	๑๒๓๖/๓๐๓
วิภวตณฺหา	๑๒๓๖/๓๐๓	วิหึสูปรติยา	๑๓๕๕/๓๒๖
วิภวทิฏฺจิ	๑๓๒๑/๓๒๐	วีมํสํ	๑๐๔๐/๒๖๓
วิภูสนาย	๑๓๕๓/๓๒๕	วีมํสาธิปเตยฺยํ	๑๐๔๐/๒๖๓
วิมติ	๔๒๕/๑๒๕	วุฏฺานกุสลตา	๑๓๓๗/๓๒๒
วิมุตฺติ	๑๔๑/๒๐	วูปสมา	๑๖๑/๕๓
วิมุตฺติโย	๑๓๘๑/๓๒๙	เวทนา	๑๖๑/๕๓
วิรติ	๒๙๙/๙๔	เวทนากฺขนฺธสฺส	๓๒๐/๙๗
วิราคา	๑๖๓/๕๔	เวทนากฺขนฺโธ	๕๘๓/๑๗๖
วีริยํ	๒๘๙/๙๑	เวทนาวนฺตํ	๑๐๐๗/๒๕๘
วีริยพลํ	๒๘๙/๙๑	เวทนาปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓
วีริยสมฺโพชฺฌงฺโค	๒๘๙/๙๑	เวทยิตํ	๓/๒๒
วีริยาธิปเตยฺยํ	๓๕๘/๑๐๘	เวภพฺยา	๑๖/๒๔
วีริยารมฺโภ	๓๗๖/๑๑๒	เวรมณี	๒๙๙/๙๔
วีริยินฺทฺริยํ	๓๗๖/๑๑๒	เวลาอนติกฺกโม	๒๙๙/๙๔
วิโรโธ	๔๑๘/๑๒๓	โวหาโร	๑๓๑๓/๓๑๙
วิโลเกนฺตสฺส	๖๓๕/๒๐๗	**(ส)**	
วิวโร	๖๓๗/๒๐๗	สอุตฺตรา	๑๖๑๓/๓๗๒
วิวรคตํ	๖๓๗/๒๐๗	สกฺกจฺจกิริยตา	๑๓๗๙/๓๒๙
วิวิจฺจ	๑๖๐/๕๓	สกฺกายทิฏฺจิ	๑๐๐๖/๒๕๘
วิวิจฺเจว	๑๖๐/๕๓	สขิลวาจตา	๑๓๕๐/๓๒๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
สคารวตา	๑๓๓๔/๓๒๒	สจฺจํ	๓๕๗/๑๐๗
สงฺกปฺโป	๗/๒๒	สจฺจานุโลมิกญาณนฺ	๑๓๗๓/๓๒๘
สงฺกิลิฏฺฐา	๑๒๔๙/๓๐๖	สจฺฉิกตานนฺ	๓๖๔/๑๑๐
สงฺกิลิฏฺฐสงฺกิเลสิกา	๑๓๙๖/๓๓๒	สจฺฉิกิริยาย	๓๖๔/๑๑๐
สงฺกิเลสิกา	๗๙/๑๔	สญฺเจตนา	๓๖๙/๑๑๑
สงฺกิเลสิกนฺ	๕๘๔/๑๗๖	สญฺเจตยิตตฺตนฺ	๓๖๙/๑๑๑
สญฺโญชนิยนฺ	๕๘๔/๑๗๖	สญฺชนนี	๑๒๓๖/๓๐๓
สญฺโญชนิยเมว	๕๙๔/๑๙๑	สญฺชาตา	๑๐๔๐/๒๖๔
สวรนฺ	๑๓๕๒/๓๒๕	สญฺชานนา	๔/๒๒
สวราย	๑๓๕๒/๓๒๕	สญฺชานิตตฺตนฺ	๔/๒๒
สวิคฺคสฺส	๑๓๗๗/๓๒๙	สญฺญา	๔/๒๒
สเวชนียนฺ	๑๓๗๖/๓๒๘	สญฺญากฺขนฺธสฺส	๔๐/๒๘
สสโย	๔๒๕/๑๒๕	สญฺญากฺขนฺโธ	๕๘/๓๑
สเสวนา	๑๓๓๓/๓๒๑	สญฺญาวนฺตานนฺ	๑๐๐๗/๒๕๘
สหานิ	๖๔๓/๒๐๘	สญฺโญชนา	๒๐/๗
สงฺขตา	๑๔๕๕/๓๔๔	สญฺโญชนวิปฺปยุตฺตา	๒๒/๗
สงฺขตนฺ	๕๘๔/๑๗๖	สญฺโญชนสมฺปยุตฺตา	๒๒/๗
สงฺขสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑	สญฺโญชนิยา	๒๑/๗
สงฺขาเร	๑๐๐๗/๒๕๘	สณฺฐิติ	๑๑/๒๓
สงฺขาเรสุ	๑๐๐๗/๒๕๘	สณฺหนฺ	๖๔๙/๒๐๙
สงฺขารา	๑๐๔๑/๒๖๔	สณฺหวาจตา	๑๓๕๐/๓๒๔
สงฺขารกฺขนฺธสฺส	๔๐/๒๘	สโต	๑๖๓/๕๔
สงฺขารปจฺจยา	๑๓๔๓/๓๒๓	สติ	๑๔/๒๓
สงฺขารวนฺตนฺ	๑๐๐๗/๒๕๘	สตินฺทฺริยนฺ	๑๔/๒๓
สงฺโค	๑๒๓๖/๓๐๓	สติปฏฺฐานนฺ	๓๕๗/๑๐๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
สติพลํ	๑๓๔๘/๓๒๖	สนฺถมฺภนา	๖๓๕/๒๐๗
สติมา	๑๖๓/๕๔	สนฺถมฺภิตตฺตํ	๖๓๕/๒๐๗
สติสมฺโพชฺฌงฺโค	๒๙๐/๙๒	สนฺถโว	๑๐๖๕/๒๖๘
สตฺตา	๖๔๕/๒๐๘	สนฺนิฆาตสทฺโท	๖๒๐/๒๐๑
สตฺตานํ	๖๒๐/๒๐๑	สปฺปจฺจยํ	๕๘๔/๑๗๖
สตฺตุ	๖๔๕/๒๐๘	สปฺปจฺจยา	๑๐๘๙/๒๗๒
สตฺถริ	๑๐๐๘/๒๕๙	สปฺปฏิฆมฺหิ	๕๙๗/๑๙๒
สทฺทมฺหิ	๖๐๒/๑๙๔	สปฺปฏิฆํ	๕๙๖/๑๙๒
สทฺทำ	๖๐๓/๑๙๔	สปฺปฏิฆา	๖๑๐/๑๙๗
สทฺโท	๖๐๑/๑๙๔	สปฺปฏิโฆ	๖๑๐/๑๙๗
สทฺทตณฺหา	๑๐๖๕/๒๖๘	สปฺปฏิสฺสวตา	๑๑๓๔/๓๒๒
สทฺทธาตุ	๑๓๔๐/๓๒๒	สปฺปิ	๖๔๕/๒๐๘
สทฺทหนา	๑๒/๒๓	สปฺปีติกา	๑๒๗๙/๓๑๔
สทฺทายตนำ	๕๘๔/๑๗๘	สปฺปีติกภูมิยำ	๑๒๗๙/๓๑๔
สทฺทารมฺมณำ	๑/๒๑	สปฺปุริสานำ	๑๐๐๗/๒๕๘
สทฺทารมฺมณา	๖๐๓/๑๙๔	สปฺปุริสธมฺมสฺส	๑๐๐๗/๒๕๘
สทฺทาสา	๑๐๖๕/๒๖๘	สมญฺญา	๑๓๑๓/๓๑๙
สทฺธา	๑๓๓๕/๓๒๒	สมณพฺราหฺมณา	๑๓๖๙/๓๒๗
สทฺธาพลำ	๑/๒๑	สมณพฺราหฺมณานำ	๑๐๐๙/๒๕๙
สทฺธินฺทฺริยำ	๑/๒๑	สมติกฺกมา	๒๖๕/๘๔
สนิทสฺสนา	๑๐๙๓/๒๗๓	สมโถ	๒๗๖/๙๐
สนิทสฺสนำ	๕๘๔/๑๗๗	สมถนิมิตฺตำ	๑๓๖๔/๓๒๗
สนิทสฺสนสปฺปฏิฆา	๑๐๕๖/๒๖๖	สมาธิชำ	๑๖๑/๕๓
สนฺตติ	๑๒๐๑/๒๙๗	สมาธินฺทฺริยำ	๑๖๑/๕๓
สนฺติเก	๕๘๔/๑๗๗	สมาธิพลำ	๒๗๗/๘๙

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
สมาธิสมฺโพชฺฌงฺโค	๒๘๙/๙๑	สมฺมาทิฏฺฐิ	๑/๒๑
สมาปตฺติยา	๓๑๐/๙๖	สมฺมาวาจา	๒๗๗/๘๙
สมาปตฺติกุสลตา	๑๓๓๘/๓๒๒	สมฺมาวายาโม	๒๗๗/๘๙
สมาปตฺติวุฏฺฐานกุสลตา	๑๓๓๙/๓๒๒	สมฺมาสงฺกปฺโป	๒๗๗/๘๙
สมาปนฺนสฺส	๑๓๘๙/๓๑๖	สมฺมาสติ	๒๗๗/๘๙
สมุฏฺฐิตา	๑๐๔๑/๒๖๔	สมฺมาสมาธิ	๒๗๗/๘๙
สมุทโย	๑๓๔๓/๓๒๓	สมฺโมโห	๓๙๐/๑๑๕
สมุทฺโทเปโส	๕๙๖/๑๙๒	สรณตา	๑๓๕๘/๓๒๖
สมุปฺปนฺนา	๑๐๔๑/๒๖๔	สริตา	๑๒๓๖/๓๐๓
สมฺปโกโป	๑๐๖๖/๒๖๙	สรีรนฺติ	๑๒๔๐/๓๐๕
สมฺปคฺคาโห	๑๑๒๒/๒๘๐	สลฺลกฺขณา	๑๖/๒๔
สมฺปชญฺญํ	๒๙๗/๙๓	สวิจารำ	๑๖๐/๕๓
สมฺปชาโน	๑๖๓/๕๔	สวิจารา	๘๘/๑๕
สมฺปตฺถนา	๑๒๓๖/๓๐๓	สวิตกฺกำ	๑๖๐/๕๓
สมฺปโหโส	๑๒๓๗/๓๐๔	สวิตกฺกา	๑๒๗๕/๓๑๓
สมฺปยุตฺตา	๑๒๕๑/๓๐๗	สสงฺขาเรน	๑๔๖/๔๖
สมฺปสาทนำ	๑๖๑/๕๓	สสฺสโต	๑๑๐๕/๒๗๖
สมฺผุสนา	๒๗๘/๙๐	สสฺสตทิฏฺฐิ	๑๓๒๒/๓๒๐
สมฺผุสิตตฺตำ	๒๗๘/๙๐	สหธมฺมิเก	๑๓๓๒/๓๒๐
สมฺภชนา	๑๓๓๓/๓๒๑	สเหตุกา	๑๓๓๒/๓๒๐
สมฺภตฺติ	๑๓๓๓/๓๒๑	สำเวโค	๑๓๙/๒๐
สมฺมตฺตนิยตา	๑๔๒๗/๓๓๗	สำสโย	๔๒๕/๑๒๕
สมฺมปฺปธานำ	๓๕๗/๑๐๗	สำเสวนา	๑๓๓๓/๓๒๑
สมฺมสทฺโท	๖๒๐/๒๑๐	สำหานิ	๖๔๓/๒๐๘
สมฺมากมฺมนฺโต	๒๗๗/๘๙	สาขลฺยำ	๑๓๕๐/๓๒๔

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
สาตํ	๓/๒๒	สุขา	๓/๒๒
สาตจฺจกิริยตา	๑๓๗๙/๓๒๙	สุขาย	๙๘๘/๒๕๕
สาทุ	๖๒๘/๒๐๕	สุขภูมิยํ	๙๘๘/๒๕๕
สาธุกมฺยตา	๑๐๖๕/๒๖๘	สุขวิหารี	๑๖๓/๕๔
สามญฺญผลานิ	๑๓๙๕/๓๓๑	สุขสมฺผสฺสํ	๕๙๐/๑๘๙
สารคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓	สุขสหคตา	๑๐๐๔/๒๕๘
สารมฺมณา	๕๕/๑๑	สุขาปฏิปทำ	๑๗๘/๖๑
สาราโค	๓๘๙/๑๑๕	สุขินฺทฺริยํ	๔๔๓/๑๓๐
สาสวำ	๕๘๔/๑๗๖	สุขุมำ	๕๘๔/๑๗๗
สาสวา	๙๙๔/๒๕๖	สุคนฺโธ	๖๒๔/๒๐๓
สิกฺขาย	๑๐๐๘/๒๕๙	สุญฺโญ	๖๙๔/๒๑๖
สิเนโห	๑๐๖๕/๒๖๘	สุญฺญตำ	๓๔๓/๑๐๓
สิเนหคตำ	๖๕๑/๒๑๐	สุตฺตำ	๑๐๖๕/๒๖๘
สิพฺพินี	๑๐๖๕/๒๖๘	สุทฺธิ	๑๑๒๔/๒๘๑
สีเลน	๑๑๒๔/๒๘๑	สุริยมณฺฑลสฺส	๖๑๖/๑๙๙
สีลพฺพเตน	๑๑๒๔/๒๘๑	สุวณฺณทุพฺพณฺณานิ	๒๒๓/๗๓
สีลพฺพตปรามาโส	๑๑๔๐/๒๘๔	เสกฺขา	๑๐๒๓/๒๖๑
สีลพฺพตุปาทานำ	๑๒๑๙/๒๙๙	เสตุฆาโต	๒๙๙/๙๔
สีลวนฺโต	๑๓๓๕/๓๒๒	เสวนา	๑๓๓๓/๓๒๑
สีลวิปตฺติ	๑๓๖๘/๓๒๗	โสกปริเทวทุกฺขโทมนสฺสุปายาสา	๑๓๔๓/๓๒๓
สีลวิสุทฺธิ	๑๓๗๒/๓๒๘		
สีลสำวโร	๑๓๗๐/๓๒๘	โสตมฺหิ	๖๐๑/๑๙๔
สีลสมฺปทา	๑๓๗๐/๓๒๘	โสตำ	๖๐๑/๑๙๔
สุกฺกา	๑๐๔/๑๗	โสเตน	๖๒๐/๒๐๒
สุขำ	๑/๒๑	โสตธาตุ	๗๐๔/๒๑๗

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
โสตธาตุเปสา	๖๐๐/๑๙๓
โสตวิญฺญาณํ	๖๐๓/๑๙๔
โสตวิญฺเญยฺยํ	๙๗๒/๒๕๑
โสตวิญฺเญยฺยา	๑๑๐๑/๒๗๔
โสตายตนํ	๑๓๔๒/๓๒๓
โสตินฺทฺริยํ	๕๘๔/๑๗๙
โสปฺปี	๑๑๖๓/๒๙๐
โสมนสฺสโทมนสฺสานํ	๑๖๔/๕๕
โสมนสฺสสหคตํ	๒๖๙/๘๕
โสมนสฺสสหคตา	๔๖๙/๑๓๕
โสมนสฺสินฺทฺริยํ	๔๖๙/๑๓๕
โสรจฺจํ	๑๓๔๙/๓๒๔
โสวจสฺสตา	๑๑๘/๑๘
(ห)	
หตวิกฺขิตฺตกสญฺญาสหคตํ	๒๖๔/๘๓
หทยํ	๒๘๒/๙๐
หทยงฺคมา	๑๓๕๐/๓๒๔
หริวณฺณํ	๖๑๖/๑๙๙
หาโส	๙/๒๓
หิรี	๓๘/๒๘
หิรีพลํ	๖๒/๓๒
หิรียิตพฺเพน	๑๐๑/๓๙
หีนํ	๒๖๙/๘๕
หีโนหมสฺมีติ	๑๑๒๑/๒๘๐
หีนา	๑๔๒๓/๓๓๗
เหฏฺฐโต	๑๒๘๗/๓๑๕
เหฏฺฐิเมสุ	๑๓๐๕/๓๑๘
เหฏฺฐิมานิ	๑๔๑๔/๓๓๕
เหตู	๑/๔
เหตุวิปฺปยุตฺตํ	๕๘๔/๑๗๖
เหตุวิปฺปยุตฺตา	๓/๕
เหตุสมฺปยุตฺตา	๓/๕

อภิธมฺมปิฎเก ธมฺมสงฺคณิปาลิยา

ธมฺมปฺปเภโท

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก	ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
เอกกํ		กุสลมูลานิ	๙๘๕/๒๕๕
รูปี	๕๗๙/๑๗๖	กุสลเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖-๑๐๖๓/๒๖๗
ทุกํ		รูปี	๕๘๕/๑๘๐
อายตนานิ	๖๔/๓๓-๖/๓๓	วิชฺชา	๑๓๘๐/๓๒๙
กณฺหา ธมฺมา	๑๓๐๙/๓๑๘	วิโมกฺขานิ	๒๔๘/๘๐-๕๐/๘๑
ธาตุโย	๖๗/๓๓	สญฺโญชนานิ	๑๐๐๖/๒๕๘
ปฏิสนฺธารา	๑๓๕๑/๓๒๔	เหตู	๑๐๓/๓๙
ปณฺฑิตา ธมฺมา	๑๓๐๘/๓๑๘	**จตุกฺกํ**	
พาลา ธมฺมา	๑๓๐๗/๓๑๘	อธิปติ	๒๖๙/๘๕-๗๖/๘๘
รูปี	๕๘๔/๑๗๗	อรูปชฺฌานานิ	๒๖๕/๘๔-๖๘/๘๕
วิมุตฺติโย	๑๓๘๑/๓๒๙	อรูปาวจรกิริยา	๕๗๙/๑๗๔-๘๒/๑๗๕
สุกฺกา ธมฺมา	๑๓๑๐/๓๑๘	อรูปาวจรวิปากา	๕๐๑/๑๔๒-๔/๑๔๓
ติกํ		อารมฺมณานิ	๑๘๑/๖๑-๕/๖๒
อกุสลมูลานิ	๙๘๖/๒๕๕	อาสวา	๑๑๐๒/๒๗๖
อกุสลเหตู	๑๐๖๔/๒๖๗-๖๗/๒๖๙	อุปาทานานิ	๑๒๑๙/๒๙๙
อพฺยากตเหตู	๑๐๖๘/๒๖๙	โอฆา	๑๕๐๑/๓๕๒
อาหารา	๗๐/๓๓-๓/๓๔	ขนฺธา	๕๙/๓๒
		คนฺถา	๑๑๔๐/๓๗๒

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ปฏิปทา	๑๗๖/๖๐-๘๐/๖๑
พฺรหฺมวิหารชฺฌานานิ	๒๕๑/๘๑-๖๒/๘๓
โยคา	๑๕๐๒/๓๕๓
รูปี	๕๘๖/๑๘๕
ปญฺจกํ	
ขนฺธา	๑๐๘๙/๒๗๒-๑๐๐/๒๗๔
มคฺคงฺคานิ	๘๙/๓๗-๙๔/๓๗
รูปี	๕๘๗/๑๘๘
รูปาวจรกิริยา	๕๗๗/๑๗๔-๘/๑๗๔
รูปาวจรวิปากา	๕๐๕/๑๔๓-๕๕/๑๖๕
ฉกฺกํ	
อปริยาปนฺนเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖
อรูปาวจรเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖
อาสวทุกํ	๑๔/๖-๙/๖
อุปาทานทุกํ	๖๙/๑๓-๗๔/๑๓
โอฆทุกํ	๓๒/๘-๗/๙
คนฺถทุกํ	๒๖/๗-๓๑/๘
นีวรณทุกํ	๔๔/๑๐-๙/๑๐
นีวรณานิ	๑๑๕๘/๒๘๙
โยคทุกํ	๓๘/๙-๔๓/๙
รูปี	๑๐๕๘/๒๖๖
รูปาวจรเหตู	๑๐๕๙/๒๖๖

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
สญฺโญชนทุกํ	๒๐/๗-๕/๗
เหตุทุกํ	๑/๔-๖/๕
สตฺตกํ	
อกุสลวิปากา	๕๕๖/๑๖๖-๕๖๕/๑๖๙
จูฬนฺตรทุกํ	๑๓/๖
พลานิ	๙๕/๓๘-๑๐๒/๓๙
รูปี	๕๘๙/๑๘๙
อฏฺฐกํ	
อภิภายตนานิ	๒๔๗/๘๐
อินฺทฺริยานิ	๒๐๔/๖๗-๒๔๗/๘๐
กสิณชฺฌานานิ	๑๖๐/๔๓-๒๐๓/๖๗
กิเลสทุกํ	๗๕/๑๓-๘๒/๑๔
กุสลวิปากา	๔๓๑/๑๒๗-๔๙๗/๑๔๐
มหากุสลจิตฺตานิ	๑/๒๑-๑๕๙/๕๒
มหาวิปากา	๔๙๘/๑๔๐
รูปี	๕๙๐/๑๘๙
นวกํ	
กามาวจรเหตู	๑๐๖๙/๒๖๙
รูปี	๕๙๑/๑๙๐
ทสกํ	
อสุภชฺฌานานิ	๒๖๓/๘๓-๔/๘๓

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
กิเลสวตฺถูนิ	๑๒๓๕/๓๐๓-๔๕/๓๐๖
รูปํ	๕๙๒/๑๙๐
สญฺโญชนานิ	๑๑๑๘/๒๗๙-๒๘/๒๘๒
เอกาทสกํ	
กามาวจรกิริยา	๕๖๖/๑๖๙-๗๖/๑๗๓
รูปํ	๕๙๓/๑๙๐
ทฺวาทสกํ	
อกุสลจิตฺตานิ	๓๖๕/๑๑๐-๔๓๐/๑๒๗
อายตนานิ	๑๓๔๒/๓๒๓
จุทฺทสกํ	
มหนฺตรทุกํ	๔๕/๑๑-๖๘/๑๒
อฏฺฐารสกํ	
ธาตุโย	๑๓๔๐/๓๒๒

ปทานุกฺกโม	ปุพฺเพ/องฺเก
ปิฏฺฐิทุกํ	๘๓/๑๔-๑๐๐/๑๖
วีสติกํ	
มหานยา	๓๔๗/๑๐๗
พาวีสติกํ	
ติกมาติกา	๑/๑-๒๒/๔
เทฺวจตฺตาลีสกํ	
สุตฺตนฺติกทุกํ	๑๐๑/๑๖-๔๒/๒๐
สตกํ	
อภิธมฺมทุกํ	๑/๔-๑๐๐/๑๖
เทฺวจตฺตาลีสุตฺตรสตกํ	
ทุกมาติกา	๑/๔-๑๔๒/๒๐

คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ*

๑.	สมเด็จพระพุฒาจารย์	วัดสระเกศ	ประธานกรรมการ
๒.	พระพรหมมุนี	วัดบวรนิเวศวิหาร	รองประธานกรรมการ
๓.	พระพรหมเวที	วัดไตรมิตรวิทยาราม	รองประธานกรรมการ
๔.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	กรรมการ
๕.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	กรรมการ
๖.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๗.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	กรรมการ
๘.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	กรรมการ
๙.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ	กรรมการ
๑๐.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	กรรมการ
๑๑.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	กรรมการ
๑๒.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	กรรมการ
๑๓.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	กรรมการ
๑๔.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	กรรมการ
๑๕.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	กรรมการ
๑๖.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	กรรมการ
๑๗.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	กรรมการ
๑๘.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	กรรมการ
๑๙.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	กรรมการ
๒๐.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	กรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๒๗/๒๕๔๘** มติที่ ๕๐๙/๒๕๔๘ เรื่อง ขอความเห็นชอบรายนามคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีและฉบับภาษาไทยเพื่อร่วมงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี และ **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๙** มติที่ ๓๕๗/๒๕๔๙ เรื่อง แต่งตั้งกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ แทนกรรมการที่พ้นจากตำแหน่ง

๒๑. พระราชวชิราภรณ์ วัดพระเชตุพนฯ กรรมการ
๒๒. พระราชวชิรโมลี วัดสวนพลู กรรมการ
๒๓. พระราชปริยัติวิลก วัดประยุรวงศาวาส กรรมการ
๒๔. พระราชเมธี วัดราชนัดดาราม กรรมการ
๒๕. พระราชโมลี วัดจักรวรรดิราชาวาส กรรมการ
๒๖. พระราชวรมุนี วัดดุสิดาราม กรรมการ
๒๗. พระราชวิสุทธิโมลี วัดมหาธาตุฯ กรรมการ
๒๘. พระราชวรเมธี วัดเทพธิดาราม กรรมการ
๒๙. พระราชสุธี วัดเทวราชกุญชร กรรมการและเลขานุการ
๓๐. พระราชกิตติโสภณ วัดเบญจมบพิตรฯ กรรมการ
๓๑. พระราชปฏิภาณโสภณ วัดราชโอรสาราม กรรมการ
๓๒. พระศรีวิสุทธิมุนี วัดสุทัศนเทพวราราม กรรมการ
๓๓. พระศรีรัชมงคลเมธี วัดอาวุธวิกสิตาราม กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๔. พระปริยัติกวี วัดปากน้ำ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๕. พระเมธีวราลงกรณ์ วัดชนะสงคราม กรรมการ
๓๖. พระศรีวิสุทธาภรณ์ วัดบรมนิวาส กรรมการ
๓๗. พระมหานายก วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๓๘. พระอมรโมลี วัดปทุมวนาราม กรรมการ
๓๙. พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร กรรมการ
๔๐. พระมหารังษี เขมวีโร ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ กรรมการ
๔๑. พระมหาวินัย ถิรวินโย ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร กรรมการ
๔๒. นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓. นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔. นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕. นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙ กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง พิจารณาตรวจต้นฉบับพระไตรปิฎกฯ*

๑.	พระธรรมกิตติวงศ์	วัดราชโอรสาราม	ประธานอนุกรรมการ
๒.	พระเทพมุนี	วัดไตรมิตรวิทยาราม	อนุกรรมการ
๓.	พระราชวชิราภรณ์	วัดพระเชตุพนฯ	อนุกรรมการ
๔.	พระราชวชิรโมลี	วัดสวนพลู	อนุกรรมการ
๕.	พระราชโมลี	วัดจักรวรรดิราชาวาส	อนุกรรมการ
๖.	พระราชกิตติโสภณ	วัดเบญจมบพิตรฯ	อนุกรรมการ
๗.	พระศรีวิสุทธิมุนี	วัดสุทัศนเทพวราราม	อนุกรรมการ
๘.	พระศรีวิสุทธาภรณ์	วัดบรมนิวาส	อนุกรรมการ
๙.	พระมหานายก	วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ
๑๐.	พระอมรโมลี	วัดปทุมวนาราม	อนุกรรมการ
๑๑.	พระมหารังษี เขมวีโร	ป.ธ. ๙ วัดพระศรีมหาธาตุ	อนุกรรมการ
๑๒.	พระมหาวินัย ถิรวินโย	ป.ธ. ๙ วัดราชาธิวาสวิหาร	อนุกรรมการ
๑๓.	พระมหาไฉน จิตฺตสุทฺโธ	ป.ธ. ๙ วัดบวรนิเวศวิหาร	อนุกรรมการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก*

๑.	พระพรหมเมธาจารย์	วัดบุรณศิริมาตยาราม	ที่ปรึกษา
๒.	พระธรรมคุณาภรณ์	วัดสามพระยา	ประธานคณะทำงาน
๓.	พระธรรมปริยัติเวที	วัดพระปฐมเจดีย์	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมรัตนดิลก	วัดสุทัศนเทพวราราม	รองประธานคณะทำงาน
๕.	พระเทพปริยัติสุธี	วัดบพิตรพิมุข	รองประธานคณะทำงาน
๖.	พระเทพปริยัติเมธี	วัดชลประทานรังสฤษฎ์	รองประธานคณะทำงาน
๗.	พระเทพปริยัติมุนี	วัดทองนพคุณ	คณะทำงาน
๘.	พระราชเมธี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๙.	พระราชวรมุนี	วัดดุสิดาราม	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชวิสุทธิโมลี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๑.	พระราชวรเมธี	วัดเทพธิดาราม	คณะทำงาน
๑๒.	พระราชวิสุทธิดิลก	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๓.	พระเมธีธรรมานันท์	วัดไร่ขิง	คณะทำงาน
๑๔.	พระเมธีปริยัติวิบูล	วัดสามพระยา	คณะทำงาน
๑๕.	พระเมธีวราลงกรณ์	วัดชนะสงคราม	คณะทำงาน
๑๖.	พระสุธีรัตนาภรณ์	วัดสุทัศนเทพวราราม	คณะทำงาน
๑๗.	พระศรีปริยัติโมลี	วัดราชนัดดาราม	คณะทำงาน
๑๘.	พระกิตติสารเมธี	วัดดาวดึงษาราม	คณะทำงานและเลขานุการ

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๙** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

๑๙. พระมหาอิทธิยาวุธ ธีรวโร ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๐. พระมหาวัชระ จิตวณฺโณ ป.ธ. ๙ วัดสามพระยา คณะทำงาน
และผู้ช่วยเลขานุการ
๒๑. พระมหาชลอ ปิยาจาโร ป.ธ. ๙ วัดชนะสงคราม คณะทำงาน
๒๒. พระมหาปราโมทย์ วิริยธมฺโม ป.ธ. ๙ วัดดุสิดาราม คณะทำงาน
๒๓. พระมหาอุดม สารเมธี ป.ธ. ๙ วัดทองนพคุณ คณะทำงาน
๒๔. นายประสิทธิ์ แสงทับ นักวิชาการภาษาโบราณ ๘ คณะทำงาน
๒๕. นายสำรวย นักการเรียน นักวรรณศิลป์ ๗ คณะทำงาน

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก*

๑.	พระวิสุทธิวงศาจารย์	วัดปากน้ำ			ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมปัญญาภรณ์	วัดปากน้ำ			รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระราชวิริยาลังการ	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๔.	พระราชสุตาภรณ์	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๕.	พระปริยัติกวี	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๖.	พระปิฎกโกศล	วัดปากน้ำ			คณะทำงานและเลขานุการ
๗.	พระวิเชียรกวี	วัดปากน้ำ			คณะทำงาน
๘.	พระมหามนตรี	ขนฺติสาโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๙.	พระมหาประนอม	กิตฺติปญฺโญ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๐.	พระมหาสมจินต์	สมฺมาปญฺโญ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๑.	พระมหาบุญชู	กิตฺติโชติโก	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๒.	พระมหาจรัญ	วิจารณเมธี	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๓.	พระมหาทองดี	ปญฺญาวชิโร	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๔.	พระมหาเสนาะ	กิตฺติเสโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๕.	พระมหาครรชิต	สุชิตคนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๖.	พระมหาวัฒน์พร	อภิวฑฺฒโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๗.	พระมหาชำนาญ	มหาชาโน	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาหวน	ยสาโส	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน
๑๙.	พระมหาสมาน	มโนพนฺโธ	ป.ธ. ๙	วัดปากน้ำ	คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่ ๑๗/๒๕๔๕** มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก*

๑.	พระพรหมโมลี	วัดพิชยญาติการาม	ประธานคณะทำงาน
๒.	พระธรรมเจดีย์	วัดกัลยาณมิตร	รองประธานคณะทำงาน
๓.	พระเทพเวที	วัดอนงคาราม	รองประธานคณะทำงาน
๔.	พระธรรมไตรโลกาจารย์	วัดราชประดิษฐ์ฯ	คณะทำงาน
๕.	พระเทพรัตนโมลี	วัดหงส์รัตนาราม	คณะทำงาน
๖.	พระเทพโสภณ	วัดราชบุรณะ	คณะทำงาน
๗.	พระเทพเมธี	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงาน
๘.	พระราชปริยัติวิลก	วัดประยุรวงศาวาส	คณะทำงาน
๙.	พระราชเวที	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๐.	พระราชปฏิภาณโสภณ	วัดราชโอรสาราม	คณะทำงานและเลขานุการ
๑๑.	พระราชสิทธิมุนี	วัดมหาธาตุฯ	คณะทำงาน
๑๒.	พระสุธีธรรมนุวัตร	วัดพระเชตุพนฯ	คณะทำงาน
๑๓.	พระศรีวิสุทธิโกศล	วัดเพชรสมุทร	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๔.	พระวิสุทธิธีรพงศ์	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๕.	พระศรีศาสนวงศ์	วัดอรุณราชวราราม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๖.	พระมหาบุญเทียม ญาณินฺโท ป.ธ. ๘	วัดพิชยญาติการาม	คณะทำงานและผู้ช่วยเลขานุการ
๑๗.	พระมหาสมลักษณ์ คนฺธสาโร ป.ธ. ๘	วัดท่ามะโอ	คณะทำงาน
๑๘.	พระมหาประนอม ธมฺมาลงฺกาโร ป.ธ. ๖	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๑๙.	พระครูธรรมธรสุมนต์ นนฺทิโก	วัดจากแดง	คณะทำงาน
๒๐.	นายนิมิตร โพธิพัฒน์		คณะทำงาน
๒๑.	ผศ. เวทย์ บรรณกรกุล		คณะทำงาน

---

* **มติมหาเถรสมาคม ครั้งที่** ๑๗/๒๕๔๕ มติที่ ๓๗๒/๒๕๔๙ เรื่อง รายงานผลการดำเนินงานของคณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์พระไตรปิฎกฯ เพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี ลงนามแต่งตั้งโดย สมเด็จพระพุฒาจารย์ ประธานคณะผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช

พระไตรปิฎกฉบับเฉลิมพระเกียรติ
พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในการจัดงานฉลองสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี
พุทธศักราช ๒๕๔๙

เจ้าของ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

ผู้จัดทำ คณะกรรมการพิจารณาตรวจต้นฉบับและจัดพิมพ์
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระวินัยปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระสุตตันตปิฎก
คณะทำงานพิจารณาตรวจต้นฉบับพระอภิธรรมปิฎก
คณะอนุกรรมการประจำศูนย์ประสานงานกลาง

ที่ปรึกษา
พระพรหมสุธี วัดสระเกศ
พระธรรมกิตติเมธี วัดสัมพันธวงศาราม
พระธรรมวรเมธี วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม

บรรณาธิการ พระราชสุธี (โสภณ โสภณจิตฺโต ป.ธ. ๙)

คณะบรรณาธิการ/ประสานงาน
พระศรีรัชมงคลเมธี (ประนต กิตฺติวฑฺฒโน ป.ธ. ๙)
พระปริยัติกวี (สุบิน ธีรวโส ป.ธ. ๙)
นายวิชัย ธรรมเจริญ ป.ธ. ๙
นายบุญสืบ อินสาร ป.ธ. ๙
นายบุญเชิด กิตติธรางกูร ป.ธ. ๙
นายแก้ว ชิดตะขบ ป.ธ. ๙

พิมพ์ที่ บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน)
๖๕/๑๖ ถนนชัยพฤกษ์ เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐
โทร. ๐-๒๔๒๒-๙๐๐๐
โทรสาร ๐-๒๔๓๓-๒๗๔๒, ๐-๒๔๓๔-๑๓๘๕